

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Algemeen Ambtsbericht Colombia

Juni 2024
VERSIE 1.0

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsbericht (DAF/AB)
Versienummer	VERSIE 1.0

Inhoud

•	Colofon	2
•	Inleiding	8
1	Politieke ontwikkelingen en veiligheidssituatie	9
1.1	Politieke ontwikkelingen	9
1.1.1	Presidentschap Petro	9
1.1.2	Paz Total	11
1.1.3	Politieke machtsverhoudingen	14
1.2	Definitie van sociale leider	15
1.3	De Ley de Víctimas y Restitución de Tierras (Ley 1448/2011)	16
1.3.1	Inhoud en doel van de wet	16
1.3.2	Slachtoffers volgens Wet 1448/2011	16
1.3.3	La Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas	17
1.3.4	Registro Único de Victimas	17
1.3.5	El Sistema Nacional de Atención y Reparación Integral a las Víctimas	17
1.4	Plan de acción oportuna (PAO)	17
1.5	Illegale Gewapende Groeperingen	18
1.5.1	Classificatie van illegale gewapende groeperingen	18
1.5.2	De vijf machtigste illegale gewapende organisaties	19
1.5.3	Andere illegale groeperingen	27
1.5.4	Grootte en organisatiestructuur van gewapende groeperingen	29
1.5.5	Criminele activiteiten van illegale gewapende groeperingen	30
1.5.6	Impact van (criminele) activiteiten	31
1.5.7	Vermeende banden tussen overheid en neo-paramilitaire organisaties	33
1.5.8	Verhoudingen verschillende gewapende groeperingen onderling en met overheid	34
1.6	Veiligheidssituatie (wie heeft waar de macht/controle)	34
1.6.1	Gewapende conflicten	35
1.6.2	Geweld tegen burgers	36
1.6.3	Aanwezigheid van groeperingen en hun onderlinge verhouding:	38
1.7	Humanitaire situatie	41
2	Identiteit, nationaliteit en documenten	44
2.1	Identificatieplicht en identificerende documenten	44
2.2	Nationaliteit	44
2.2.1	Nationaliteit van rechtswege	44
2.2.2	Nationaliteit via naturalisatie	45
2.2.3	Verlies van Colombiaanse nationaliteit	45
2.2.4	Voorwaarden voor opnieuw verkrijgen van de nationaliteit	45
2.2.5	Staatloosheid	45
2.3	Centrale database/controle van documenten	46
2.3.1	Controle bij in- en uitreis of de reiziger strafrechtelijke gezocht wordt	46
2.3.2	Centrale lijsten beschikbaar, bijvoorbeeld via een digitaal systeem?	46
2.3.3	Instanties die toegang hebben tot deze systemen	47
2.3.4	Verbod voor gezochte personen om land te verlaten	47
2.3.5	Inhouden van paspoort van persoon die (strafrechtelijk) wordt gezocht	47
2.4	Registro Único de Victimas en afgifte van documenten	47
2.4.1	Registratie bij RUV	47
2.4.2	Tijdsbestek en onderzoek	48
2.4.3	Bewijsstukken bij verklaring	48

2.4.4	Verificatie van de verklaring	48
2.4.5	Bewijs van de afgegeven verklaring.....	49
2.4.6	Geen opname in Registro Único de Víctimas.....	49
2.4.7	Digitale omgeving van RUV om bijvoorbeeld documenten te downloaden	49
3	Mensenrechten	50
3.1	Toeziethoudende en/of overheidsinstanties	50
3.1.1	Toeziethoudende en/of overheidsinstanties	50
3.1.2	Jurisdicción Especial para la Paz (JEP).....	51
3.1.3	Juntas de Acción Comunal (JAC)	52
3.2	Aangifte doen van een misdrijf	52
3.2.1	Bij welke instanties kan aangifte gedaan worden?	52
3.2.2	Fiscalía versus Nationale Politie.....	52
3.2.3	SPOA-systeem	53
3.2.4	Opvolging van aangifte	53
3.3	Update wetgeving inzake doen van aangifte	54
3.4	Huidige staat van de rechtsgang in Colombia	54
3.5	Bescherming	55
3.5.1	Huidige staat bescherming	55
3.5.2	Aangifte in het geval van bedreiging en vragen van bescherming bij overheid	55
3.5.3	Daadwerkelijke bescherming	56
3.5.4	Bescherming in stedelijk en ruraal gebied door autoriteiten of andere actoren	57
3.5.5	Relocatie na bedreiging	58
3.6	Unidad Nacional de Protección (UNP)	59
3.6.1	Functioneren UNP	59
3.6.2	Wie en hoeveel mensen kregen bescherming van de UNP	59
3.6.3	Moorden op personen die bescherming van UNP genoten.....	60
3.6.4	Bedreiging vanwege inroepen bescherming UNP.....	61
3.6.5	Bescherming door/bij andere (hogere) autoriteiten	61
3.6.6	Bescherming van ngo's of internationale organisaties.....	62
3.6.7	Beschermingsmogelijkheden bij vrees voor autoriteiten.....	62
3.7	Positie van specifieke groepen	62
3.7.1	Risico's voor Sociale leiders.....	62
3.7.1.1	Risico voor familieleden van sociale leiders op bedreigingen en/of geweld	64
3.7.1.2	Leden van Juntas de Acción Comunal.....	64
3.7.1.3	Journalisten en social media activisten.....	65
3.7.1.4	Politieke activisten	66
3.7.1.5	LHBTIQ+-activisten.....	67
3.7.2	LHBTIQ+	69
3.7.2.1	Wetgeving inzake recht en LHBTIQ+-gemeenschap	69
3.7.2.2	Geweld tegen LHBTIQ+-ers door autoriteiten en/of medeburgers.....	70
3.7.2.3	Verschil tussen de situatie in grote(re) steden en het platteland van Colombia.....	74
3.7.2.4	Bescherming door autoriteiten in geval van ernstige problemen van medeburgers	74
3.7.2.5	Maatschappelijke verhoudingen religieuze actoren en de LHBTIQ+-gemeenschap ..	75
3.7.2.6	Positie van LHBTIQ+-ers binnen inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschap ..	75
3.7.2.7	Beperking vanwege geardeheid op toegang tot maatschappelijke voorzieningen ..	75
3.7.2.8	LHBTIQ+-ers een specifiek doelwit voor gewapende georganiseerde groeperingen ..	76
3.7.2.9	Relocatie om aan het geweld en/of de dreiging te ontkomen	77
3.7.2.10	Maatschappelijke organisaties die opkomen voor de rechten van LHBTIQ+-ers	77
3.7.3	Transgender personen.....	77
3.7.3.1	Wetgeving aangaande transgender personen	77
3.7.3.2	Bestaande wetgeving in de praktijk	78
3.7.3.3	Actief vervolgingsbeleid tegen transgender personen	79
3.7.3.4	Geweld en/ of misstanden vanuit overheidsdiensten tegen transpersonen	79

3.7.3.5	Gevallen van discriminatie van transgender personen door de autoriteiten (bijvoorbeeld de politie) en/of door medeburgers.	79
3.7.3.6	Bescherming tegen geweld en/of misstanden vanuit overheidsdiensten	80
3.7.3.7	Maatschappelijke verhoudingen religieuze actoren en de transgemeenschap.....	80
3.7.3.8	Transgender personen binnen de inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschap .	80
3.7.3.9	Problemen voor transpersonen bij verkrijgen van identiteitskaart.....	81
3.7.3.10	Maatschappelijke consequenties bij het niet hebben van identiteitskaart met de gewenste genderidentiteit	81
3.7.3.11	Toegang tot formele/informele arbeidsmarkt	82
3.7.3.12	Transgender personen actief in (gedwongen) sekswerk	82
3.7.3.13	Toegang tot sociale zekerheid voor transpersoon die als sekswerker werkzaam is (toegang tot uitkeringen, gezondheidszorg pensioen, subsidies)	83
3.7.3.14	Discriminatie van en geweld door politie tegen transgender personen bij de uitvoering van sekswerk	
3.7.3.15	Toegang tot de gezondheidszorg voor transgender personen.....	
3.7.3.16	Detentie transgender personen	83
3.7.3.17	Doelwit van gewapende groeperingen	83
3.7.3.18	Maatschappelijke organisaties voor rechten van transgender personen	83
3.7.4	Etnische groepen: Inheemse bevolking en Afro-Colombiaanse bevolking.....	84
3.7.5	Gülenisten	85
3.7.6	Vrouwen.....	85
3.7.6.1	Wetgeving inzake bescherming van vrouwen tegen seksueel en huiselijk geweld..	85
3.7.6.2	Mogelijkheid om aangifte te doen en krijgen van bescherming.....	85
3.7.6.3	Bescherming in de praktijk.....	85
3.7.6.4	Bescherming in geval van echtgenoot als dader	87
3.7.6.5	Relocatie voor vrouwen om zich aan geweld te onttrekken.....	87
3.7.6.6	Mogelijkheid en effectiviteit van gebiedsverboden.....	87
3.7.6.7	Andere (maatschappelijke) initiatieven vrouwen van bescherming te voorzien	87
3.7.7	Mogelijkheid voor vrouwelijke sociale leiders in de breedste zin van het woord en hun familieleden om aangifte te doen van en bescherming te vinden.....	87
3.7.8	Alleenstaande minderjarigen	88
3.7.8.1	Meerderjarige leeftijd	88
3.7.8.2	(Handhaving van) Leerplicht.....	88
3.7.8.3	Reis- en/of identiteitsdocument voor minderjarigen	89
3.7.8.4	Toestemming voor minderjarigen om uit te reizen	89
3.7.8.5	Juridisch gezag over minderjarige bij overlijden van ouder(s).....	89
3.7.8.6	Opvang van alleenstaande minderjarigen	89
3.7.8.7	Toegang tot onderwijs, medische zorg - beschikbaarheid van eten kleding en hygiëne, psychologische hulp	90
3.8	Gota a gota	90
3.8.1	Betekenis gota a gota.....	90
3.8.2	Manieren van kredietverstrekking	91
3.8.3	Risico's bij het aangaan van een lening Gota a Gota.....	91
3.8.4	Consequenties van niet afbetalen lening.....	91
3.8.5	Mogelijkheid tot aangifte in geval van bedreigingen inzake gota a gota	92
3.9	Afpersing.....	92
3.10	Dienstplicht	95
3.11	Rekrutering van minderjarigen	96
3.12	Vrijheden	97
3.12.1	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	97
3.12.2	Vrijheid van meningsuiting.....	97
3.12.3	Vrijheid van demonstratie	98
3.12.3.1	Consequenties deelname aan demonstraties van 2021	99
3.12.4	Vakbonden.	101

3.13	Fuerza Pública	101
3.13.1	Huidige stand van zaken	101
3.13.2	Huidige staat van dienst op het gebied van de klassieke mensenrechten	102
3.14	Inlichtingen- en veiligheidsdiensten	103
3.15	Arrestaties, bewaring en detenties.	104
3.16	Mishandeling en foltering	104
4	Vluchtelingen en ontheemden	106
4.1	Ontheemden- en/of vluchtelingenstroom	106
4.2	Maatregelen met betrekking tot verblijf van Venezolanen in Colombia	108
4.3	Situatie in de praktijk	110
4.4	Terugkeer voor Venezolanen met een verlopen/geldige verblijfsvergunning	111
4.5	Verblijf in het algemeen	112
4.5.1	Onderscheid in wetgeving en/of praktijk naar nationaliteit	112
4.5.2	Gevallen van refoulement van vluchtelingen en migranten door de autoriteiten ...	112
4.5.3	Terugkeer na verblijf in het buitenland met rechtmatig verblijf	112
4.5.4	Terugkeer na verblijf in het buitenland met een verlopen verblijfsvergunning	112
4.5.5	Activiteiten UNHCR in Colombia op het gebied van vluchtelingenwerk	112
5	Terugkeer	113
5.1	Problemen door autoriteiten bij (gedwongen) terugkeer naar Colombia	113
6	Kaart van Colombia	114

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de in de *Terms of Reference* (ToR) gestelde vragen en genoemde aandachtspunten. Deze ToR is opgesteld door het ministerie van Justitie en Veiligheid en vastgesteld op 13 november 2023. De ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid. In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Colombia beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Colombia en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Colombiaanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht van maart 2022.¹ Dit ambtsbericht beslaat de periode van april 2022 tot en met mei 2024.

Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode. Het is geen beleidsdocument en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens Colombia weer en biedt geen beleidsaanbevelingen. Het bevat geen conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Het ambtsbericht pretendeert niet volledig te zijn wat betreft afzonderlijke veiligheidsincidenten en mensenrechtenschendingen; de specifiek genoemde incidenten zijn aangehaald ter onderbouwing van een meer algemeen beeld. De situatie in Colombia kan echter van plaats tot plaats verschillen en snel veranderen. Het ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen, waarbij gebruikgemaakt is van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is informatie gebruikt van informatie van de Colombiaanse overheid, verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur en berichtgeving in de media. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij het gaat om algemeen onbetwiste feiten of anders staat aangegeven. De tekst is een synthese van de bronnen. Waar kwalificaties gegeven worden, zijn deze te herleiden tot de bronnen.

In dit ambtsbericht is ook gebruikgemaakt van interviews met relevante en deskundige bronnen. Deze zijn deels in persoon – met name tijdens een dienstreis naar Colombia – en deels online gehouden tijdens het onderzoek voor dit ambtsbericht. Daarnaast is bepaalde informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging(en) van Nederland in het buitenland. Deze informatie is voornamelijk gebruikt om passages die op openbare informatie gebaseerd zijn, te ondersteunen en aan te vullen. Deze bronnen zijn in de voetnoten aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum. Waar informatie op basis van één vertrouwelijke bron is opgenomen, wordt dit expliciet vermeld. Het betreft meldenswaardige informatie die niet kon worden bevestigd door andere bronnen.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2022/03/28/algemeen-ambtsbericht-colombia-maart-2022>.

1 Politieke ontwikkelingen en veiligheidssituatie

1.1 Politieke ontwikkelingen

1.1.1 *Presidentschap Petro*

Gustavo Petro, een voormalig lid van de guerrillagroepering M-19,² won in juni 2022 de Colombiaanse presidentsverkiezingen. Niet eerder was een Colombiaanse president zo openlijk van linkse signatuur.³ Petro's campagne werd gedomineerd door sociale thema's, waarin hij onder andere pleitte voor de verbetering van de positie van gemarginaliseerde groepen in Colombia, zoals de inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen. Tijdens zijn beëdiging op 6 augustus 2022 beloofde de nieuwe president tijdens zijn ambtstermijn (tot 2026) de ongelijkheid in Colombia⁴ te bestrijden en zich in te zetten voor een totale vrede (*Paz Total*) met de verschillende illegale gewapende groeperingen die in Colombia opereren (zie paragraaf 1.4).⁵ Francia Márquez werd de eerste Afro-Colombiaanse vicepresident van Colombia (zie paragraaf 3.7.4 voor de positie van de Afro-Colombiaanse gemeenschap). Naast vicepresident is zij minister voor Gelijkheid – een door Petro nieuw gecreëerde functie.⁶ De periode voor de presidentsverkiezingen werden gekenmerkt door geweld. De verkiezingswaarnemingsmissie, *Misión de Observación Electoral* (MOE)⁷, noemde de periode vóór de presidentsverkiezingen de gewelddadigste in 12 jaar.⁸

Pacto Histórico (Historisch Pact)⁹ – de partij van president Petro – had in maart 2022 geen meerderheid in het parlement weten te bemachtigen, maar de nieuwe president verzekerde zich vanaf zijn verkiezing van politieke allianties die hem op papier genoeg stemmen opleverden om zijn beleid tot uitvoering te kunnen brengen. Onder Petro kwam een coalitieregering met ervaren ministers tot stand. In recordtijd voerde de nieuwe regering een belastinghervorming door, onderhandelde met veeboeren over de herverdeling van land aan de armen en stelde een

² De linkse guerrillabeweging *Movimiento 19 de Abril* (M-19: Beweging van 19 April) was actief in de jaren '70 en '80. In 1990 sloot de beweging een vredesakkoord met de Colombiaanse regering. De groep leverde de wapens in en beloofde alle militaire operaties te stoppen. De guerrillabeweging werd omgevormd tot een politieke partij, de *Alianza Democrática* (AD-M19: Democratische Alliantie). Petro was naar verluidt alleen politiek actief voor de guerrillabeweging en zou nooit bij de gewapende strijd betrokken zijn geweest.

³ Gedurende het grootste gedeelte van de tweede helft van de 20ste eeuw was de Colombiaanse democratie een tweepartijensysteem waarbij regeringen onder de Liberale Partij (*Partido Liberal*) en de Conservatieve Partij (*Partido Conservador*) elkaar afwisselden. De grondwet van 1991 opende het Colombiaanse politieke systeem voor de oppositie. Dit zorgde er onder ander voor dat zowel bij lokale als nationale verkiezingen het monopolie van de conservatieven en liberalen werd doorbroken. Met Petro als president werd gebroken met een lange traditie van presidenten vanuit het liberale of conservatieve kamp – of vanuit partijen die uit een van deze kampen waren voortgekomen.

⁴ Colombia is een van de landen in de wereld met de grootste kloof tussen rijk en arm.

⁵ De Volkskrant, *Een linkse president in Colombia? Het zou voor het eerst zijn*, 27 mei 2022; The Economist, *Total Chaos*, 15 april 2023; The Economist, *Can Colombia ever have "total peace"?*, 8 februari 2023.

⁶ De Volkskrant, *Petro verklaart War on Drugs failliet*, 9 augustus 2022;

⁷ De MOE is volgens de website een platform van organisaties uit het maatschappelijk middenveld. Voor meer informatie, zie website [La MOE - MOE - Misión de Observación Electoral](#).

⁸ The New York Times, *Colombia presidential election In Colombia, a Leftist and a Right-Wing Populist Move on to June Runoff*, 29 mei 2022.

⁹ Het Historische Pact is een coalitie van linkse en centrumlinkse politici in Colombia, die begin 2021 werd opgericht om te proberen de presidentsverkiezingen van 2022 te winnen en zoveel mogelijk congresleden te plaatsen. Het Historisch Pact omvat (extreem-)linkse politieke partijen zoals de eigen partij van Petro *Colombia Humana*, *Polo Democrático* en *Alianza Verde*. Zelfs individuele leden van de *Liberale Partij* sloten zich bij de coalitie aan.

vredesplan – *la Paz Total* (zie paragraaf 1.1.2) - op om een einde te maken aan het interne conflict dat het land al tientallen jaren teisterde.¹⁰

In april 2023 dreigde een aantal ministers van de coalitieregering tegen een hervorming van de gezondheidszorg te stemmen. Deze hervorming zou de controle over de financiering van de gezondheidszorg overgeheveld hebben van particuliere aanbieders naar de staat. Hierop ontsloeg Petro een derde van zijn kabinet. Het nieuwe kabinet bestond met name uit Petro-getrouwe ministers. Petro probeerde per nooddecreet te regeren, maar het constitutionele hof was gemachtigd om deze decreten teniet te doen. Het gevolg was dat er bijna geen wetten meer werden aangenomen. Een tiental ambitieuze hervormingen zat vast in het Congres.¹¹ In december 2023 keurde de Colombiaanse *Cámara de Representantes* (de Colombiaanse Tweede Kamer) alsnog de hervorming op de gezondheidszorg goed. Begin april 2024 verwierp de *Senado* (de Colombiaanse Eerste Kamer) uiteindelijk de hervorming.¹² Het constitutioneel hof keurde eind 2023 onder bepaalde voorwaarden Petro's *Paz Total* goed (zie 1.1.2).¹³

President Petro kreeg tijdens de verslagperiode te maken met schandalen betreffende personen in zijn nabije omgeving. Nicolás Petro, de zoon van de president, werd in verband gebracht met witwassen en illegale verrijking. Tijdens een hoorzitting zei Nicolás Petro dat hij tienduizenden dollars had aangenomen van een veroordeelde drugshandelaar en dat hij een deel van het geld in de presidentiële campagne van zijn vader had gestoken. De zoon verklaarde dat zijn vader niet op de hoogte was van de bron van die donaties. Aanklagers verklaarden te onderzoeken of er mogelijk geld uit andere illegale bronnen in de campagne terecht was gekomen - en of de president op de hoogte was van de donaties.¹⁴ De zaak tegen Nicolás Petro zou eind april 2024 van start gaan maar werden uitgesteld tot begin augustus 2024.¹⁵ Twee van Gustavo Petro's naaste politieke bondgenoten namen ontslag toen het uitkwam dat één van hen een oppas op onwettige gronden had laten af luisteren. Dit was een klap voor de president die juist eerdere regeringen ervan had beticht op illegale wijze opposanten afgeluisterd te hebben (zie ook paragraaf 3.12.2).¹⁶

De schandalen zorgden er mede voor dat de populariteit van de president daalde van 50% van de Colombiaanse bevolking die tevreden is met het optreden van de president in november 2022 naar 34% in juni 2023. Het nog niet kunnen bestendigen van de vredesakkoorden met de verschillende illegale groeperingen, het stilstaan van de sociale en economische hervormingen, de groeiende criminaliteit en de continue onstabiele veiligheidssituatie in met name de afgelegen gebieden van het land deden zijn populariteit evenmin goed.¹⁷ Op 21 april 2024

¹⁰ De Volkskrant, *Petro verklaart War on Drugs failliet*, 9 augustus 2022; The Economist, *How to lose friends and irritate people*, 26 oktober 2023.

¹¹ Reuters, *Colombian president asks cabinet to resign ahead of reshuffle*, 26 april 2023; El País, *La Corte Constitucional tumba la declaración de emergencia económica en La Guajira*, 2 oktober 2023; vertrouwelijke bron, 5 mei 2023.

¹² El País, *La Cámara de Representantes aprueba la reforma a la salud del Gobierno de Petro*, 6 december 2023; Caracol, *Senado hundió la Reforma a la Salud del Gobierno de Gustavo Petro*, 3 april 2024.

¹³ El Espectador, *La Corte Constitucional apoyó la Ley de Paz Total con estructura*, 3 december 2023.

¹⁴ The Economist, *How to lose friends and irritate people*, 26 oktober 2023; ABC News, *Colombia's first leftist president is stalled by congress and a campaign finance scandal*, 8 augustus 2023.

¹⁵ Barron's, *Colombian President's Son Indicted On Charges Of Money Laundering*, 11 januari 2024; Infobae, *Caso Nicolás Petro: audiencias preparatorias del hijo del presidente fueron aplazadas, esta son las nuevas fechas*, 29 april 2024.

¹⁶ The Guardian, *Colombian president's allies resign amid illegal wiretapping scandal*, 4 juni 2023.

¹⁷ The Guardian, *Colombian president's allies resign amid illegal wiretapping scandal*, 4 juni 2023; AP News, *Colombia's first leftist president is stalled by congress and a campaign finance scandal*, 8 augustus 2023; The Economist, *How to lose friends and irritate people*, 26 oktober 2023.

gingen duizenden mensen de straat op in verschillende delen van het land om hun onvrede over de vorderingen en hervormingen van de nieuwe regering te tonen.¹⁸

1.1.2

Paz Total

In 2016 sloot toenmalig president Juan Manuel Santos een vredesverdrag met de guerrillabeweging Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia (FARC: *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) waarna ongeveer 13.000 leden van de FARC gedemobiliseerd werden. Santos' opvolger Iván Duque die in 2018 als president aantrad, had zich tegen het vredesverdrag met de FARC verzet. Duque beloofde om de voorwaarden van het verdrag te veranderen. Hij stelde dat het verdrag veel te vergevingsgezind jegens de guerrilla's van de FARC was. De regering Duque zag alle illegale gewapende groeperingen als criminele en niet als politiek-geïnspireerde groeperingen met als gevolg dat Duque niet genegen was om met hen te onderhandelen. Het beleid van Duque was gericht op het uitschakelen van de leiders van de gewapende groepen en op het uitroeien van coca(plantages).¹⁹

Petro verklaarde bij zijn aantreden als president dat de totale vrede in Colombia zijn prioriteit had. Tijdens de verslagperiode was zijn beleid erop gericht om de illegale gewapende groeperingen middels dialoog te ontmantelen met de focus op de bescherming van het leven van burgers in tegenstelling tot het meten van succes aan de hand van het aantal gedode of gearresteerde opstandelingen. Eind december 2022 kondigde Petro een bilateraal staakt-het-vuren aan met de vijf grootste illegale gewapende groeperingen van het land. Het ging hier om het *Ejército Nacional de Liberación* (ELN: Nationale Bevrijdingsleger), de *Segunda Marquetalia*, de *Estado Mayor Central* (EMC), de *Clan del Golfo*²⁰ en de *Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada* (de Zelfverdedigingskrachten van de Verovering van de Sierra Nevada), ook *los Pachenca* genaamd. Het staakt-het-vuren met de vijf groeperingen zou in eerste instantie zes maanden duren.²¹ De vredesinitiatieven met deze groeperingen heten de Paz Rural (Vrede van het Platteland). De initiatieven met (kleinere) criminele structuren in de steden Medellín, Quibdó en Buenaventura kregen de naam Paz Urbana (Vrede van de Stad).²²

De onderhandelingen met de verschillende groeperingen verliepen niet zonder obstakels. Nadat Petro in december 2022 het staakt-het-vuren met de vijf groeperingen had uitgeroepen, maakten de Clan del Golfo en het ELN in de lente van 2023 geen deel meer uit van het staakt-het-vuren. Het ELN claimde nooit deel uitgemaakt te hebben van de verdragen en Petro eindigde in maart 2023 het verdrag met de Clan del Golfo toen deze groepering betrokken zou zijn bij een mijnstaking.²³ Ook zouden niet alle facties van de gewapende georganiseerde groeperingen achter een staakt-het-vuren met de regering staan. Een evaluatie van de impact van het staakt-het-vuren meldde dat tijdens de eerste vier maanden van 2023, van het totale aantal substructuren die deel uitmaken van de EMC, er 29

¹⁸ France24, *En Colombia, una movilización sin precedentes contra el presidente Gustavo Petro*, 22 april 2024.

¹⁹ The Economist, *Total Chaos*, 15 april 2023; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia* 2022, p. 11-12, maart 2022.

²⁰ Het betreft hier de naam die de Colombiaanse autoriteiten aanhouden. De groepering zelf hanteerde tot begin 2024 de naam *Autodefensas Gaitanistas de Colombia* (AGC: de Gaitanista Zelfverdedigingskrachten van Colombia) en sindsdien noemden ze zich de *Ejército Gaitanista de Colombia* (EGC: Colombiaans Gaitanista leger). Voor meer informatie zie paragraaf 1.5.2. In dit ambtsbericht wordt standaard Clan del Golfo aangehouden.

²¹ El País, *Petro anuncia un cese al fuego bilateral con cinco grupos armados: "La paz total será una realidad"*, 1 januari 2023; vertrouwelijke bron, 11 januari 2024.

²² Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Paz y seguridad: de la audacia a la eficacia*, 14 augustus 2023.

²³ The Economist, *Total Chaos*, 15 april 2023.

(77%) voor hadden gekozen om confrontaties met de veiligheidstroepen (het gaat hier om de landmacht, de marine, de luchtmacht en de politie) uit de weg te gaan.²⁴

De groeperingen bleven ondanks de vredesinitiatieven doorgaan met illegale praktijken, zoals ontvoeringen, afpersen en onderlinge gevechten. President Petro kondigde in mei 2023 aan dat hij het staakt-het-vuren met de EMC in de departementen Meta, Caquetá, Guaviare en Putumayo opschortte. De beslissing om het bestand te beëindigen werd genomen nadat bevestigd werd dat gewapende mannen van deze dissidenten vier jonge inheemse mannen hadden gedood in Putumayo.²⁵ Aan het einde van 2023 sloot de regering nieuwe tijdelijke wapenstilstanden met het ELN en de EMC af. Desondanks bleven incidenten zich voordoen. Het ELN ontvoerde bijvoorbeeld in oktober 2023 de vader van een Colombiaanse voetballer, sterspeler bij Liverpool, terwijl het nieuw afgesloten staakt-het-vuren van kracht was.²⁶

Begin maart 2024 waren er actieve staakt-het-vurens en vredesonderhandelingen met het ELN en de EMC. Met de Segunda Marquetalia bestond er een staakt-het-vuren en lagen er onderhandelingen op tafel, alhoewel deze niet bestendigd waren. Met de Clan del Golfo en Los Pachenca was er weinig tot geen vooruitgang geboekt.²⁷ In april 2024 kondigde de ELN aan de vredesonderhandelingen tijdelijk op te schorten. Volgens de ELN vormden de initiatieven van de Colombiaanse autoriteiten om parallel aan de onderhandelingen met de ELN decentrale onderhandelingen te voeren met het zuidelijk front van de groepering, de *Comuneros del Sur* de aanleiding voor deze opschorting. Begin mei 2024 stelde de ELN aan dat de regering de afspraken, ten aanzien van een op te richten fonds, niet nakwam. De groepering kondigde aan daarom ontvoeringen voor losgeld, die sinds december 2023 waren opgeschort, weer te hervatten.²⁸

De Paz Total bleef tijdens de verslagperiode onderhevig aan veranderingen. Zo was de aanval van de EMC op de inheemse bevolking van Toribío, waarbij een sociaal leider om het leven kwam, voor president Gustavo Petro aanleiding om het staakt-het-vuren in drie departementen op te schorten. In april 2024 bevestigde Petro vervolgens dat de regering niet verder zou onderhandelen met de leider van de EMC, Iván Mordisco. Het vredesproces ging wel door met facties van de EMC, welk gezamenlijk minder dan de helft van de volledige groep EMC zouden vormen (zie ook paragraaf 1.5.2). De opschorting van de vredesonderhandelingen zorgde voor een scherptetoename van geweld in de departementen van Cauca en Valle del Cauca met, onder andere, een aanval op 16 juni 2024 op familieleden van de vice-president Francia Márquez.²⁹ De Clan del Golfo zei met Petro om de tafel te willen

²⁴ Infobae, *Cómo ha cambiado la seguridad en Colombia entre el último año de Duque y el primero de Petro*, 9 augustus 2023; JEP, *Análisis de la situación de Derechos Humanos y seguridad en Colombia: impactos de los ceses de fuego y la Paz Total – 2022-2023*, p. 9, 24 november 2023,

²⁵ El País, *Los fuegos nunca pararon: la paz total mantiene solo dos de sus cinco ceses*, 23 mei 2023; El País, *El Gobierno de Petro suspende el cese al fuego con una de las disidencias de las FARC por la masacre de cuatro jóvenes indígenas*, 22 mei 2023.

²⁶ France24, *Colombia: ¿hacia la 'paz total' o parcial?*, 14 december 2023; WRadio, *ELN cometió 35 secuestros y 43 homicidios en medio del cese al fuego*, 29 januari 2024.

²⁷ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Paz y seguridad: de la audacia a la eficacia*, 14 augustus 2023.

²⁸ Reuters, *Colombia's ELN rebels freeze peace talks planned for April*, 11 april 2024; Reuters, *Colombian ELN rebels lift suspension on kidnapping*, 7 mei 2024.

²⁹ El Espectador, *Suspensión del cese al fuego muestra que Cauca es el talón de Aquiles de la negociación con disidencia*, 18 maart 2024; El País, *Diálogos con las disidencias de las FARC: cese al fuego, ofensiva militar, división del Estado Mayor Central y otras claves de la negociación*, 21 mei 2024; Insight Crime, *High-Level Attack Punctuates Security Crisis in Southwestern Colombia*, 19 juni 2024; The New Humanitarian, *Deadly attacks intensify violence in southwest Colombia*, 22 mei 2024.

zitten op de voorwaarde dat het om een politiek onderhandelingsproces zou zijn. Hoewel de regering openstond voor onderhandelingen met de Clan del Golfo gaf het Congres geen toestemming voor onderhandelingen met criminele groepen. Onderhandelingen werden alleen mogelijk geacht voor gewapende groepen met een erkende politieke status. Voor criminele groepen was overgave de enige mogelijkheid tot onderhandeling. Dit weigerde de Clan del Golfo. In november 2023 bevestigde het Constitutioneel Hof dat het aan het parlement – en niet aan de regering – was om de status van een gewapende groepering te bepalen. Het parlement zou een wet moeten aannemen om de politieke status van de Clan del Golfo en Los Pachenca te erkennen. Voordat de politieke status van deze groeperingen erkend was konden er geen onderhandelingen plaats vinden.³⁰ In 2024 claimde de Clan del Golfo vervolgens dat het was veranderd in een politieke organisatie die boeren en andere burgers in rurale gebieden vertegenwoordigde waar de staatsaanwezigheid laag was en er nauwelijks overheidsdiensten geleverd worden.³¹

In de havenstad Buenaventura was er wel succes behaald. Mede dankzij de inspanningen van een lokale bisschop sloten lokale criminele bendes, de Shottas en de Espartanos, in september 2022 een pact. Vanaf dat moment daalde het aantal moorden in Buenaventura, waardoor het niet langer een van de gewelddadigste steden ter wereld was. Door het bendege geweld was de stad op een bepaald moment een van de zeven steden in de wereld met het hoogste aantal moorden per 100.000 inwoners.³² Het pact mocht tot een daling van het aantal moorden hebben geleid, de bevolking leed tijdens de verslagperiode nog steeds onder de afpersingen door de groeperingen.³³ In maart 2024 meldden de Espartanos dat ze niet langer met de nationale regering over vrede wilden onderhandelen. De groepering stelde dat zij de gemaakte afspraken was nagekomen, terwijl de andere partij, de Shottas, dat niet had gedaan en zelfs banden met het ELN had aangehaald.³⁴

Bronnen merkten aangaande de vredesinitiatieven van de regering Petro op dat deze weinig effect hadden op de veiligheidssituatie in Colombia. Hoewel de retoriek in Bogotá zeker veranderd was in vergelijking met de regering Duque, was de realiteit in landelijke gebieden grotendeels hetzelfde gebleven. Er waren wel degelijk minder gewapende conflicten tussen de Colombiaanse strijdmachten en gewapende groeperingen, maar de gewapende groeperingen bleven onderling vechten, hetgeen een enorme impact op de lokale bevolking had (zie ook paragraaf 1.5.6). In paragraaf 1.6 wordt nader ingegaan op de veiligheidssituatie aan de hand van cijfers, inclusief aantallen incidenten en dodelijke (burger)slachtoffers. Ook bleef het aantal moorden op sociale leiders hoog (zie paragrafen 1.2 en 3.7.1).³⁵

³⁰ El Espectador, *Corte Constitucional pidió cambios y limitó el poder de Petro en la ley de Paz Total*, 3 december 2023; Leiden University, *The Policy of 'Paz Total' (Total Peace) in Colombia: Challenges, Failures and Opportunities*, 12 januari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023.

³¹ El País, *El Clan del Golfo acepta la invitación de Petro para sentarse a negociar*, 19 maart 2024; International Crisis Group, *The unsolved Crime in "Total Peace": dealing with Colombia's Gaitanistas*, 19 maart 2024; Reuters, *Colombia's Clan del Golfo rules out surrender, but open to talks, lawyer says*, 5 mei 2023.

³² El Espectador, *La historia del sacerdote que logró la tregua de bandas criminales en Buenaventura*, 10 december 2023; El Colombiano, *¿Quiénes son Los Shottas y Los Espartanos, las bandas con las que Petro buscará la paz?*, 7 december 2022; France24, *Colombia: ¿hacia la 'paz total' o parcial?*, 14 december 2023.

³³ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024

³⁴ Blu Radio, *Los Espartanos' abandonan mesa de diálogo de paz con el Gobierno por supuestos incumplimientos*, 6 maart 2024.

³⁵ The Economist, *Total Chaos*, 15 april 2023; vertrouwelijke bron, 11 januari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

1.1.3 Politieke machtsverhoudingen

Voor meer informatie over het politiek bestel in Colombia wordt verwezen naar paragraaf 1.3 van het Algemeen Ambtsbericht Colombia van 2022.

Na de parlementsverkiezingen van maart 2022 onderging het Colombiaanse parlement een verandering waarbij de traditionele partijen - de Liberale Partij en de Conservatieve Partij - terrein verloren.³⁶ Het regerende Democratisch-Centrum (CD: *Centro Democrático*)³⁷ van toenmalig president Iván Duque - die van 19 naar 13 zetels ging - moest de positie van grootste partij in de Senaat afstaan aan het Historisch Pact van Petro. De Liberale Partij bleef in het Huis van Afgevaardigden de grootste partij, gevolgd door het Historisch Pact. De partij van president Petro had minder dan twintig procent van de zetels in zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden. Zoals eerder aangegeven stelde Petro daarom een brede coalitie samen om een regeringsmeerderheid in het parlement te krijgen.³⁸ In deze coalitie hadden onder andere de Liberale Partij, de Conservatieve Partij, de Partij van de U (*Partido de la U*), de Comunes - partij die uit de FARC is voortgekomen - en Groene Alliantie (*Allianza Verde*) zitting. De enige politieke partij met meer dan vijf zetels die zich zowel in de Senaat als in het huis van Afgevaardigden als oppositie verklaarde,³⁹ was de CD.⁴⁰ Eind 2023 liet ex-president César Gaviria weten dat de Liberale Partij uit de coalitie zou stappen om een onafhankelijke rol op zich te nemen.⁴¹

Eind oktober 2023 verloren bondgenoten van president Petro met ruime marges in lokale verkiezingen voor de burgemeester- en gouverneurschappen. Kandidaten van het Historisch Pact slaagden er niet in burgemeesterschappen te winnen in de belangrijkste steden van het land. In Cali, een stad waar in 2022 de inwoners bij de presidentsverkiezingen nog massaal op Petro stemden, kreeg de kandidaat van het Historisch Pact voor het burgemeesterschap slechts 10% van de stemmen. Alejandro Eder, een centrumrechtse zakenman, won met 40%. Kandidaten van Historisch Pact wonnen slechts het gouverneurschap in twee departementen, in Amazonas en Nariño. Verkiezingen voor gouverneurschappen werden voor het grootste gedeelte gewonnen door kandidaten van traditionele (centrum-)rechtse partijen of coalities van deze partijen.⁴²

³⁶ In de Senaat (108 zetels in totaal) was de top drie van partijen als volgt: 1 – Historisch Pact (20 zetels), 2 – Conservatieve Partij (15), 3 – Liberale Partij (14). In het Huis van Afgevaardigden (188 zetels in totaal) was de top drie als volgt: 1 – Liberale Partij (32), 2 – Historisch Pact (27) – 3 Conservatieve Partij (25).

³⁷ Het Democratisch Centrum is een partij die in 2013 door ex-president Álvaro Uribe Vélez werd opgericht. Met name de vredesonderhandelingen met de FARC waren Uribe een doorn in het oog, met als gevolg dat hij zich in 2013 afscheidde van de Sociale Partij van de Nationale Eenheid/ Partij van de U (*Partido Social de Unidad Nacional* of *Partido de la U*) en de CD oprichtte. Uribe was ooit zijn politieke carrière bij de Liberale Partij begonnen.

³⁸ Carnegie Endowment for International Peace, *The Greatest Risk Facing Colombia and Its New Leftist President*, 11 augustus 2022; CNN, *Así quedó conformado el Congreso de Colombia para el periodo 2022-2026*, 19 juli 2022.

³⁹ In Colombia kunnen partijen zich na de parlementsverkiezingen aansluiten bij de regeringscoalitie, zich als onafhankelijke partij verklaren of zich als oppositiepartij manifesteren. Het is tijdens een regeerperiode tevens mogelijk om van kant te wisselen: een partij kan bijvoorbeeld van de regering naar de oppositie overstappen: Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, pagina 22, maart 2022.

⁴⁰ Infobae, *Así quedó el apoyo del presidente Gustavo Petro en el Congreso: tendría más del 70% de respaldo*, 8 september 2022; El País, *La Cámara de Representantes aprueba la reforma a la salud del Gobierno de Petro*, 6 december 2023; Infobae, *Qué partidos políticos están en el Gobierno de Petro y cuáles en la oposición: CNE dio su fallo definitivo*, 21 september 2022.

⁴¹ Infobae, *El Partido Liberal anuncia su salida de la coalición de Gobierno de Petro en Colombia*, 27 november 2023.

⁴² AP News, *Colombia veers to the right as President Petro's allies lose by wide margins in regional elections*, 31 oktober 2023; Razón Pública, *Las elecciones para el Pacto Histórico: ¿una desilusión regional?*, 30 oktober 2023.

1.2 Definitie van sociale leider

In dit ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar de term 'sociale leider' welke in de context van Colombia specifieke betekenis heeft. De term komt met name in het hoofdstuk mensenrechten terug in het kader van de bescherming van deze personen. Aangezien de term echter al eerder gehanteerd wordt, wordt in onderstaande paragrafen stil gestaan bij de definitie van sociale leider.

In het algemeen ambtsbericht Colombia van 2022 stond dat binnen de Colombiaanse autoriteiten, maatschappelijke instellingen en internationale ngo's er geen consensus bestond over wat of wie een sociale leider nu precies was. Het Openbaar Ministerie (Fiscalía), dat verantwoordelijk is voor het onderzoek naar misdaden tegen sociale leiders, hield bijvoorbeeld een definitie⁴³ aan die alleen mensenrechtenactivisten behelsde, terwijl de Ombudsman (Defensoría) een bredere definitie hanteerde. De Ombudsman identificeerde achttien verschillende soorten 'sociale leider'.⁴⁴ Voor meer informatie over het gebrek aan een eenduidige definitie en schattingen van het aantal sociale leiders als gevolg daarvan, evenals voor de verschillende categorieën sociale leiders, raadpleeg het algemeen ambtsbericht Colombia van maart 2022, paragraaf 1.4.

Tijdens de verslagperiode van dit voorliggende ambtsbericht was er nog steeds geen eenduidige definitie voor de term 'sociale leider'.⁴⁵ Volgens een vertrouwelijke bron waren er zes miljoen mensen in Colombia die zichzelf op de een of andere manier als sociaal leider beschouwden.⁴⁶ In een artikel uit juli 2019 gaat het tijdschrift *Semana* in op een uitspraak van voormalig president Ivan Duque. Duque stelde dat er zeven miljoen sociale leiders waren in Colombia. Volgens het tijdschrift was het echter, bij gebrek aan een eenduidige definitie, niet mogelijk om een schatting te geven van het aantal sociale leiders en leek de inschatting van Duque een onderschatting te zijn. Een van de categorieën die geïdentificeerd werd, de leden de *Juntas de Acción Comunal*⁴⁷ (JAC: gemeenschapscomités), zouden gezamenlijk al meer dan zeven miljoen personen zijn.⁴⁸

De ngo Indepaz die jaarlijks bijhoudt hoeveel sociale leiders en mensenrechtenverdedigers zijn vermoord, heeft de volgende definitie:⁴⁹

"Een sociaal leider wordt gedefinieerd als een persoon die de rechten van het collectief verdedigt en een actie voor het algemeen welzijn ontwikkelt die erkend wordt in zijn of haar gemeenschap, organisatie of territorium. Alle sociale leiders worden beschouwd als mensenrechtenverdedigers. Voor deze rapporten [betreffende de moorden op sociale leiders en mensenrechtenverdedigers] wordt ook rekening gehouden met de definitie van een mensenrechtenverdediger van de Inter-Amerikaanse Commissie voor Mensenrechten [CIDH: *Comisión Interamericana de Derechos Humanos*] en met de verklaringen van de Verenigde Naties. De

⁴³ Diegenen die voldoen aan de voorwaarden zoals omschreven in de VN Mensenrechtenverklaring van 1999.

⁴⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 22-24, maart 2022.

⁴⁵ Municipio de Armenia, Resolución No. 260, 2 oktober 2023.

⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁴⁷ Een JAC is op vrijwillige basis samengesteld door de bewoners van een wijk op basis van participatieve democratie. Er bestaan ongeveer 45.000 junta's in zowel stedelijk als ruraal gebied. Leiders van de JAC's zetten zich in voor de rechten van hun gemeenschap. De junta's speelden een sleutelrol bij de aanleg van infrastructuur die de gemeenschappen nodig hadden, zoals bruggen, wegen, gezondheids- en politieposten, marktplaatsen, aquaducten, rioleringsstelsels, elektriciteitsnetten, zelfbouwprogramma's voor huisvesting en winstgevend gemeenschapsondernemingen.

⁴⁸ *Semana*, ¿Hay 7 millones de líderes sociales en Colombia? 19 juli 2019.

⁴⁹ Indepaz, *INFORME ESPECIAL Registro de líderes y personas defensoras de DDHH asesinadas*, 15 juli 2020.

mensen die de vredesopbouw en de uitvoering van de akkoorden beheren en bevorderen zijn mensenrechtenverdedigers en sociale leiders.”⁵⁰

Met deze definitie houdt Indepaz een interpretatie aan die nagenoeg gelijk is aan die van de Ombudsman. In de registratie van vermoorde ‘sociale leiders en mensenrechtenverdedigers’ noemt Indepaz onder andere personen die zich inzetten voor milieu, LHBTIQ+-rechten, grondrechten, gemeenschappelijke belangen, belangen van de Afro-Colombiaanse en inheemse gemeenschappen, politieke activisten, vakbondsleiders en personen die zich inzetten voor het vredesproces in Colombia. Het komt voor dat personen zich voor meerdere belangen of kwesties kunnen inzetten. Een leider van een boerengemeenschap kan zich bijvoorbeeld ook inzetten voor grondrechten of een bepaalde etnische gemeenschap.⁵¹ Voor zover bekend gaf Indepaz geen inschatting van het aantal sociale leiders in Colombia.

1.3 De Ley de Víctimas y Restitución de Tierras (Ley 1448/2011)

1.3.1 *Inhoud en doel van de wet*

De Wet voor Slachtoffers en Teruggave van Land (Wet 1448 uit 2011) - *La Ley de Víctimas y Restitución de Tierras* (Ley 1448/2011) – is een regelgevend kader dat een reeks gerechtelijke en administratieve, sociale en economische, individuele en collectieve maatregelen vaststelt ten behoeve van slachtoffers van het binnenlandse gewapende conflict⁵² in Colombia. De wet is bedoeld om degenen die schade hebben geleden als gevolg van het conflict waardig te behandelen, om hun recht op de waarheid te waarborgen, om hen te compenseren voor de geleden schade (niet alleen in de vorm van schadevergoeding, maar ook in de vorm van fysieke en psychologische rehabilitatie, symbolische genoegdoening en teruggave van land), om gerechtigheid te bewerkstelligen en om ervoor te zorgen dat de gebeurtenissen die hun hebben geschaad zich niet meer zullen herhalen.⁵³

1.3.2 *Slachtoffers volgens Wet 1448/2011*

Slachtoffers in de zin van deze wet zijn personen die individueel of collectief schade hebben geleden door gebeurtenissen op of na 1 januari 1985, als gevolg van schendingen van het internationaal humanitair recht of ernstige schendingen van het internationaal recht inzake de rechten van de mens als gevolg van het binnenlands gewapend conflict. Verder worden de man of vrouw, vaste partner, partners van hetzelfde geslacht, ouders of kinderen (inclusief adoptiekinderen) van het directe slachtoffer als slachtoffer beschouwd in het geval het directe slachtoffer is overleden of wordt vermist. Als deze familieleden niet aanwezig zijn, worden grootouders als slachtoffers beschouwd.⁵⁴

Volgens het Colombiaanse Ministerie van Justitie hebben slachtoffers van gebeurtenissen van vóór 1 januari 1985 recht op de in de wet bepaalde maatregelen

⁵⁰ In haar rapporten over het jaarlijks aantal vermoorde sociale leiders spreekt Indepaz over “sociale leiders en mensenrechtenverdedigers”.

⁵¹ Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2022*, 31 december 2022; Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2023*, 14 december 2023.

⁵² Het gaat hier om de strijd die de Colombiaanse overheid vanaf ongeveer de jaren vijftig met verschillende gewapende guerrillabewegingen en (neo)-paramilitaire organisaties heeft gevoerd.

⁵³ Ministerio de Justicia, ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023).

⁵⁴ Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas, *Orientaciones para los colombianos víctimas frente a la Ley 1448 de 2011 y su implementación en el exterior*, pagina 3, september 2020; Ministerio de Justicia, ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023).

voor symbolische genoegdoening⁵⁵ en garanties van niet-herhaling. Hiervoor hoeven ze niet in het slachtofferregister (zie paragraaf 1.3.4) ingeschreven te staan. Deze personen kunnen hun rechten ook via de gewone rechtsgang opeisen.⁵⁶

1.3.3

La Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas

De Eenheid voor de Zorg en de Integrale Genoegdoening voor Slachtoffers (*Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas*) ook de Eenheid voor Slachtoffers (UPV: *Unidad para las Víctimas*) genaamd, heeft als missie om de uitvoering te garanderen van de Wet voor Slachtoffers en Teruggave van Land. Het doel van deze wet en daar uitvloeiend beleid is de kwetsbare situatie van slachtoffers aan te pakken en ervoor te zorgen dat slachtoffers daadwerkelijk hun rechten kunnen uitoefenen, hun leven kunnen opbouwen, hun grondgebied terugkrijgen en een leidende rol kunnen spelen bij de opbouw van vrede.⁵⁷

1.3.4

Registro Único de Víctimas

Slachtoffers hebben toegang tot de maatregelen van Wet 1448 uit 2011, mits ze geregistreerd staan in het Enige Register voor Slachtoffers (RUV: *Registro Único de Víctimas*) (zie paragraaf 2.4).⁵⁸

1.3.5

El Sistema Nacional de Atención y Reparación Integral a las Víctimas

De UPV is belast met de coördinatie van de bijstand, hulp en herstelmaatregelen die door de staat worden verleend. Verder is de eenheid verantwoordelijk voor de aansturing van de organen die deel uitmaken van het nationaal systeem voor integrale aandacht en herstel van slachtoffers (SNARIV: *Sistema Nacional de Atención y Reparación Integral a las Víctimas*) dat is voortgekomen uit Wet 1448 van 2011. Het SNARIV bestaat uit verschillende nationale en territoriale openbare organen,⁵⁹ evenals de participatietafels van slachtoffers en organisaties, die belast zijn met de uitvoering van plannen, programma's en projecten gericht op aandacht en integrale genoegdoening voor slachtoffers.⁶⁰

1.4

Plan de acción oportuna (PAO)

Het Plan van Oportune Actie voor de Preventie en Bescherming van Verdedigers van Mensenrechten, Sociale leiders, Gemeenschapsleiders en Journalisten (PAO: *Plan de acción oportuna de prevención y protección para los defensores de derechos humanos, líderes sociales, comunales y periodistas*), dat in 2018 onder toenmalig president Duque gecreëerd werd, was bedoeld om het geweld in Colombia te verminderen en om meer lijn te brengen in de verantwoordelijkheid voor de bescherming van verdedigers van mensenrechten, sociale leiders, gemeenschapsleiders en journalisten in het land. In het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 stond dat volgens *International Crisis Group* (ICG) het PAO alleen maar een extra bureaucratische laag had toegevoegd. Verder bestond het PAO

⁵⁵ Artikel 141 van *Ley 1448 de 2011*: Onder symbolische genoegdoening wordt verstaan elk voordeel dat aan de slachtoffers of de gemeenschap in het algemeen wordt geboden en dat leidt tot het behoud van de historische herinnering, het niet herhalen van de gebeurtenissen, de publieke aanvaarding van de feiten, het verzoek om publieke vergeving en het herstel van de waardigheid van de slachtoffers.

⁵⁶ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 7 februari 2024).

⁵⁷ UPV: <https://www.unidadvictimas.gov.co/es/la-unidad-institucional-misional/> (geraadpleegd op 4 maart 2024).

⁵⁸ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023).

⁵⁹ Hieronder vallen onder andere verschillende ministeries, de Nationale Politie, Banken, het Nationaal Archief, de Ombudsman, de Fiscalía, de Procuraduría, Unidad Nacional de Protección.

⁶⁰ Unidad de Víctimas, *The Unit's Review*, 23 november 2016: [The Unit's Review | Unidad para las Víctimas \(unidadvictimas.gov.co\)](https://www.unidadvictimas.gov.co) (geraadpleegd op 1 december 2023).

alleen uit overheidsfunctionarissen en stond het geen deelname van instellingen uit het maatschappelijk middenveld toe.⁶¹

Volgens openbare bronnen haalde het PAO zijn doelstellingen niet. Het plan was in lijn met het beleid van Duque waarbij de focus lag op de bestrijding van gewapende en criminele groepen. President Petro kwam in augustus 2022 met een nieuw plan: het Noodplan voor de Bescherming van Sociale Leiders en Ondertekenaars van de Vrede (*El plan de emergencia para la protección a líderes sociales y firmantes de paz*). Het was een verandering ten opzichte van de aanpak van de regering Duque, omdat het plan rechtstreeks tot stand kwam in samenwerking met maatschappelijke organisaties – zoals mensenrechtenverdedigers en sociale leiders. Een van de maatregelen was de implementatie van de verenigde controleposten voor het leven (PMU: *Puestos de Mando Unificado por la Vida*). De PMU is een lokaal overlegorgaan waar verschillende instanties (Leger, politie, UNP, gemeente, het Kantoor van de Hoge Commissaris voor de Vrede) zetel hebben om de publieke orde te verbeteren in de regio en de bescherming van sociale leiders te verbeteren. Ondanks het nieuwe beleid van Petro en de oprichting van de PMU's bleef het aantal moorden op sociale leiders en ondertekenaars van de vrede tijdens de verslagperiode hoog in Colombia (zie ook paragraaf 3.7.1).⁶²

1.5 Illegale Gewapende Groeperingen

1.5.1 Classificatie van illegale gewapende groeperingen

De Colombiaanse overheid maakt sinds 2016 het onderscheid tussen onder andere *Grupos Armados Organizados* (GAO: Gewapende Georganiseerde Groeperingen), *Grupos Delictivos Organizados* (GDO: Criminele Georganiseerde Groeperingen) en *Grupos de Delincuencia Común Organizada* (GDCO: Georganiseerde groepen van algemene misdaad). De grootte, mate van geweld en het bereik van een groep bepalen onder andere of deze onder de noemer van GAO, GDO of GDCO wordt onderverdeeld. GAO's hebben normaliter een departement overschrijdend bereik; GDO's hebben een bereik dat zich vaak tot een stad en omgeving beperkt; GDCO's zijn bendes die criminele activiteiten uitvoeren op buurtniveau, vooral met betrekking tot diefstal en microhandel. Het verschil tussen de verschillende classificaties is onder andere het materieel en personeel dat de Colombiaanse overheid tegen een groepering inzet. Tegen een GDO mag volgens de richtlijnen van het ministerie van Defensie alleen de politie⁶³ ingezet worden, waarbij een GAO zowel door het Colombiaanse leger als de politie wordt bestreden. Tijdens de verslagperiode hadden het ELN, de *Clan del Golfo* en de dissidente facties van de FARC⁶⁴ de status van GAO.⁶⁵

Illegale gewapende groeperingen worden daarnaast ook ingedeeld naar hun ontstaansgeschiedenis en de organisaties waaruit ze voortgekomen zijn; zoals de

⁶¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, pagina 82, maart 2022.

⁶² Razón Pública, *El plan de Emergencia de Petro: ¿será que funciona?*, 11 september 2022; la Silla Vacía, *PLAN DE PROTECCIÓN A LÍDERES: 100 DÍAS NO ALCANZARON PARA FRENAR LAS MUERTES*, 15 november 2022; Comisión Internacional de Juristas (CIJ), *¿Cuál es la situación de las personas defensoras de derechos humanos en Colombia?*, 28 februari 2023: <https://www.youtube.com/watch?v=WEYxXbytlMI&t=2s>; El País, *Director de Indepaz: “La violencia es muy rápida y el Gobierno va muy lento, por eso matan tantos líderes”*, 11 december 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁶³ De Colombiaanse politie valt onder het ministerie van Defensie (zie paragraaf 3.13).

⁶⁴ De dissidente facties van de FARC worden ook als *Grupos Armados Organizados Residuales* (GAOR: Resterende Gewapende Georganiseerde Groepen) aangeduid.

⁶⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 31, maart 2022; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

paramilitairen, de guerrilla of de drugskartels. In de jaren zestig van de vorige eeuw kwamen linkse guerrillabewegingen op in Colombia die zich tegen de gevestigde elite verzetten. De paramilitaire groepen kwamen in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw op als reactie op de guerrilla. Na de demobilisatie van de paramilitaire organisaties in de beginjaren van deze eeuw ontstonden er groepen die met name bestonden uit paramilitairen die nooit ontwapend waren of de wapens weer hadden opgepakt – de neo/narco-paramilitairen.⁶⁶ De grootste huidige illegale gewapende groeperingen – waaronder het ELN, de dissidente FARC en de Clan del Golfo – komen voort uit deze guerrilla en paramilitaire organisaties. Hierbij dient echter vermeld te worden dat de scheidslijnen tussen de verschillende groeperingen zijn vervaagd en dat het voorkomt dat leden van een bepaalde groepering de overstap maken naar een andere.⁶⁷ Verder verloren veel van deze groeperingen hun politieke agenda en gingen ze zich steeds meer als criminele organisaties gedragen.⁶⁸

In dit rapport zal wanneer **illegale gewapende groepering(en)/organisaties** geschreven staat elk soort organisatie bedoeld worden die niet-statelijk is en buiten de wet opereert.

1.5.2

De vijf machtigste illegale gewapende organisaties

Het ELN, de Clan del Golfo, twee facties van de dissidente FARC en de *Autodefensas Conquistadores de la Sierra Nevada* (ook wel Los Pachenca) zijn allen voortgekomen uit de guerrilla of paramilitaire organisaties en worden over het algemeen als de grootste en machtigste illegale gewapende organisaties⁶⁹ gezien met een interdepartementaal bereik.⁷⁰ Het ELN, de Clan del Golfo en de dissidente FARC zijn volgens de Colombiaanse autoriteiten GAO's, terwijl de *Autodefensas Conquistadores de la Sierra Nevada* de denominatie GDO heeft.⁷¹ Voor alle groepen geldt dat zij – los van de eventuele ideologie die zij er op nahouden – geïnteresseerd zijn in het uitoefenen van politieke controle over de lokale bevolking. Door middel van controle van land, handel, bemiddeling bij lokale conflicten en besluitvorming over rechtspraak zijn illegale gewapende organisaties in bepaalde gebieden effectief het lokaal gezag. Zie ook paragraaf 1.5.6.⁷² De ngo PARES bracht in mei 2024 in kaart welke illegale gewapende groepen in 2024 aanwezig waren in welke gebieden in Colombia. Het betreft een interactieve

⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 8 en 37, maart 2022.

⁶⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 37, maart 2022.

⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 34 en 38, maart 2022.

⁶⁹ Vanwege de voortdurende strijd tussen de verschillende groeperingen en de fluide aanwezigheid van sommige groeperingen in bepaalde gebieden kan er geen eenduidig beeld gegeven worden van de controlegebieden van de verschillende gewapende georganiseerde organisaties. Hoewel openbare bronnen in grote mate overeenkomen in hun benadering van de controlegebieden, bestaan er onderlinge verschillen. Het beeld dat hieronder geschetst wordt, tracht de werkelijkheid zoveel mogelijk te benaderen. In geen enkel geval heeft een gewapende groepering volledige presentie in een departement. Daar waar de aanwezigheid van een groepering in een departement vermeld wordt, dient men dit – indien anders vermeld wordt – te lezen als gedeeltelijke aanwezigheid.

⁷⁰ Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; PARES, *Se organizan diálogos entre el Gobierno y las Autodefensas de la Sierra Nevada en los próximos días*, 16 juni 2023.

⁷¹ Pares, *Inventario de organizaciones delinuenciales en aglomeraciones urbanas en 2023*, 15 december 2023; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; El Tiempo, *Así están organizadas las disidencias de 'Iván Mordisco', se financian de mover cocaína*, 21 maart 2024.

⁷² International Crisis Group, *The unsolved Crime in "Total Peace": dealing with Colombia's Gaitanistas*, 19 maart 2024; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 6, 27 september 2023; EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 46, 50, december 2022.

kaart welke te raadplegen is via de volgende link: [Presencia EAI en Colombia 2024 | Tableau Public](#).⁷³

1: Ejército de Liberación Nacional (ELN):
Het ELN was volgens een inlichtingenrapport⁷⁴ van het Colombiaanse veiligheidsapparaat van april 2023 de grootste en machtigste illegale gewapende organisatie met ongeveer 6.000 personen in de gelederen. Ongeveer de helft van de 6.000 leden van het ELN was gewapend, terwijl de andere helft deel uitmaakte van ondersteunende netwerken. Alhoewel het ELN volgens bronnen nog steeds een linkse ideologie heeft, is het de laatste jaren meer en meer een criminele organisatie geworden en is de politieke agenda van de organisatie naar achteren geschoven. ICG schreef dienaangaande dat het leiderschap van het ELN nog steeds een extreemlinkse visie had, maar dat de verschillende regionale afdelingen hierop heel erg van elkaar verschilden.⁷⁵

De guerrilla's van het ELN opereerden tijdens de verslagperiode in ten minste 23 van de 32 departementen in Colombia en hadden ook voet aan de grond in Venezuela, waar ze met de Venezolaanse overheid zouden samenwerken. Het ELN was vooral actief in de departementen die aan de Stille Oceaan grenzen en langs de Colombiaans-Venezolaanse grens. Ook had het voet aan de grond in stedelijk gebied en op universiteiten^{76, 77}

Sommige bronnen beweren dat het ELN tijdens de huidige verslagperiode door de Clan del Golfo is overvleugeld als groepering met de meeste strijders en het grootste landelijke bereik.⁷⁸ Het ELN zou met name in de departementen Chocó en Bolívar terrein hebben verloren aan de Clan del Golfo.⁷⁹ Het ELN zou begin 2024 in 231 van de ongeveer 1.100 Colombiaanse gemeentes aanwezig zijn. Dit betekende dat het in bijna twintig procent van de Colombiaanse gemeentes operationeel was.⁸⁰

⁷³ PARES, *Presencia EAI en Colombia 2024*, mei 2024, [Presencia EAI en Colombia 2024 | Tableau Public](#), geraadpleegd op 8 juni 2024.

⁷⁴ Dit rapport was in handen gekomen van Reuters en gedeeld met andere nieuwsbronnen, zoals Infobae en El Colombiano.

⁷⁵ Het ICG stelt op basis van eigen onderzoek dat het ELN in Arauca bijvoorbeeld vasthield aan een diepe ideologische overtuiging en steun voor de gemeenschapseconomie. In gebieden zoals Chocó was de nieuwe generatie commandanten minder geïnteresseerd in het indoctrineren van bewoners en richtte zich meer op het genereren van inkomsten. DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 5, 27 september 2022; La Silla Vacía, *“LA EMPRESA” DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023.

⁷⁶ De groepering werd in de jaren zestig door met name linkse studenten opgericht.

⁷⁷ El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023

⁷⁸ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 5, 27 september 2023; vertrouwelijke bron, 7 december 2023; La Silla Vacía, *“LA EMPRESA” DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024.

⁷⁹ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 5, 27 september 2023; La Silla Vacía, *“LA EMPRESA” DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023; La Silla Vacía, *“LA EMPRESA” DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024.

⁸⁰ Defensoría del Pueblo, Colombia, *La expansión y consolidación de los grupos armados ilegales son la principal amenaza para el país*, 23 maart 2024.

2: Clan del Golfo:

De machtigste neo/narco-paramilitaire groepering is de *Clan del Golfo*. Ze noemden zichzelf de Colombiaanse Gaitanista Zelfverdedigingskrachten (AGC: *Autodefensas Gaitanistas de Colombia*) maar de groepering staat ook wel bekend onder de naam Los Urabeños of Clan Úsuga.⁸¹ De groepering streefde volgens bronnen geen politieke ideologie na en de autoriteiten kende de Clan del Golfo geen politieke status toe, hetgeen vredesonderhandelingen in de weg stond.⁸² Volgens een rapport van *International Crisis Group* stelde de Clan del Golfo in de eigen retoriek een politieke organisatie van gewapend burgerverzet te zijn.⁸³ Sinds begin 2024 noemt de groepering zich het Colombiaanse Gaitanista leger (EGC: *Ejército Gaitanista de Colombia*).⁸⁴ Na de verandering van naam naar EGC stelde de gewapende groepering (opnieuw) een politiek-militaire organisatie te zijn en te willen onderhandelen met de regering Petro.⁸⁵

"Deze klap markeert het einde van de Clan del Golfo," zei voormalig president Iván Duque in oktober 2021, toen veiligheidstroepen de leider van de groepering, Dairo Antonio Úsuga, ook bekend als Otoniel, arresteerden. Ook zonder het leiderschap van Otoniel groeide de organisatie en wist ze steeds meer voet aan Colombiaanse grond te krijgen.⁸⁶ Na de arrestatie van Otoniel was er sprake van een interne machtsstrijd binnen de Clan del Golfo die uiteindelijk door de huidige leider Jobanis de Jesús Ávila Villadiego met de bijnaam Chiquito Malo werd gewonnen. Hierbij werden zijn directe tegenstander met de bijnaam Siopas en anderen uit de weg geruimd.⁸⁷

Conform het eerdergenoemde inlichtingenrapport uit april 2023 zou de Clan del Golfo ongeveer 4.000 personen in de gelederen hebben, van wie ongeveer 1.600 personen gewapend waren.⁸⁸ Danilo Rueda die tot november 2023 de Colombiaanse Hoge Commissaris voor de Vrede was, stelde daarentegen dat de Clan del Golfo tegen die tijd meer dan 9.000 leden telde en schatte het aantal begin 2024 op 14.000 leden.⁸⁹ Hoeveel leden de Clan del Golfo precies heeft, is moeilijk in te schatten. De meeste bronnen zijn het er echter wel over eens dat de Clan del Golfo is gegroeid tijdens de verslagperiode.⁹⁰ Volgens een vertrouwelijke bron is hun aantal moeilijker in te schatten omdat ze minder zichtbaar te werk gaan dan andere groeperingen. Daarnaast heeft de Clan del Golfo heel veel groeperingen die als een soort franchise aan de Clan gelieerd zijn, maar vaak ook uit eigen naam opereren.⁹¹

⁸¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 37, maart 2022.

⁸² DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023.

⁸³ International Crisis Group, *The unsolved Crime in "Total Peace": dealing with Colombia's Gaitanistas*, 19 maart 2024.

⁸⁴ FIP, *La última Negociación del Clan, antecedentes, contexto y lecciones de la negociación del gobierno Colombiano con el Clan del Golfo (2015-2018)*, p.20, maart 2024.

⁸⁵ El Colombiano, *El Clan del Golfo se cambió el nombre, por qué?*, 1 april 2024.

⁸⁶ La Silla Vacía, *"LA EMPRESA" DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024; vertrouwelijke bron, 6 december 2023.

⁸⁷ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 27, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; Insight Crime, *Murder of Gaitanista Leader Shows Internal Divisions Ahead of Colombia Peace Talks*, 6 maart 2023.

⁸⁸ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; El Tiempo, *"¿Cuántos hombres se someterían?: no cuadran cifras de Comisionado y las Fuerzas"*, 24 April 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023.

⁸⁹ La Silla Vacía, *"LA EMPRESA" DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024.

⁹⁰ Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; La Silla Vacía, *"LA EMPRESA" DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024; FIP, *Pistas para entender qué hacer con el Clan del Golfo en la Paz Total*, 18 maart 2024.

⁹¹ Vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023.

Insight Crime maakt een onderscheid tussen 'blokken' (*blocs*) en 'franchise'-groepen die door de Clan del Golfo zijn ingezet om hun territoriale aanwezigheid de afgelopen jaren te vergroten. Blokken zijn onderdeel van de centrale organisatie van de Clan del Golfo en zij ontvangen directe orders van het centrale leiderschap. De blokken zijn aanwezig in specifieke gebieden en kennen hun eigen commandostructuur. Sommige blokken voeren ook het bevel over kleinere substructuren of franchise-groepen met een meer lokale focus. Deze blokken opereren volgens Insight Crime meestal in de gebieden waar de Clan del Golfo hun meest belangrijke activiteiten uitvoeren op het gebied van drugshandel en illegale mijnbouw. Franchise-groepen werken eveneens op semi-autonome wijze van het leiderschap van de Clan del Golfo. Deze groepen waren over het algemeen reeds bestaande lokale criminele organisaties die door de Clan del Golfo zijn ingehuurd om namens hen te opereren. Onderaanneming van franchise-groepen biedt de Clan del Golfo toegang tot inkomen uit criminele activiteiten, huurmoordenaars en een grotere territoriale aanwezigheid, zij het indirect. Voor de franchise-groepen is de Clan del Golfo een belangrijke bondgenoot om lokale dominantie te verkrijgen en om rivalen te overwinnen.⁹² Er waren ook berichten dat de Clan del Golfo deze franchise-techniek ook over de grens gebruikte in Panama en Venezuela om daar voet aan de grond te krijgen.⁹³

Begin 2024 verklaarde de *Defensoría* dat de Clan del Golfo de groepering was die in 2023 haar territoriale invloed het meest had uitgebreid. Het zou haar aanwezigheid van 253 gemeentes in 2022 naar 392 in 2023 hebben uitgebreid.⁹⁴ Het belangrijkste bolwerk van de groepering is in de regio Urabá, in het departement Antioquía. De groep is ook aanwezig in Medellín, de hoofdstad van Antioquía. In het noorden van Colombia is de groep dominant aanwezig in Córdoba en Sucre en heeft invloed in andere departementen in het noorden, zoals Bolívar, Atlántico, Chocó, Magdalena, La Guajira, Santander, Norte de Santander en César. Aan de Stille Oceaan kust van Colombia is haar invloed geconcentreerd in de departementen Chocó en Valle del Cauca, met een minimale aanwezigheid in Cauca en Nariño. Desondanks probeert de groep haar invloed langs deze kustlijn uit te breiden. De Clan is ook aanwezig in departementen zoals Meta, Casanare, Boyacá, Tolima, Quindío, Risaralda, Caldas en Huila, hoewel haar invloed hier niet groot is.⁹⁵ In onderstaande afbeelding bracht de denktank InSight Crime in november 2023 in kaart in welke gebieden de Clan del Golfo aanwezig was danwel haar aanwezigheid probeerde te vergroten. De denktank merkt daarbij aan dat gebieden van aanwezigheid van criminele groeperingen aan constante verandering onderhevig zijn en daarom kan afwijken van de huidige realiteit.⁹⁶

⁹² Insight Crime, *Gaitanistas – Gulf Clan*, 5 december 2023; Insight Crime, *The Gaitanistas After Otoniel – What Becomes of Colombia's Largest Criminal Threat?*, 1 november 2021; zie ook FIP, *Ni Paz ni guerra*, p. 24, mei 2022.

⁹³ Insight Crime, *Raids Reveal Gaitanistas' Grasp Reaches Panama*, 6 december 2021;

⁹⁴ La Silla Vacía, *"LA EMPRESA" DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024.

⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 23 november 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; Insight Crime, *Gaitanistas – Gulf Clan*, 5 december 2023.

⁹⁶ Insight Crime, *Q&A: How the AGC Threatens Colombia's Plans for Total Peace*, 2 april 2024.

Bron: InSight Crime⁹⁷

⁹⁷ Insight Crime, Q&A: *How the AGC Threatens Colombia's Plans for Total Peace*, 2 april 2024.

3 en 4: Dissidente FARC:

In 2016 sloten de FARC en de Colombiaanse overheid een vredesakkoord, waarbij ongeveer 13.000 strijders werden gedemobiliseerd. De strijders die na het vredesakkoord van 2016 de gewapende strijd in naam van de FARC voortzetten, worden de dissidente FARC (*disidencias*) genoemd. Er waren strijders van de FARC die nooit aan het vredesproces hadden meegedaan, die na het akkoord ondertekend te hebben de wapens weer oppakten en er waren strijders die zich na het vredesproces als nieuwe rekrut aansloten bij de dissidente FARC.⁹⁸ Tijdens de verslagperiode waren de dissidente FARC onderverdeeld in de Centrale Generale Staf (EMC: *Estado Mayor Central*) en de Tweede Marquetalia (*Segunda Marquetalia*):

3: Estado Mayor Central (EMC)

De EMC, die zichzelf de *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército Popular* (FARC-EP: Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia – Volksleger) noemt - heeft een nationaal bereik met een interregionaal coördinatiesysteem en heeft ongeveer 3.500 leden, van wie er ongeveer 2.200 gewapend zijn. De Colombiaanse regering begon in 2022 de naam EMC voor deze groep te gebruiken. De groepering is ontstaan door de inspanningen van de dissidente factie van het nooit gedemobiliseerde Oostelijk Blok (*el Bloque Oriental*) om allianties met andere dissidente facties aan te gaan, opdat een nationaal bereik bewerkstelligd zou worden. De belangrijkste aanjager van dit plan was de in mei 2022 in Venezuela omgekomen leider van het Oostelijk Blok, Gentil Duarte. Dissidente groeperingen als Dagoberto Ramos, Jaime Martínez en Carlos Patiño, die eerder als enigszins autonoom werden beschouwd – ze stonden bijvoorbeeld wel in contact met Gentil Duarte -, zijn tijdens de verslagperiode onderdeel geworden van de commandostructuur van het EMC (zie ook paragraaf 1.6.2 van het algemeen ambtsbericht 2022). De EMC wordt geleid door Nestor Gregorio Vera, alias Ivan Mordisco.⁹⁹

De EMC heeft zich de laatste jaren uitgebreid en heeft een nationaal bereik. Tijdens de verslagperiode was de EMC aanwezig in het zuiden, oosten en westen van Colombia, met bolwerken in de departementen Guaviare, Meta, Caquetá, Vaupés en Guainía. Ook in grensgebieden was de EMC actief: in het departement Amazonas, op de grens met Brazilië en Peru; Putumayo, op de grens met Ecuador en Casanare, Arauca en Norte de Santander, op de grens met Venezuela. In Cauca, Valle del Cauca en Nariño waren enkele van de meest gewelddadige facties actief.¹⁰⁰ In oktober 2023 bracht de *Fundación Ideas para la Paz* (FIP)¹⁰¹ in kaart waar de verschillende facties van de EMC actief waren. Deze Spaanstalige kaart is hieronder opgenomen.¹⁰²

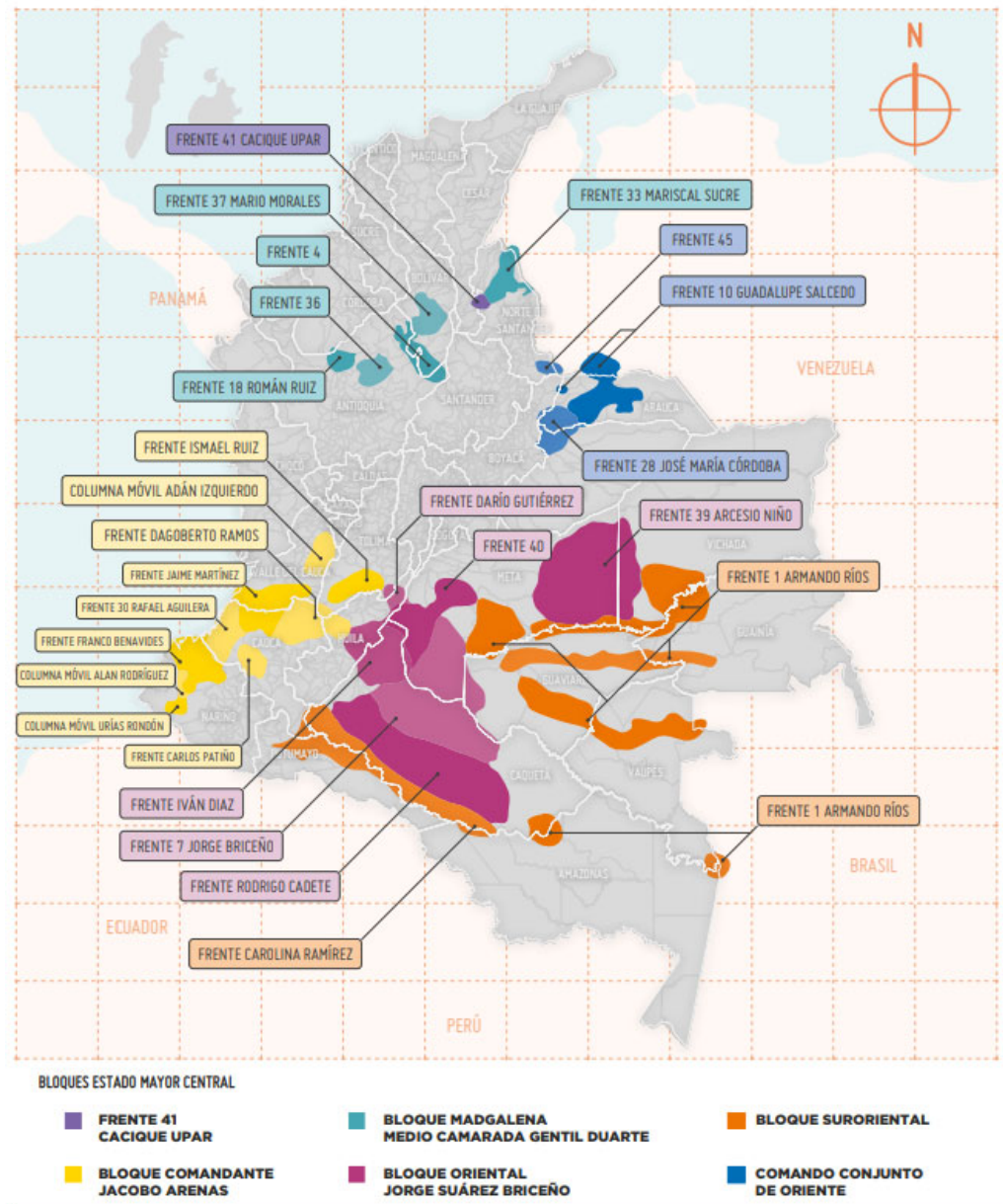
⁹⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 32, maart 2022.

⁹⁹ Fundación Ideas para la Paz (FIP), *El proyecto “Estado Mayor Central” Un intento de unificación disidente*, p. 4-5, oktober 2023; DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; Indepaz, *Acciones del Estado Mayor Central Enero a Julio de 2023*, 31 juli 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023.

¹⁰⁰ Swissinfo, *El Estado Mayor Central, el grupo que quiso mantener viva a las FARC y ahora busca la paz*, 6 oktober 2023; FIP, *El proyecto “Estado Mayor Central” Un intento de unificación disidente*, p. 28, oktober 2023; FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024.

¹⁰¹ Deze ngo monitort en rapporteert over het binnenlands conflict in Colombia.

¹⁰² FIP, *El proyecto “Estado Mayor Central” Un intento de unificación disidente*, oktober 2023.

Kaart: Territoriale invloed van de verschillende facties van de EMC

Bron: FIP¹⁰³

4: Segunda Marquetalia

De Segunda Marquetalia¹⁰⁴ wordt geleid door Luciano Marín Arango, alias "Iván Márquez", die in 2019 opnieuw de wapens opnam nadat hij zich tegen het uiteindelijke vredesakkoord had gekeerd. De groep opereert voornamelijk in bergachtige gebieden langs de Colombiaans-Venezolaanse grens. De groepering zou tijdens de verslagperiode ongeveer 1.700 leden hebben, van wie er iets meer dan 1.000 gewapend waren. Sommige kopstukken van de groep, onder wie Hernán

¹⁰³ FIP, *El proyecto "Estado Mayor Central" Un intento de unificación disidente*, oktober 2023.

¹⁰⁴ Vernoemd naar het gebied waar de FARC ooit in de jaren zestig van de vorige eeuw is opgericht.

Darío Velásquez, alias El Paisa, zijn de afgelopen jaren in Venezuela omgekomen.¹⁰⁵ Volgens een vertrouwelijke bron zat het kader van de Segunda Marquetalia nog steeds in Venezuela en stuurde het vanuit dit land de facties in Colombia aan.¹⁰⁶ In juli 2023 zouden bronnen uit de nabije omgeving van Márquez hebben bevestigd dat laatstgenoemde in Venezuela was overleden aan verwondingen die hij had opgelopen bij een moordaanslag in 2022.¹⁰⁷ Eind maart 2024 verklaarde het hoofd van de Colombiaanse nationale politie dat Márquez nog in leven was en zich op Colombiaans grondgebied zou bevinden.¹⁰⁸ Half mei 2024 dook Márquez weer op in een video waarin hij steun uitsprak voor voorstellen van de regering van Petro.¹⁰⁹ Eind april 2024 kondigden de Colombiaanse autoriteiten de opschorting van negen arrestatiebevelen van kopstukken van de Segunda Marquetalia aan.¹¹⁰ Begin juni werd middels foto's bevestigd dat Márquez gezien was. Márquez kondigde onderhandelingen aan met regering voor eind juni 2024.¹¹¹

Aanvankelijk had de Segunda Marquetalia invloed in gebieden waar de oprichters een gewapende aanwezigheid hadden met de FARC voor het vredesverdrag van 2016, zoals de staten Apure en Zulia (Venezuela), en gebieden van de Colombiaanse departementen Caquetá, Guaviare, La Guajira en Cesar. De groep heeft haar aanwezigheid gedurende de verslagperiode uitgebreid onder andere naar de departementen Antioquia Cauca, Nariño en Putumayo.¹¹²

In de zuidelijke departementen Caquetá, Putumayo, Amazonas, Nariño en Cauca, vormen dissidente leden van de FARC, leden van de gemobiliseerde paramilitaire organisatie *El Bloque Putumayo* (Het Putumayo Blok), en personen die in dienst stonden van drugsbendes zoals La Construcción de la Frontera de la Comandancia de la Frontera. Hoewel deze groep vaak als onderdeel van de Segunda Marquetalia gezien worden, wordt de organisatie ook als zelfstandige organisatie gezien die nauwe banden onderhoudt met de Segunda Marquetalia. De Colombiaanse autoriteiten zouden via de Segunda Marquetalia in het kader van de Paz Total onderhandelen met de *Comandos*.¹¹³

5: *Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada*

De *Zelfverdedigingskrachten voor de Verovering van de Sierra Nevada* (ACSN), ook Los Pachencas genaamd, zijn actief aan de Caribische kust van Colombia – met name in de departementen César, Atlántico, Magdalena en La Guajira, waar ze zich bezighouden met export van cocaïne en andere georganiseerde misdaadpraktijken.

¹⁰⁵ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; Insight Crime, *Second Marquetalia*, 5 juli 2022; Colombia Reports, *Audio would prove guerrilla leader did not die as reported*, 2 augustus 2023; Infobae, *Iván Márquez está vivo, aseguró el canciller Álvaro Leyva*, 3 augustus 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023.

¹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

¹⁰⁷ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; Insight Crime, *Second Marquetalia*, 5 juli 2022; Colombia Reports, *Audio would prove guerrilla leader did not die as reported*, 2 augustus 2023; Infobae, *Iván Márquez está vivo, aseguró el canciller Álvaro Leyva*, 3 augustus 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023.

¹⁰⁸ Noticias Caracol, *Iván Márquez e Iván Mordisco están en Colombia, afirma el general William Salamanca*, 27 maart 2024.

¹⁰⁹ De Morgen, *Dood gewaande leider Colombiaanse guerrillabeweging FARC duikt weer op*, 12 mei 2024; Infobae, *'Iván Márquez' reapareció en un video tras haber sido dado por muerto: respaldó la polémica propuesta de Petro sobre una constituyente*, 11 mei 2024.

¹¹⁰ Reuters, *Colombia arrest warrants suspended for nine Segunda Marquetalia leaders*, 26 april 2024.

¹¹¹ Infobae, *Reapareció Iván Márquez: así luce el cabecilla de 'La segunda Marquetalia' en una imagen junto a Otty Patiño*, 5 juni 2024.

¹¹² Razón Pública, *Las negociaciones con la Segunda Marquetalia: ¿más cerca o más lejos de la "Paz Total"?*, 18 februari 2024; FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024.

¹¹³ El Espectador, *Comandos de Frontera: ¿dónde están ubicados y quiénes son?*, 14 maart 2023; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia* 2022, p. 39, maart 2022.

In het gebied waar ze actief zijn, strijden ze met de Clan del Golfo om de controle over de illegale praktijken. De ACSN hebben ongeveer 250 strijders.¹¹⁴

1.5.3 *Andere illegale groeperingen*

Naast de bovengenoemde groeperingen bestonden er tijdens de verslagperiode talloze andere illegale gewapende organisaties in Colombia. De ngo PARES identificeerde tijdens een onderzoek naar zeven stedelijke agglomeraties (Bogotá, Valle de Aburrá, Cali, Barranquilla, Cúcuta, Buenaventura en Quibdó) 196 criminele organisaties, waarvan vijf GAO's¹¹⁵ (3%), 61 GDO's (31%) en 130 GDCO's (66%). De krant *El Colombiano* schreef in juni 2022 dat er meer dan 2.000 organisaties in Colombia zouden bestaan die onder de noemer van een GAO, GDO of GDCO vielen. De organisaties die in deze paragraaf worden genoemd, behelzen geen uitputtende lijst, maar beogen een beeld te geven van de organisaties die naast de organisaties die in 1.5.2 zijn genoemd, bestaan:¹¹⁶

In het vorige ambtsbericht werd melding gemaakt van het *Ejército Popular de Liberación* (EPL, Volksbevrijdingsleger), ook *Los Pelusos* genaamd, alhoewel het toen al onderhevig was aan een verlies van man- en slagkracht. Dit was het resultaat van interne twisten en van de strijd met de Colombiaanse strijdkrachten en rivaliserende illegale gewapende groeperingen.¹¹⁷ Tijdens de vorige verslagperiode, in april 2021, besloot de Colombiaanse overheid dat er geen grote dreiging meer van de groepering uitging en doopte ze het EPL van GAO naar GDO om. Tijdens deze verslagperiode was de groepering nog wel actief in het departement Norte de Santander, waar ze met het ELN om de controle over de drughandel streed.¹¹⁸

Andere illegale gewapende groeperingen, zoals *Los Caparros*, *Los Puntilleros* en *los Rastrojos* vinden hun oorsprong in paramilitaire groeperingen. Los Rastrojos zouden tijdens deze verslagperiode nog ongeveer zestig gewapende strijders hebben. De groep zou naar verluidt door de Clan del Golfo geabsorbeerd zijn, maar dat is niet bevestigd. Los Caparros' of 'Los de Abajo' die zich van de Clan del Golfo hebben afgesplitst, zijn een criminele structuur met een machtsbasis in het noorden van Antioquia (de subregio Bajo Cauca) en in het zuiden van Córdoba waar ze strijd leveren met de Clan del Golfo om de controle over illegale activiteiten zoals drughandel en illegale goudhandel. De Colombiaanse strijdkrachten maakten in april 2022 bekend dat de groep gedecimeerd was door de strijd met de Clan del Golfo en de Colombiaanse strijdkrachten, maar dat ze zich weer in Bajo Cauca probeerde te hergroeperen. In hoeverre dat gelukt is, is niet bekend.¹¹⁹

¹¹⁴ Colombia Reports, *Los Pachencas/ACSN*, 2 januari 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 7 december 2023; Infobae, *Fear in the Sierra Nevada de Santa Marta over clashes between the Gulf Clan and Los Pachencas*, 16 april 2022.

¹¹⁵ Zie paragraaf 1.4.2.

¹¹⁶ PARES, *Inventario de organizaciones delincuenciales en aglomeraciones urbanas en 2023*, 15 december 2023; *El Colombiano*, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022.

¹¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 36, maart 2022.

¹¹⁸ Insight Crime, *Colombia Decides EPL is No Longer Major Threat*, 19 april 2021; Infobae, *Ultimatum for 'Los Pelusos': Authorities reported the capture of its main leader in Norte de Santander*, 6 april 2022; Infobae, *Cayó alias Barbas, presunto cabecilla de Los Pelusos y auspiciador de una disputa por control del narcotráfico con el ELN*, 2 september 2023.

¹¹⁹ Insight Crime, *Los Rastrojos*, 20 juli 2022; Infobae, *A la cárcel presunto cabecilla de Los Caparros, habría cometido un homicidio múltiple al interior de una casa en Antioquia*, 22 mei 2023; Insight Crime, *Caparros*, 4 oktober 2023; Caracol, *El ejército dice a que Los Caparros buscan rearmarse en el Bajo Cauca*, 27 april 2022.

Los Puntilleros hebben zich tijdens de huidige verslagperiode omgedoopt tot Herboren Anti-subversief Revolutionair Volksleger (ERPAC:¹²⁰ *Renacer Ejército Revolucionario Popular Antisubversivo de Colombia*). Het ERPAC opereert met name in de departementen van de oostelijke departementen Meta, Guaviare en Vichada, waar het onder andere controle uitoefent over drugssmokkelroutes en zich naar verluidt bezighoudt met wapenhandel, afpersing en ontvoeringen. Het ERPAC zou volgens de Colombiaanse politie ongeveer zeventig gewapende leden hebben.¹²¹ De FIP schaaft Los Puntilleros in hun overzicht van de verschillende illegale gewapende organisaties en hun bereik van ook wel onder de Clan del Golfo.¹²²

Veel criminele groeperingen hebben hun machtsbasis in steden, maar werken samen met nationaal of internationaal opererende organisaties. Het *Oficina de Envigado* dat voortkomt uit het Medellín-kartel van Pablo Escobar, die in de jaren tachtig de drugshandel in Colombia leidde en zijn machtsbasis in Medellín had, maakt volgens *Colombia Reports* samen met Los Pachenca onderdeel uit van een internationaal drugsnetwerk met banden in de Verenigde Staten, Mexico en Europa, waaronder Nederland.¹²³ De organisatie El Mesa komt oorspronkelijk ook uit Medellín – namelijk de noordelijke wijk Bello. In de 21ste eeuw heeft de organisatie haar activiteiten naar buitenwijken van Bogotá uitgebreid. El Mesa werkt samen met het ELN en de dissidente FARC.¹²⁴

De *Shottas* en de *Espartanos* (de Spartanen), met in totaal circa 800 tot 1.500 leden, bevochten elkaar tijdens de verslagperiode om de controle over de drugssmokkelroutes in de havenstad Buenaventura. Beide organisaties komen voort uit de criminele organisatie La Local, die weer paramilitaire wortels heeft. Een interne strijd en de arrestatie van het leiderschap van de organisatie zorgde ervoor dat La Local in 2020 in twee facties uiteenviel: de *Shottas* en de *Espartanos*. Volgens Insight Crime hebben de *Shottas* banden met de Clan del Golfo en de dissidente FARC.¹²⁵

De *Águilas Negras* (vertaling: Zwarte Adelaren) waren tijdens de verslagperiode ook weer actief. Net zoals tijdens de vorige verslagperiode is het onbekend wie precies achter deze groepering zit. Bronnen menen dat de naam alleen maar gebruikt wordt om bedreigingen te uiten en onrust te veroorzaken ten behoeve van (ultra)rechtse belangen. De groepering heeft nergens fysieke aanwezigheid en laat met name middels pamfletten van zich horen. Dit zou gebeuren in 20 van de 32 departementen van Colombia. De groep zou gelieerd zijn aan elementen binnen de Colombiaanse veiligheidsdienst, hetgeen niet bevestigd is.¹²⁶

¹²⁰ Het ERPAC begon als een paramilitaire organisatie in de strijd tegen linkse guerrilla's. De ERPAC gaf zich officieel over aan de regering in december 2011, maar minder dan de helft van de leden leverden hun wapens in, waardoor de rest doorging met vechten in de oostelijke vlaktes van Colombia.

¹²¹ El País, *Cabecillas del grupo 'Los Puntilleros' que operaban en Meta, Guaviare y Valle del Cauca fueron capturados este lunes: vea lo que les incautaron*, 20 november 2023; Policía Nacional de Colombia, *Contundente golpe contra Grupo Delincuencial Organizado 'Los Puntilleros'*, 10 februari 2023; Revista Semana, *Exclusivo: operativo de película para capturar a cabecilla de los puntilleros* | Semana, <https://www.youtube.com/watch?v=U9gFnHMos6E>, 9 februari 2023.

¹²² FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024:

<https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2024-02/paz-total-los-grupos-armados-ganan-con-cara-y-con-sello>.

¹²³ Colombia Reports, *Los Pachenca* / ACSN, 2 januari 2023.

¹²⁴ El Colombiano, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022.

¹²⁵ Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; El Colombiano, *¿Quiénes son Los Shottas y Los Espartanos, las bandas con las que Petro buscará la paz?*, 7 december 2022; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 53-54, december 2022.

¹²⁶ Vertrouwelijke bron, 6 december 2023; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 38, maart 2022; vertrouwelijke bron, 16 februari 2024.

Buitenlandse criminele organisaties, zoals de Venezolaanse *Tren de Aragua* en het Mexicaanse Sinaloa-kartel, hebben de afgelopen jaren ook voet aan de grond gekregen in Colombia. In Colombia opereerde de *Tren de Aragua* eerst in het grensgebied met Venezuela, tussen Táchira en Norte de Santander. Daarna breidde de organisatie zich uit naar andere Colombiaanse regio's, waaronder Bogotá. In de Colombiaanse hoofdstad vecht het met andere criminele groeperingen om de controle over de drugshandel. Ook zou de organisatie in Bogotá betrokken zijn bij gota a gota-leningen (zie paragraaf 3.7). Volgens een vertrouwelijke bron was het een kwestie van tijd voordat de groepering haar werkterrein naar het Colombiaanse platteland zou uitbreiden. De leiders van de groep zijn Venezolaans, maar veel Colombianen zijn tot de groepering toegetreden. Het Mexicaanse Sinaloa-kartel zou zijn aanwezigheid in de Colombiaanse havensteden Cartagena, Barranquilla en Santa Marta geconsolideerd hebben om zodoende controle over de uitvoer van drugs te krijgen. Het zou onder andere banden met de Clan del Golfo hebben.¹²⁷

1.5.4

Grootte en organisatiestructuur van gewapende groeperingen

De illegale gewapende groeperingen zouden de afgelopen jaren in aantallen gegroeid zijn. Vergeleken met de cijfers van het vorige ambtsbericht (zie paragrafen 1.6.2 en 1.6.3 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022) was het ELN volgens rapporten van het Colombiaanse inlichtingenapparaat tijdens de voorliggende verslagperiode met enkele honderden strijders gegroeid van ongeveer 2.500 naar 3.000. Ook het totaal van dissidente FARC-leden was gegroeid: van 2.500 in 2000 naar iets meer dan 3.000 in 2023. Tijdens de vorige verslagperiode had de Clan del Golfo ongeveer 1.600 strijders. Volgens een inlichtingenrapport van april 2023 had de organisatie toentertijd nog steeds 1.600 strijders. De meeste bronnen zijn het er echter over eens dat de Clan del Golfo is gegroeid tijdens de verslagperiode en veel extra mankracht heeft gekregen. Met hoeveel strijders de organisatie is gegroeid is niet bekend – het zou om enkele duizenden gaan. De Clan del Golfo heeft bijvoorbeeld bondgenootschappen gesloten met kleinere bendes die in het hele land aanwezig zijn en gebruikt deze bendes om militaire en economische doelen te bereiken. Als gevolg hiervan wordt aangenomen dat de Clan invloed heeft op meer dan 6.000 gewapende mannen die niet tot de Clan behoren.¹²⁸

De grotere gewapende georganiseerde groepen, zoals het ELN, de EMC, de Segunda Marquetalia en de Clan del Golfo hebben alle een generale staf die een zekere mate van autoriteit heeft over de verschillende facties die verspreid over het land opereren. In hoeverre de verschillende facties een bepaalde vorm van autonomie hebben, is niet met een eenduidig beeld weer te geven, maar dat de leiders van de verschillende groeperingen geen volledige zeggenschap over alle facties hebben, wordt door verschillende bronnen bevestigd. Een vertrouwelijke bron zegt dienaangaande dat de gewapende tak van de Clan del Golfo bijvoorbeeld de bevelen van het leiderschap nauwgezet opvolgt. Het gaat hier om de strijders uit de regio Urubá waar de Clan zijn machtsbasis heeft. Hoe verder een factie echter van deze

¹²⁷ Infobae, *Cártel de Sinaloa: líder criminal colombiano enviaba semisumergibles con droga al grupo mexicano*, 19 december 2023; BBC News, *Cómo opera el temido Tren de Aragua, la sangrienta megabanda de Venezuela que se ha expandido por América Latina*, 21 september 2023; Noticias Caracol, *Así cobran los gota a gota de Soacha: cámaras de seguridad captaron su violento accionar*, <https://www.youtube.com/watch?v=Q2GtlXdp-oQ>, 6 juli 2023; Infobae, *Así fue como Los Chapitos y el Cártel de Sinaloa consolidaron su presencia en Colombia*, 23 oktober 2023; vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

¹²⁸ Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; La Silla Vacía, *“LA EMPRESA” DEL CLAN: ASÍ CRECIÓ LA MAYOR AMENAZA ARMADA DE COLOMBIA*, 2 februari 2024; El Tiempo, *¿Cuántos hombres se someterían?: no cuadran cifras de Comisionado y las Fuerzas*, 24 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023.

machtsbasis verwijderd is hoe minder de controle van het leiderschap over deze factie, aldus de bron. Volgens zowel openbare als vertrouwelijke bronnen geldt dit voor de verschillende gewapende georganiseerde groepen. Deze decentralisatie van de groeperingen kon de onderhandelingen met de regering bemoeilijken, omdat sommige facties van een groepering geen heil in het vredesproces zagen.¹²⁹ In 2024 besloot de regering ook in te zetten op decentrale onderhandelingen met het zuidelijke front van de ELN, de *Comuneros del Sur*. Dit front van de ELN toonde zich bereid om in een proces, parallel aan de centrale onderhandelingen met het ELN, te onderhandelen over concrete afspraken voor het zuidwesten van het land.¹³⁰ Begin mei 2024 kondigde de *Comuneros del Sur* de verbreking van de relatie met de ELN aan.¹³¹

Ook gebeurt het dat de gewapende groeperingen allianties met kleinere groeperingen aangaan die soms onder de vlag van de grotere groep en soms onder eigen vlag opereren. Het was volgens een vertrouwelijke bron vroeger duidelijker welke groepering in een bepaald gebied operationeel was. Sinds het vredesverdrag met de FARC in 2016 zijn er nieuwe groeperingen en allianties opgekomen waardoor de daadwerkelijke situatie moeilijker te duiden is.¹³²

De *Pachenca* die een lokale machtsbasis in de Sierra Nevada hebben en vooral uit personen uit deze streek bestaan, heeft in tegenstelling tot de grotere groeperingen een duidelijke en sterke hiërarchie. Door deze sterke eenheid waren ze in staat om aanvallen van zowel het Colombiaanse leger als de *Clan del Golfo* te weerstaan.¹³³

Bepaalde criminele organisaties zoals el *Tren de Aragua* en la *Oficina* worden vanuit de Colombiaanse en Venezolaanse gevangenissen aangestuurd. De leiders van deze groeperingen worden regelmatig binnen het gevangeniswezen verplaatst om hun coördinatie-activiteiten te bemoeilijken.¹³⁴

1.5.5 *Criminele activiteiten van illegale gewapende groeperingen*

De belangrijkste criminele activiteit van de illegale gewapende groeperingen is de drugshandel en alles wat daarmee te maken heeft. Zo zijn ze betrokken bij de teelt van coca-bladeren, het verwerken van de coca-bladeren, de productie van het eindproduct cocaïne en de binnenlandse distributie van het product. De distributie naar het buitenland zou vooral in handen van de Mexicaanse kartels liggen. Er zijn wel kleine verschillen tussen de groeperingen, zo zou de *Clan del Golfo* zich met name concentreren op de controle van de binnenlandse drugsroutes en van de havens waaruit de drugs uitgevoerd wordt. De dissidente FARC-facties zouden zich daarentegen met name bezighouden met de teelt van coca en de productie van cocaïne. Dit onderscheid is echter niet met een gouden schaar te knippen. Illegale gewapende organisaties hebben, als gevolg van hun territoriale controle, een brede bron van inkomsten. Naast de teelt van coca en productie van cocaïne houden zij

¹²⁹ Vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; El País, *Los fuegos nunca pararon: la paz total mantiene solo dos de sus cinco ceses*, 23 mei 2023.

¹³⁰ La Silla Vacía, Carlos Erazo: de Comandante de Petro a Impulsar la Paz Total en Nariño, 12 april 2024; Infobae, *El Frente Comuneros del Sur de ELN confirma su deseo de desarme antes del fin del mandato de Petro*, 27 april 2024.

¹³¹ El Espectador, *Frente Comuneros del Sur de Nariño rompe relaciones con el Comando Central del ELN*, 8 mei 2024.

¹³² El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

¹³³ Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022.

¹³⁴ El Colombiano, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022.

zich onder bezig met illegale mijnbouw, afpersing, ontvoeringen, inbraken, berovingen en wapenhandel.¹³⁵

Kleinere criminele organisaties, zoals de zogenaamde *Oficinas de sicariato* (Kantoor van Huurmoordenaars) of *Oficinas de Cobro* (Kantoor van Inning) worden door grotere organisaties ingezet voor activiteiten als bijvoorbeeld huurmoorden en het innen van afpersingsgeld. Dit doen ze in gebieden waar ze zelf geen bereik hebben of om zelf buiten schot te blijven.¹³⁶

1.5.6

Gevolgen van territoriale controle door gewapende groepen voor burgers

Terwijl de verschillende groeperingen hun politieke ideologie steeds meer hebben verloren, is hun belang nog steeds om controle uit te oefenen over lokale gemeenschappen. Het controleren van land en handel, het bemiddelen in lokale geschillen en het straffen van tegenstanders vormen essentiële onderdelen van het arsenaal van territoriale overheersing.¹³⁷ Deze controle oefenen ze met harde hand uit, waarbij (extreem) geweld tegen de bevolking niet geschroomd wordt.¹³⁸ Bronnen geven aan dat de Paz Total door de verschillende groeperingen is gebruikt om hun controle over gebieden te verstevigen of deze uit te breiden.¹³⁹

In verschillende delen van het land werd de bevolking tijdens de verslagperiode geconfronteerd met gewapende actoren die het internationaal humanitair recht en andere humanitaire principes niet naleven. In 2022 documenteerde het Internationale Rode Kruis (ICRC: *International Committee of Red Cross*) 400 vermeende schendingen van het internationaal humanitair recht en andere humanitaire normen, waarvan meer dan de helft betrekking had op moorden, bedreigingen, seksueel geweld, gebruik van onder andere landmijnen, rekrutering, gebruik en betrokkenheid van kinderen en jongeren bij vijandelijkheden, willekeurige vrijheidsberoving, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling, naast andere ernstige schendingen.¹⁴⁰ Het ICRC documenteerde gedurende 2023 444 van dergelijke schendingen.¹⁴¹

In sommige gebieden hebben de illegale gewapende groeperingen een dusdanige controle over het gebied dat ze kunnen bepalen wie wel of niet het gebied in of uit kan reizen. Dit doen ze door eigen controleposten op te zetten, maar ook door middel van eigen reisdocumenten uit te geven. Het gebeurt ook dat een groepering mijnen om een bepaald gebied legt om zodoende onder andere de bevolking te kunnen controleren.¹⁴² Er komen regelmatig burgers om het leven door mijnen of

¹³⁵ France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; Infobae, *Así han crecido los grupos armados ilegales en Colombia: el clan del Golfo es el más grande y tiene 9.000 hombres*, 19 april 2023; vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

¹³⁶ El Colombiano, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024.

¹³⁷ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 5, 27 september 2022.

¹³⁸ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 6, 27 september 2022.

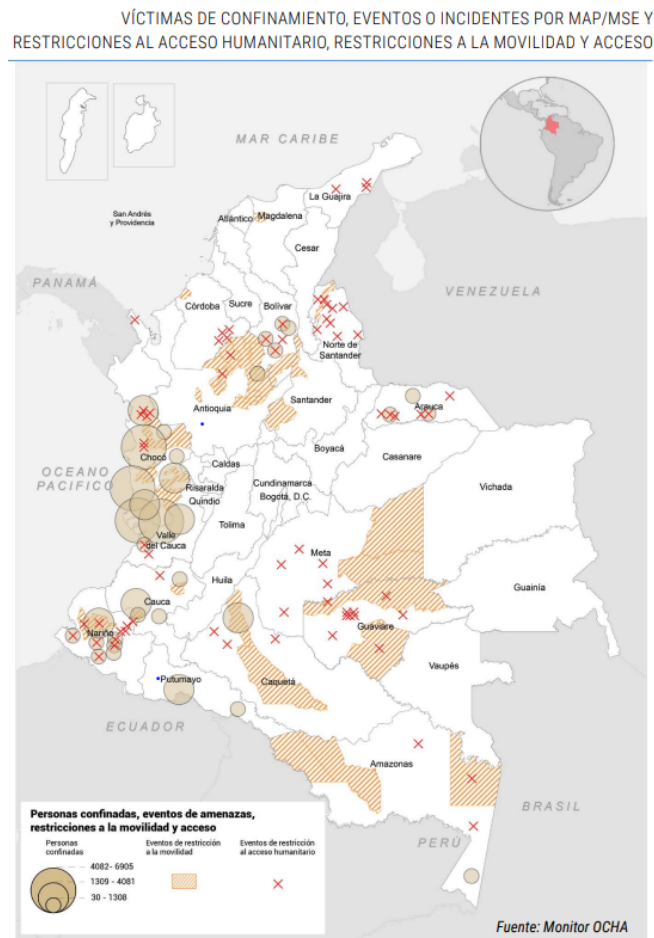
¹³⁹ El País, *Los fuegos nunca pararon: la paz total mantiene solo dos de sus cinco cese*, 23 mei 2023; Vertrouwelijke bron, 7 december 2023.

¹⁴⁰ CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 3, 22 maart 2023.

¹⁴¹ CICR, *Colombia: Balance Humanitario*, 3 april 2024.

¹⁴² In de eerste helft van 2023 registreerde het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) 162 slachtoffers door verschillende soorten explosieven, waaronder antipersoonsmijnen, explosieve oorlogsresten, afgeworpen munitie en gecontroleerde detonatieapparaten. Nariño was volgens een vertrouwelijke bron in 2023 het gebied met de hoogste densiteit aan mijnen ter wereld. Er komen regelmatig burgers, onder wie kinderen om, door mijnen of niet-geëxplodeerde munitie. Veel van deze tragische gebeurtenissen vinden plaats op het grondgebied van inheemse reservaten: vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; Alto Comisionado para la Paz, *El uso de minas antipersonal atenta contra las comunidades de Nariño y constituye un crimen de guerra*, 14 augustus 2023; CICR, *El miedo y la zozobra siguen condicionando la vida de miles de personas en Colombia*, 1 augustus 2023.

niet-geëxplodeerde munitie. Het afpersen van de bevolking is tevens een manier om controle te houden.¹⁴³ In onderstaande kaart bracht OCHA voor de periode januari 2023 tot september 2023 in kaart in welke gebieden er sprake was van insluiting (de cirkels geven aan hoeveel personen geraakt werden door insluiting), beperkingen van de bewegingsvrijheid (schuingestrepte gebieden) en gevallen van restricties aan de humanitaire toegang (rode kruisjes).¹⁴⁴

Ook leggen de gewapende groeperingen hun eigen normen en waarden op. Door de veelal conservatieve aard van de groeperingen heeft de LHBTIQ+-gemeenschap te maken met extra bedreigingen en geweld in de gebieden die onder controle van illegale gewapende groeperingen staan (zie ook paragraaf 3.7.2.8).¹⁴⁵

De lokale bevolking loopt het risico door gewapende georganiseerde groeperingen – vaak onterecht – gezien te worden als infiltrant of medestander van andere

¹⁴³ Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; El Espectador, *Shottas y Espartanos: así es el entramado criminal y las alianzas entre bandas*, 28 juli 2023; ONU: Consejo de Derechos Humanos, Informe de la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos sobre Colombia, A/HRC/52/25, 27 februari 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; De Volkskrant, *Een linkse president in Colombia? Het zou voor het eerst zijn*, 27 mei 2022.

¹⁴⁴ De kaart was alleen beschikbaar in het spaans. OCHA, *Informe, Tendencias e impacto Humanitario en Colombia 2023*, 1 november 2023.

¹⁴⁵ Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; El Espectador, *Shottas y Espartanos: así es el entramado criminal y las alianzas entre bandas*, 28 juli 2023; ONU: Consejo de Derechos Humanos, Informe de la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos sobre Colombia, A/HRC/52/25, 27 februari 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; De Volkskrant, *Een linkse president in Colombia? Het zou voor het eerst zijn*, 27 mei 2022.

groeperingen of het Colombiaanse leger.¹⁴⁶ Dit kan gebeuren door een simpel feit als voedselwaar verkocht te hebben aan een bepaalde groepering of gezien te zijn in de aanwezigheid van het Colombiaanse leger of een rivaliserende groepering. Een bron vertelde dat kinderen door een dissidente factie van de FARC waren vermoord, omdat ze geld van Colombiaanse militairen kregen om boodschappen te doen.¹⁴⁷

Daar waar illegale gewapende groeperingen een gebied stevig in handen hebben en hun controle niet wordt bedreigd door andere gewapende groeperingen of de Colombiaanse autoriteiten, vinden relatief weinig openlijke gevechtshandelingen plaats. De bevolking krijgt echter nog steeds te maken met repressie en geweld. De bevolking moet in deze gebieden nog steeds afpersgeld, de zogenaamde *vacuna*, betalen en zich aan de regels van de gewapende groepering houden, maar ze lopen bijvoorbeeld minder kans als infiltrant of medestander van een groepering beschouwd te worden.¹⁴⁸ In departementen als Cauca, Putumayo, Nariño, Norte de Santander en Chocó hebben illegale gewapende groeperingen de bevolking gedwongen om namens hen militaire colonnes te omsingelen en soldaten te dwingen door hen gevangen genomen leden van eerdergenoemde groeperingen vrij te laten.¹⁴⁹

1.5.7

Vermeende banden tussen overheid en neo-paramilitaire organisaties

De meeste bronnen zijn het erover eens dat de banden tussen de nationale overheid en neo-paramilitaire organisaties niet meer van een dergelijk niveau zijn als de banden tussen de paramilitaire organisaties en de overheid in het verleden. Op het hoogtepunt van de paramilitaire organisaties zo rond de eeuwwisseling had ongeveer 30% van alle congresleden banden met paramilitaire organisaties. Het zal incidenteel nog wel voorkomen dat een hoogwaardigheidsbekleder banden heeft met neo-paramilitaire organisaties, maar de organisaties kunnen hun stempel niet meer op nationaal beleid drukken zoals ze in het verleden wel konden doen.¹⁵⁰

Verschillende bronnen maken melding van contact tussen neo-paramilitaire organisaties en elementen van het Colombiaanse veiligheidsapparaat (politie en militairen). In tegenstelling tot de situatie in het verleden zoals hierboven beschreven gaat het daarbij om lokale (specifiek aan een bepaald gebied) en informele banden die afhankelijk zijn van de mate van corruptie en belangen van de lokale veiligheidstroepen.¹⁵¹ De meest voorkomende vorm van infiltratie in het veiligheidsapparaat is volgens ICG corruptie binnen de lagere rangen, waarbij een gewapende illegale organisatie soldaten betaalt voor informatie, het laten omrijden van patrouilles of het niet controleren van drugstransporten. Het komt ook voor dat ex-militairen tot de illegale gewapende organisaties toetreden. Corruptie binnen de hogere kaders komt – alhoewel op veel kleinere schaal – ook nog steeds voor. Het

¹⁴⁶ Het komt ook voor dat het Colombiaanse leger lokale bevolking als medestander of lid van illegale gewapende groeperingen beschouwd puur en alleen om het feit dat ze in gebieden wonen waar deze groeperingen zich ophouden. Vooral jongemannen worden om deze reden gedetineerd: ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 26, 27 september 2022.

¹⁴⁷ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 25-26, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 17 februari 2024.

¹⁴⁸ Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; El Espectador, *Shottas y Espartanos: así es el entramado criminal y las alianzas entre bandas*, 28 juli 2023; DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 31, 27 september 2022; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023.

¹⁴⁹ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 17, 27 september 2022

¹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 7 december 2023; vertrouwelijke bron, Sara García – *Insight Crime Medellín*, 23 januari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

¹⁵¹ Vertrouwelijke bron, 7 december 2023; France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 77, december 2022; ICG, *The unsolved Crime in "Total Peace": Dealing with Colombia's Gaitanistas*, 18 maart 2024.

Openbaar Ministerie (*Fiscalía*) is bijvoorbeeld een onderzoek gestart naar voormalig legercommandant, generaal Leonardo Barrero, die de belangen van een criminele organisatie die aan de Clan del Golfo gelinkt was, behartigd zou hebben.¹⁵²

In april 2024 werd oud-president Álvaro Uribe beschuldigd van fraude en manipulatie van getuigen. Uribe en verschillende personen die hem nabij werden onderzocht naar aanleiding van beschuldigingen van fraude en manipulatie van getuigen om aantijgingen van banden tussen Uribe en neo-paramilitaire groepen af te zwakken.¹⁵³

1.5.8

Verhoudingen verschillende gewapende groeperingen onderling en met overheid

Over de verhoudingen tussen de verschillende gewapende groeperingen is geen eenduidig beeld te geven. In sommige gebieden bevechten ze elkaar, in andere gebieden bestaan ze naast elkaar en in weer andere gebieden zijn ze een alliantie aangegaan om tegen een gezamenlijke vijand te vechten (zie paragraaf 1.6.3).¹⁵⁴ De grotere illegale gewapende organisaties werken samen met kleinere organisaties of huren deze in voor bepaalde klussen, zoals huurmoorden en afpersingen.¹⁵⁵

Ook andere illegale gewapende groeperingen hebben, net zoals neo-paramilitaire organisaties, banden met autoriteiten en het veiligheidsapparaat op lokaal niveau. Deze samenwerking is soms vrijwillig van aard, maar kan door de gewapende organisaties ook afgedwongen zijn. In Arauca – aan de grens met Venezuela – dwongen het ELN en de aanwezige dissidente FARC volgens ICG gemeenteraadsleden om bij belangrijke beslissingen eerst hen te raadplegen.¹⁵⁶ In de gebieden waar de gewapende georganiseerde organisaties controle hebben over de lokale autoriteiten, hebben personen in geval van bedreiging van deze groeperingen beperkte toegang tot het doen van aangifte of het verkrijgen van bescherming door de staat (zie ook paragrafen 3.2 en 3.5).

1.6

Veiligheidssituatie (wie heeft waar de macht/controle)

In onderstaande alinea's is gebruik gemaakt van gegevens van de *Armed Conflict Location and Event Data Project* (ACLED)¹⁵⁷ om trends in de veiligheidssituatie in Colombia inzichtelijk te maken. ACLED verzamelt informatie over (politieke) geweldsincidenten en demonstraties waarbij de organisatie zich veelal baseert op openbare bronnen zoals traditionele media, rapporten van (i)ngo's en nieuwe media zoals sociale media. In de grafieken in dit hoofdstuk worden meestal zowel het aantal incidenten als het aantal dodelijke slachtoffers weergegeven per jaar. De conflictgegevens van ACLED geven een onvolledig beeld van de aantallen geweldsincidenten en dodelijke slachtoffers. ACLED verlaat zich voor deze cijfers op secundaire berichtgeving en maakt naar eigen zeggen gebruik van de meest

¹⁵² ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 28-32, 27 september 2022.

¹⁵³ Reuters, *Colombia ex-President Uribe will face trial, attorney general's office says*, 9 april 2024.

¹⁵⁴ CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023; FIP, Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello, 13 februari 2024; El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22 april 2023.

¹⁵⁵ El Colombiano, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024.

¹⁵⁶ BBC Monitoring (La Silla Vacía), *Colombian president used spy agency to purge 'corrupt' army officers-report*, 20 november 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 7-8, 27 september 2022.

¹⁵⁷ ACLED is een ngo die zich bezighoudt met het verzamelen, analyseren en in kaart brengen van conflictgegevens. Bezoek <https://acleddata.com> voor meer informatie over ACLED.

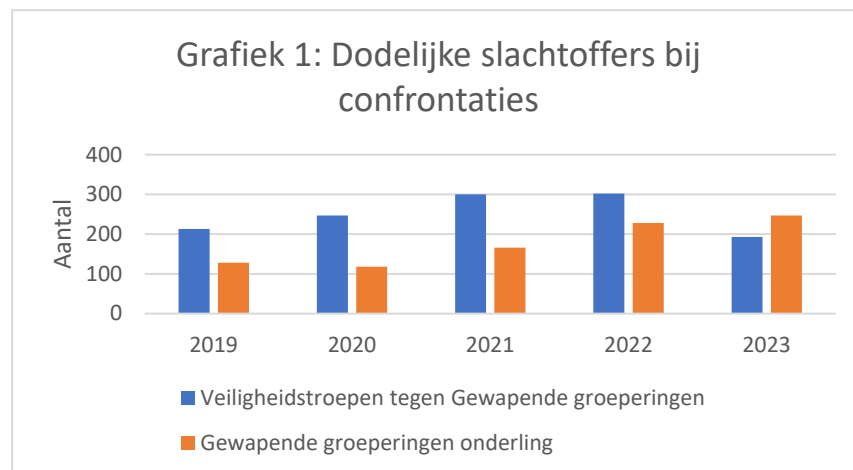
conservatieve schattingen. Indien bij een gerapporteerd geweldsincident het dodental onbekend is, noteert ACLED geen dodelijke slachtoffers. Berichtgeving waarin wordt gesproken over 'tientallen' of 'honderden' doden, wordt vertaald naar een registratie van respectievelijk tien en honderd doden. De ACLED-database bevat geen informatie over het aantal slachtoffers van niet-dodelijk geweld, zoals gewonden en overlevenden van verkrachtingen. Dit kan leiden tot een vertekend beeld van de mate van geweld in een bepaald gebied. De conflictgegevens van ACLED geven dus hooguit een indicatie van ontwikkelingen in geweldspatronen.¹⁵⁸ Bij de bestudering van onderstaande gegevens dient bovenstaande disclaimer goed in acht te worden genomen.

1.6.1

Gewapende conflicten

Zoals in paragraaf 1.1.2 is vermeld, hadden de vredesinitiatieven van Petro aan het eind van de verslagperiode weinig effect gehad op de veiligheidssituatie in Colombia. De Paz Total van president Petro heeft geleid tot een afname van gewapende confrontaties tussen de Colombiaanse strijdkrachten en illegale gewapende groepen in 2023, maar nog niet tot een volledige stop van de gevechten. De illegale gewapende groeperingen zetten hun illegale activiteiten onverminderd voort en er is geen afname van gevechten tussen illegale groepen. Deze laten zelfs een stijging zien.¹⁵⁹

Grafiek 1 - die gebaseerd is op cijfers van ACLED¹⁶⁰ - laat de tendens zien die door verschillende bronnen wordt vermeld. In onderstaande grafiek wordt het aantal dodelijke slachtoffers bij confrontaties tussen veiligheidstroepen en gewapende groeperingen enerzijds en gewapende groeperingen onderling anderzijds inzichtelijk gemaakt. Hiervoor is in ACLED gebruik gemaakt van het incidenttype 'gevechten'.^{161, 162}

¹⁵⁸ ACLED, *Fatalities, Uses and limitations of ACLED data*, gepubliceerd op 27 februari 2023, voor het laatst bijgewerkt op 7 mei 2024.

¹⁵⁹ El País, *Los fuegos nunca pararon: la paz total mantiene solo dos de sus cinco cese*, 23 mei 2023; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023.

¹⁶⁰ De meeste data die door ACLED (Armed Conflict Location and Event Data Project) verzameld wordt, is secundaire berichtgeving die openbaar is. Het kan derhalve dat er een onderschatting van de daadwerkelijke cijfers worden gegeven. Data inzake aantallen slachtoffers kunnen onderhevig aan subjectiviteit en inaccurate berichtgeving zijn. ACLED verklaart de meest conservatieve schattingen die beschikbaar zijn te gebruiken: ACCORD (Austrian Centre for Country of Origin & Asylum Research and Documentation): Sudan, year 2020: Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), pagina 3, 23 maart, 2021

¹⁶¹ 'Gevechten', in het Engels aangeduid als *battles*, verwijst naar een gewapend treffen tussen twee strijdende partijen. ACLED, *ACLED introduces new event types and sub-event types*, 14 maart 2019.

¹⁶² Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED): <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> (geraadpleegd op 7 maart 2024)

Ondanks de vredesinitiatieven van de regering Petro waren er in maart 2023 volgens het Internationale Rode Kruis (ICRC)¹⁶³ zeven niet-internationale gewapende conflicten in Colombia. Drie daarvan waren tussen de Colombiaanse staat en het ELN, tussen de staat en Clan del Golfo en tussen de staat en een van de dissidente FARC-EP groepen, de EMC. De andere vier conflicten waren tussen gewapende groepen. Eén was tussen het ELN en de Clan del Golfo, en de overige drie waren tussen de EMC en de Segunda Marquetalia, tussen de EMC en de Comandos de la Frontera en tussen de EMC en het ELN. Naast deze conflicten bestonden er talloze andere conflicten op kleinere of op meer lokale schaal.¹⁶⁴

1.6.2 *Geweld tegen burgers*

In paragraaf 1.5.6 is reeds ingegaan op de gevolgen van territoriale controle door illegale gewapende groepen voor de burgerbevolking in deze gebieden. In onderstaande alinea's wordt breder ingegaan op geweld tegen burgers als gevolg van gewapend conflict en de impact van de Paz Total op de veiligheidssituatie voor burgers. Ook wordt ingegaan op beschikbare cijfers van geweld tegen burgers.

Verschillende bronnen zijn het erover eens dat de Paz Total niet heeft geleid tot een significante verbetering van de situatie voor de lokale bevolking die in de gebieden woont waar gewapende conflicten plaatshebben. De strijd om territorium verergerde de situatie van de burgerbevolking. De gemeenschappen kregen te maken met de directe gevolgen van de confrontaties (opsluiting, massale verplaatsing, aanwezigheid van explosieven, schade aan civiele eigendommen, enzovoort). Daarnaast werden de gemeenschappen ook geconfronteerd met de druk van de gewapende organisaties die de lokale bevolking regelmatig beschuldigden van deelname aan, of het verlenen van hulp en gunsten aan deze of gene partij in het conflict, alleen maar omdat ze in het gebied woonden en zich midden in de gewapende confrontatie bevonden.¹⁶⁵

Daarentegen zorgden de (tijdelijke) verminderde confrontaties tussen de Colombiaanse staat en bepaalde gewapende groeperingen voor minder directe effecten van de vijandelijkheden op de bevolking waardoor hun situatie iets verbeterde. Gewapende georganiseerde groeperingen probeerden confrontaties met Colombiaanse veiligheidstroepen uit de weg te gaan, omdat deze qua man- en slagkracht in veel gevallen de bovenliggende partij waren. De situatie voor de lokale bevolking bleef echter in sommige gevallen gecompliceerd, omdat de sociale controle van de gewapende actoren niet was verdwenen. Ook kwam het voor dat gewapende groeperingen gebruik maakten van een staakt-het-vuren om hun territorium uit te breiden.¹⁶⁶

De Deutsche Welle schreef in maart 2023 dat het conflict tussen de Clan del Golfo en het ELN het dagelijks leven van de Colombiaan het meest negatief beïnvloedde.

¹⁶³ Het ICRC baseert zich op het IHR, dat twee criteria vastlegt om een geweldssituatie te klasseren als een niet-internationaal gewapend conflict: de gewapende groepen moeten voldoende georganiseerd zijn en de vijandelijkheden tussen de partijen moeten een minimale intensiteit bereiken. Beide moeten aanwezig zijn. Het ICRC analyseert technisch en objectief of aan deze twee criteria is voldaan op basis van informatie die rechtstreeks ter plaatse is verzameld in de gebieden.

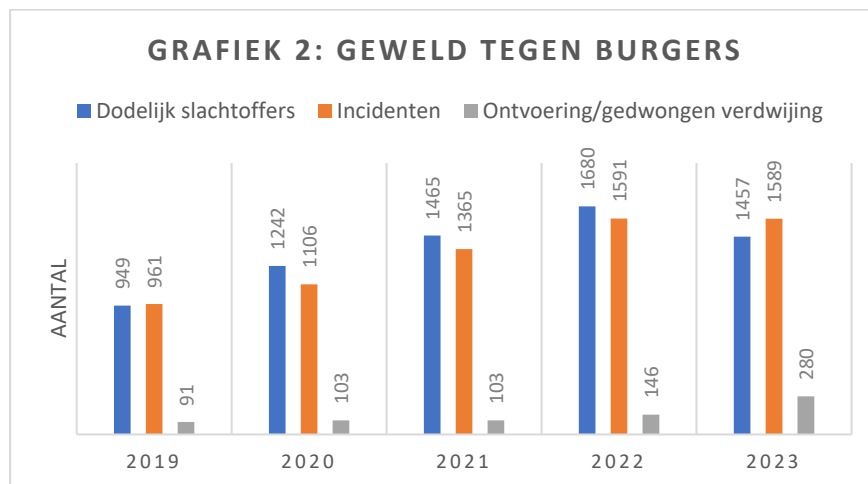
¹⁶⁴ CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023; El Colombiano, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022; PARES, *Inventario de organizaciones delinuenciales en aglomeraciones urbanas en 2023*, 15 december 2023.

¹⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 6, 27 september 2023

¹⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 7-8, 27 september 2022; Infobae, *Cómo ha cambiado la seguridad en Colombia entre el último año de Duque y el primero de Petro*, 9 augustus 2023.

Daarna hadden respectievelijk de strijd tussen de twee dissidente facties – de EMC en de Segunda Marquetalia – onderling en de strijd van het ELN met afzonderlijk de EMC en Segunda Marquetalia de meeste impact op het leven van de Colombianen.¹⁶⁷

In Grafiek 2 wordt het aantal geweldsincidenten en dodelijke slachtoffers getoond welke door ACLED in het incidenttype 'Geweld tegen burgers'¹⁶⁸ werden geschaard. Daarnaast is het aantal incidenten van ontvoering of gedwongen verdwijning weergegeven. Deze laatste cijfers maken ook deel van het totaal aantal incidenten. Grafiek 2 laat zien dat het aantal dodelijke slachtoffers door geweld tegen burgers¹⁶⁹ in 2023 met ongeveer 13% was afgenomen ten opzichte van 2022. Het jaar 2022 kende een piek van het aantal dodelijke slachtoffers na een stijging van dit aantal sinds 2019. Het aantal incidenten van geweld tegen burgers was in 2023 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Opmerkelijk is dat het aantal ontvoeringen/gedwongen verdwijningen bijna is verdubbeld in 2023 ten opzichte van 2022 (zie paragraaf 1.5.6).¹⁷⁰

Volgens de cijfers van ACLED waren de meeste burgers (meer dan 90%) omgekomen door geweld van actoren die ACLED als rebellerende krachten en politieke milities omschrijft. Hieronder vallen de verschillende illegale gewapende organisaties die in paragraaf 1.4 zijn genoemd. Ook de Colombiaanse veiligheidstroepen waren verantwoordelijk voor dodelijke burgerslachtoffers. Cijfers van ACLED laten zien dat, nadat de regering Petro in augustus 2022 in Colombia aan de macht kwam, het aantal dodelijke burgerslachtoffers door geweld door het Colombiaanse veiligheidsapparaat is afgenomen. Voor het jaar 2022 dient vermeld te worden dat het overgrote gedeelte van deze slachtoffers (meer dan 95%) vóór

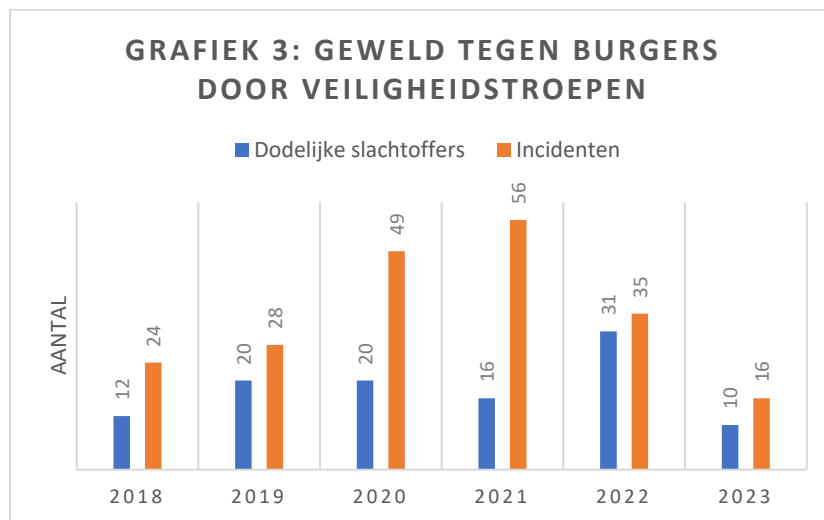
¹⁶⁷ DW, *Las nuevas dinámicas del conflicto armado en Colombia*, 16 maart 2023.

¹⁶⁸ 'Geweld tegen burgers', in het Engels aangeduid als *violence against civilians*, verwijst naar het doelbewust gebruik van geweld van een gewapende groep tegen ongewapende burgers. ACLED, *ACLED introduces new event types and sub-event types*, 14 maart 2019.

¹⁶⁹ ACLED definieert 'Geweld tegen burgers' als gewelddadige gebeurtenissen waarbij een georganiseerde gewapende groep geweld pleegt tegen ongewapende niet-strijders. Burgers zijn per definitie ongewapend en kunnen niet deelnemen aan politiek geweld. Daarom wordt het geweld als asymmetrisch beschouwd, omdat de dader wordt verondersteld de enige actor te zijn die in staat is geweld te gebruiken. De daders van dergelijke daden zijn onder andere de staatsstroepen en hun filialen, rebellen, milities en externe/andere krachten: ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) Codebook*, p. 18, 9 november 2023.

¹⁷⁰ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED): <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> (geraadpleegd op 7 maart 2024); Infobae, *Cómo ha cambiado la seguridad en Colombia entre el último año de Duque y el primero de Petro*, 9 augustus 2023.

september 2022 was omgekomen.¹⁷¹ In Grafiek 3 zijn het aantal incidenten van geweld tegen burgers (in ACLED: *Violence against civilians*) door Colombiaanse veiligheidstroepen (in ACLED: *State Forces*) en dodelijke slachtoffers als gevolg daarvan weergegeven

1.6.3

Aanwezigheid van groeperingen en hun onderlinge verhouding:

Volgens de Colombiaanse krant *El Colombiano* waren ten minste drie grote criminele groeperingen, zoals de GAO's en GDO's, aanwezig in 31 van de 32 departementen in Colombia. Alleen op de eilanden van San Andrés y Providencia waren zij afwezig¹⁷² In paragraaf 1.5.2 en 1.5.3 is aangegeven waar de verschillende grote(re) illegale gewapende groeperingen in Colombia opereren of waar ze hun machtsbasis hebben. In deze paragraaf zal nader ingegaan worden op de onderlinge verhoudingen.

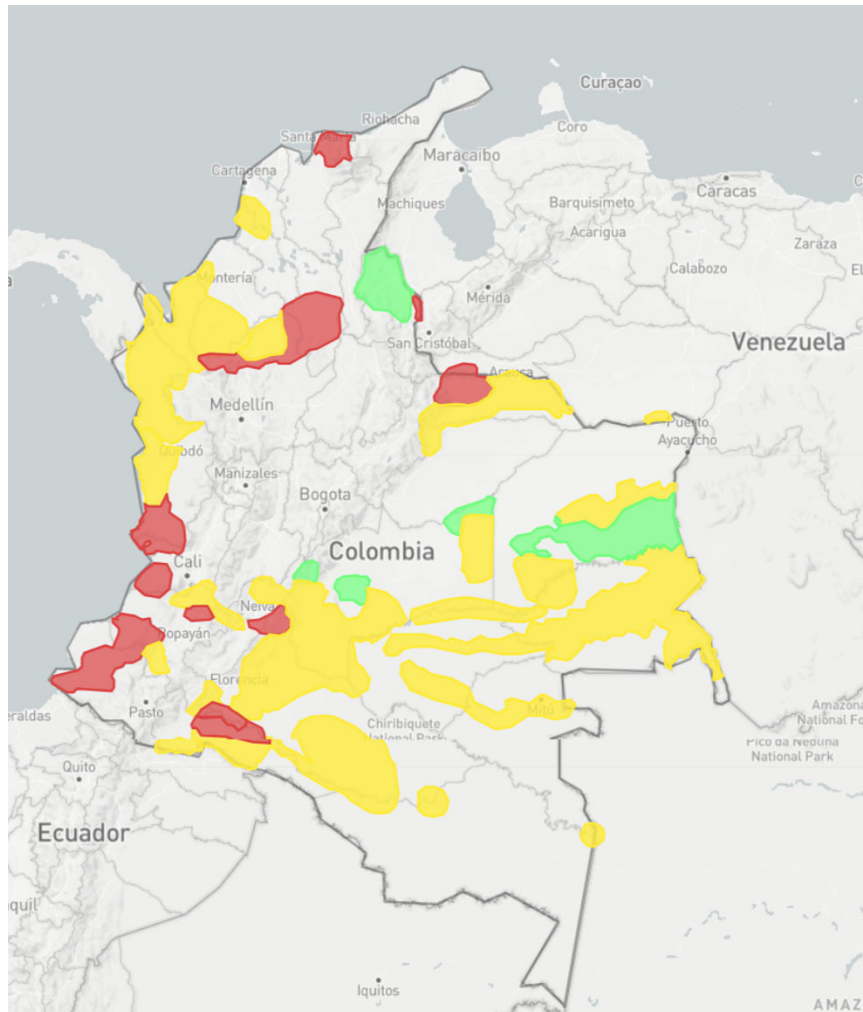
De ngo *Fundación Ideas para la Paz* (FIP) stelde ter verduidelijking van de onderlinge verhoudingen tussen de verschillende grotere gewapende illegale organisaties (zie 1.5.2) een interactieve kaart op. De gebieden in het rood zijn gebieden waar de organisaties elkaar bevechten, de gebieden in het groen zijn gebieden waar ze naast elkaar bestaan en in de gele gebieden heeft een groepering een zekere mate van alleenheerschappij.¹⁷³ De kaart betreft geen weergave van aanwezigheid danwel territoriale controle van deze groepen over de weergegeven gebieden. Voor informatie hieromtrent wordt verwezen naar paragraaf 1.5.2.¹⁷⁴

¹⁷¹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED): <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> (geraadpleegd op 7 maart 2024)

¹⁷² *El Colombiano*, *Las 7 bandas que más amenazan la seguridad urbana en Colombia*, 13 juni 2022.

¹⁷³ FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024. De kaart kan geraadpleegd worden via de volgende link: <https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2024-02/paz-total-los-grupos-armados-ganan-con-cara-y-con-sello>. Via deze kaart is ook te zien welke groepen actief zijn in bepaalde gebieden, welke groepen elkaar bevechten en de intensiteit van het conflict.

¹⁷⁴ In oktober 2023 bracht de krant *Blu Radio* een bericht uit met verschillende kaarten waarop de aanwezigheid van de ELN, de Clan del Golfo en de dissidente FARC in de verschillende departementen van Colombia werd weergegeven. Volgens de krant is de bron van deze kaarten de militaire intelligentedienst. Dit kon echter niet geverifieerd worden en deze kaarten zijn daarom niet meegenomen in dit ambtsbericht. *Blu Radio*, *Los peligrosos planes de expansión del ELN, el Clan del Golfo y las disidencias de las Farc*, 9 oktober 2023.

Bron: interactieve kaart van FIP (geraadpleegd op 1 april 2024)

Onderlinge confrontaties

Volgens de interactieve kaart van de FIP hadden de volgende gevechten tussen gewapende groeperingen in 2023 een hoge intensiteit. Gevechten met een hoge intensiteit worden gedefinieerd als conflicten waarbij voortdurende confrontaties tussen de actoren plaats vinden en waarbij hoge niveaus van geweld plaatsvinden zoals moorden, ontheemding en andere soorten geweld.

1. In het noorden van Cauca tussen facties van de EMC en het ELN;
2. In Bajo Cauca – in het noorden en noordoosten van Antioquia en in een deel van het zuiden van Bolívar tussen facties van de Clan del Golfo en de EMC in alliantie met een factie van het ELN;
3. In het zuiden en het centrum van Chocó en ten noorden van de stad Buenaventura in Valle del Cauca tussen facties van de Clan del Golfo en het ELN;
4. In de Sierra Nevada de Santa Marta in Magdalena tussen facties de Clan del Golfo en las Autodefensas Conquistadores de la Sierra Nevada;

5. Aan de Stille Oceaan kust van Nariño tussen facties van de EMC en de Segunda Marquetalia;
6. Aan de Stille Oceaan kust van Cauca en het platteland rondom Buenaventura tussen facties van de EMC en de Segunda Marquetalia in alliantie met een factie van het ELN.

De volgende gevechten hadden volgens de FIP een lage intensiteit. Gevechten met een lage intensiteit wordt in deze context gedefinieerd als conflicten waarbij geen sprake is van constante confrontaties of actie van de betrokken actoren. In deze conflicten zijn incidenten onregelmatig en worden zij selectiever en minder zichtbaar ingezet. Bij het type incident kan gedacht worden aan bedreigingen, selectieve moorden en individuele ontheemding. In de gebieden waar gevechten van een lage intensiteit voorkomen volgens FIP hebben actoren over het algemeen een sterke controle over de bevolking en het grondgebied.

1. In het zuiden van Cauca tussen facties van de EMC en het ELN in alliantie met een factie van de Segunda Marquetalia;
2. In Putumayo tussen facties van de EMC en de Comandos de la Frontera van de Segunda Marquetalia (zie 1.5.2 voor de status van de Comandos);
3. In de gemeente San Vicente van Caguán en in een deel van Huila tussen facties van de EMC en de Segunda Marquetalia;
4. In de bergen en de regio Guambuyaco van Nariño tussen facties van de EMC en het ELN;
5. In delen van Arauca het 10 en 28 Front van de EMC tegen het Oostelijk Oorlogsfront van het ELN.

Allianties of samenleven

Ook waren er volgens FIP gebieden in 2023 waar groeperingen naast elkaar bestonden zonder dat er onderling gevochten werd:¹⁷⁵

1. In Catatumbo waren zowel de EMC als het ELN aanwezig;
2. In Meta waren zowel het EMC als het Gonzalo Oquendo Urrego Front van de Clan del Golfo, ook wel Puntilleros genaamd, aanwezig (zie paragraaf 1.5.3 voor meer informatie over de Puntilleros en hun denominatie);
3. In het noorden van Antioquia en het zuiden van Bolívar bestond er een alliantie tussen facties van de EMC en één van het ELN;
4. Aan de Stille Oceaan kust van Nariño bestond er een alliantie tussen de Coordinadora Guerrillera del Pacífico van de Segunda Marquetalia en een factie van het ELN;
5. Op het platteland rondom de stad Buenaventura bestond er een alliantie tussen een factie de Segunda Marquetalia en een van het ELN.

¹⁷⁵ FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024:

<https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2024-02/paz-total-los-grupos-armados-ganan-con-cara-y-con-sello>.

Alleenheerschappij

Er waren volgens de FIP ook gebieden waar een enkele groepering geen tegenstand van andere groeperingen kreeg en een soort van alleenheerschappij had:¹⁷⁶

1. In delen van de departementen Guaviare, Vaupés y Amazonas heeft het 1° Armando Ríos Front van de EMC een stabiele positie;
2. In delen van Valle del Cauca, Tolima en Huila hebben facties van de EMC een stabiele positie;
3. In het zuiden van Meta en Caquetá heeft een factie van de EMC een stabiele positie;
4. In Bajo Cauca en het zuiden van Córdoba, Sucre, de subregio Urabá in Antioquia en de gemeente Bajo Atrato van Chocó hebben drie facties van de Clan del Golfo een stabiele positie, waarbij de hegemonie van de groepering slechts in specifieke delen van Antioquia en Bolívar bedreigd wordt;
5. In bijna geheel Arauca heeft een factie van het ELN een stabiele positie; in bepaalde delen van het departement wordt de hegemonie echter bedreigd door facties van de EMC.

Bij het bovengeschetste beeld (conform de interactieve kaart van FIP) dient vermeld te worden dat het om een momentopname gaat en dat in veel gebieden de situatie dynamisch is. Eerder in dit rapport is bijvoorbeeld al vermeld dat de Clan del Golfo zijn territorium heeft uitgebreid in 2023 ten koste van met name het ELN. Ook kan het beeld dat FIP schets enigszins afwijken van dat van andere organisaties.¹⁷⁷

1.7 Humanitaire situatie

Colombia is een van de landen in de wereld waar de kloof tussen arm en rijk het grootst is.¹⁷⁸ Volgens cijfers van het Nationale Administratieve Dienst voor de Statistiek (DANE: *Departamento Administrativo Nacional de Estadística*) daalde het percentage Colombianen dat in armoede leefde in 2022 naar 36,6% - wat overeenkomt met 18,3 miljoen mensen in het land van 50 miljoen - tegenover 39,7% in 2021. In 2022 bedroeg de multidimensionale armoede¹⁷⁹ in het land 12,9%: 3,1 procentpunten lager dan in 2021 (16,0%). Terwijl de armoede over het algemeen afnam, steeg het aandeel van de bevolking dat in extreme armoede leefde licht van 13,7% in 2021 naar 13,8% in 2022 – ongeveer 7 miljoen mensen.¹⁸⁰ De departementen waar in 2022 de armoedecijfers het hoogst waren,

¹⁷⁶ FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024:

<https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2024-02/paz-total-los-grupos-armados-ganan-con-cara-y-con-sello>.

¹⁷⁷ FIP, *Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello*, 13 februari 2024:

<https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2024-02/paz-total-los-grupos-armados-ganan-con-cara-y-con-sello>; Vertrouwelijke bron, 17 juni 2024.

¹⁷⁸ World Inequality Database, *Three ways to look at global income inequality in 2023 – Insights from the World Inequality Database*, 22 november 2023; Statista, *Income distribution inequality based on Gini coefficient in Colombia between 2000 and 2022*, www.statista.com, geraadpleegd op 7 mei 2024, directe link.

¹⁷⁹ Bij multidimensionale armoede wordt naar vijf factoren gekeken (1. Educatieve omstandigheden; 2. Situatie van minderjarigen; 3. Arbeidsmarkt; 4. Gezondheidszorg en 5. Leefomstandigheden en openbare diensten).

¹⁸⁰ DANE, *Pobreza multidimensional Resultados 2022*, p. 9, mei 2023; Reuters, *Colombia poverty fell in 2022, extreme poverty rose slightly, government says*, 23 september 2023: DANE, *En 2022, en el total nacional, la pobreza monetaria fue del 36,6 % y la pobreza monetaria extrema fue del 13,8 %*, 22 september 2023:

<https://www.dane.gov.co/index.php/estadisticas-por-tema/pobreza-y-condiciones-de-vida/pobreza-monetaria> (geraadpleegd op 29 januari 2024).

waren Chocó met 66,7% gevolgd door La Guajira¹⁸¹ met 65,4%.¹⁸² Nadat 2021, 2022 en de eerste twee trimesters van 2023 een economische groei in Colombia lieten zien, daalde de economie in het derde trimester van 2023 met 0,3 procent.¹⁸³

Het Internationale Rode Kruis schreef in maart 2023 dat de verslechtering van de humanitaire situatie en de zwakke aanwezigheid van overheidsinstellingen een moeilijk scenario voor de humanitaire, levens- en veiligheidsomstandigheden van de burgerbevolking bood. Dit betrof met name de gebieden die het zwaarst getroffen waren door gewapende conflicten.¹⁸⁴ Volgens de VN waren de departementen die het zwaarst door ontheemding waren getroffen Bolívar, Cauca, Nariño en Valle del Cauca, en door insluiting Caquetá, Cauca, Chocó en Nariño.¹⁸⁵

Volgens cijfers van DANE was het in 2022 in ruraal Colombia slechter gesteld met de sociaal-economische status van burgers dan in de grote steden. Zo was het landelijk percentage van analfabetisme 7,7%, terwijl dat voor ruraal Colombia en stedelijk Colombia respectievelijk 16,7% en 5,2% was. 9,8% van de gehele Colombiaanse bevolking had geen toegang tot schoon drinkwater. Voor ruraal Colombia gold dat voor 37,3% en voor de grote steden voor 2,2% van de bevolking. Ook was er een groot verschil in de toegang tot een functionerende riolering. Landelijk had 9,7% er geen; stedelijk 6,8% en ruraal 20,2%. Op het gebied van toegang tot gezondheidsdiensten was het verschil tussen de verschillende gebieden echter minimaal. 2% van de stedelijke bevolking en 1,9% van de rurale bevolking had slechte toegang tot de toegang tot de gezondheidszorg. Hierbij moet vermeld worden dat in de periode van 2018 tot 2022 er op alle bovengenoemde gebieden op landelijk niveau verbetering was opgetreden. Analfabetisme was op landelijk niveau bijvoorbeeld van 10,0% naar 7,7% gegaan. Terwijl in 2018 6,2% van de bevolking nog te maken had met een beperkte toegang tot de gezondheidszorg was dat in 2022 2,0%.¹⁸⁶

Ondanks de verbeteringen die uit de cijfers van DANE op te maken zijn, stierven er nog steeds kinderen door acute ondervoeding in Colombia. In 2023 waren dat er 246. Volgens de organisatie *Sistema de Vigilancia en Salud Pública* (Sivigila: Systeem voor toezicht op de volksgezondheid) was dit een daling van 32,1% ten opzichte van de 325 geregistreerde gevallen in 2022. La Guajira was het departement met de hoogste cijfers voor ondervoeding bij kinderen. Het departement La Guajira – een van de droogste en minst vruchtbare departementen van Colombia – wordt met name bewoond door inheemse Wayú-gemeenschappen die in precare omstandigheden leven met moeilijke toegang tot water, voedsel en andere voorzieningen. In La Guajira stierven in 2023 58 kinderen onder de vijf aan

¹⁸¹ Chocó en La Guajira hebben respectievelijk een grote Afro-Colombiaanse en inheemse gemeenschap. 85% van de bevolking van Chocó is van Afro-Colombiaanse komaf en ongeveer 45% van de bevolking van La Guajira is inheems.

¹⁸² Radio Nacional de Colombia, *La diversidad cultural en Colombia, una hermosa realidad*, 12 oktober 2023: IWGIA, *Entre Colombia y Venezuela: los wayúu frente a la pobreza, la sequía, el despojo y la violencia*, 6 december 2021.

¹⁸³ The World Bank, *The World Bank in Colombia – last updated 7 juni 2023*:

<https://www.worldbank.org/en/country/colombia/overview#1> (geraadpleegd op 25 januari 2024); DANE, *En el tercer trimestre de 2023 pr el Producto Interno Bruto de Colombia decrece 0,3%1*, 15 november 2023.

¹⁸⁴ In het rapport wordt in deze context niet uitdrukkelijk genoemd welke gebieden dit zouden zijn. Voor verschillende CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023.

¹⁸⁵ Deze departementen werden door verscheidene bronnen vaak als het zwaarst getroffen genoemd, maar in sommige bronnen komen bijvoorbeeld ook Norte de Santander en Arauca voor als gebieden waar de bevolking met ontheemding te maken heeft. OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 3, 14 februari 2024; Infobae, *Colombia en la encrucijada: desplazamientos forzados continúan en aumento*, 5 november 2023; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023.

¹⁸⁶ DANE, *Pobreza multidimensional Resultados 2022*, p. 14, mei 2023.

ondervoeding. Dit waren er 34 minder dan in 2022 toen er 92 kinderen door acute ondervoeding stierven.¹⁸⁷

Volgens het *Instituto Colombiano de Bienestar Familiar* (ICBF: Colombiaans instituut van Gezinswelzijn) hadden de inspanningen van de bevoegde entiteiten voor vroegtijdige opsporing van ondervoeding in afgelegen gebieden geleid tot een toename van meldingen van acute, matige en ernstige ondervoeding bij kinderen jonger dan vijf jaar. Dit heeft geleid tot de daling van het aantal sterfgevallen. Hoewel er minder doden door ondervoeding waren, was er wel een toename van de gevallen van acute ondervoeding bij kinderen jonger dan vijf jaar. Deze ging van 21.337 geregistreerde gevallen in 2022 naar 24.226 in 2023. Met name de departementen Vichada, La Guajira en Chocó hadden hoge cijfers van ondervoeding van kinderen onder de vijf jaar. Het nieuwsmedium Infobae schreef dat deze cijfers lieten zien dat er aanhoudende uitdagingen bestonden op het gebied van acute ondervoeding bij kinderen in het land.¹⁸⁸

Het ICRC rapporteerde over aanvallen op (medewerkers van) de gezondheidszorg in 2022, met bijzonder ernstige incidenten in de gebieden waar gewapende actoren actief zijn. Dit betrof bijvoorbeeld de moord op gezondheidswerkers en patiënten, bedreigingen, seksueel geweld, afpersing en het blokkeren van ambulances. Sommige van deze incidenten werden volgens het ICRC niet gemeld aan vanwege de angst van de betrokkenen.¹⁸⁹ In 2022 registreerde het Colombiaanse ministerie van Gezondheid en Sociale Bescherming (*Ministerio de Salud y Protección Social*) in totaal 426 aanvallen op (medewerkers van) de gezondheidszorg. 38% van deze incidenten vonden plaats in de context van gewapend conflict en betroffen mogelijk schendingen van het internationaal humanitair recht. In 2022 werden ten minste zeven moorden op patiënten en zorgmedewerkers geregistreerd. Ter vergelijking meldt de het ICRC dat er tussen 2018 en 2021 zes gevallen werden geteld.¹⁹⁰ In 2023 registreerden de Colombiaanse autoriteiten 511 aanvallen waarvan 27% mogelijke schendingen van het internationaal humanitair recht.¹⁹¹

¹⁸⁷ ICBF, *Disminuye la mortalidad por desnutrición aguda en niños y niñas menores de cinco años en el país*, 25 januari 2024; Infobae, *Más de 200 niños menores de 5 años murieron por desnutrición aguda en 2023*, 25 januari 2024.

¹⁸⁸ ICBF, *Disminuye la mortalidad por desnutrición aguda en niños y niñas menores de cinco años en el país*, 25 januari 2024; Infobae, *Más de 200 niños menores de 5 años murieron por desnutrición aguda en 2023*, 25 januari 2024.

¹⁸⁹ CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 4, 22 maart 2023.

¹⁹⁰ De bron gaat niet op de omstandigheden van de moorden. CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 8, 22 maart 2023.

¹⁹¹ CICR, *Un aumento preocupante de la violencia contra la salud en Colombia*, 3 april 2024.

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht en identificerende documenten

De *Tarjeta de identidad* (identiteitskaart) is het document ter identificatie voor minderjarigen tussen zeven en zeventien jaar is. De *Cédula de ciudadanía* (burgerschapskaart) is het document voor Colombianen van achttien jaar en ouder om zich te kunnen identificeren. Documenten die in sommige gevallen in plaats van de cédula gebruikt kunnen worden, zijn het rijbewijs, de studentenkaart en de carné laboral (werkpas). Het Colombiaanse paspoort geldt als identificatiemiddel als de houder zich in het buitenland bevindt. In december 2020 lanceerden de Colombiaanse autoriteiten een digitale cédula. Het document was echter niet ter vervanging van het fysieke document bedoeld, maar kon door mensen aangevraagd worden die graag een duplicaat van het fysieke document willen (voor een uitgebreide beschrijving van de identificatieplicht en identificerende documenten zie paragraaf 2.1 van het ambtsbericht van 2022).¹⁹²

Voor zover bekend zijn er tijdens de huidige verslagperiode geen nieuwe ontwikkelingen aangaande de identificatieplicht en identificerende documenten geweest. Alhoewel de Colombiaanse autoriteiten in de toekomst compleet willen overgaan op de digitale variant, konden zowel de fysieke als de digitale cédula gebruikt worden tijdens de verslagperiode.¹⁹³

2.2 Nationaliteit

2.2.1 *Nationaliteit van rechtswege*

Volgens artikel 96 van de Colombiaanse grondwet wordt de Colombiaanse nationaliteit verkregen door geboorte als ten minste een van de ouders Colombiaan is. Een kind van buitenlanders kan de Colombiaanse nationaliteit verkrijgen, als een van de ouders kan bewijzen dat hij/zij woonachtig, c.q. met een officiële inschrijving, was in Colombia op het moment van de geboorte van het kind.¹⁹⁴

Sinds 25 september 2023 is Wet 2332 van kracht. Deze bepaalt dat kinderen van buitenlanders, die op Colombiaans grondgebied zijn geboren en aan wie geen enkele staat de nationaliteit toekent, door geboorte de Colombiaanse nationaliteit kunnen verkrijgen zonder de vereiste dat een van de ouders domicilie heeft in Colombia.¹⁹⁵

Het tijdelijke¹⁹⁶ project Kinderen Eerst (*Primero la Niñez*) uit 2019 maakte het eerder al mogelijk dat kinderen die op Colombiaans grondgebied waren geboren uit Venezolaanse ouders die niet voldeden aan de eis van domicilie, de Colombiaanse nationaliteit konden krijgen ter voorkoming van staatloosheid. Dit project was zowel bedoeld voor kinderen van Venezolaanse ouders die legaal of illegaal in Colombia verbleven danwel een asielaanvraag hadden lopen.¹⁹⁷

¹⁹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 49, maart 2022; [Ministerio de Relaciones Exteriores - Normograma \[DECRETO 19 de 2012 Presidencia de la República\] \(cancilleria.gov.co\)](https://www.cancilleria.gov.co/)

¹⁹³ El País, *Cédula digital colombiana: ventajas, costo y cómo tramitarla*, 13 februari 2023; Cancillería, https://www.cancilleria.gov.co/tramites_servicios/tramites_exterior/cert (geraadpleegd op 23 januari 2024).

¹⁹⁴ Constitución de Colombia, artikel 96.

¹⁹⁵ Ley 2332 de 2023, artikel 4, paragraaf 2.

¹⁹⁶ De tijdelijke resoluties ten behoeve van dit project werden herhaaldelijk verlengd.

¹⁹⁷ <https://www.cancilleria.gov.co/primero-la-ninez> (geraadpleegd op 15 december 2023).

2.2.2 *Nationaliteit via naturalisatie*

Wet 2332 van 2023 bepaalt dat buitenlanders die in Colombia verblijven en die de naturalisatieprocedure willen starten, vijf ononderbroken jaren in het land gewoond moeten hebben, gerekend vanaf de datum van afgifte van het verblijfsvisum. De verblijfsperiode wordt teruggebracht tot twee jaar als de buitenlander voldoet aan bepaalde voorwaarden (1. Gehuwd zijn met een persoon met de Colombiaanse nationaliteit of een vaste Colombiaanse partner hebben; 2. Colombiaanse kinderen hebben; 3. De Spaanse nationaliteit hebben).¹⁹⁸

De nieuwe wet kwam in plaats van Wet 43 van 1993 en versoepelt enkele vereisten voor staatlozen om gemakkelijker toegang te krijgen tot de nationaliteit door naturalisatie.¹⁹⁹ In de wet van 1993 werd staatloosheid niet genoemd.²⁰⁰

2.2.3 *Verlies van Colombiaanse nationaliteit*

Personen die de Colombiaanse nationaliteit hebben verkregen door geboorte of door naturalisatie kunnen afstand doen van hun nationaliteit op vrijwillige basis bij de kantoren van het ministerie van Buitenlandse Zaken of de Colombiaanse missies – consulaten en ambassades – in het buitenland.²⁰¹

De Colombiaanse nationaliteit verkregen door naturalisatie wordt verloren als de persoon in kwestie veroordeeld wordt voor misdrijven die het bestaan en de veiligheid van de staat en het grondwettelijk regime aantasten of in gevaar brengen.²⁰²

2.2.4 *Colombiaanse nationaliteit opnieuw verkrijgen*

De volgende Colombianen kunnen hun Colombiaanse nationaliteit opnieuw verkrijgen:

- Colombianen die hun nationaliteit hebben verloren omdat ze voor de inwerkingtreding van de politieke grondwet van 1991 in een ander land zijn genaturaliseerd en van wie de burgerschapskaart is geannuleerd;
- zij die overeenkomstig de bepalingen van Wet 2332 van 2023 afstand hebben gedaan van hun Colombiaanse nationaliteit.²⁰³

2.2.5 *Staatloosheid*

Het is niet bekend in hoeverre staatloosheid in Colombia voorkomt en welke groeperingen hiermee te maken hebben. De Colombiaanse autoriteiten hebben daarentegen wel maatregelen genomen om staatloosheid tegen te gaan (zie ook paragraaf 2.2.3). Wet 2332 van 2023 biedt staatlozen de mogelijkheid om de Colombiaanse nationaliteit door naturalisatie te verkrijgen en kent de Colombiaanse nationaliteit toe aan staatloze kinderen die op Colombiaans grondgebied zijn geboren. Het gaat hier om kinderen van zowel ouders die als staatloos worden erkend als van ouders die door tijdelijke regularisatiemechanismen voor migratie worden beschermd.²⁰⁴

¹⁹⁸ Infobae, *Así puede obtener la nacionalidad colombiana por adopción*, 17 oktober 2023;

¹⁹⁹ El Tiempo, *El duro mensaje de la CIDH a Colombia por la nueva ley de nacionalidad*, 3 november 2023.

²⁰⁰ Ley 43 de 1993; Ley 2332 de 2023.

²⁰¹ Ley 2332 de 2023, artikel 36.

²⁰² Ley 2332 de 2023, artikel 33.

²⁰³ Ley 2332 de 2023, artikel 33; El Tiempo, *Perdió la nacionalidad colombiana y quiere recuperarla? Le explicamos cómo hacerlo*, 4 november 2023.

²⁰⁴ OEA, *Colombia: CIDH saluda nueva ley de nacionalidad*, 1 november 2023.

2.3 Centrale database/controle van documenten

2.3.1

Controle bij in- en uitreis of de reiziger strafrechtelijke gezocht wordt

Op de verschillende luchthavens, zowel internationaal als nationaal, controleren medewerkers van de Colombiaanse migratiedienst (*Migración Colombia*) reizigers of er strafrechtelijke zaken uitstaan. Hoe waterdicht dit systeem is, is niet bekend geworden tijdens het onderzoek. Tussen januari en augustus 2023 hield de Colombiaanse migratiedienst 586 Colombiaanse en buitenlandse staatsburgers aan omdat er een gerechtelijk bevel of arrestatiebevel tegen ze was uitgevaardigd. De aangehouden personen werden aan de bevoegde autoriteiten overgedragen. In de meeste gevallen ging het om vervalsing of frauduleus gebruik van officiële stempels (81 gevallen - 13,8%), diefstal met verzwarende omstandigheden, (69 gevallen - 11,8%), vervalsing van materiaal in openbare documenten (61 gevallen: 10,4%) en moord (36 gevallen: 6,1%). Op het vliegveld van Bogotá – El Dorado - werd 73,2% van alle gevallen geregistreerd met op de tweede en derde plaats respectievelijk het regionale vliegveld van Nariño (12,6%) en dat van Antioquia (4,6%).²⁰⁵

Begin juni 2023 werd een nieuw automatisch identificatiesysteem geïntroduceerd op de internationale luchthaven van Bogota, El Dorado. Hiermee kunnen buitenlandse reizigers middels irisscan, gelaatstrekken en vingerafdrukken geïdentificeerd worden. Met dit systeem kunnen de migratie-autoriteiten de identiteit van een persoon vaststellen, verifiëren of hij/zij administratieve of gerechtelijke antecedenten had uitstaan en de migratiegegevens van de persoon bewaren. In 2018 was een dergelijk systeem voor Colombiaanse staatsburgers gelanceerd om het migratieproces te versnellen. Naast dit systeem kunnen reizigers ook nog gebruik maken van de door migratiemedewerkers bemande grensposten.²⁰⁶

Vertrouwelijke bronnen merkten op dat de controle op vliegvelden beter functioneerde dan de controle bij de landsgrenzen met de verschillende buurlanden. Deze grenzen waren poreus en ook middels *trochas* (illegale overgangen) te passeren. Er bestond ook corruptie onder overheidsambtenaren bij in- en uitreis, waardoor het volgens de bronnen voor iemand mogelijk was om met criminele antecedenten uit te kunnen reizen. Op welke schaal corruptie bestond binnen het ambtenarenapparaat is niet te kwantificeren gebleken.²⁰⁷

2.3.2

Centrale lijsten beschikbaar, bijvoorbeeld via een digitaal systeem?

De Colombiaanse autoriteiten hebben het Systeem van Operationele Informatie (SIOPER: *Sistema de Información Operativo*) en de Systemen van Persoonlijke Authenticatie (APOLO: *Autenticación Personal*) tot hun beschikking. SIOPER is een database van de Nationale Politie van Colombia die toegang biedt tot onder andere gerechtelijke dossiers over personen, activa en informatie over vermiste personen. De database is gekoppeld aan andere databases, waardoor records online kunnen worden geraadpleegd en gewijzigd.²⁰⁸ Via het APOLO krijgt de Nationale Politie toegang tot de database met vingerafdrukken die wordt geproduceerd en beheerd

²⁰⁵ Radio Nacional, *Migración Colombia entregó el balance del control migratorio en lo corrido de 2023*, 13 oktober 2023; Migración Colombia, *VERIFICACIÓN Y CONTROL MIGRATORIO 1 de enero - 31 de agosto de 2023*, p. 3, 2023; Publimetro, *Alias 'Mbappé', uno de los narcotraficantes más buscados de Europa, fue capturado en el Aeropuerto Dorado*, 5 oktober 2023.

²⁰⁶ El Tiempo, *Nuevas medidas en El Dorado: instalan biometría facial para turistas extranjeros*, 2 juni 2023; Infobae, *En un avión de la DEA extraditaron a Ómar Ambuila, el funcionario de la Dian investigado por corrupción después de que su hija presumiera un Lamborghini*, 15 november 2023.

²⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; Infobae, *Procuraduría sancionó a la exjefa de telemática de la Dijin*, 10 maart 2023.

²⁰⁸ Infobae, *Procuraduría sancionó a la exjefa de telemática de la Dijin*, 10 maart 2023; Policía Nacional de Colombia, *"Billy" uno de los más buscados, tras las rejas*, 9 december 2023.

door de Nationale Burgerlijke Stand (Registraduría). Dit kan dankzij een overeenkomst tussen de Nationale Politie en de Nationale Burgerlijke Stand om de identificatie van burgers te vergemakkelijken.²⁰⁹

2.3.3 *Instanties die toegang hebben tot deze systemen*

Het is bekend dat verschillende Colombiaanse autoriteiten nauw met elkaar samen werken en gegevens met elkaar delen. Het is echter niet duidelijk in hoeverre de verschillende autoriteiten toegang tot elkaars of tot centrale databases hebben. De Colombiaanse migratiedienst kan checken of een in- of uitreiziger door Interpol gesignaleerd staat of criminele antecedenten heeft. Of dit middels SIOPER gebeurt, is niet bekend. Uit een richtlijn uit 2016 van de Colombiaanse migratiedienst (*DIRECTIVA 29 DE 26 DE DICIEMBRE DE 2016*) kan opgemaakt worden dat deze dienst niet de bevoegdheid heeft om zelfstandig en zonder ondersteuning strafrechtelijke gegevens te bewaren die door andere instanties zijn aangeleverd.²¹⁰

2.3.4 *Verbod voor gezochte personen om land te verlaten*

Uit paragraaf 2.3.1 kan opgemaakt worden dat personen die door justitie gezocht worden op verschillende vliegvelden in Colombia staande kunnen worden gehouden. Hoe waterdicht dit systeem is, is niet bekend geworden tijdens het onderzoek.

2.3.5 *Inhouden van paspoort van persoon die (strafrechtelijk) wordt gezocht*

Het is niet bekend of het paspoort van personen die (strafrechtelijk) worden gezocht wordt ingehouden. Dat gezochte personen problemen kunnen ondervinden bij de uitreis uit Colombia is bekend (zie paragraaf 2.3.1). Net als tijdens de vorige verslagperiode is er voor de voorliggende periode in de relevante Colombiaanse wetgeving geen informatie gevonden die erop wijst dat aan gezochte personen een paspoort wordt onthouden. Bij het aanvragen van een nieuw paspoort en bij het afhalen van het document dient de aanvrager in persoon te verschijnen, hetgeen een obstakel zou kunnen vormen voor een gezocht persoon.²¹¹

2.4 **Registro Único de Víctimas en afgifte van documenten**

Zoals aangegeven in paragraaf 1.3. dienen slachtoffers geregistreerd te staan bij het Centrale Register voor Slachtoffers (RUV: *Registro Único de Víctimas*) om toegang te krijgen tot de maatregelen van Wet 1448 uit 2011. Het gaat hierbij om slachtoffers van misstanden die plaatsvonden vanaf 1 januari 1985.

In het voorgaande ambtsbericht werd vermeld dat er begin april 2021 9.113.500 personen geregistreerd waren in het RUV. In april 2024 ging het om 9.702.896 personen.²¹²

2.4.1 *Registratie bij RUV*

Om in het register opgenomen te kunnen worden moeten de eventuele slachtoffers naar de regionale kantoren van de *Procuraduría*, *Defensoría* of de *Personerías* gaan (zie paragraaf 3.1.1 voor nadere uitleg over deze organisaties). Hier moeten ze een

²⁰⁹ La Razón, *Sistema APOLO permitirá a Policía verificar base de datos dactilar de ciudadanos*, 18 mei 2018.

²¹⁰ Radio Nacional, *Migración Colombia entregó el balance del control migratorio en lo corrido de 2023*, 13 oktober 2023; Migración Colombia, *VERIFICACIÓN Y CONTROL MIGRATORIO 1 de enero - 31 de agosto de 2023*, p. 3, 2023; Publimetro, *Alias 'Mbappé', uno de los narcotraficantes más buscados de Europa, fue capturado en el Aeropuerto Dorado*, 5 oktober 2023; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; *DIRECTIVA 29 DE 26 DE DICIEMBRE DE 2016*.

²¹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 55, maart 2022.

²¹² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 18, maart 2022; Unidad para las Víctimas, *Registro Único de Víctimas*, *Registro Único Víctimas – Datos para la paz* (unidadvictimas.gov.co), geraadpleegd op 29 mei 2024.

verklaring (*declaración*) afleggen over de misstanden waarvan ze slachtoffer zijn geworden. Voor de verklaring wordt het Enige Formulier van Verklaring (*Formato único de declaración*) gebruikt. Zodra de verklaring is afgelegd aan een van hierboven genoemde organisaties, wordt de verklaring naar de Eenheid voor Slachtoffers doorgestuurd. De eenheid controleert de relevante feiten om te beslissen of de persoon al dan niet wordt opgenomen in het slachtofferregister.²¹³ Een persoon die in het buitenland verblijft en een verklaring wil laten opstellen, kan zich tot een Colombiaans missie - consulaat of ambassade - in het buitenland wenden. Deze zal de verklaring naar de Eenheid voor Slachtoffers sturen.²¹⁴

Gebeurtenissen waardoor iemand aangemerkt kan worden als slachtoffer van het binnenlands conflict zijn gevallen als 1. Terroristische daad / Aanvallen / Gevechten / Intimidatie; 2. Bedreiging; 3. Misdrijven tegen vrijheid en seksuele integriteit; 4. Gedwongen verdwijning; 5. Gedwongen verplaatsing; 6. Moord – Bloedbad; 7. Antipersoonsmijnen, niet-geëxplodeerde munitie en geïmproviseerde explosieven; 8. Ontvoering; 9. Marteling; 10. Rekrutering van minderjarigen; 11. Onteigening en/of gedwongen achterlating van roerende en onroerende goederen; 12. Persoonlijk lichamelijk of psychisch letsel.²¹⁵

2.4.2 *Tijdsbestek en onderzoek*

De eenheid onderzoekt de aanvraag en neemt de beslissing of iemand wel of niet in het register wordt opgenomen binnen een termijn van maximaal zestig werkdagen, te rekenen vanaf de ontvangst van de aanvraag.²¹⁶ Het gaat volgens een vertrouwelijke bron om een administratieve naslag en niet om een daadwerkelijk onderzoek dat de eenheid uitvoert.²¹⁷

2.4.3 *Bewijsstukken bij verklaring*

Als er bewijsstukken zijn die de verklaring van het potentiële slachtoffer staven, dan kunnen kopieën daarvan overgelegd worden. Dit is echter optioneel en niet verplicht.²¹⁸ Bewijsstukken kunnen onder andere aangiften van misstanden bij het Openbaar Ministerie (*Fiscalía*) of foto's zijn.²¹⁹

2.4.4 *Verificatie van de verklaring*

Zie paragraaf 2.4.1.

²¹³ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023); <https://bogota.gov.co/servicios/guia-de-tramites-y-servicios/declaracion-de-victimas-del-conflicto-armado> (geraadpleegd op 11 december 2023).

²¹⁴ Cancillería, *ORIENTACIONES PARA LOS COLOMBIANOS VÍCTIMAS FRENTE A LA LEY 1448 DE 2011 Y SU IMPLEMENTACIÓN EN EL EXTERIOR*, p. 4, september 2020.

²¹⁵ Cancillería, *ORIENTACIONES PARA LOS COLOMBIANOS VÍCTIMAS FRENTE A LA LEY 1448 DE 2011 Y SU IMPLEMENTACIÓN EN EL EXTERIOR*, p. 4, september 2020.

²¹⁶ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023); https://www.policia.gov.co/sites/default/files/procedimiento_inscripcion_registro_unico_victimas.pdf (geraadpleegd op 11 december 2023).

²¹⁷ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

²¹⁸ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023); Cancillería, *ORIENTACIONES PARA LOS COLOMBIANOS VÍCTIMAS FRENTE A LA LEY 1448 DE 2011 Y SU IMPLEMENTACIÓN EN EL EXTERIOR*, p. 4, september 2020.

²¹⁹ <https://bogota.gov.co/servicios/guia-de-tramites-y-servicios/declaracion-de-victimas-del-conflicto-armado> (geraadpleegd op 11 december 2023).

2.4.5 *Bewijs van de afgegeven verklaring*

Op de website van de *Personaría* (soort gemeentelijke Ombudsman zie paragraaf 3.1.1) van de stad Bogotá staat dat een bewijs van invulling van het Enige Formulier van Verklaring binnen een uur na registratie wordt verkregen.²²⁰

2.4.6 *Geen opname in Registro Único de Víctimas*

Het potentiële slachtoffer moet schriftelijk op de hoogte worden gebracht van de beslissing van de eenheid of de persoon in kwestie in het register wordt opgenomen. Als de persoon niet in het register wordt opgenomen, heeft deze vijf werkdagen de tijd om de wettelijke beroepsmogelijkheden in te dienen.²²¹ Een persoon wordt niet in het register opgenomen als het onderzoek van de eenheid heeft uitgewezen dat de persoon in kwestie niet voldoet aan de voorwaarden om als slachtoffer aangemerkt te worden.²²²

2.4.7 *Digitale omgeving van RUV om bijvoorbeeld documenten te downloaden*

De Eenheid voor Slachtoffers heeft een website waarop personen die bij hen geregistreerd staan een eigen omgeving hebben. Vanaf de website kunnen deze personen hun eigen gegevens beheren en deze updaten. Het is mogelijk een certificaat van de site te downloaden waaruit blijkt dat de persoon in kwestie geregistreerd staat.²²³

Slachtoffers kunnen met het nummer van hun identiteitskaart of paspoort, en andere persoonsgegevens, zoals naam en adres, een account op de website van de eenheid aanmaken. Om in te loggen moet het nummer van de identiteitskaart of van het paspoort en een zelfgekozen wachtwoord ingevoerd worden.²²⁴

Personen woonachtig buiten Colombia kunnen – mits zij als slachtoffer erkend zijn – ook een account aanmaken.²²⁵

²²⁰ <https://bogota.gov.co/servicios/guia-de-tramites-y-servicios/declaracion-de-victimas-del-conflicto-armado> (geraadpleegd op 11 december 2023).

²²¹ Ministerio de Justicia, *ABC de Ley de Víctimas y Restitución de Tierras*: <https://www.minjusticia.gov.co/programas-co/justicia-transicional/Paginas/ABC.aspx> (geraadpleegd op 28 november 2023).

²²² Cancillería, *ORIENTACIONES PARA LOS COLOMBIANOS VÍCTIMAS FRENTE A LA LEY 1448 DE 2011 Y SU IMPLEMENTACIÓN EN EL EXTERIOR*, p. 4-5, september 2020.

²²³ <https://www.facebook.com/unidadvictimas/videos/-ahora-obtener-su-certificado-del-registro-%C3%BAnico-de-v%C3%ADctimas-es-muy-f%C3%A1cil-y-r%C3%A1pi/172244668421770/>

²²⁴ <https://datos.paz.unidadvictimas.gov.co/registro-unico-de-victimas/>; <https://unidadenlinea.unidadvictimas.gov.co/> (geraadpleegd op 11 december 2023).

²²⁵ <https://unidadenlinea.unidadvictimas.gov.co/> (geraadpleegd op 11 december 2023).

3 Mensenrechten

3.1 Toezichthoudende en/of overheidsinstanties

3.1.1 Toezichthoudende en/of overheidsinstanties

In paragraaf 3.1.1 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 werd uitgebreid stilgestaan bij de verschillende instanties die een toezichthoudende of controlerende functie hebben in Colombia. Hieronder zal een korte samenvatting van deze paragraaf gegeven worden:

De **Fiscalía General** (het Openbaar Ministerie) is een onderdeel van de rechterlijke macht. De missie van het Openbaar Ministerie is onder andere om de inwoners van Colombia het recht op toegang tot het gerechtelijke systeem te garanderen door middel van het onderzoeken van strafbare gedragingen in het kader van een eerlijke rechtsgang.

De **Procuraduría General de la Nación**²²⁶ heeft als belangrijkste taak het monitoren van het handelen van publieke medewerkers en het kenbaar maken van elke handeling van deze medewerkers die in strijd kan zijn met de wet. De organisatie is verantwoordelijk voor het instellen, bevorderen en afronden van onderzoeken naar het onrechtmatig optreden van ambtenaren en naar particulieren die openbare functies uitoefenen of omgaan met overheidsgeld. Samen met de **Defensoría del Pueblo** en de **Personería** vormt zij het **Ministerio Público**²²⁷. Aan het hoofd van het Ministerio Público staat de **Procurador General** (nationale inspecteur²²⁸).

De **Defensoría del Pueblo** (het kantoor van de Nationale Ombudsman) dient de mensenrechten en de vrijheden van eenieder te beschermen tegen illegale, onrechtvaardige, onredelijke, nalatige of willekeurige handelingen, bedreigingen of acties van enige autoriteit of particulier. De Defensoría controleert de activiteiten van overheidsinstellingen en van sommige personen aan wie overheidstaken zijn gedelegeerd. De Defensoría kan zelf geen strafvervolgung instellen, maar kan haar bevindingen voorleggen aan de Fiscalía of de politie verzoeken de zaak over te nemen en vervolging in te stellen. Het **Sistema de Alertas Tempranas** (SAT: 'early warning' systeem) van de Defensoría heeft tot taak om vroegtijdig dreigingen tegen individuen, groepen en andere maatschappelijke actoren te onderkennen en deze naar de relevante instanties door te geleiden.

De **personero municipal** (soort gemeentelijke ombudsman) is een openbaar functionaris die tot taak heeft de bewaking en bevordering van de mensenrechten, de bescherming van het algemeen belang, het toezicht houden op het ambtelijk

²²⁶ In Colombia is een onderscheid tussen voor de procureur generaal voor 'ambtelijke zaken' (Procurador General) en algemene zaken (Fiscal). De term *Procuraduría* is niet goed naar het Nederlands te vertalen. Het zou letterlijk met 'kantoor van de procureur' vertaald kunnen worden, maar de Nederlandse procureur-generaal heeft een heel andere functie dan de procurador in Colombia. In dit algemeen ambtsbericht zal daarom de Spaanse term *Procuraduría* worden gehandhaafd. Als het om het hoofd van de instelling - de procurador - gaat, zal de term 'nationale inspecteur' gebruikt worden.

²²⁷ De letterlijke vertaling van Ministerio Público is Openbaar Ministerie, maar het Ministerio Público heeft geheel andere taken dan het Nederlandse Openbaar Ministerie, wat eerder de vertaling voor Fiscalía General is.

²²⁸ De letterlijke vertaling van *Procurador General* is 'procureur generaal'. In Nederland heeft een procureur-generaal echter een andere functie dan de Procurador General. De term 'procureur generaal' zou bovendien ook van toepassing kunnen zijn op het hoofd van de Fiscalía, de *Fiscal*. Daarom is hier gekozen voor de vertaling 'nationale inspecteur'.

gedrag van degenen die openbare functies vervullen en de administratieve controle in de gemeente. De instantie waar de personero municipal voor werkt, heet **Personaría**.²²⁹

In het vorige ambtsbericht stond geschreven dat zowel openbare als vertrouwelijke bronnen hun vraagtekens zetten bij de onafhankelijkheid van de Fiscalía, de Defensoría en de Procuraduría.²³⁰ Tijdens de voorliggende verslagperiode zaten de door Duque benoemde *defensor del pueblo* (Ombudsman), *fiscal general* (de procureur-generaal) en *procurador general* (de nationale inspecteur) nog op hun positie en bekritiseerden ze met regelmaat de acties en beleidsbepalingen van de nieuwe regering. Met name de procureur-generaal Francisco Barbosa was kritisch op de huidige regering.²³¹

Begin 2024 eindigde de termijn van Barbosa en moest hij de functie van procureur-generaal overdragen. Omdat het Hooggerechtshof geen van de kandidaten van president Petro had goedgekeurd op het moment dat de termijn van Barbosa eindigde, nam plaatsvervangend procureur-generaal Martha Mancera de functie van waarnemend procureur generaal tijdelijk waar.²³² Uiteindelijk koos het Hooggerechtshof in maart 2024 Luz Adriana Camargo, een van de kandidaten van president Petro, als nieuwe procureur-generaal.²³³

3.1.2

Jurisdicción Especial para la Paz (JEP)

Aan het bovenstaande kan toegevoegd worden dat volgens de wet de Fiscalía de eerst verantwoordelijke instantie is voor het onderzoeken van beschuldigingen van mensenrechtenschendingen door veiligheidstroepen. Dit geldt niet voor misdaden die gerelateerd zijn aan het binnenlandse conflict en die gepleegd zijn vóór het vredesakkoord tussen de Colombiaanse overheid en de FARC van 2016. Deze misdaden vallen onder de jurisdictie van de *Jurisdicción Especial para la Paz* (JEP: Speciale Rechtsmacht voor de Vrede).²³⁴ Het gaat hier om een rechtsmacht voor 'overgangsjustitie' die de rechten van de slachtoffers van het binnenlandse conflict moet waarborgen. De JEP moet niet alleen voor gerechtigheid zorgen, maar moet ook het recht op waarheid, herstelbetalingen en niet-herhaling bewaken. Eenieder die op een directe of indirecte manier bij het conflict betrokken is geweest en een misdaad heeft begaan, kan door de JEP berecht worden. Dit betreft guerrillero's, overheidsfunctionarissen en personen die noch deel uitmaakten van de guerrillabeweging noch van de overheid, maar op de een of andere manier toch betrokken waren bij een misdaad in de context van het gewapende conflict door bijvoorbeeld financiering of medewerking.²³⁵

²²⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 61-62, maart 2022.

²³⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 61, maart 2022.

²³¹ De zittende President doet halverwege de ambtstermijn een voordracht van drie kandidaten waaruit het Hooggerechtshof dan een nieuwe procureur-generaal kiest. La Gaceta, *El defensor del pueblo de Colombia, contrario a que el Estado financie a grupos armados que negocian la «paz»*, 3 januari 2024; El Tiempo, *Aceptar que extranjeros vengan a investigar desconoce la judicatura del país: Fiscal*, 18 november 2023; Infobae, *Gustavo Petro respondió las críticas de Francisco Barbosa por decreto sobre consumo de drogas: "Señor fiscal, capture a los narcotraficantes"*, 12 december 2023; El Tiempo, *Petro le responde a fiscal Barbosa luego de crítica: 'El país merece respuestas'*, 4 mei 2023.

²³² El Colombiano, *"Petro no representa la institucionalidad": Fiscal Barbosa crítica al presidente y admite que usa aviones comerciales por temor*, 11 januari 2024; El Colombiano, *Fiscal (e) Mancera nombró nuevo vicefiscal, ¿quién es el poderoso Hernán Toro Parra?*, 13 februari 2024; El País, *Francisco Barbosa, el camaleón*, 12 februari 2024.

²³³ El Tiempo, *Corte Suprema de Justicia elige a Luz Adriana Camargo como la nueva Fiscal General*, 12 maart 2024.

²³⁴ De JEP werd in het kader van het vredesakkoord van 2016 opgericht en werd in 2018 operationeel.

²³⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 6, maart 2022; USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 6, 20 maart 2023; <https://www.jep.gov.co/Paginas/mision-vision-funciones-y-deberes.aspx> (geraadpleegd op 3 januari 2023).

De JEP kan voor misdaden die na 2016 gepleegd zijn de bevoegde autoriteiten verzoeken om deze te onderzoeken. In december 2023 verzocht de JEP de Colombiaanse autoriteiten de moorden op leiders van het Nasa-volk te onderzoeken die in dat jaar gepleegd waren.²³⁶

3.1.3 *Juntas de Acción Comunal (JAC)*

De *Juntas de Acción Comunal* (JAC: gemeenschapsactiecomités) bestaan uit de sociale en politieke leiders van een bepaalde gemeenschap. Er bestaan ongeveer 45.000 junta's in zowel stedelijk als ruraal gebied. De junta's spelen een sleutelrol bij de aanleg van infrastructuur in hun gebieden, zoals bruggen, wegen, gezondheids- en politieposten, marktplaatsen, aquaducten, rioleringsstelsels, elektriciteitsnetten, zelfbouwprogramma's voor huisvesting en winstgevende gemeenschapsondernemingen. Leiders van de JAC's zetten zich in voor de rechten van hun gemeenschap. De leden van de JAC werden veelal ingezet om het vredesakkoord tussen de Colombiaanse overheid en de FARC bij de lokale bevolking te promoten. Na het akkoord waren de JAC's betrokken bij de implementatie van de afspraken, zoals de vervanging van de illegale gewassen door legale.²³⁷ Leden van de JAC's worden onder druk gezet om samen te werken met illegale gewapende groepen in hun gebied.²³⁸ Voor meer informatie, zie paragraaf 3.7.1.2.

3.2 **Aangifte doen van een misdrijf**

3.2.1 *Bij welke instanties kan aangifte gedaan worden?*

In paragraaf 3.2.2 van het vorige algemene ambtsbericht Colombia 2022 wordt nader ingegaan op het doen van aangifte. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze paragraaf:

Op de website van het ministerie van Justitie staat dat als iemand slachtoffer is van een misdrijf of daarvan op de hoogte is, deze aangifte moet doen om het misdrijf onder de aandacht van de bevoegde autoriteiten te brengen. De klacht wordt ingediend bij het dichtstbijzijnde kantoor van het Openbaar Ministerie (Fiscalía) en kan mondeling of schriftelijk worden ingediend. Daarbij moet dag en uur van indiening worden vermeld en de klacht moet een gedetailleerde beschrijving bevatten van de feiten die bij de persoon die aangifte doet bekend zijn. Indien het Openbaar Ministerie geen kantoor in de buurt heeft, kan bij de politie aangifte gedaan worden. Een aangifte kan in persoon gedaan worden, maar ook telefonisch of online.²³⁹

3.2.2 *Fiscalía versus Nationale Politie*

De Directie van Crimineel onderzoek en Interpol (DIJIN:²⁴⁰ *Dirección de Investigación Criminal e INTERPOL*) van de Nationale Politie en het *Cuerpo Técnico de Investigaciones* (CTI: Korps voor technisch onderzoek) van het Openbaar Ministerie delen de taak om onderzoeken in het kader van wetshandhaving te verrichten. Gerechtelijke politieonderzoekers en medewerkers van het CTI zijn

²³⁶ WRadio, *JEP rechaza asesinato de dos líderes indígenas del Pueblo Nasa, Cauca*, 6 december 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

²³⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 25-26, maart 2022.

²³⁸ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 7, 27 september 2023;

²³⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 63-64, maart 2022.

²⁴⁰ Voorheen heette deze entiteit Centrale Directie van de Juridische Politie en Inlichtingen (DIJIN: *Dirección Central de Policía Judicial e Inteligencia*). Deze naam is verdwenen, maar het acroniem is gebleven.

belast met strafrechtelijke onderzoeken. Het leger heeft geen mandaat om strafrechtelijk onderzoek te verrichten.²⁴¹

Volgens een vertrouwelijke bron ging het bij de toewijzing van bepaalde strafzaken vaak om de capaciteit of de aanwezigheid in een bepaald gebied van de DIJIN of het CTI. De DIJIN zou bijvoorbeeld beter vertegenwoordigd zijn in rurale gebieden dan het CTI en was derhalve de aangewezen entiteit om in deze gebieden strafrechtelijk onderzoek te doen. Aangezien de DIJIN ook veel samenwerkingsverbanden heeft met internationale partners, zoals Interpol, trad deze organisatie meestal ook naar voren bij strafzaken met een internationale component. Het CTI mocht geen onderzoek doen naar eigen leden van de Fiscalía en de DIJIN niet naar politiemensen.²⁴²

3.2.3

SPOA-systeem

In het vorige ambtsbericht stond dat nadat een aangifte gedaan was, diegene die de aangifte deed een referentienummer kreeg. Dit nummer werd gegenereerd door het *Sistema Penal Oral Acusatorio* (SPOA: Mondeling beschuldigend strafsysteem).²⁴³

De status van de aangifte kan op de SPOA-website van de Fiscalía geverifieerd worden. Het gaat hier om aangiftes van strafrechtelijke feiten die bij de Fiscalía of de Nationale Politie gedaan zijn. Aangiftes bij andere instanties komen niet in het SPOA. Het SPOA heeft twee domeinen: een publiek domein en een privaat domein waar alleen medewerkers van de Fiscalía toegang tot hebben. Op het publieke domein is te zien in welk stadium een bepaalde aangifte zich bevindt. Het publieke SPOA-systeem geeft echter geen inhoudelijke informatie of persoonsgegevens. Na het invoeren van het door het SPOA gegenereerde nummer kunnen alleen metagegevens en de status van een aangifte ingezien worden.²⁴⁴

In bepaalde gevallen – vooral in het geval van bedreigingen – komt een aangifte niet in SPOA terecht. Veel mensen gaan eerst naar de Defensoría om daar aangifte te doen en doen geen verdere stap naar de Fiscalía. Om daadwerkelijk strafvervolgning in te zetten moet er bij de Fiscalía of de Nationale Politie aangifte gedaan worden. Een aangifte bij de Fiscalía is niet nodig om het proces van bescherming bij de Nationale Beschermingseenheid (UNP: *Unidad Nacional de Protección*) op te starten, maar een aangifte bij de Fiscalía zal een aanvraag voor bescherming positief kunnen beïnvloeden (zie paragraaf 3.6).²⁴⁵

Een aangifte kan ook achteraf gedaan worden. Dit kan via de website van de Fiscalía, ook vanuit het buitenland, gebeuren.²⁴⁶

3.2.4

Opvolging van aangifte

Zowel openbare als vertrouwelijke bronnen spreken over de hoge mate van straffeloosheid voor wat betreft de opvolging van aangiftes. Veel aangiftes leiden niet tot een zaak. Indien een aangifte wel tot een strafrechtelijk onderzoek leidt, is het vaak onbekend wat het resultaat van dit onderzoek is. Een vertrouwelijke bron zegt geen exacte cijfers te kunnen geven omdat de Fiscalía geen cijfers openbaar maakt. Sommige ngo's geven inschattingen van straffeloosheid naar aanleiding van

²⁴¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 66, maart 2022.; <https://www.policia.gov.co/dijin> (geraadpleegd op 11 maart 2024).

²⁴² Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024;

²⁴³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 63, maart 2022.

²⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; <https://www.policia.gov.co/denuncia-virtual> (geraadpleegd op 11 maart 2024).

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

eigen onderzoek. Swissinfo schreef bijvoorbeeld in juli 2023 dat volgens de ngo *Transparencia* Colombia een straffeloosheid van 94% kende bij aangiftes over corruptie tegen het openbaar bestuur.²⁴⁷ De Nationale Politie en Fiscalía behalen wel enige successen bij bijvoorbeeld het oppakken van afpersers of huurmoordenaars. Volgens vertrouwelijke bronnen blijven de opdrachtgevers die achter het afpersen en de moorden zitten echter vaak buiten schot.²⁴⁸

Een van de voornaamste redenen voor het feit dat aangiftes niet opgevolgd worden, is de onderbezetting van de Fiscalía en de Nationale Politie, een tekort aan gekwalificeerd personeel en het feit dat toegang tot het juridisch systeem in afgelegen gebieden beperkt is. Daarbij komt dat veel personen geen aangifte doen van een strafbaar feit. Dit omdat ze geen vertrouwen in de Colombiaanse autoriteiten hebben of omdat ze vrezen nadelige gevolgen te zullen ondervinden van het doen van een aangifte. In gebieden waar illegale gewapende organisaties aanwezig zijn, bestaat de kans dat deze contacten hebben bij de Fiscalía. Het gebeurt volgens een vertrouwelijke bron ook dat onderzoekers van de Fiscalía bedreigd worden als ze onderzoek doen. Dit gebeurt volgens de bron met name in rurale gebieden waar de Colombiaanse autoriteiten weinig voet aan de grond hebben (zie paragraaf 1.5.8).²⁴⁹

3.3 Update wetgeving inzake doen van aangifte

Voor zover bekend is er tijdens de voorliggende verslagperiode geen nieuwe wetgeving in Colombia aangenomen voor wat betreft het doen van aangiftes.

3.4 Huidige staat van de rechtsgang in Colombia

Colombia bezette in 2023 met een score van 0.48 punten de 94ste positie van 142 landen op de *Rule of Law Index* van het World Justice Project (WJP).²⁵⁰ Buurland Venezuela stond met 0.26 punten op de laatste plaats en Denemarken bezette met 0.90 de eerste plaats. Van de 32 onderzochte landen uit het Caribisch gebied en Latijns-Amerika stond Colombia op de 22ste plaats tussen buurlanden Ecuador (0.47 punten: 23ste plaats) en Peru (0.49 punten 21ste plaats). Volgens de index van WJP liet Colombia de afgelopen jaren een lichte daling zien van het aantal gescoorde punten (2020 - 0.50; 2021 - 0.49; 2022 - 0.48; 2023 - 0.48), hetgeen een verslechtering van het systeem betekende. Factoren waar Colombia slecht op scoorde, waren Afwezigheid van Corruptie binnen de overheid (0.38 punten)²⁵¹ en

²⁴⁷ FLIP, *Últimos tres homicidios a periodistas en Colombia permanecen en total impunidad*, 3 november 2023; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.74 en 124, 6 december 2023; El País, *Director de Indepaz: "La violencia es muy rápida y el Gobierno va muy lento, por eso matan tantos líderes"*, 11 december 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; Swissinfo, *Colombia suma 94 % de impunidad en denuncias por corrupción contra administración pública*, 17 juli 2023; vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

²⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 12 februari 2024.

²⁴⁹ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 22, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 33-34, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁵⁰ De rechtsstaat is een duurzaam systeem van wetten, instellingen, normen en maatschappelijke betrokkenheid dat vier universele principes hanteert: verantwoordingsplicht, rechtvaardig recht, open overheid en toegankelijke en onpartijdige rechtspraak.

²⁵¹ Factor 2 meet de afwezigheid van corruptie bij de overheid. De factor houdt rekening met drie vormen van corruptie: omkoping, ongepaste beïnvloeding door openbare of particuliere belangen en verduistering van openbare fondsen of andere middelen.

Effectief Strafrechtsysteem (0.32)²⁵². Met de factor Open Overheid²⁵³ scoorde Colombia met 0.60 punten beduidend beter en stond het regionaal op een 4de plaats.²⁵⁴

De cijfers van de index komen overeen met wat bronnen - zowel openbare als vertrouwelijke - aangeven over de rechtsstaat in Colombia. Qua wetgeving, mechanismen en intenties van de overheid lijkt Colombia over een functionerend wettelijk kader te beschikken, maar het systeem laat in de praktijk nog veel te wensen over. De mate van straffeloosheid in Colombia is door corruptie en een ineffectief strafrechtsysteem hoog (zie ook paragraaf 3.2.4). De overheid mag dan open zijn en transparant richting de bevolking, er is te weinig transparantie over de voortgang van strafzaken vanuit de Fiscalía, aldus een vertrouwelijke bron. Het leger zou evenmin openheid van zaken geven over strafzaken die lopen tegen militairen die betrokken waren bij mensenrechtenschendingen.²⁵⁵

3.5 Bescherming

3.5.1 *Algemene bescherming*

De afwezigheid van de staat in conflictgebieden (waaronder in Chocó, Bolívar, Arauca, Cauca, Antioquía en Nariño, zie paragraaf 1.6.3) wordt door veel bronnen aangewezen als factor voor het gebrek aan beschermingsmogelijkheden. Als de staat - in veel gevallen het leger - een conflictgebied binnentrekt, is het vaak voor een kortstondige operationele actie tegen een illegale gewapende groepering en niet om zich permanent te vestigen. Dit heeft vaak weer nadelige gevolgen voor de lokale bevolking. In Arauca zou het leger zich met name richten op de beveiliging van de oliepijplijnen en niet op de bescherming van de lokale bevolking.²⁵⁶ In december 2023 verklaarde het Colombiaanse Constitutionele Hof dat de Colombiaanse staat had gefaald in de bescherming van sociale leiders. De verschillende verantwoordelijke entiteiten, zoals de regering, regionale overheden en de Fiscalía, zouden te weinig samenwerken. Het geweld waarmee de sociale leiders en leidsters in Colombia geconfronteerd werden zou volgens het Hof tegen de grondwet ingaan. De bescherming zou te reactief zijn en te weinig gericht zijn op het voorkomen van risico's voor sociale leiders en leidsters.²⁵⁷ De Colombiaanse autoriteiten zouden geen goed monitoringssysteem voor de moorden op sociale leiders hebben, waardoor geen goede beoordeling gemaakt kan worden.²⁵⁸

3.5.2 *Aangifte in het geval van bedreiging en vragen van bescherming bij overheid*

Wanneer een persoon bedreigd wordt in Colombia, kan deze zich tot de Colombiaanse autoriteiten wenden om aangifte te doen en bescherming te vragen. Voor meer informatie over het doen van aangifte, raadpleeg paragraaf 3.2.

²⁵² Factor 8 evalueert het strafrechtsysteem van een land. Een effectief strafrechtsysteem is een belangrijk aspect van de rechtsstaat, omdat het het conventionele mechanisme vormt om grieven te herstellen en individuen aan te klagen voor overtredingen tegen de samenleving.

²⁵³ Factor 3 meet de openheid van de overheid gedefinieerd door de mate waarin een overheid informatie deelt, mensen de middelen geeft om de overheid ter verantwoording te roepen en burgerparticipatie in het overheidsbeleid stimuleert. Deze factor meet of basiswetten en informatie over wettelijke rechten openbaar worden gemaakt en evalueert de kwaliteit van de door de overheid gepubliceerde informatie.

²⁵⁴ World Justice Project: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2023/Colombia/> (geraadpleegd op 11 maart 2024).

²⁵⁵ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 33-34, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁵⁶ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 25, 27 september 2022.

²⁵⁷ El Espectador, *Corte Constitucional reconoce que el Estado fracasó en la protección de líderes*, 11 december 2023.

²⁵⁸ CIJ, *Colombia: defensores de derechos humanos continuaron bajo presión y ataques*, 1 maart 2023; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

3.5.3

Daadwerkelijke bescherming

De Colombiaanse autoriteiten – waaronder de UNP en het ministerie van Binnenlandse Zaken – bieden individuele beschermingsmaatregelen voor bedreigde individuen en collectieve beschermingsmaatregelen²⁵⁹ voor gemeenschappen, zoals het verstrekken van mobiele telefoons, auto's, kogelvrije vesten, boten en bodyguards, waarbij de nadruk ligt op individuele beschermingsmaatregelen.²⁶⁰

Veel bronnen zijn het erover eens dat de Colombiaanse overheid van goede wil is om de bescherming van bedreigde personen – met name sociale leiders/mensenrechtenverdedigers – te verbeteren, maar dat haar beleid nog weinig vruchten heeft afgeworpen. De aangeboden bescherming is met name reactief en gericht op het individu. Het beleid richt zich onvoldoende op het beperken van risico's in een context van wijdverbreid en systematisch geweld, met name in rurale en verafgelegen gebieden met weinig infrastructuur. De onderliggende oorzaken van conflict en geweld zoals drugshandel, staatsafwezigheid, trage juridische processen, het gebrek aan implementatie van het vredesverdrag en zwakke instituten worden onvoldoende aangepakt. De reactiesnelheid van de overheid in het geval van een acute dreiging is bovendien – met name de afgelegen gebieden – te traag of totaal afwezig. Soms wordt er snel opgetreden bij een dreiging, maar in veel gevallen blijven de autoriteiten in gebreke. Zoals eerder is aangegeven is er een gebrek aan coördinatie tussen de verschillende betrokken instanties. De krant *El País* schreef in december 2023 dat er sociale leiders waren vermoord, terwijl de Defensoría vroegtijdige waarschuwingen (*Alertas Tempranas*) had afgegeven over het risico dat de gemeenschappen waartoe de leiders behoorden liepen.²⁶¹

Tevens is de vraag om bescherming, onder andere vanwege het grote aantal aanvragen en het beperkte budget, groter dan wat de Colombiaanse overheid kan bieden aan bescherming. Volgens cijfers van de UNP waren er in 2020, 2021 en 2022 107.225 beschermingsverzoeken bij de organisatie binnengekomen (35.226 in 2020; 30.101 in 2021 en 41.898 in 2022). Daarvan waren er ongeveer 33.000 verzoeken van sociale leiders.²⁶² Het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten (OHCHR) rapporteerde in februari 2024 dat er in 2023 64,581 verzoeken om bescherming bij de UNP waren binnengekomen. De UNP beschermde in 2023 tussen de 7.000 en 8.000 personen.²⁶³ Bij bovenstaande cijfers van beschermingsverzoeken en toegekende

²⁵⁹ Collectieve beschermingsmaatregelen zijn gericht op groepen in plaats van individuen. Voorbeelden van collectieve beschermingsmaatregelen zijn de verstrekking van transportmiddelen (zoals boten, ezels, paarden), communicatiemiddelen (telefoons), materiële hulp (zoals laarzen en wapenstokken) aan lokale beschermingseenheden (zoals bijvoorbeeld de *guardia indígena*) en (zelfbeschermings)trainingen.

²⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 88, maart 2022.

²⁶¹ *El País*, *Director de Indepaz: "La violencia es muy rápida y el Gobierno va muy lento, por eso matan tantos líderes"*, 11 december 2023; Comisión Internacional de Juristas (CIJ), *¿Cuál es la situación de las personas defensoras de derechos humanos en Colombia?*, 28 februari 2023: <https://www.youtube.com/watch?v=WEYxXbvtlMI&t=2s>; Caracol Radio, *En 2023 se dispararon las solicitudes de protección ante la UNP: USAID*, 29 december 2023; EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 128-129, december 2022.

²⁶² EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 128-129, december 2022. Deze cijfers werden in de geraadpleegde bronnen niet verder uitgesplitst naar categorieën van verzoeken van bescherming. Op de volgende website van de Colombiaanse autoriteiten zijn cijfers beschikbaar voor het jaar 2021 van de ontvangen beschermingsverzoeken. Via een visualisatie is het mogelijk om een splitsing te maken naar verschillende categorieën en subcategorieën. Zo waren er bijvoorbeeld ruim duizend aanvragen van leden van de inheemse gemeenschappen. Er bestaat geen categorie 'sociale leider'. Voor het jaar 2021 valt op dat aan meer dan 12.000 verzoeken geen specifieke categorie is toegekend. [\[Datos Abiwerkdagenertos Colombia\]](#)

²⁶³ Volgens een bericht van de UNP van eind mei 2024 waren er in 2023 50.825 verzoeken om bescherming. UNP, *Solicitudes, beneficiarios y medidas de protección, UNP 2020 – 2024*, 27 mei 2024. OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 10, 14 februari 2024; Caracol Radio, *En 2023 se dispararon las solicitudes de protección ante la UNP*:

bescherming dient te worden opgemerkt dat deze verschillen per geraadpleegde bron, ondanks dat zij allen refereren aan de UNP als onderliggende bron.

Niet alle aanvragen betroffen bedreigingen van een sociale leider of andere categorie die door de UNP beschermd kunnen worden. De achtergrond van een aanvraag van bescherming betrof ook burenruzies of valse meldingen van bedreiging. De Colombiaanse staat is echter niet in staat om alle personen die bescherming zouden moeten krijgen daadwerkelijk bescherming te bieden. Een vertrouwelijke bron geeft aan dat meer dan 70% van de moorden op sociale leiders/leidsters plaatsvindt in gebieden waar de UNP geen individuele bescherming kan bieden, omdat er een gebrek aan statelijke aanwezigheid is.²⁶⁴

3.5.4 *Bescherming in stedelijk en ruraal gebied door autoriteiten of andere actoren*

In bovenstaande alinea is ingegaan op de bescherming die de Colombiaanse autoriteiten kunnen bieden alsmede de beperkingen daarvan.

De bescherming van burgers is over het algemeen beter geregeld in stedelijk gebied dan in ruraal gebied. Zoals in bovenstaande paragraaf toegelicht richt de UNP zich met name op individuele beschermingsmaatregelen. Individuele beschermingsmaatregelen zijn meer van toepassing op stedelijk gebied dan op ruraal gebied. Een gepantserde auto valt in een stad bijvoorbeeld veel minder op dan in ruraal gebied. In veel gebieden waar bedreigde sociale leiders actief zijn, is een gepantserde auto vanwege de slechte wegen juist onpraktisch. Zoals reeds is vermeld kan de UNP ook geen individuele bescherming bieden in afgelegen gebieden vanwege het gebrek aan statelijke aanwezigheid. In rurale gebieden zijn gemeenschappen vaak meer gebaat bij collectieve beschermingsmaatregelen die tevens meer op de omgeving is afgestemd, zoals boten in gebieden waar men zich doorgaans via water verplaatst of ezels in berggebieden (in plaats van een auto). Een gemeenschap had bijvoorbeeld om ezels gevraagd om over een bergpas te kunnen reizen om een illegale gewapende groepering te kunnen ontlopen. De bronnen zijn het erover eens dat er veel meer aandacht aan collectieve bescherming van gemeenschappen in plaats van individuele bescherming van specifieke sociale leiders gegeven zou moeten worden dan de afgelopen jaren het geval was.²⁶⁵ De UNP liep achter met het verwerken van aanvragen van collectieve beschermingsmaatregelen en had bovendien een gebrek aan budget.²⁶⁶

Dat de bescherming van burgers beter geregeld in stedelijk gebied dan in rurale gebieden betekent echter niet dat een beschermd persoon in stedelijk gebied zonder meer veilig is. Zo meldt de EUAA in haar rapport over Colombia dat de klachten en zorgen van personen die een hoog risico liepen op geweld ook in stedelijk gebied niet altijd tijdig behandeld werden om hen effectief te beschermen.²⁶⁷

USAID, 29 december 2023; El País, *El director de la UNP: hay “mafias cartelizadas” en la protección de las personas amenazadas*, 3 februari 2023; El Espectador, *Irregularidades y corrupción en UNP: los casos en los que no se protegió a líderes*, 12 december 2022; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 128-137, december 2022. El Espectador geeft voor 2022 minder verzoeken dan El País. Een reden hiervoor kan zijn dat het artikel van El Espectador begin december 2022 geschreven werd, waardoor nog niet alle verzoeken geteld hadden kunnen worden.

²⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁶⁵ Vertrouwelijke bronnen, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁶⁶ EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 133, december 2022.

²⁶⁷ EUAA, *Colombia: Country Focus*, p. 137, december 2022. Zie ook de moord van journalist Jaime Vásquez die in de departementale hoofdstad Cucúta vermoord werd: FLIP, *Asesinato de Jaime Vásquez afecta el cubrimiento de temas de interés público*, 24 april 2024.

Organisaties als *Peace Brigades International* (PBI), *Somos Defensores*, de Katholieke Kerk in Colombia en *Front Line Defenders* hebben ook programma's om sociale leiders/mensenrechtenactivisten te verdedigen. Deze organisaties worden vaak financieel gesteund door organisaties als *Amnesty International* en komen in gebieden waar de staat niet tot nauwelijks aanwezig is. PBI probeert met name door de aanwezigheid van medewerkers van de organisatie personen te beschermen. De Katholieke Kerk biedt in samenwerking met andere ngo's onder andere tijdelijke relocatie voor bedreigde personen.²⁶⁸

3.5.5 Relocatie na bedreiging

Een van de maatregelen om de risico's voor een bedreigde persoon te verkleinen is relocatie naar een ander gebied in Colombia of een andere wijk in de stad. In veel gevallen zal de dreiging afnemen, als een persoon elders verblijft. Het is volgens bronnen echter moeilijk om een precies beeld te geven van de effecten van relocatie. Hoe groter een illegale gewapende organisatie iemand als bedreiging voor haar activiteiten of belangen ziet, des te meer inspanning ze zal leveren om deze persoon alsnog te vinden. Sommige illegale gewapende organisaties hebben een nationaal bereik, maar ook als daar geen sprake is van kunnen illegale gewapende organisaties gebruik maken van Oficinas de Sicariato om eventueel mensen op te sporen en te vermoorden (zie paragraaf 1.5.3).²⁶⁹

Alle relocatiemaatregelen – zowel van de Colombiaanse overheid als van Ngo's – zijn echter van tijdelijke aard. Tijdelijke relocatie biedt kortstondig rust voor de betrokkene maar de bedreiging is vaak niet verdwenen. Veel sociale leiders willen ook niet weg uit hun omgeving. De impact van hun activiteiten zou verloren gaan als ze naar een ander gebied zouden trekken. De Colombiaanse autoriteiten staan een persoon die tijdelijk elders is gehuisvest voor maximaal zes maanden financieel bij. Daarna moet de persoon in kwestie voor zijn eigen financiën zorgen. Gezien de Colombiaanse arbeidsmarkt is het niet makkelijk om een baan te vinden. Tevens wordt iemand uit zijn of haar sociale omgeving gehaald en gehuisvest in een omgeving waar de persoon geen sociaal netwerk heeft.²⁷⁰ In de periode van 2019 tot juli 2022 verstrekten de UNP 185 subsidies voor relocatie van sociale leiders.²⁷¹

De EUAA vermeldt op basis van eigen onderzoek dat beschermingsmaatregelen van de UNP in algemene zin niet worden uitgebreid naar het gezin van een beschermd persoon.²⁷² Dezerzijds is niet bekend of dit ook van toepassing was op relocatie. Een vertrouwelijke bron geeft desgevraagd aan dat per geval wordt bekeken of bij de geboden bescherming – waaronder relocatie – het opportuun is om (een deel van) de familie ook in het beschermingsprogramma op te nemen. Het is voor zover bekend niet standaard dat de familieleden meegenomen worden in de beschermingsmaatregelen.²⁷³

²⁶⁸ PBI: <https://www.peacebrigades.nl/landen/colombia/pbi-in-colombia/> (geraadpleegd op 12 maart 2024); Front Line Defenders: <https://www.frontlinedefenders.org/en/location/colombia> (geraadpleegd op 12 maart 2024); vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 6 december 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p. 82, 6 december 2023.

²⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 6 december 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p. 82, 6 december 2023.

²⁷¹ Colombia, CERD – Combined twentieth and twenty-first periodic reports submitted by Colombia under article 9 of the Convention, due in 2022 (CERD/C/COL/20-21), p. 30, 5 december 2022.

²⁷² EUAA, *Colombia: country focus*, p. 136, december 2022.

²⁷³ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024.

3.6 Unidad Nacional de Protección (UNP)

3.6.1 Functioneren UNP

In het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 is uitgebreid stilgestaan bij de *Unidad Nacional de Protección* (UNP: Nationale Beschermingseenheid) en welke procedures gelden om bescherming van deze eenheid te krijgen (zie algemeen ambtsbericht Colombia 2022, paragrafen 3.6.10 en 3.7).

De in 2011 opgerichte UNP valt onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en is belast met het beschermen van personen en groepen die risico lopen.²⁷⁴ In het vorige ambtsbericht stond beschreven dat de UNP een tekort aan financiële middelen had en dat bronnen hun bedenkingen hadden bij de geleverde maatregelen. In paragraaf 3.5.4 kwam reeds aan bod dat de UNP meer gericht was op beveiligingsmaatregelen in stedelijke gebieden, niet goed toegerust was op uitdagingen die rurale gebieden met zich meebrachten en te weinig aandacht en budget had voor maatregelen.²⁷⁵

In de afgelopen verslagperiode had de UNP onder andere te maken met schandalen. De directeur van de UNP, Augusto Rodríguez, die door president Petro aan het hoofd van de organisatie was gesteld, zei begin 2023 dat de organisatie geïnfiltrerd was door maffiose bendes. Volgens de huidige directeur kwamen de volgende praktijken binnen de organisatie voor: het bepantseren van voertuigen met de verkeerde middelen, de ontdekking van drugs in beschermingsauto's, het verhuren van lijfwachten aan mensen die ze niet nodig hadden, het gebruik van voertuigen voor het vervoer van alias 'Matamba', een drugshandelaar die uit de gevangenis ontsnapte, en het bestaan van 'contractmaffia's'. Hierbij doelde hij op het feit dat zeventig procent van het jaarlijkse budget van de UNP - 1.12 biljoen pesos²⁷⁶ - terecht kwam bij verhuurbedrijven van gepantserde wagens en lijfwachten. Slecht onderhouden auto's zouden voor te veel geld van malafide bedrijven gehuurd worden. Bedreigde personen zouden geen gebruik van hun gepantserde auto kunnen maken, omdat deze veelvuldig kapot waren. Veel werknemers van de UNP zouden voor het in 2011 opgeheven Administratief Departement van Veiligheid (DAS: *Departamento Administrativo de Seguridad*) gewerkt hebben. Het DAS werd na een reeks van schandalen opgeheven. Een van de schandalen die destijds naar boven was gekomen, waren de banden tussen de dienst en paramilitaire facties. Vanwege dit negatieve beeld zouden bedreigde personen huiverig zijn om door de UNP beschermd te worden.²⁷⁷

3.6.2 Wie en hoeveel mensen kregen bescherming van de UNP

In paragraaf 3.5.3 werd ingegaan op het aantal verzoeken om bescherming dat het UNP de afgelopen jaren heeft binnengekregen.

Personen kunnen bescherming krijgen van de UNP als ze bedreigd worden vanwege de sociale of politieke activiteiten die ze uitvoeren. Verder kunnen ex-leden van de FARC die in 2016 de wapens hebben neergelegd bescherming krijgen van de UNP. Het zou volgens een vertrouwelijke bron gaan om 5.000 sociale leiders en 3.000 politici en gedemobiliseerde leden van de FARC.²⁷⁸

²⁷⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 88, maart 2022.

²⁷⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 88, 92-93, maart 2022.

²⁷⁶ Omgerekend naar de koers van maart 2024 was dat bijna 300 miljoen euro.

²⁷⁷ El País, *El director de la UNP: hay "mafias cartelizadas" en la protección de las personas amenazadas*, 3 februari 2023; El País, *La corrupción que carcome la Unidad Nacional de Protección*, 22 december 2022.

²⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

Op 10 augustus 2023 telde de UNP 8.067 beschermde personen, in december 2022 was het aantal beschermde personen met 7.714 ongeveer driehonderd personen minder. In 2023 werden de volgende personen beschermd: 1.637 leiders, vertegenwoordigers of leden van etnische groepen; 1.310 leiders, vertegenwoordigers of activisten van organisaties die opkomen voor de mensenrechten, of voor de rechten van gemeenschappen; 926 ambtenaren met uitzondering van die zich inzetten voor de mensenrechten en het vredesbeleid van de Nationale Regering; 899 leiders, leden of overlevenden van de Patriottische Unie en de Colombiaanse Communistische Partij; 892 slachtoffers van mensenrechtenschendingen en inbreuken op het internationaal humanitair recht; 707 hebben vanwege hun functie bescherming gekregen;²⁷⁹ 501 gedemobiliseerde personen in het re-integratie-proces (ex-FARC); 269 leiders of activisten van politieke groeperingen; 237 vakbondsleiders of -activisten; 165 journalisten en personen op sociale media; 133 voormalige ambtenaren met verantwoordelijkheid voor mensenrechten- of vredesbeleid van de nationale regering; 112 leraren; 84 die zijn aangedragen door de JEP; 52 leiders, vertegenwoordigers of activisten van handelsorganisaties; 41 magistraten van de kamers van het Tribunaal voor de Vrede en de aanklagers voor de kamers en secties en de uitvoerend secretaris van de JEP; 36 medewerkers van de UNP zelf; 16 forensische professionals die onderzoek doen naar mensenrechtenschendingen; 11 leiders van de "M-19" beweging; 9 voor risicobeoordeling op last van de rechtbank; 9 getuigen van mensenrechtenschendingen en schendingen van het internationaal humanitair recht; 8 rijksambtenaren met verantwoordelijkheid voor mensenrechten- of vredesbeleid; 5 kandidaten voor het Congres dat in 2022 gekozen werd; 3 leden van de medische missie; 3 van de familie-eenheid; 1 religieus leider gecertificeerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en 1 voormalig ambtenaar lid van de Nationale Veiligheidsraad.²⁸⁰

3.6.3

Moorden op personen die bescherming van UNP genoten

Het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten (OHCHR) telde voor het jaar 2023 elf moorden op sociale leiders/mensenrechtenverdedigers die op de een of andere manier bescherming van de UNP kregen. Daarnaast hadden vijf vermoorde personen bescherming aangevraagd, maar niet gekregen, aldus het OHCHR.²⁸¹

De Colombiaanse journalist Rafael Emiro Moreno was een van de personen die werd vermoord terwijl hij bescherming van de UNP genoot. In 2019 was hij naar de UNP gestapt omdat hij doodsb bedreigingen had gekregen. De UNP concludeerde dat zijn verzoek gegrond was en gaf Moreno een panieknop, een kogelvrijvest en een bodyguard. Deze maatregelen waren nog steeds van kracht toen de journalist vermoord werd in oktober 2022. De lijfwacht zou niet aanwezig zijn geweest, toen Moreno vermoord werd.²⁸² In januari 2024 werd José Enrique Roa Cruz, een door de UNP beschermd ex-lid van de FARC, vermoord nadat eerst zijn twee lijfwachten van de UNP vermoord waren.²⁸³ In april 2024 werd de journalist Jaime Vásquez vermoord. De UNP kende hem de beschermingsmaatregel toe van één lijfwacht

²⁷⁹ Het is niet duidelijk geworden wat met deze categorie bedoeld wordt.

²⁸⁰ UNP, *Protegidos y medidas de protección activas por población de la UNP*, 17 oktober 2023; El Espectador, *Irregularidades y corrupción en UNP: los casos en los que no se protegió a líderes*, 12 december 2022.

²⁸¹ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 10, 14 februari 2024.

²⁸² RSF, *Journalist receiving state protection gunned down in Colombia*, 19 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 12 februari 2022.

²⁸³ Infobae, *Un firmante de paz secuestrado y dos escoltas de la UNP fueron asesinados por las disidencias de las Farc*, 15 januari 2024; Infobae, *Agencia para la Reincorporación habló del asesinato de firmantes de paz: "Preocupa la lentitud de la Fiscalía"*, 16 januari 2024.

welke niet aanwezig was op het moment dat hij vermoord werd.²⁸⁴ Volgens een rapport van Amnesty International is de toegekende bescherming niet voldoende afgestemd op routines van beschermde personen. Zo komt het voor dat door de UNP beschermde personen hun lijfwachten niet mee kunnen nemen als zij zich buiten de stad verplaatsen omdat de UNP hier vooraf autorisatie moet verlenen.²⁸⁵

3.6.4 *Bedreiging vanwege inroepen bescherming UNP*

Personen die door de UNP worden beschermd hebben deze bescherming gekregen omdat er eerder bedreigingen richting de persoon in kwestie zijn geuit. Het is niet bekend in hoeverre bescherming van de UNP de mate van bedreigingen doet toenemen.²⁸⁶ Sommige personen zouden geen bescherming van de UNP willen omdat ze daardoor in hun gemeenschap een nog hoger profiel kregen, aldus een vertrouwelijke bron. Volgens een rapport van EUAA verhoogde samenwerking met de autoriteiten, bijvoorbeeld het aangeven van activiteiten van illegale gewapende groepen bij de politie, het risico op geweld voor sociale leiders. Dit zou ertoe kunnen leiden dat sociale leiders doelwit worden verklaard door gewapende groepen. Sommige beschermde personen zouden de verkregen bescherming niet in willen zetten omdat hun zichtbaarheid vergrootte. Zo zijn gepantserde auto's makkelijker te identificeren door illegale gewapende groepen.²⁸⁷

3.6.5 *Bescherming door/bij andere (hogere) autoriteiten*

De UNP en de politie zijn de instanties²⁸⁸ die daadwerkelijke fysieke bescherming kunnen bieden aan bedreigde personen. Autoriteiten als gemeentes en departementen hebben volgens een vertrouwelijke bron de taak om bij acute dreigingen als eerste op te treden. Veel gemeentes en departementen hebben hier echter de mankracht noch de financiële middelen voor.²⁸⁹ Volgens een vertrouwelijke bron kan de Procuraduría interveniëren als een aangifte van een bedreiging niet wordt opgepakt. Dit gebeurt echter zelden, aldus de bron.²⁹⁰

Sommige gemeenschappen hebben hun eigen beschermingseenheden. De inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen hebben hun eigen beschermingseenheden, respectievelijk de *Guardia Indígena* (Inheemse Wacht) en de *Guardia Cimarrona* (Cimarrona Wacht). Sommige boerengemeenschappen hebben tevens hun eigen beschermingseenheid met de toepasselijke naam *Guardia Campesina* (Boerenwacht). Deze eenheden zijn meer voor collectieve bescherming dan voor individuen en zijn slechts bewapend met een stok, de zogenaamde *bastón*. Ze worden door de UNP ondersteund. De belangrijkste opdracht van de wachten is om hun territorium en de bewoners te beschermen tegen bedreigingen van gewapende groepen en illegale grondstofontginning. Ze houden toezicht via wachtrondes en controleposten bij invalswegen. Daarnaast kunnen de wachten bemiddelen bij conflicten en middels hun eigen wetgeving²⁹¹ sancties bij criminele vergrijpen opleggen.²⁹²

²⁸⁴ FLIP, *Asesinato de Jaime Vásquez afecta el cubrimiento de temas de interés público*, 24 april 2024.

²⁸⁵ Amnesty International, *Hope at risk: The lack of a safe space to defend human rights in Colombia continues*, p. 35, november 2023.

²⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024;

²⁸⁷ EUAA, *Colombia: country focus*, p. 136, december 2022; Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

²⁸⁸ De politie is voor de bescherming van personen die niet voldaan aan de selectiecriteria van de UNP, zijnde de reden van bescherming vloeit voort uit de sociale en politieke activiteiten van de bedreigde persoon.

²⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

²⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

²⁹¹ De inheemse gemeenschap heeft een eigen wetgeving die naast de nationale wetgeving bestaat.

²⁹² Comisión de Verdad (Facebook), *Guardia indígena y Guardia cimarrona: prácticas de justicia ancestral*, 14 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; Broederlijk Delen, *Guardias beschermen natuur, mens en gemeenschap tegen geweld in Colombia*: <https://broederlijkdelen.be/nl/impact/projecten/guardias-beschermen-natuur-mens-en-gemeenschap-tegen-geweld-in-colombia> (geraadpleegd op 13 maart 2024).

In sommige gevallen hebben deze beschermingseenheden hun eigen alarmsystemen opgezet. Als er onbekende of gewapende mannen in de buurt van scholen zijn, is de Guardia Indígena ter plaatse om de kinderen voor gedwongen rekrutering te beschermen. Dit systeem heeft succes gehad, maar toch blijft de inheemse gemeenschap de meest kwetsbare groepering voor rekrutering onder minderjarigen (zie paragraaf 3.11). Een negatief effect van de zelfbescherming van de etnische groeperingen is dat het de leden van de wacht tot vijanden van de illegale groepen maakt. Leden van de wachten en sociale leiders van de gemeenschappen werden gedurende de verslagperiode door illegale gewapende groeperingen vermoord (zie ook paragraaf 3.7.5).²⁹³

3.6.6 *Bescherming van ngo's of internationale organisaties*

In paragraaf 3.5.4 is reeds gewag gemaakt van ngo's of internationale organisaties, zoals Front Line Defenders, Somos Defensores, Peace Brigades International die beschermingsprogramma's in Colombia hebben. Het gaat hier vaak om tijdelijke relocatie van bedreigde personen – binnen of buiten Colombia – of fysieke aanwezigheid van leden van de ngo in het gebied waar een bedreigde persoon woonachtig is. Een vertrouwelijke bron merkte op dat de middelen van deze organisaties beperkt zijn en dat ze niet aan alle beschermingsverzoeken kunnen voldoen.²⁹⁴

3.6.7 *Beschermingsmogelijkheden bij vrees voor autoriteiten*

Personen die een beschermingsverzoek bij de UNP doen omdat ze bedreigingen ontvangen die volgens hen vanuit de autoriteiten komen hebben de mogelijkheid om bescherming van de UNP te krijgen. Een vertrouwelijke bron merkte op dat hij bescherming kreeg omdat hij als mensenrechtenactivist vermeende bedreigingen van de autoriteiten kreeg.²⁹⁵ Het komt voor dat personen die vrees voor de autoriteiten hebben zich niet tot de UNP wenden of geen bescherming van de UNP wensen, omdat ze denken dat de autoriteiten die hen zouden bedreigen, banden hebben met de UNP.²⁹⁶

3.7 **Positie van specifieke groepen**

Paragraaf 3.7 gaat in op de positie van verschillende specifieke groepen.

3.7.1 *Risico's voor Sociale leiders*

Colombia bleef tijdens de verslagperiode een van de gevaarlijkste landen voor sociale leiders/verdedigers van mensenrechten (hierna: sociale leider). OHCHR stelde vast dat sociale leiders worden vermoord als ze zich in het openbaar uitspraken tegen illegale gewapende organisaties en een obstakel vormen voor de sociale controle die wordt uitgeoefend door gewapende niet-overheidsactoren in de gebieden. De moorden zijn ook bedoeld om sociale processen voor de verdediging van mensenrechten te blokkeren en angst te zaaien onder gemeenschappen.²⁹⁷ Volgens de ngo Indepaz waren de moorden meestal gericht tegen leiders die het

²⁹³ El País, *La lucha contra el reclutamiento forzado en el norte del Cauca*, 13 december 2023; CRIC, *No cesan los homicidios de líderes indígenas en el Cauca, Colombia: llamado urgente*, 23 juni 2023; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9, 14 februari 2024.

²⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

²⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

²⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 6 december 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

²⁹⁷ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9, 14 februari 2024.

milieu en hun grondgebied verdedigden, die zich verzetten tegen grootschalige mijnbouwprojecten, die de uitvoering van het vredesakkoord met de nu verdwenen FARC bevorderden en die de aanwezigheid van illegale gewapende actoren aan de kaak stelden. De leiders waren een belangrijk onderdeel van de sociale hervormingen van hun grondgebied, waarmee ze de economische belangen van onder andere illegale gewapende groeperingen schaadden. Hierdoor werden niet alleen zij het doelwit van aanslagen op hun eigen leven, maar ook op hun gemeenschappen en families.²⁹⁸

De Defensoría telde met 181 vermoorde sociale leiders in 2023 een daling van het aantal moorden met 16% ten opzichte van 2022. Het totale aantal moorden op sociale leiders was volgens cijfers van Indepaz²⁹⁹ daarentegen in 2023 ten opzichte van 2022 nagenoeg gelijk gebleven: respectievelijk 188 en 187. In 2021 was het aantal vermoorde sociale leiders met 252 het hoogst in tien jaar tijd geweest. Sinds 2016 was het aantal nooit onder de 100 geweest.³⁰⁰ OHCHR kwam met een geverifieerd aantal van 105 moorden op sociale leiders in 2023. Dit was een beduidend lager aantal dan het aantal moorden dat Indepaz en de Defensoría telden. OHCHR nam alleen moorden op in de statistieken wanneer bevestigd was dat moord te maken had met het sociale werk of de verdediging van mensenrechten door de persoon in kwestie³⁰¹. Ongeacht of het aantal moorden nu gelijk was gebleven of was gedaald, alle bronnen zijn het erover eens dat het aantal moorden nog steeds erg hoog was en dat het aantal beschermingsverzoeken bij de UNP was toegenomen.³⁰² Voor de categorie van milieuactivisten, eveneens een type sociale leider, was Colombia het land met de meeste moorden ter wereld. In 2022 telde Colombia zestig moorden op milieuactivisten - meer dan een derde van alle moorden op milieuactivisten wereldwijd. Dit cijfer was bijna het dubbele van het aantal moorden dat in 2021 werd gerapporteerd.³⁰³ Het werk van milieuactivisten vormt vaak een bedreiging voor activiteiten van illegale gewapende groepen en/of het bedrijfsleven. Het gaat bijvoorbeeld om milieuactivisten die actie voeren tegen (illegale) ontbossing, fracking³⁰⁴, mijnbouw of waterverontreiniging.³⁰⁵

In 2023 werden er moorden gepleegd op sociale leiders in 26 van de 32 departementen. De departementen waar volgens Indepaz de meeste moorden plaatshadden, waren Cauca, Antioquia, Valle del Cauca en Nariño. Deze departementen waren goed voor 55% van alle moorden.³⁰⁶ Leiders van *Juntas de Acción Comunal* (JAC: gemeenschapsactiecomités), inheemse volkeren en politieke bewegingen maakten 62% uit van het totale aantal slachtoffers onder vermoorde

²⁹⁸ Indepaz, *VIOLENCIA EN COLOMBIA INFORME 2023*, p. 9, 29 december 2023.

²⁹⁹ Omdat organisaties verschillende definities aanhouden en andere methodieken hebben voor wat betreft het tellen van het aantal moorden, kunnen de cijfers verschillen. De geschetste tendensen van de verschillende organisaties zijn echter nagenoeg hetzelfde.

³⁰⁰ Indepaz, *VIOLENCIA EN COLOMBIA INFORME 2023*, p. 5, 29 december 2023; Defensoría del Pueblo, *INFORME ANUAL HOMICIDIOS A LÍDERES SOCIALES Y DEFENSORES DE DDHH*, 9 januari 2024.

³⁰¹ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9-10, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

³⁰² El País, *Director de Indepaz: "La violencia es muy rápida y el Gobierno va muy lento, por eso matan tantos líderes"*, 11 december 2023; Cambio, *Asesinatos de líderes sociales en Colombia disminuyeron en 2023: informe*, 9 januari 2024; Caracol Radio, *En 2023 se dispararon las solicitudes de protección ante la UNP: USAID*, 29 december 2023.

³⁰³ Global Witness, *Almost 2,000 land and environmental defenders killed between 2012 and 2022 for protecting the planet*, 13 september 2023; vertrouwelijke bron, 20 januari 2023.

³⁰⁴ Fracking is een techniek om de doorlaatbaarheid van gesteente te vergroten zodat olie, aardgas of aardwarmte, makkelijker kan worden gewonnen.

³⁰⁵ France24, *Colombia deadliest country for green activists in 2022, says report*, 13 september 2023; Reuters, *How campaigners' killings hurt environmental protection in Colombia*, 11 november 2023; Al Jazeera, *Colombian environmental activists deluged by threats*, 9 mei 2022.

³⁰⁶ Indepaz, *VIOLENCIA EN COLOMBIA INFORME 2023*, p. 7, 29 december 2023.

sociale leiders.³⁰⁷ Volgens cijfers van OHCHR waren leiders van de JAC ook het vaakst het doelwit van geslaagde moordaanslagen (33%) en was Cauca het departement met de meeste moorden (25) gevolgd door Nariño (14), Valle del Cauca (10), Putumayo (9), Norte de Santander (6) en Arauca (6).³⁰⁸

OHCHR stelde dat niet-statelijke gewapende groeperingen verantwoordelijk waren voor 74% van de geverifieerde moorden.³⁰⁹ De *Comisión Colombiana de Juristas* (CCJ: Colombiaanse Commissie voor Juristen) die voor 2023 175 moorden op sociale leiders telde, kon echter bij 132 gevallen geen vermoedelijke dader noemen. In vijftien gevallen was de vermoedelijke dader een lid van een niet nader gespecificeerde gewapende groepering. In tien gevallen was de dader een burger. Paramilitairen waren volgens de CCJ verantwoordelijk voor acht moorden. De dissidente FARC was de vermeende dader van zes moorden. En één moord op een sociale leider was volgens de CCJ gepleegd door een overheidsfunctionaris.³¹⁰ Hoewel in veel gevallen de vermoedelijke dader niet bekend was, schreef CCJ dat selectief geweld een terugkerende praktijk van gewapende actoren was die verschillende leiderschapsprofielen trof en voornamelijk plaatsvond in ruraal gebied. De departementen waar de meeste moorden werden gepleegd, hebben tevens een grote aanwezigheid van illegale gewapende groeperingen.³¹¹

International Crisis Group (ICG) schreef dat sociale leiders in bepaalde gevallen tussen twee vuren zaten. Soms moesten sociale leiders in gebieden zaken doen met gewapende groeperingen omdat deze de facto de controle hadden over het desbetreffende gebied. Hierdoor konden ze door het Colombiaanse leger als lid van deze gewapende groepen gezien worden en voor bijvoorbeeld 'guerrilla' aangezien worden. Aan de andere kant was alleen al het contact met militairen voldoende om door illegale gewapende groeperingen als informant gezien te worden.³¹²

- 3.7.1.1 Risico voor familieleden van sociale leiders op bedreigingen en/of geweld
Illegale gewapende groeperingen schromen niet om familieleden van sociale leiders te bedreigen of om sociale leiders te dreigen dat hun gezinsleden iets aangedaan zal worden als ze niet met hun activiteiten stoppen. Vrouwelijke sociale leiders hebben vaker dan hun mannelijke collega's te maken met bedreigingen tegen hun gezin en dan met name hun kinderen.³¹³ In mei 2022 werd een sociale leider en drie van haar familieleden vermoord.³¹⁴ Het is niet bekend hoeveel familieleden van sociale leiders daadwerkelijk zijn vermoord.
- 3.7.1.2 Leden van Juntas de Acción Comunal
Bij de verschillende organisaties die de moorden op sociale leiders registreren, staan de moorden op leden van de JACs op de eerste plaats (Zie ook paragraaf 3.1.3). In

³⁰⁷ Indepaz, *VIOLENCIA EN COLOMBIA INFORME 2023*, p. 9, 29 december 2023.

³⁰⁸ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9-10, 14 februari 2024.

³⁰⁹ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9-10, 14 februari 2024.

³¹⁰ CCJ, *Violaciones al derecho a la vida de las personas defensoras, líderes y lideresas 1° de enero a 31 de diciembre de 2023*, 19 januari 2024.

³¹¹ CCJ, *Patrones de violencia contra personas defensoras, líderes y lideresas sociales en Colombia durante el primer semestre de 2023*, p. 9, 9 oktober 2023; El País, *Colombia registra el asesinato de 215 líderes sociales en 2022*, 23 januari 2023.

³¹² ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 25-26, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 17 februari 2024.

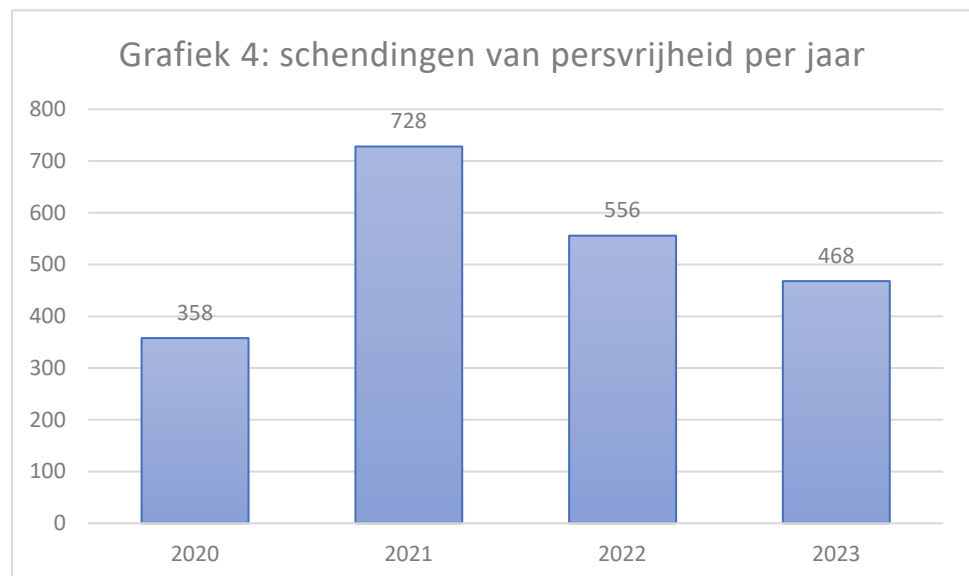
³¹³ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; Pares, *Amenazan de muerte al excomisionado de la verdad y líder social Leyner Palacios*, 20 februari 2023; Semana, *Investigación revela datos sobre asesinatos a líderes sociales desde la firma de los Acuerdos de Paz, con corte a 2022*, 9 augustus 2023.

³¹⁴ El Espectador, *Asesinaron a líder social y tres miembros de su familia en Chaparral, Tolima*, 25 mei 2022.

de eerste plaats zijn de JACs door het hele land verspreid en ook aanwezig in gebieden waar illegale gewapende groeperingen de controle hebben. Leaders van de JAC worden door de illegale gewapende groeperingen vaak gebruikt als intermediair tussen de groepering en de lokale bevolking. De groeperingen zouden bijvoorbeeld via de leden van een JAC eigen identiteitskaarten in een gebied invoeren. De leden van een JAC staan midden in een gemeenschap en kennen de mensen van een gemeenschap, wat nuttig kan zijn voor illegale gewapende groeperingen. De illegale gewapende groeperingen dulden in dezen geen tegenspraak en zullen er niet voor terugdeinzen een lid van een JAC te vermoorden wanneer deze tegen een illegale gewapende groepering in gaat en weigert te doen wat gevraagd wordt.³¹⁵

3.7.1.3 Journalisten en social media activisten

Uit gegevens van *Fundación para la Libertad de Prensa* (FLIP: *Stichting voor de Persvrijheid*) blijkt dat na een piek in 2021 van bijna 2800 gevallen van schendingen van de persvrijheid, waaronder agressie en intimidatie van journalisten en social media activisten in Colombia de cijfers de jaren daarna naar beneden gingen. In 2022 en 2023 waren er respectievelijk 2170 en 1645 gevallen waarbij persmedewerkers op de een of andere manier in hun werk belemmerd werden. In 2020 waren er 1460 gevallen. Grafiek 4 geeft de tendens van het aantal geregistreerde gevallen van schendingen van de persvrijheid over de afgelopen jaren weer.

In het jaar 2023 hadden journalisten, waaronder journalisten actief op sociale media, met name te maken met bedreigingen (163 gevallen: 35%), stigmatisering (57: 12%) en intimidatie (50: 11%). Fysiek geweld tegen journalisten kwam 21 keer voor (4%). Overheidsfunctionarissen namen het grootste deel van het aantal gevallen van schendingen van persvrijheid voor hun rekening (121: 26%), gevolgd door onbekende daders (117: 25%), privépersonen (104: 22%), dissidente FARC (34: 7%) en criminele bendes (35: 8%).³¹⁶

³¹⁵ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 7, 27 september 2023; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 17 februari 2024.

³¹⁶ <https://flip.org.co/cifras/agresiones-a-la-libertad-de-prensa> (geraadpleegd op 1 februari 2024).

Volgens de ngo Reporters zonder Grenzen (RSF) was Colombia een van de gevaarlijkste landen voor journalisten in Zuid-Amerika. Thema's als het milieu, het gewapende conflict, corruptie of samenzweringen tussen politici, de private sector en illegale gewapende groeperingen en de georganiseerde misdaad lokten intimidatie, bedreigingen en geweld uit.³¹⁷ Verschillende organisaties maken melding van intimidatie, bedreigingen en geweld, waaronder moord van journalisten die (met name) via social media kanalen zoals Facebook posten over bovengenoemde onderwerpen.³¹⁸ Voor wat betreft het aantal moorden op journalisten in Colombia schommelen de cijfers de afgelopen jaren tussen de vier en acht moorden (2020: 8 moorden; 2021: 4 moorden; 2022: 8 moorden; 2023: 4 moorden).³¹⁹ De moorden werden de afgelopen jaren gepleegd in de departementen Córdoba, Nariño, Cauca en Valle del Cauca.³²⁰

De vermoorde journalisten in 2023 hadden met name verslag gedaan van de corruptie en misstanden binnen de lokale autoriteiten, waaronder de vermeende banden tussen een gemeentebestuur en de Clan del Golfo.³²¹

Tussen januari en april 2024 waren er twee gevallen van moord op journalisten of social media activisten. In januari 2024 werd de directeur van een lokale radiozender in Sucre vermoord. De autoriteiten onderzochten of het werk van de journalist aanleiding had gevormd voor de moord. In april 2024 werd de advocaat en social media activist Jaime Vásquez vermoord in Cúcuta, Norte de Santander.³²²

3.7.1.4 Politieke activisten

De Colombiaanse regering heeft geen repressief beleid jegens politieke activisten die oppositie voeren tegen het beleid van de regering. Politieke activisten lopen derhalve in principe geen risico op bedreigingen en/of geweld vanuit de nationale overheid. Freedom House bestempelde Colombia voor het jaar 2022 als 'vrij' betreffende de algehele vrijheid. De politieke vrijheid zou onder Petro zelf iets verbeterd zijn. Volgens Freedom House konden individuen normaliter hun politieke mening uiten in de grotere steden. De politieke vrijheid was echter beperkt in meer afgelegen gebieden waar met name illegale gewapende groeperingen aanwezig waren.³²³

Criminele groepen en illegale gewapende groeperingen bedreigden en vermoorden overheidsambtenaren en politici. Zo bedreigde de ELN bijvoorbeeld lokale politieke kandidaten die de ELN niet steunden.³²⁴ Van de 188 sociale leiders die in 2023 vermoord waren, rekende Indepaz er een kleine dertig onder de categorie 'politici'. In de aanloop naar de regionale verkiezingen van oktober 2023 – waarbij de Colombianen naar de stembus gingen om 1.102 burgemeesters en 32 gouverneurs

³¹⁷ <https://rsf.org/en/index?year=2023> (geraadpleegd op 1 februari 2024) en [Colombia | RSF](#), geraadpleegd op 14 juni 2024; FLIP, *La prensa en la mirada de los grupos armados ilegales*, 18 oktober 2023.

³¹⁸ Freedom House, *Freedom on the Net 2023*, paragraaf C7, [Colombia: Freedom on the Net 2023 Country Report | Freedom House](#); Reporters Sans Frontières, Colombia, link: [Colombia | RSF](#), geraadpleegd op 14 juni 2024; FLIP, *La prensa en la mirada de los grupos armados ilegales*, 18 oktober 2023; WOLA, *Colombian Activists, Journalists and Communities Face Security Vacuum*, 19 september 2023.

³¹⁹ Sinds 2004 is er een dergelijke sinusbeweging te ontwaren, waarbij de cijfers tussen de 12 en 4 moorden per jaar schommelen.

³²⁰ <https://flip.org.co/cifras/periodistas-asesinados> (geraadpleegd op 1 februari 2024).

³²¹ FLIP, *Últimos tres homicidios a periodistas en Colombia permanecen en total impunidad*, 3 november 2023.

³²² FLIP, *Asesinato de Jaime Vásquez afecta el cubrimiento de temas de interés público*, 24 april 2024; FLIP, *El asesinato de Mardonio Mejía, director de la emisora Sonora Estéreo, enluta al periodismo del país*, 26 januari 2024.

³²³ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; Freedom House, *FREEDOM IN THE WORLD 2023 Colombia*, p. 30, maart 2024; <https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2023> (geraadpleegd op 13 maart 2024);

³²⁴ USDoS, *COLOMBIA 2023 HUMAN RIGHTS REPORT*, 2024.

te kiezen - waren er volgens de ngo Pares ten minste 26 kandidaten vermoord. Nog eens 106 kandidaten werden bedreigd, 20 werden aangevallen en 152 werden het slachtoffer van verkiezingsgeweld.³²⁵ Bij de vermoorde politici was het volgens vertrouwelijke bronnen niet altijd duidelijk of ze om hun politiek activisme vermoord waren – en bijvoorbeeld tegen de (illegale) economische belangen van bepaalde partijen hadden gestreden. Het kwam ook voor dat politici vermoord werden juist vanwege hun banden met illegale gewapende groeperingen. Een politicus die door een illegale gewapende groepering naar voren was geschoven als hun kandidaat bij burgemeestersverkiezingen werd bedreigd door deze groepering nadat hij de verkiezingen verloren had. Ook hadden politici met banden met illegale gewapende groeperingen te vrezen van concurrerende illegale gewapende groeperingen in het gebied.³²⁶

3.7.1.5 LHBTIQ+-activisten

Deze paragraaf dient te worden gelezen in samenhang met paragraaf 3.7.2. en 3.7.3 waarin wordt ingegaan op respectievelijk de positie van LHBTIQ+-ers in Colombia in het algemeen en specifiek de positie van transgenders.

Volgens de ngo *Colombia Diversa* die voor de LHBTIQ+-rechten in Colombia opkomt, was het belangrijk om te benadrukken dat LHBTIQ+ mensenrechtenverdedigers blootstaan aan ten minste drie risicofactoren:³²⁷

1. leiderschap uitoefenen in een land met een lange en permanente geschiedenis van gewapend socio-politiek geweld;
2. het hebben van een seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit die afwijkt van het heteronormatief dat in grote delen van Colombia de norm is;
3. het uitoefenen van activisme ten gunste van LHBTIQ+ rechten, een agenda die door sommige politieke en sociale sectoren wordt gezien als onnodig of bedreigend voor traditionele sociale waarden.

Indepaz telde in 2023 vijf moorden op LHBTIQ+-activisten. Een van de vermoorde personen was zowel een JAC-leider als LHBTIQ+-activist. De persoon die voor deze moord werd opgepakt, had vermeende banden met de Clan del Golfo. Een andere vermoorde activist was non-binair. Deze persoon had eerder bedreigingen ontvangen van de Clan del Golfo. Drie andere vermoorde activisten waren transvrouwen. Het onderzoek naar de moorden op deze personen had voor zover bekend nog geen informatie over mogelijke daders opgeleverd.³²⁸

Colombia Diversa registreerde in 2022 52 gevallen van bedreiging van LHBTIQ+-activisten, op een totaal van 181 gevallen van bedreiging van LHBTIQ+-ers in dat jaar.³²⁹ Elf van de bedreigingen waren geuit door gewapende groeperingen, als de Clan del Golfo, het ELN en de dissidente FARC, drie door een bekende van de

³²⁵ Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2023*, 20 december 2023; VOA, *En Colombia, al menos 26 candidatos han sido asesinados antes de las elecciones locales y departamentales*, 30 augustus 2023.

³²⁶ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024

³²⁷ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p.119, 6 december 2023.

³²⁸ Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2023*, 20 december 2023; Semana, *Ella es Roxana Delgado, la mujer trans que fue asesinada en los cerros orientales de Bogotá*, 15 december 2023; Infobae, *Asesinan a funcionario de la Alcaldía de Malambo, enlace de la población Lgbt*, 14 juli 2023; Infobae, *Febrero cierra con 20 líderes sociales asesinados en el país, las últimas víctimas se reportaron en el Valle y en Bolívar*, 1 maart 2023; El Universal, *Cayó 'el Zurdo', implicado en homicidio de miembro de comunidad LGTBIQ+*, 17 december 2023.

³²⁹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 81 en 89, 6 december 2023.

bedreigde persoon, een door de criminele bende de Tren de Aragua. In 37 gevallen was er niet voldoende informatie om een inschatting van de dader te kunnen maken.³³⁰

Risico familieleden van LHBTIQ+-activisten

De vraag in hoeverre er een risico bestaat voor familieleden van LHBTIQ+-activisten is niet eenduidig te beantwoorden. Het komt namelijk voor dat bedreigingen tegen leden van de gemeenschap door eigen familieleden worden geuit of dat leden van de gemeenschap door de eigen familie verstoten worden. LHBTIQ+-activisten kunnen juist door hun activisme negatieve aandacht vanuit hun familie krijgen.³³¹

Daarentegen komt het ook voor dat familieleden van leden van de LHBTIQ+-gemeenschap – onder wie activisten – bedreigd worden.³³² Het is niet duidelijk geworden in welke mate dit gebeurt en of het alleen bij bedreigingen blijft.

LHBTIQ+-activisten die zich kritisch opstellen richting gewapende groeperingen hebben een soortgelijk profiel als elke sociale leider die zich kritisch opstelt richting gewapende groeperingen. Hoe groter een gewapende groepering de activiteiten van een sociale leider als bedreiging voor haar economische of andere belangen ziet, hoe groter het risico deze leider – en zijn of haar familieleden – loopt (zie paragrafen 3.7.2 en 3.7.2.1)

Mogelijkheid tot aangifte en bescherming voor LHBTIQ+-activisten

Zoals in paragraaf 3.2 en 3.5.2 wordt geschreven kan eenieder in Colombia aangifte doen in het geval van bedreiging. Bronnen menen echter dat er weinig voortuitgang geboekt was als het ging om de bestraffing van gewelddaden tegen LHBTIQ+-personen, en in het bijzonder als het gaat om bedreigingen van LHBTIQ+-leiders. Volgens bronnen bestaan er binnen de Colombiaanse politie vooroordelen over de LHBTIQ+-gemeenschap en maken politieambtenaren zich ook schuldig aan geweld tegen de gemeenschap. Hierdoor doen veel leden van de LHBTIQ+-gemeenschap geen aangifte bij bedreigingen of geweld.³³³

LHBTIQ+-activisten kunnen net zoals elke andere sociale leider bescherming aanvragen bij de UNP (zie paragraaf 3.6).³³⁴ Het is niet bekend hoeveel LHBTIQ+-activisten bescherming genieten van de UNP. Volgens een vertrouwelijke bron is het met name moeilijk voor transpersonen – onder wie activisten die zich inzetten voor de transgemeenschap – om bescherming te zoeken, omdat er binnen de instanties die bescherming moeten leveren juist veel discriminatie en stigmatisering richting de gemeenschap bestaat (zie ook 3.7.4).³³⁵

³³⁰ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 117, 6 december 2023.

³³¹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 104 en 125, 6 december 2023; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; El País, *El riesgo de ser gay en Colombia*, 2 augustus 2022; CINEP, *Reclamar y morir: exterminio del liderazgo social de base en Colombia 2016-2022*, p. 274, 2023.

³³² Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 82 en 104, 6 december 2023..

³³³ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 124, 6 december 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; El País, *El riesgo de ser gay en Colombia*, 2 augustus 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Infobae, *Denuncian violencia policial contra una mujer transgénero en Sogamoso, y no sería la primera vez que es violentada*, 14 april 2023.

³³⁴ Infobae, *Denuncian violencia policial contra una mujer transgénero en Sogamoso, y no sería la primera vez que es violentada*, 14 april 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

³³⁵ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

Relocatie van LHBTIQ+-activisten en/of familieleden

In veel gevallen vermindert de dreiging als een LHBTIQ+-activist verhuist naar een grotere stad waar de bevolking over het algemeen toleranter ten opzichte van de LHBTIQ+-gemeenschap staat dan in rurale gebieden. LHBTIQ+-activisten en familieleden die bedreigd worden, ondervinden echter dezelfde moeilijkheden als andere bedreigde personen bij relocatie, zoals het zichzelf kunnen onderhouden nadat de eventuele financiële steun van de staat of andere instantie ophoudt (zie paragraaf 3.5.5). Daarbij komt dat LHBTIQ+-activisten ook nog te maken krijgen met dezelfde discriminatie als de LHBTIQ+-gemeenschap in het algemeen.³³⁶

3.7.2 LHBTIQ+

3.7.2.1 Wetgeving inzake rechten LHBTIQ+-gemeenschap

In het vorige ambtsbericht stond onder andere geschreven dat Colombia een van de meest vooruitstrevende landen van de wereld is voor wat betreft wetgeving die de rechten voor de LHBTI-gemeenschap³³⁷ beschermt. Stellen van hetzelfde geslacht kunnen samenwonen, met elkaar trouwen, een kind adopteren en hebben dezelfde familierechten als heterogezinnen. In augustus 2020 bepaalde het constitutionele hof dat de ziektekostenverzekeraars de kosten van geslachtsbevestigende en -aanpassende operaties voor transpersonen moesten dragen.³³⁸

In 2022 drong het Constitutioneel Hof er bij het ministerie van Volksgezondheid op aan – zich baserend op *Sentencia* T-218 DE 2022 (Uitspraak T-218 van 2022) - om een richtlijn voor klinische praktijken uit te vaardigen die uitgebreide gezondheidszorg voor transgenders garandeert, met name met betrekking tot medische procedures die verband houden met geslachtsverandering. Conform Uitspraak T-218 van 2018 hebben minderjarigen recht op genderidentiteit en kunnen derhalve in transitie gaan.³³⁹ Voor zover dezerzijds bekend was een dergelijke richtlijn aan het einde van de verslagperiode nog niet uitgevaardigd.³⁴⁰

Sommige conservatieve congresleden, onder wie het evangelische congreslid Lorena Ríos van *Colombia Justa Libres*, dienden in oktober 2023 een wetsvoorstel in waarmee ze wilden terugdraaien dat transitie voor minderjarigen toegestaan is. Het wetsvoorstel houdt onder andere het verbod in op operaties of hormoonbehandelingen voor minderjarigen, ofwel personen jonger dan 18 jaar.³⁴¹

In deze verslagperiode werd voor het eerst het Protocol van de Transstem ingezet, dat als doel heeft het stemrecht te garanderen voor de transgenderbevolking in het land, onder gelijke voorwaarden en vrij van discriminatie (Resolutie 3480 van 2020 van de Nationale Kiesraad). Het belangrijkste punt van het protocol is het verbod op ontzegging van het stemrecht wanneer een transpersoon een document heeft waar het geslacht verschilt van zijn of haar identiteit of expressie.³⁴²

³³⁶ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

³³⁷ De huidige gangbare term is LHBTIQ+.

³³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p.105, maart 2022.

³³⁹ Caribe Afrimativo, *Corte Constitucional exhorta al Ministerio de Salud para que emita una guía de práctica clínica que garantice la atención integral en salud de personas con experiencia de vida trans*, 8 juli 2022.

³⁴⁰ In november 2023 herhaalde het Constitutioneel Hof het belang van de richtlijn in een nieuwe uitspraak aangaande de medische behandeling van transpersonen die in gevangenis zaten. Consultor Salud, *Corte Constitucional ordena tratamientos de afirmación de género para personas trans, privadas de la libertad*, 22 november 2023.

³⁴¹ Ámbito Jurídico, *Congresistas buscan limitar la edad para someterse al cambio de género*, 23 oktober 2023.

³⁴² Radio Nacional de Colombia, *¿Cuál es el protocolo para que las personas trans puedan acceder al derecho al voto?*, 28 oktober 2023; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.4, 6 december 2023.

Verder verordende het Constitutioneel Hof middels Uitspraak T-236 van 2023 (*Sentencia T-236 de 2023*) dat bedrijven hun transgender werknemers moeten aanspreken met de naam waarmee ze aangesproken wensen te worden ongeacht het geslacht en de naam die op de identiteitsdocumenten van desbetreffende persoon staan.³⁴³

Praktijk

VN-organisatie UNFPA schreef in juni 2022 dat hoewel er in Colombia de afgelopen jaren vooruitgang was geboekt op het gebied van wet- en regelgeving betreffende de bescherming van de LHBTIQ+-gemeenschap, er nog steeds grote mate was van ongelijkheid, geweld en discriminatie waar LHBTIQ+-personen dagelijks mee te maken hadden.³⁴⁴ Openbare en vertrouwelijke bronnen bevestigen deze stelling: qua mechanismes en wetgeving is het in Colombia goed geregeld, maar het geweld tegen en discriminatie van de LHBTIQ+ gemeenschap blijven hoog.³⁴⁵

Op de LGBT- Equality Index 2023 waarbij zowel de rechten en vrijheden als de publieke opinie jegens de LHBTIQ+-gemeenschap worden meegenomen, heeft Colombia een score van 75 op een totaal van 100 te behalen punten. Andere landen met een vergelijkbare score zijn: het Verenigd Koninkrijk (74), Argentinië (75), Oostenrijk (75) en Portugal (76). De score komt tot stand door punten voor het geldende wettelijk kader en de publieke opinie jegens de gemeenschap op te tellen en te delen door twee. Colombia heeft de hoge notering met name te danken aan het wettelijk kader dat in het land geldt (een score van 98 punten). Voor wat betreft de publieke opinie jegens de LHBTIQ+-gemeenschap, scoort Colombia met 53 punten een stuk lager – het laagst van alle landen die vergelijkbare eindscores hadden.³⁴⁶

Met de komst van de regering Petro hoopte de LHBTIQ+-gemeenschap op een verbetering van de positie van de gemeenschap.³⁴⁷ Petro stelde in 2023 het ministerie van Gelijkheid in. Het ministerie had als taak om de rechten van kwetsbare gemeenschappen, waaronder de LHBTIQ+-gemeenschap te bewaken en verbeteren.³⁴⁸ Een vertrouwelijke bron merkte op dat door alle focus op de Paz Total de regering Petro weinig oog had voor de belangen van de LHBTIQ+-gemeenschap en dat het nieuw ingestelde ministerie nog niet veel voor de gemeenschap had gedaan.³⁴⁹

3.7.2.2 Geweld tegen LHBTIQ+-ers door autoriteiten en/of medeburgers

Moorden

In 2022 werden conform cijfers van Colombia Diversa – die het geweld tegen de LHBTIQ+-gemeenschap registreert in Colombia – ten minste 148 leden van de gemeenschap vermoord. Voor het derde jaar op rij registreerde Colombia de meeste moorden op LHBTIQ+'ers van alle landen in Latijns-Amerika en de Cariben. In 2022

³⁴³ Caribe Afirmativo, *Las empresas deben llamar a las personas trans por su nombre identitario según la Corte Constitucional*, 9 augustus 2023; vertrouwelijke bron, 14 maart 2024.

³⁴⁴ UNFPA, *Igualdad de derechos para las personas LHBTIQ+, ¡ya!*, 28 juni 2022.

³⁴⁵ Volcánicas, *La ley que busca garantizar los derechos de las personas trans en Colombia*, 7 juli 2023; El País, *El Estado colombiano rinde cuentas sobre las violaciones de derechos humanos a personas LGBTI*, 17 mei 2023; vertrouwelijke bron, 14 maart 2024.

³⁴⁶ EqualDex, *The Most LGBT-Friendly Countries in the World*: <https://www.equaldex.com/equality-index>

³⁴⁷ El País, *La esperanza de un cambio con el nuevo gobierno marca las marchas LGTB+ en Colombia*, 4 juli 2022;

³⁴⁸ El País, *Colombia estrena Ministerio de la Igualdad y la Equidad con la primera vicepresidenta afro a la cabeza*, 29 juni 2023; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 4, 6 december 2023.

³⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

zou volgens een rapport van het Regionale Netwerk van Informatie over Geweld LHBTI (*Red Regional de Información sobre Violencias LGBTI*) 43% van de 344 moorden die gepleegd waren in tien landen (Bolivia, Colombia, México, Honduras, Guatemala, Dominicaanse Republiek, Perú, Ecuador, Nicaragua en El Salvador) in Colombia zijn gepleegd.³⁵⁰ Met de 148 moorden in 2022 telde Colombia een vermindering van 23% ten opzichte van 2021 toen in het land 205 moorden op de LHBTIQ+-gemeenschap werden geteld. In 2020 waren het er 226. Dit was volgens cijfers van Colombia Diversa nog steeds meer dan in de jaren 2018 en 2019 toen er in beide jaren 109 leden van de gemeenschap door geweld omkwamen.³⁵¹ De cijfers van Colombia Diversa komen grotendeels overeen met de cijfers van een andere LHBTIQ+-organisatie Caribe Afrimativo.³⁵²

Colombia Diversa meldde in het rapport dat de moorden plaatsvonden in 23 van de 32 departementen van Colombia. 5% van de geregistreerde moorden vond plaats in rurale gebieden tegenover 35% in stedelijk gebied. In 60% van de moordincidenten ontving de organisatie geen informatie over de classificatie van de plaats delict. De organisatie kreeg geen meldingen van moorden van LHBTIQ+'ers in de departementen Amazonas, Arauca, Boyacá, Caquetá, Guainía, Huila, Putumayo, Vaupés en Vichada. Bijna de helft van deze moorden vond plaats in de departementen Antioquia (33 gevallen), gevolgd door Valle del Cauca (26 gevallen) en Bogotá (13 gevallen). Volgens Colombia Diversa betrof de concentratie van de helft van de moorden in deze departementen een voortzetting van een trend uit eerdere jaren.³⁵³

Volgens de cijfers van Colombia Diversa bevonden zich onder de 148 geregistreerde moorden 66 homoseksuele mannen en 35 transvrouwen: beide groepen samen vormden hiermee 68,2% van alle gevallen.³⁵⁴ Van 140 van de 148 moorden die in 2022 gepleegd waren, was in december 2023 geen informatie bekend over de vermoedelijke dader. Colombia Diversa had vastgesteld dat 28 moorden gepleegd waren vanwege vooroordelen tegen de seksuele oriëntatie en genderidentiteit van het slachtoffer.³⁵⁵ Van deze 28 moorden waren de meeste slachtoffers homoseksuele mannen (23 gevallen), transvrouwen (3 gevallen) en biseksuele mannen (2 gevallen).³⁵⁶ Een vertrouwelijke bron meldde dat personen via Grindr contact zochten met homoseksuele mannen om deze tijdens de daadwerkelijke ontmoeting te beroven. Deze berovingen liepen soms op moord uit. Een andere vertrouwelijke bron meldde dat de meeste vermoorde transvrouwen als sekswerker werkzaam waren.³⁵⁷

Bedreigingen

³⁵⁰ El Tiempo, *Colombia es el país de América Latina más letal para personas LGBTI: informe especial*, 30 juni 2023;

³⁵¹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 14, 6 december 2023.

³⁵² El País, *La violencia contra la población LGBTI no cesa: 145 asesinatos en un año*, 15 maart 2023.

³⁵³ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 18, 6 december 2023.

³⁵⁴ Caribe Afrimativo telde 145 moorden over geheel 2022. Bij deze organisatie waren homoseksuele mannen en personen met translevenservaring ook de grootste groep onder de slachtoffers. De verhoudingen waren echter anders dan die bij Colombia Diversa: 47 moorden op homoseksuele mannen en 49 moorden op personen met translevenservaring: Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 27, maart 2023.

³⁵⁵ Van de andere 120 was het motief niet bekend, lag het motief in de persoonlijke sfeer of was de moord bijvoorbeeld gepleegd vanuit een crimineel oogpunt.

³⁵⁶ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 5 en 16, 31 december 2023.

³⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 14 maart 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

Colombia Diversa registreerde in 2022 bijna een verdubbeling van het aantal bedreigingen³⁵⁸ en andere soorten van intimidatie³⁵⁹ tegen de LHBTIQ+-gemeenschap ten opzichte van 2021: van 97 naar 181. In 2019 waren er 107 gevallen van bedreiging en intimidatie geweest. De groep van homoseksuele mannen kreeg het vaakst te maken met bedreigingen (68 gevallen), gevolgd door transvrouwen (43 gevallen). In sommige gevallen was een bedreiging tegen meerdere personen tegelijk geuit.³⁶⁰ Van alle bedreigingen die in 2022 richting de LHBTIQ+-gemeenschap geuit waren, was van 131 gevallen de dader onbekend (72,4%). In 25 gevallen was de dader een bekende van het/de slachtoffer(s). In 24 gevallen was het een gewapende georganiseerde organisatie die de dreiging uitte en in een geval kwam de bedreiging van een onbekende criminele bende.³⁶¹ Bij 72 gevallen ging het om een bedreiging vanwege vooroordelen tegen de gemeenschap (39,8%), bij 28 gevallen was de reden van socio-politieke aard (15,5%), bij 13 gevallen ging het om een interpersoonlijk conflict (7,2%). In de rest van de gevallen (37,5%) was de reden voor de bedreiging of andersoortige intimidatie niet bekend.³⁶²

De organisatie meldde in het rapport ook de manier waarop bedreigingen en intimidaties geuit werden. Dat gebeurde door middel van directe intimidatie (33 gevallen) van LHBTIQ+'ers die door daders in krachttermen werden aangesproken op hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of genderuitdrukkingen waarna de persoon verzocht werd om het gebied te verlaten onder bedreiging van moord. De tweede meest voorkomende manier waren bedreigingen via telefoonverbindingen (19 gevallen). Een derde middel was het verspreiden van pamfletten waarin de bedreigingen vermeld werden (17 gevallen). In sommige gevallen stonden hier ook namen van slachtoffers op vermeld. Daarnaast waren er gevallen van bedreigingen met vuurwapens (10 gevallen), tekstberichten (6 gevallen), bedreigingen met steekwapens (5 gevallen) en bedreigingen via sociale media (2 gevallen). Daarnaast waren er 109 gemelde gevallen van bedreiging en intimidatie waarbij geen informatie beschikbaar was over de manier waarop de bedreiging geuit was.³⁶³

Colombia Diversa meldde in het rapport dat de bedreigingen en intimidaties plaatsvonden in 27 van de 32 departementen van Colombia. De organisatie kreeg geen meldingen van bedreigingen en intimidaties van LHBTIQ+'ers in de departementen Amazonas, La Guajira, Casanare, Guainía en Vaupés. De organisatie benadrukt dat het gebrek aan meldingen uit deze departementen niet geïnterpreteerd kan worden als een indicatie van veiligheid voor LHBTIQ+'ers. Er zouden factoren spelen die het melden van incidenten belemmeren. De organisatie noemt als voorbeeld ontheemding als gevolg van acties van illegale gewapende groeperingen en/of andere actoren en het verborgen houden van de seksuele oriëntatie en/of identiteit als middel voor zelfbescherming.³⁶⁴

³⁵⁸ Onder bedreigingen verstaat de organisatie acties die een persoon waarschuwen voor mogelijke ernstigere schade.

³⁵⁹ De organisatie verstaat onder andere soorten intimidatie aanstootgevend of beledigende gedrag dat tot doel heeft een persoon te storen danwel te veranderen.

³⁶⁰ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p.81, 6 december 2023.

³⁶¹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p.104-105, 6 december 2023.

³⁶² Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p.104-105, 6 december 2023.

³⁶³ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 90-93, 6 december 2023.

³⁶⁴ In het rapport wordt per departement aangegeven hoeveel incidenten van bedreiging en/of intimidatie geregistreerd werden. Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 90-93, 6 december 2023.

Bij bovengenoemde cijfers moet vermeld worden dat het hier louter gaat om de door Colombia Diversa geregistreerde zaken van bedreigingen. Een andere ngo Caribe Afrimativo schreef in maart 2023 dat er in 2022 een totaal van 3527 bedreigingen tegen de LHBTIQ+-gemeenschap waren geuit. Bij dit hoge aantal maakte de ngo duidelijk dat 2022 het eerste jaar was dat ze naast eigen bevindingen ook cijfers van de Fiscalía had gekregen. Voor het jaar 2021 had Caribe Afrimativo nog 97 gevallen van bedreigingen geteld; hetzelfde aantal als Colombia Diversa.³⁶⁵ De grootste groep onder de slachtoffers van bedreiging in 2022 waren homoseksuele mannen met 892 slachtoffers van de 3527 gevallen, gevolgd door lesbische vrouwen (679 slachtoffers), biseksuele mannen (384 slachtoffers), biseksuele vrouwen (372 slachtoffers) en transpersonen (280 slachtoffers). Deze verhoudingen komen echter niet overeen met die van Colombia Diversa, waarbij transpersonen een groter deel uitmaakten van het totaal aantal bedreigde personen (zie paragraaf hierboven).³⁶⁶

Caribe Afrimativo maakte in het rapport van maart 2023 ook nog melding van het aantal gevallen van intimidatie/fysiek geweld en discriminatie over het jaar 2022 (1725 slachtoffers in totaal).³⁶⁷ Homoseksuele mannen waren het vaakste slachtoffer van deze praktijken (892 slachtoffers: 694 discriminatie – 198 intimidatie/fysiek geweld), gevolgd door lesbische vrouwen (493 slachtoffers – 358 discriminatie – 135 intimidatie/fysiek geweld) en transpersonen (174 slachtoffers: 114 discriminatie – 34 intimidatie/fysiek geweld).³⁶⁸

Politiegeweld

De Colombiaanse politie was in de verslagperiode betrokken bij discriminatie en geweld tegen LHBTIQ+-personen. Een vertrouwelijke bron zei dat de politie de transgemeenschap structureel discrimineerde; met name transvrouwen die in de seksindustrie werkten.³⁷⁰ Caribe Afrimativo registreerde voor het jaar 2022 104 slachtoffers van politiegeweld, onder wie 36 homoseksuele mannen, 21 lesbische vrouwen en 12 transpersonen.³⁷¹ Colombia Diversa registreerde daarentegen voor hetzelfde jaar 97 gevallen van politiegeweld en machtsmisbruik vanuit de politie tegen leden van de LHBTIQ+-gemeenschap. Zes van de 97 gevallen betrof meerdere personen, met name lesbische stellen en groepen transvrouwen die in de seksindustrie werkten. Het zou dan om ongeveer 107 personen in totaal gaan. Dit cijfer kwam volgens Colombia Diversa overeen met de cijfers voor 2019 en 2021.³⁷² In 2022 was volgens Colombia Diversa de transgemeenschap binnen de LHBTIQ+-

³⁶⁵ Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 16, maart 2023.

³⁶⁶ Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 17, maart 2023.

³⁶⁷ Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 17, maart 2023.

³⁶⁸ De optelsom van 114 en 34 is 148 en niet 174. Het is niet duidelijk geworden of het hier om een fout van Caribe Afrimativo gaat.

³⁶⁹ Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 17, maart 2023.

³⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 14 maart 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023.

³⁷¹ Caribe Afrimativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LHBTIQ+ en Colombia 2022*, p. 17, maart 2023.

³⁷² 2021 was volgens Colombia Diversa niet representatief voor de tendens van politiegeweld tegen de gemeenschap, omdat vanwege de Paro Nacional het aantal geweldsincidenten vanuit de politie veel hoger was: 151 gevallen met een totaal aantal slachtoffers van 175 personen.

gemeenschap de groep die het vaakst slachtoffer van politiegeweld was: 33 transvrouwen waren het slachtoffer en 17 transmannen.³⁷³

Het politiegeweld bestond volgens Colombia Diversa uit 11 gevallen van bedreigingen en andersoortige intimidatie; onrechtmatige politieprocedures in (6 gevallen); persoonlijke verwondingen (5 slachtoffers); arbitraire detentie (3 slachtoffers) en in één geval ging het om een buitengerechtelijke moord. In 71 van de 97 geregistreerde gevallen was het type geweld niet geïdentificeerd.³⁷⁴ Volgens een vertrouwelijke bron werden er veel gevallen van intimidatie niet geregistreerd of gemeld door het slachtoffer vanwege angst voor represailles. Het kwam voor dat stellen van hetzelfde geslacht werden opgepakt, omdat burens hadden geklaagd. De politie kon deze personen niet lang vasthouden, omdat er geen enkele wettelijke basis voor de detentie was. Veel van deze zaken bleven ongeregistreerd en onbestraft, aldus de bron.³⁷⁵

- 3.7.2.3 Verschil tussen de situatie in grote(re) steden en het platteland van Colombia
De meeste bronnen zijn het erover eens dat de situatie in de grotere steden van Colombia beter is voor de LHBTIQ+-gemeenschap dan in ruraal Colombia. In steden als Bogotá, Medellín en Cali, met name in de rijkere delen van deze steden, heeft de gemeenschap veel minder met geweld en discriminatie te maken. Toch zijn de cijfers van bedreiging en fysiek geweld in deze steden hoog. Dat komt volgens bronnen omdat personen van de LHBTIQ+ gemeenschap hier veel zichtbaarder zijn. Veel leden van de gemeenschap uit ruraal Colombia trekken naar de steden om meer conform hun seksuele geaardheid of genderidentiteit te kunnen leven.³⁷⁶
- 3.7.2.4 Bescherming door autoriteiten in geval van ernstige problemen van medeburgers
Indien een lid van de LHBTIQ+-gemeenschap een sociaal leider/mensenrechtenactivist is, kan deze persoon zich wenden tot de UNP in het geval van een bedreiging. Als het om een lid gaat die geen sociaal leider is, is de Colombiaanse politie de aangewezen entiteit om bescherming te zoeken (zie paragraaf 3.5.1).

Het dient vermeld te worden dat er een grote mate van straffeloosheid bestaat als het om strafbare feiten gaat tegen de LHBTIQ+-gemeenschap – met name tegen transpersonen. Veel moorden op leden van de gemeenschap of andere misstanden bleven onopgelost. Caribe Afirmativo schreef dat van de in totaal 145 vermoorde leden van de LHBTIQ+-gemeenschap in slechts 13%, 18 zaken, de rechter tot een veroordeling kwam.³⁷⁷ Volgens Colombia Diversa was het in 94,8% van de gevallen van politiegeweld tegen de LHBTIQ+-gemeenschap onbekend op welk punt het onderzoek naar de aanklacht zich bevond.³⁷⁸ Ook bestaan er nog veel veroordelen tegen de gemeenschap onder de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor hun bescherming. Zoals hierboven is vermeld was de politie verantwoordelijk voor

³⁷³ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.52, 31 december 2023: Homoseksuele mannen telden 15 slachtoffers, lesbische vrouwen 10, biseksuele mannen 9, biseksuele vrouwen 5 en van 18 slachtoffers kon de precieze identiteit niet achterhaald worden, alhoewel bronnen aangaven dat het om personen van de LHBTIQ+-gemeenschap ging.

³⁷⁴ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.53, 6 december 2023.

³⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

³⁷⁶ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.16, 18 en 57, 31 december 2023; vertrouwelijke bron, 14 maart 2024. Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

³⁷⁷ Caribe Afirmativo, *No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LGBTQ+ en Colombia 2022*, p. 33, maart 2023.

³⁷⁸ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.78, 6 december 2023.

misstanden jegens de LHBTIQ+-gemeenschap. Hierdoor was er schroom binnen de gemeenschap om aangifte te doen en bescherming van autoriteiten aan te vragen.³⁷⁹

- 3.7.2.5 Maatschappelijke verhoudingen religieuze actoren en de LHBTIQ+-gemeenschap
Verschillende bronnen geven aan dat Colombia nog steeds een traditioneel en conservatief land is waar de kerk, zowel de katholieke als de evangelische, zich in het algemeen uitspreekt tegen genderdiversiteit.³⁸⁰ Een vertrouwelijke bron merkte op dat de evangelische kerk beter georganiseerd is dan de katholieke kerk. De politieke partij *Colombia Justa Libres* – waarin verschillende evangelische denominaties verenigd zijn – probeert middels het parlement bepaalde wetgeving aangaande de LHBTIQ+-gemeenschap terug te draaien (zie paragraaf 3.7.2.1).³⁸¹

Conversietherapieën³⁸² waarin getracht wordt iemands seksuele oriëntatie of genderidentiteit/uiting te veranderen naar de traditionele normen zijn nog steeds toegestaan in Colombia.³⁸³ Uit een onderzoek waaraan meer dan 800 leden van de LHBTIQ+-gemeenschap deelnamen, bleek dat 44% van de deelnemers op enig moment door iemand in hun familie was gedwongen om een behandeling te ondergaan om hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of genderexpressie te veranderen. Deze behandeling begint vaak thuis, maar vindt ook plaats op scholen, in kerken en zelfs in de gezondheidszorg, aldus de resultaten van het onderzoek. 30% van de deelnemers zei door een religieus leider, spirituele gids, levenscoach of katholiek geestelijke aangemoedigd te zijn om zich aan een conversietherapie te onderwerpen.³⁸⁴ Een onderzoek van het Williams Instituut dat verbonden is aan de Universiteit van California wees in 2020 uit dat 21% van de ondervraagde LHBTIQ+-personen in Colombia een of andere conversietherapie had ondergaan. In 2023 is een wetsvoorstel gedaan om dergelijke therapieën te verbieden.³⁸⁵

- 3.7.2.6 Positie van LHBTIQ+-ers binnen inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschap
De inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen zijn over het algemeen traditioneel en conservatief. Bronnen merkten op dat de sociale controle en handhaving van normen en waarden binnen de inheemse gemeenschap veel strikter zijn dan binnen de Afro-Colombiaanse gemeenschap. Normaliter kunnen leden van de LHBTIQ+-gemeenschap niet conform hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit leven binnen de gemeenschappen. Vooral binnen de Afro-Colombiaanse gemeenschappen in stedelijk gebied is er meer ruimte voor de LHBTIQ+-gemeenschap (zie ook paragrafen 3.7.4 en 3.7.3.8).³⁸⁶
- 3.7.2.7 Beperking vanwege geaardheid op toegang tot maatschappelijke voorzieningen
Bronnen maakten melding van discriminatie tegen de LHBTIQ+-gemeenschap. Hierbij werd met name de transgemeenschap genoemd als groepering die te maken

³⁷⁹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTIQ+ en Colombia*, p.61 en 74, 6 december 2023; El País, *Colombia replaces 'medieval' ultra-religious police chief who waged war on the devil*, 13 april 2023; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 4, 14 februari 2024

³⁸⁰ Infobae, *Esto es lo que propone el proyecto de ley trans que se presentará ante el Congreso colombiano*, 8 februari 2023; Volcánicas, *La ley que busca garantizar los derechos de las personas trans en Colombia*, 7 juli 2023; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

³⁸¹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

³⁸² In het Spaans: *Esfuerzo de Cambio de Orientación Sexual, Identidad y Expresión de Género* (ECOSIEG)

³⁸³ In Nederland zijn deze therapieën ook nog steeds toegestaan.

³⁸⁴ Volcánicas, *Inconvertibles II: del hogar al consultorio médico. En Colombia las personas LGTB+ luchan por espacios libres de ECOSIEG / Parte 1*, 6 juni 2023.

³⁸⁵ Ponencia 272, *INFORME DE PONENCIA PARA PRIMER DEBATE AL PROYECTO DE LEY NÚMERO 272 - 2022 CÁMARA*, 23 mei 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

³⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 17 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

had met aanzienlijke discriminatie bij de toegang tot openbare diensten (zie paragraaf 3.7.3).³⁸⁷

Discriminatie op scholen door leerkrachten en leerlingen zorgden voor schooluitval onder LHBTIQ+’ers, met name van transpersonen. Maar ook een gebrek aan steun in de gezinssituatie zou leiden tot vroegtijdig schoolverlaten. Dit had als gevolg dat deze personen ook minder kansen hadden op de arbeidsmarkt. In verscheidene bronnen worden voorbeelden genoemd van gebeurtenissen die de beperkingen tot de toegang tot de arbeidsmarkt aantonen. Zo zou het voorkomen dat personen niet worden toegelaten tot het gebouw waar een sollicitatie plaats zou vinden, dat zij verwezen worden naar een ander kantoor en werden sollicitatiegesprekken geannuleerd nadat bleek dat de naam waarmee de persoon zich identificeerde niet overeenkwam met de naam op het identiteitsdocument. Voor transmannen vormt ook het overleggen van het militair boekje ter bewijs van het vervullen van de dienstplicht een belemmering in de toegang tot formeel werk.³⁸⁸ Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken meldde dat de vertraging in het verstrekken van identiteitsdocumenten waarop de juiste sekse vermeld stond de toegang tot de arbeidsmarkt en gezondheidszorg beperkte omdat de eerder verstrekte identiteitsdocumenten niet werden aanvaard door medische instellingen of de politie.³⁸⁹

In 2021 publiceerde de gemeente Bogotá een rapport over de situatie van de gezondheidszorg voor transpersonen en non-binaire personen. In dit rapport werd ingegaan op de belemmeringen waar trans- en non-binaire personen tegen aan lopen in de toegang tot de gezondheidszorg. Het rapport maakt onderscheid tussen belemmeringen ten aanzien van de kwaliteit van de geleverde zorg, culturele belemmeringen en administratieve belemmeringen. Onder de eerste categorie identificeerde de gemeente onder andere een gebrek aan interesse danwel terughoudendheid door medisch personeel, vertraging van prioritaire behandelingen zoals tegen HIV of kanker, het eisen van bewijzen van HIV-besmetting alvorens behandeling gestart wordt voor overige medische zorg en een gebrek aan kennis van de specifieke gezondheidsproblemen binnen deze groep. Onder culturele belemmeringen schaarde het rapport ontkenning van genderdiversiteit door medisch personeel; geweld zoals bespottingen, mishandelingen en een gebrek aan acceptatie van de benaming van de betreffende persoon; het uiten van moralistische, persoonlijke en religieuze meningen tegenover transpersonen. Administratieve belemmeringen die genoemd worden in het rapport zijn de beperkte mogelijkheden in informatiesystemen ten aanzien van de vermelding van sekse en seksuele identiteit, vertragingen van de start van behandelingen die prioriteit behoeven, verwijzingen naar andere gezondheidsdiensten of behandelingen en (tijdelijke) sluitingen van diensten met als gevolg een gebrek aan continuïteit in de aangeboden zorg. Als gevolg van bovenstaande factoren is er onder transgenders een gebrek aan vertrouwen in de gezondheidszorg.³⁹⁰

- 3.7.2.8 LHBTIQ+-ers specifiek doelwit voor gewapende georganiseerde groeperingen
- Bronnen zijn het erover eens dat in gebieden waar gewapende groeperingen aanwezig zijn of waar ze de controle over een bepaald gebied hebben de LHBTIQ+-gemeenschap het doelwit van gerichte acties is. Deze groeperingen houden er over het algemeen een conservatieve en traditionele moraal op na. De gewapende georganiseerde organisaties dreigden met “maatschappelijke schoonmaakacties”

³⁸⁷ USDoS, COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT, p. 33, 20 maart 2023.

³⁸⁸ Alcaldía Mayor de Bogotá, *Diagnóstico y recomendaciones para la inclusión laboral de los sectores sociales LGBTI*, p. 35 tot 77, mei 2022; L.L. Ortega, University of Gothenburg, “If you think that you will continue to be a cisgender company and all that stuff, you’re mistaken”, *Exploring the Impact of Employment Discrimination on Individuals with Trans-life Experiences: A Case Study of the GAAT Foundation in Colombia*, 2023; Race & Equality, *The struggles of being Transgender and Afro-descendant in Colombia*, 2019.

³⁸⁹ USDoS, Colombia human rights report 2023, april 2024.

³⁹⁰ Alcaldía Mayor de Bogotá, *Atención Integral en salud para las personas Trans y no Binarias*, juni 2021.

(Limpieza Social) van hun gebied. Veelal middels pamfletten verklaarden ze LHBTIQ+-activisten, sekswerkers en personen met HIV rechtstreeks als ongewenst persoon. Ook werden deze groeperingen – met name de Clan del Golfo – in verband gebracht met de moord op twee LHBTIQ+-activisten. Het ging hier in beide gevallen om transvrouwen (zie paragrafen 3.7.1.5).³⁹¹ De Procuraduría waarschuwde in juni 2023 voor het toegenomen geweld tegen LHBTIQ+-activisten van de zijde van illegale gewapende groeperingen.³⁹²

Indien de dreiging tegen een lid van de LHBTIQ+-gemeenschap door een gewapende georganiseerde organisatie geuit wordt, geldt dat in veel gebieden waar deze organisaties aanwezig zijn, de staat slecht of niet vertegenwoordigd is. Dit beperkt de toegang tot bescherming verder (zie paragrafen 3.5.4).³⁹³

- 3.7.2.9 Relocatie om aan het geweld en/of de dreiging te ontkomen
Zie paragraaf 3.5.5. voor mogelijkheden op relocatie in het geval van een dreiging van een gewapende georganiseerde organisatie.
- 3.7.2.10 Maatschappelijke organisaties die opkomen voor de rechten van LHBTIQ+-ers
Het maatschappelijk middenveld is goed georganiseerd in Colombia, zo ook die van de LHBTIQ+-gemeenschap. Hierbij dient wel vermeld te worden, dat de organisaties met name in de grote steden zitten en dat in bepaalde gedeeltes van Colombia er geen organisaties zijn die hun rechten verdedigen. Er zijn verschillende organisaties die opkomen voor de belangen en rechten van de LHBTIQ+-gemeenschap. Organisaties als La Liga de la Salud Trans, Profamilia, Colombia Diversa, Corporación FAUDS, Fundación Lxs Locxs, Alienhadas, All Out, Red Comunitaria Trans, Fundación GAAT, Caribe Afirmativo, Temblores ONG, komen alle op verschillende manieren op voor de rechten en belangen van de gemeenschap. De activiteiten van de organisaties bestaan onder andere uit rechtelijke bijstand, het monitoren en registreren van geweldsincidenten tegen de gemeenschap, hulp bij toegang tot gezondheidszorg, bewustwording van de gemeenschap, voorlichting en werkprojecten.³⁹⁴
- 3.7.3 *Transgender personen*
 - 3.7.3.1 Wetgeving transgender personen
De afgelopen jaren zijn er wetten in Colombia aangenomen die tot doel hadden om de positie van de transgemeenschap te verbeteren. Met de uitvaardiging van Decreet 1227 uit 2015 mochten transgenders bijvoorbeeld hun naam en geslacht op identiteitsdocumenten wijzigen.³⁹⁵ Via uitspraak T-033 van 2022 verordende het Constitutioneel Hof dat de categorie non-binair op identiteitskaarten een van de

³⁹¹ Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LHBTIQ+ en Colombia*, p. 104-105, 113, 6 december 2023; El País, *El Estado colombiano rinde cuentas sobre las violaciones de derechos humanos a personas LHBTI*, 17 mei 2023..

³⁹² Consonante, *El discurso de la "limpieza social" ya tiene consecuencias en el sur de La Guajira*, 29 mei 2023; El Tiempo, *Aumenta la violencia contra líderes LHBTIQ+ por parte de grupos ilegales: Procuraduría*, 26 juni 2023; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; Infobae, *Comunidad LHBTI en el Caribe colombiano preocupada por el aumento en los casos de violencia en la región*, 6 mei 2023.

³⁹³ El País, *El Estado colombiano rinde cuentas sobre las violaciones de derechos humanos a personas LHBTI*, 17 mei 2023.

³⁹⁴ Radionica, *¿Qué es la Ley Integral Trans y qué propone?*, 5 juli 2023; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; <https://ligadesaludtrans.org/>; <https://caribeafirmativo.lgbt/>; <https://www.temblores.org/publicaciones>.

³⁹⁵ DECRETO 1227 DE 2015

opties moest zijn. Eind 2022 hadden volgens de nieuwssite *Infobae* ruim vierhonderd personen gebruik gemaakt van deze optie.³⁹⁶

Bronnen meldden dat de voortuitgang die de transbeweging de laatste jaren had geboekt met name via uitspraken van het Constitutioneel Hof tot stand was gekomen en niet zozeer door wetgeving. Er waren nog veel juridische lacunes waardoor de rechten van de transgemeenschap niet gelijk waren aan die van andere Colombiaanse burgers. Daarom boden verschillende ngo's op 20 juli 2023 de Integrale Transwet (*Ley Integral Trans*) bij het Colombiaanse congres aan. Met deze wet werd beoogd maatregelen te treffen om onder andere respect voor de diverse genderidentiteit te bevorderen; naamswijzigingen en correctie van de geslachtscomponent in documenten te faciliteren; bescherming tegen geweld in de gezinsomgeving te bieden; garanties voor het recht op gezondheidszorg te bieden; toegang en duurzaamheid tot onderwijs te geven; bescherming en bevordering van de seksuele en reproductieve rechten van transgenders te garanderen en het recht op sociale zekerheid te garanderen.³⁹⁷ Aan het einde van deze verslagperiode was de wet nog niet aangenomen.³⁹⁸ Bronnen achtten de kans klein dat de wet zou worden aangenomen. Er zou te veel weerstand tegen zijn en de politiek had andere prioriteiten, zoals de Paz Total. Er nog geen voortuitgang geboekt.³⁹⁹

Voor initiatieven om bestaande wetgeving die de rechten van de transgemeenschap behartigen tegen te gaan wordt verwezen naar paragraaf 3.7.2.1.

3.7.3.2

Bestaande wetgeving in de praktijk

Ondanks de bestaande wetgeving ziet de transgemeenschap zich geconfronteerd met beperkingen en obstakels als het om hun rechten gaat. Zo moest een transpersoon acht maanden wachten voordat de identiteitskaart met de gewenste genderaanduiding werd afgegeven. Normaliter duurt dat een week.⁴⁰⁰ Eenmaal in het bezit van de documenten met de gewenste genderidentiteit kwam het voor dat zorgmedewerkers of politieagenten deze niet accepteerden en de persoon in kwestie niet wilden helpen.⁴⁰¹ Transpersonen hebben via het nationale gezondheidssysteem toegang tot een chirurgische ingreep voor de geslachtsverandering. Hiervoor moeten ze door een arts beoordeeld worden.⁴⁰² Er heersen volgens bronnen binnen de gezondheidszorg nog veel vooroordelen ten opzichte van de gemeenschap, waardoor hun rechten niet altijd verzekerd zijn. Ook is de gezondheidszorg afhankelijk van lokale functionarissen die niet altijd over de juiste middelen en medicatie beschikken. In veel gebieden zijn de hormonen voor het transitieproces niet voorradig. Een transpersoon moest dan naar Bogotá reizen om de hormonen te verkrijgen. Veel personen kunnen deze reis niet betalen, aldus een vertrouwelijke bron.⁴⁰³

³⁹⁶ Infobae, *400 personas han cambiado su género por no binario en registro civil y cédula en Colombia*, 29 december 2022.

³⁹⁷ Radiónica, *¿Qué es la Ley Integral Trans y qué propone?*, 5 juli 2023; Canal1, *Ley Integral Trans ¿Por qué es tan importante para la comunidad LGBTQ+ del país?*, 8 juli 2023; Infobae, *“Un trámite que tarda una semana duró 8 meses”: la cruzada de una joven para conseguir su documento no binario*, 19 juli 2022.

³⁹⁸ Wel vond er op 7 februari 2024 overleg plaats tussen congresleden, regeringsvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van de LHBTIQ+-gemeenschap over het wetsvoorstel. Caribe Afirmativo, *¡Avanzamos para lograr la Ley Integral Trans en Colombia!*, 9 februari 2024.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; Corte Constitucional, (T-231/21); El Espectador, *“Es lamentable que el papa hable de ‘ideología de género’”*; ILGA, 12 maart 2024; El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023.

⁴⁰⁰ Infobae, *“Un trámite que tarda una semana duró 8 meses”: la cruzada de una joven para conseguir su documento no binario*, 19 juli 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024,

⁴⁰¹ USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 33, 20 maart 2023.

⁴⁰² Corte Constitucional, (T-231/21).

⁴⁰³ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

- 3.7.3.3 Actief vervolgingsbeleid tegen transgender personen
Voor zover bekend bestaat er geen actief vervolgingsbeleid vanuit de Colombiaanse autoriteiten.
- 3.7.3.4 Geweld en/ of misstanden vanuit overheidsdiensten tegen transpersonen
Colombia Diversa stelde dat transgenders degenen waren tegen wie de politie het meeste geweld gebruikte binnen de LHTBIQ+-gemeenschap. De ngo had in 2021 53 gevallen van aanvallen geteld op deze bevolkingsgroep door politieagenten.⁴⁰⁴ In juli 2023 werd ten tijde van een demonstratie in het kader van de Integrale Transwet ook tegen het politiegeweld tegen de transgemeenschap gedemonstreerd.⁴⁰⁵ Verschillende bronnen zijn het erover eens dat transgender personen die met name in de seksindustrie werkzaam zijn erg kwetsbaar zijn voor agressie, discriminatie en geweld door de Colombiaanse politie. Voor meer informatie over politiegeweld tegen de transgemeenschap wordt verwezen naar paragraaf 3.7.2.2.⁴⁰⁶
- 3.7.3.5 Gevallen van discriminatie van transgender personen door de autoriteiten (bijvoorbeeld de politie) en/of door medeburgers.

Verschillende bronnen meldden dat de transgemeenschap structurele discriminatie ondervond bij het verkrijgen van publieke diensten. Transpersonen ondervonden problemen bij de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en de arbeidsmarkt.⁴⁰⁷ De Procuraduría meldde in november 2023 dat ze in dat jaar kennis had genomen van 197 gevallen van geweld/discriminatie⁴⁰⁸ tegen transpersonen. In 65 gevallen ging het om gebrek aan toegang tot gezondheidszorg en om politiegeweld.⁴⁰⁹

Het Constitutioneel Hof riep in augustus 2023 op om een einde te maken aan de pesterijen en intimidatie van personen van de LHBTIQ+-gemeenschap. De hoogste juridische entiteit van het land benadrukte het belang van het tegengaan van de vooroordelen tegen de gemeenschap en de verantwoordelijkheid van collega's van transpersonen. De verklaring van het Hof kwam naar aanleiding van een klacht van een transvrouw die arts van beroep was. Sommigen van haar collega's waren betrokken geweest bij haar geslachtsverandering. Achteraf waren het dezelfde collega's die begonnen met het pesten en het belachelijk maken van de transvrouw. Het Hof kraakte ook een harde noot richting de rechters die de zaak in behandeling hadden gehad. Zij zouden discriminerende en beledigende opmerkingen richting de transvrouw hebben gemaakt en haar hebben bespot.⁴¹⁰

Hier geldt ook dat de situatie van transpersonen in grote(re) steden beter is dan in ruraal Colombia. Transpersonen vertrekken uit gebieden met weinig grote stedelijke centra of met een grote aanwezigheid van illegale gewapende groeperingen naar steden als Medellín en Bogotá om zich aan discriminatie en geweld te onttrekken. Hier lopen ze echter ook tegen stigmatisering en discriminatie aan. Veel transpersonen komen uiteindelijk in de seksindustrie terecht, omdat ze geen andere

⁴⁰⁴ El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023.

⁴⁰⁵ El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023.

⁴⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 32, 20 maart 2023.

⁴⁰⁷ USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2022.

⁴⁰⁸ Het gaat hier puur om de gevallen die bij de Procuraduría bekend zijn gemaakt en niet om alle gevallen.

⁴⁰⁹ Swissinfo, *Unas 200 personas trans sufren violencia en Colombia y 26 son mujeres asesinadas este año*, 20 november 2023.

⁴¹⁰ Radio Nacional, *Corte Constitucional se pronuncia para frenar la discriminación a personas LGBTIQ+*, 8 augustus 2023.

baan kunnen vinden, zowel op de formele of informele arbeidsmarkt (zie paragraaf 3.7.3.11).⁴¹¹

- 3.7.3.6 Bescherming tegen geweld en/of misstanden vanuit overheidsdiensten
Zoals in paragrafen 3.5.1 en 3.6.1 is beschreven, is het verkrijgen van bescherming na dreiging en/of geweld vanuit overheidsdiensten, medeburgers of illegale gewapende organisaties geen sinecure.

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (USDoS: *United States Department of State*) schreef in het jaarrapport over de mensenrechtensituatie in 2022 en 2023 dat Colombia kampte met een hoge mate van straffeloosheid voor misdaden tegen LGBTQI+-personen, vooral tegen transgenders. Rechercheurs en politie registreerden de genderidentiteit van slachtoffers vaak verkeerd en interviewden leden van de gemeenschap op een niet-correcte manier. Dit kon leiden tot opzettelijke en onopzettelijke intimidatie.⁴¹² Andere bronnen bevestigden dit beeld en meldden dat hoewel er de mogelijkheid bestond om aangifte te doen en bescherming bij de Colombiaanse autoriteiten te verzoeken de kans gering was om daadwerkelijk bescherming te krijgen. Veel transpersonen deden vanwege de stigmatisering binnen vooral de politie geen aangifte en vroegen derhalve evenmin bescherming aan.⁴¹³

Net zoals de bescherming in het algemeen was de situatie voor de transgemeenschap beter in stedelijke centra dan in ruraal Colombia. Bronnen konden het niet in cijfers uitdrukken, maar meenden dat een transpersoon meer kans maakte op bescherming in stedelijke centra. Hierbij merkte een vertrouwelijke bron op dat discriminatie en stigmatisering van de transgemeenschap ook binnen de politie in de grotere steden voorkwam.⁴¹⁴

In theorie is het mogelijk om tegen discriminatie door autoriteiten op te komen door dit te melden bij de Procuraduría, Defensoría del Pueblo of de Personaría.⁴¹⁵ Dezerzijds is niet bekend in hoeverre dergelijke meldingen voorkomen en hoe de autoriteiten hiermee omgaan.

- 3.7.3.7 Maatschappelijke verhoudingen religieuze actoren en de transgemeenschap
Voor meer informatie over de maatschappelijke verhoudingen tussen religieuze actoren en de transgemeenschap wordt verwezen naar paragraaf 3.7.2.5.
- 3.7.3.8 Transgender personen binnen de inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschap
Bronnen zijn het erover eens dat een transpersoon over het algemeen niet conform zijn of haar genderidentiteit kan leven in de inheemse gemeenschap. Een vertrouwelijke bron stelt dat een transpersoon een grote kans maakt om verstoten te worden door de gemeenschap als hij of zij beslist conform zijn of haar genderidentiteit te leven. Een transgendervrouw uit het Amazonegebied verklaarde in een interview met de krant El País dat zij en anderen - als inheemse

⁴¹¹ El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024.

⁴¹² USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023; USDoS, *COLOMBIA 2023 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 37-38, 23 april 2024.

⁴¹³ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴¹⁴ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024, vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴¹⁵ Zie de website van het Colombiaanse ministerie van justitie: [Ministerio de Justicia y del Derecho \(minjusticia.gov.co\)](https://minjusticia.gov.co).

transvrouwen - naar Bogotá waren vertrokken om te ontsnappen aan de problemen en discriminatie die er binnen hun gemeenschappen in het Amazonegebied heersten.⁴¹⁶

De Afro-Colombiaanse gemeenschap staat over het algemeen negatief tegenover genderdiversiteit, maar is minder strikt en conservatief dan de inheemse gemeenschap. De Afro-Colombiaanse gemeenschap heeft ook een lagere organisatiegraad dan de inheemse, waardoor de kans op verstoting kleiner is. Vooral binnen de Afro-Colombiaanse gemeenschappen in stedelijk gebied is er meer ruimte voor de LHBTIQ+-gemeenschap. Zo kon een Afro-Colombiaanse transvrouw uit de hoofdstad van Chocó - Quibdó - binnen haar gemeenschap de belangen van ontheemde LHBTIQ+'ers behartigen (zie paragraaf 3.7.2.6).⁴¹⁷

- 3.7.3.9 Problemen voor transpersonen bij verkrijgen van identiteitskaart
Bij wet is het in Colombia geregeld dat transpersonen een identiteitskaart kunnen krijgen die conform hun genderidentiteit is. Het is zelfs mogelijk om als genderidentiteit non-binair of transpersoon (middels de letter T) op de identiteitskaart te krijgen (zie ook paragraaf 3.7.3.1).⁴¹⁸ Honderden transpersonen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt en een nieuwe identiteitskaart, waaronder eveneens de digitale variant, gekregen (zie paragraaf 2.1).⁴¹⁹ Het is volgens bronnen echter geen vanzelfsprekendheid voor een transpersoon om een identiteitskaart met de gewenste genderidentiteit te krijgen. Medewerkers van de burgerlijke stand of notarissen zijn vrij autonoom in hun handelen en kunnen bij onwil het proces om een identiteitskaart te verkrijgen vertragen of verstoren. Op welke schaal dit gebeurt, is niet bekend.⁴²⁰

Een vertrouwelijke bron vermeldde dat inheemse transvrouwen veel problemen ondervonden bij het verkrijgen van een identiteitskaart, wanneer ze hun gemeenschap hadden verlaten. Binnen de inheemse gemeenschap kwam het veel voor dat personen geen identiteitskaart hadden. De inheemse transvrouwen konden bijvoorbeeld geen geboortecertificaat overhandigen om een identiteitskaart te krijgen en konden niet terug naar hun gemeenschap om een geboortecertificaat aan te vragen.⁴²¹

- 3.7.3.10 Maatschappelijke consequenties van het niet hebben van identiteitskaart met de gewenste genderidentiteit
Vanwege de structurele discriminatie die transpersonen ondervonden in Colombia maakte het volgens een vertrouwelijke bron niet zoveel uit of een transpersoon wel of niet beschikte over een identiteitskaart met de gewenste genderidentiteit.⁴²² Het hebben van een dergelijke identiteitskaart haalde in sommige gevallen de verwarring weg bij instanties, omdat het gender op de kaart overeenkwam met de persoon die ze voor zich hadden. Verschillende bronnen meldden echter dat de transgemeenschap – ongeacht de identiteitskaart - structurele discriminatie ondervindt als het gaat om de toegang tot publieke diensten. Transpersonen

⁴¹⁶ El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023; vertrouwelijke bron, 9 februari 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024

⁴¹⁷ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; UNHCR, *Colombian trans woman makes advocating for displaced LGBTQ+ people her life purpose*, 17 mei 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴¹⁸ El Colombiano, *Mike Durán tiene la primera cédula colombiana con la letra T de trans*, 16 maart 2022.

⁴¹⁹ Integración Social, *100 cédulas entregadas a personas trans, beneficiarias del Chuchú de la Cédula*, 12 maart 2024; El Espectador, *Así es el trámite de cambio de nombre y sexo en la cédula para mujeres trans*, 16 oktober 2021.

⁴²⁰ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2022; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Infobae, *Así puede realizar el trámite de corrección de nombre y sexo de su cédula de ciudadanía*, 26 juni 2023.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2022.

⁴²² Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024

ondervonden problemen bij het verkrijgen van gezondheidszorg, de toegang tot onderwijs en de formele arbeidsmarkt (zie ook 3.7.3.4 en 3.7.3.11).⁴²³

3.7.3.11 Toegang tot formele/informele arbeidsmarkt

De toegang tot de formele arbeidsmarkt in Colombia is in zijn geheel zeer beperkt. Het aandeel van alle werkenden dat in de informele sector werkzaam was, bedroeg voor het kwartaal november 2023 - januari 2024 55,7%. Dit was een daling van 2,0 procentpunten ten opzichte van hetzelfde kwartaal van het voorgaande jaar (57,7%). Dat betekende dat minder dan de helft van werkend Colombia in de formele sector werkzaam was.⁴²⁴ Volgens vertrouwelijke bronnen was het percentage van transpersonen in de formele sector vele malen lager. Het was echter niet mogelijk om exacte cijfers te geven, omdat het DANE geen specifieke cijfers voor de transgemeenschap bijhoudt.⁴²⁵ Volgens de ngo *Fundación GAAT* die zich inzette voor de transgemeenschap hebben 4 op de 100 transgenders een formele baan.⁴²⁶

Een vertrouwelijke bron meende dat de situatie de afgelopen jaren iets verbeterd was. Er waren bijvoorbeeld projecten van de Colombiaanse overheid en van ngo's om banen voor transpersonen te creëren. In welke mate deze projecten precies bijdroegen aan de verbetering van positie van de transgemeenschap op de formele arbeidsmarkt is niet bekend. De projecten hadden enkele tientallen transpersonen aan het werk geholpen.⁴²⁷

In het vorige ambtsbericht meldde een vertrouwelijke bron dat veel transvrouwen in de sekswerk terecht kwamen of kapper werden. Dat beeld bestond tijdens de voorliggende verslagperiode nog steeds.⁴²⁸

3.7.3.12 Transgender personen actief in (gedwongen) sekswerk

Exacte cijfers over transgender personen die actief zijn in (gedwongen) sekswerk zijn niet bekend, maar volgens verschillende bronnen komt het voor dat transpersonen – met name transvrouwen – genoodzaakt waren om in de seksindustrie werkzaam te zijn om zichzelf te onderhouden. In een interview met Deutsche Welle (DW) zegt een transvrouw naar Bogotá vertrokken te zijn vanwege bedreigingen van een gewapende organisatie in haar thuisdepartement. Vanwege een gebrek aan ondersteuning en aan een opleiding had ze de keuze om als sekswerker te gaan werken of het criminele pad op te gaan. Ze koos voor het eerste. Een door de Colombiaanse overheid gesteund project zorgde echter voor een baan en zo kon ze stoppen met sekswerk. Deze mogelijkheid om te ontsnappen aan sekswerk was niet voor eenieder weggelegd (zie 3.7.3.11).⁴²⁹

⁴²³ USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 9 februari 2022; El Colombiano, *Mike Durán tiene la primera cédula colombiana con la letra T de trans*, 16 maart 2022.

⁴²⁴ DANE, <https://www.dane.gov.co/index.php/estadisticas-por-tema/salud/informalidad-y-seguridad-social> (geraadpleegd op 20 maart 2024).

⁴²⁵ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴²⁶ USDoS, *Colombia: human rights report 2023*, april 2024.

⁴²⁷ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; DW Español, *A la espera de una ley integral trans en Colombia*, 1 december 2023: <https://www.youtube.com/watch?v=ARAXXnzmKqM>; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; WRadio, *La fundación que trabaja para fortalecer la empleabilidad de las personas trans*, 10 augustus 2023; El País, *La población trans marcha en Bogotá y exige una ley que reconozca sus derechos*, 9 juli 2023.

⁴²⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022, p. 109, maart 2022; Noticiasrcn, *Ser mujer trans y enfrentarse a todos con el filo de un tacón*, 6 oktober 2023.

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 9 februari 2022; DW Español, *A la espera de una ley integral trans en Colombia*, 1 december 2023: <https://www.youtube.com/watch?v=ARAXXnzmKqM>; Noticiasrcn, *Ser mujer trans y enfrentarse a todos con el filo de un tacón*, 6 oktober 2023.

Een vertrouwelijke bron merkte op dat vanwege de kwetsbare situatie van transvrouwen deze groep een doelwit van de georganiseerde misdaad is. Ze worden het slachtoffer van mensenhandel en gedwongen om in Colombia of het buitenland als sekswerker te werken.⁴³⁰

- 3.7.3.13 Toegang tot sociale zekerheid voor transpersoon die als sekswerker werkzaam is
Vooropgesteld dient te worden dat de toegang tot openbare diensten, zoals scholing en gezondheidszorg voor transpersonen beperkt is (zie paragraaf 3.7.3.10). Indien een transpersoon als sekswerker werkzaam is, is de toegang volgens een vertrouwelijke bron nog beperkter. In de informele sector bouwen ze geen pensioen op en hebben ze evenmin toegang tot uitkeringen.⁴³¹

- 3.7.3.14 Detentie transgender personen
Er bestaat volgens een vertrouwelijke bron geen protocol voor de detentie van transpersonen. Transvrouwen kunnen in gevangenissen voor vrouwen terecht komen, maar de gevangenisdirecteur heeft autonomie om te bepalen wat er met een transpersoon gebeurt. Een vertrouwelijke bron meldde nog nooit gehoord te hebben dat een transman in een gevangenis voor mannen was terechtgekomen.⁴³²

Er bestaat binnen het gevangeniswezen veel discriminatie en geweld tegen transgenderpersonen, zowel door de medegevangenen als door het gevangenispersoneel. Het betreft hier bijvoorbeeld gevallen van onthouding van medicatie voor personen met HIV of medicatie ten behoeve van een transitieproces maar ook gevallen van seksueel geweld.⁴³³ De kans op bescherming tegen dergelijk geweld is minimaal (zie paragraaf 3.7.3.6).

- 3.7.3.15 Doelwit van gewapende groeperingen
Net zoals andere leden van de LHBTIQ+-gemeenschap lopen transpersonen het risico op geweld en discriminatie van gewapende georganiseerde groeperingen (zie ook paragraaf 3.7.2.8).

Relocatie om aan het geweld en/of de dreiging te ontkomen

Net zoals andere bedreigde personen kunnen transpersonen trachten om via relocatie aan het geweld en/of dreiging van gewapende georganiseerde organisaties te ontkomen. Ze zullen echter met dezelfde obstakels als andere personen te maken krijgen (zie paragraaf 3.5.5). Daarbij krijgen transgenderpersonen ook nog te maken met obstakels die specifiek voor hun gemeenschap gelden (zie ook paragraaf 3.7.3.11).

- 3.7.3.16 Maatschappelijke organisaties voor rechten van transgender personen
Maatschappelijke organisaties die in het bijzonder opkomen voor de rechten van transgender personen zijn bijvoorbeeld *Red Comunitaria Trans* en *Fundación GAAT*. Zij houden zich bezig met rechtelijke bijstand, recht op onderwijs en toegang tot gezondheidszorg.⁴³⁴

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

⁴³¹ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴³² Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴³⁴ Radionica, *¿Qué es la Ley Integral Trans y qué propone?*, 5 juli 2023; vertrouwelijke bron, 9 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; <https://ligadesaludtrans.org/>; <https://caribeafirmativo.lgbt/>; <https://www.temblores.org/publicaciones>.

3.7.4

Inheemse bevolking en Afro-Colombiaanse bevolking

Ten opzichte van de vorige verslagperiode is er weinig veranderd met betrekking tot de positie van inheemse en Afro-Colombiaanse bevolking (zie paragraaf 3.8.3 van het Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022).⁴³⁵ Beide gemeenschappen bleven tijdens de verslagperiode een gemarginaliseerde en kwetsbare positie innemen in Colombia. Zoals in paragraaf 1.7 reeds is vermeld, waren de armoedecijfers het hoogst in de departementen Chocó en La Guajira: departementen met respectievelijk een grote Afro-Colombiaanse en inheemse gemeenschap.⁴³⁶

Ook leefden beide gemeenschappen vaak in gebieden waar de strijd tussen gewapende georganiseerde organisaties werd uitgevochten. Hierdoor bevond een groot aantal leden van beide gemeenschappen zich onder de personen die getroffen waren door ontheemding of insluiting⁴³⁷. In 2023 waren conform cijfers van OCHA ongeveer 62.967 mensen ontheemd en 87.646 ingesloten. Ongeveer 55% van de ontheemden en 79% van de personen in insluiting in 2023 behoorden tot inheemse en/of Afro-Colombiaanse gemeenschappen, terwijl ze maar een klein deel van de bevolking uitmaken.⁴³⁸ Volgens de census van 2018 maakte de inheemse bevolking met ongeveer 1.906.000 personen ongeveer 4,4% van de gehele Colombiaanse bevolking uit. Uit dezelfde census bleek dat 9,3%⁴³⁹ van de Colombiaanse bevolking, toen ongeveer 47 miljoen personen,⁴⁴⁰ zichzelf omschreef als van Afrikaanse origine.⁴⁴¹

Ook werden relatief veel inheemse sociale leiders vermoord. In 2023 telde Indepaz 36 vermoorde inheemse leiders op een totaal van 188 vermoorde sociale leiders (ongeveer 20%), terwijl de organisatie 8 vermoorde leiders van de Afro-Colombiaanse gemeenschap telde (ongeveer 4%) (zie paragraaf 3.7.1.1).⁴⁴² Volgens OHCHR hadden de aanvallen op autoriteiten en leiders van de inheemse en Afro-Colombiaanse bevolking een negatief effect op het zelfbestuur en de fysieke en culturele overleving van deze bevolkingsgroepen.⁴⁴³ Hoewel daders niet altijd bekend zijn vormt de moord op inheemse en Afro-Colombiaanse leiders voor gewapende groepen een middel om controle te voeren of uit te breiden over hun gemeenschappen. Inheemse sociale leiders zetten zich daarnaast in voor het behoud van grond voor hun gemeenschappen en verzetten zich tegen illegale activiteiten van gewapende groepen en/of het bedrijfsleven. Er is zodoende overlap tussen inheemse en milieuactivisten. Het gaat dan bijvoorbeeld om verzet tegen ontbossing ten behoeve van de cocateelt of mijnbouw.⁴⁴⁴

⁴³⁵ Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 100-102, maart 2022.

⁴³⁶ Radio Nacional de Colombia, *La diversidad cultural en Colombia, una hermosa realidad*, 12 oktober 2023: IWGIA, *Entre Colombia y Venezuela: los wayúu frente a la pobreza, la sequía, el despojo y la violencia*, 6 december 2021.

⁴³⁷ In het Spaans Confinamiento: het gaat hier om gemeenschappen die door bijvoorbeeld mijnen, controleposten van illegale gewapende groeperingen of geweld zich niet kunnen verplaatsen en ingesloten zitten in een bepaald gebied.

⁴³⁸ Naciones Unidas, *Colombia: Pese a cierta reducción de la violencia en 2023, sigue amenazada la vida de muchas comunidades*, 28 februari 2024.

⁴³⁹ Dit percentage wordt door verschillende partijen betwist en geschat tussen de 15 en 30 procent.

⁴⁴⁰ In 2023 had Colombia ongeveer 51 miljoen inwoners.

⁴⁴¹ OCHA, *Colombia: Informe de situación humanitaria 2023 - Enero a octubre de 2023*, 24 november 2023; Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 100, maart 2022.

⁴⁴² Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2023*, 20 december 2023.

⁴⁴³ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 9, 14 februari 2024.

⁴⁴⁴ France24, *Colombia deadliest country for green activists in 2022, says report*, 13 september 2023; Reuters, *How campaigners' killings hurt environmental protection in Colombia*, 11 november 2023; Al Jazeera, *Colombian environmental activists deluged by threats*, 9 mei 2022; Debates Indígenas, *Indígenas, narcotráfico y geografía del terror*, 1 mei 2024.

3.7.5 *Gülenisten*

Er is geen informatie gevonden over het risico dat Gülenisten lopen om uitgezet te worden naar Turkije. Desgevraagd gaf een vertrouwelijke bron aan geen kennis te hebben van Turkse asielzoekers in Colombia die aanhanger van religieus leider Gülen waren.⁴⁴⁵

3.7.6 *Vrouwen*

3.7.6.1 Wetgeving ter bescherming tegen seksueel en huiselijk geweld

Wet 1257 van 2008 of de Wet voor het recht van vrouwen op een leven vrij van geweld is een van de belangrijkste initiatieven waarbij normen zijn vastgelegd voor bewustwording, preventie en bestraffing van vormen van geweld en discriminatie tegen vrouwen, zowel in huiselijke als openbare sfeer.⁴⁴⁶ Een andere belangrijke wet voor de bescherming van vrouwen is Wet 1761 van 2015 of de Rosa Elvira Cely Wet, die femicide classificeert als een op zichzelf staand misdrijf. Femicide is een haatmisdrijf, waarbij een vrouw wordt vermoord omdat ze een vrouw is. Wet 1719 van 2014 geeft slachtoffers van seksueel geweld, vooral in de context van gewapende conflicten, toegang tot de rechter en garandeert een reeks andere maatregelen.⁴⁴⁷ In juni 2022 vaardigde het Colombiaanse parlement wet 2215 uit, waarmee opvanghuizen als beschermingsmaatregel voor vrouwelijke slachtoffers van geweld (in al zijn vormen), evenals voor hun kinderen en afhankelijke personen geïmplementeerd werd. Zie ook paragraaf 3.7.6.3.⁴⁴⁸

3.7.6.2 Mogelijkheid om aangifte te doen en krijgen van bescherming

Vrouwen hebben de mogelijkheid om aangifte te doen tegen (seksueel) geweld. Uit cijfers van de Colombiaanse autoriteiten blijkt dat er in Colombia in 2023 een alarmerende toename was van gevallen van huiselijk geweld en seksuele misdrijven. Met 109.674 gerapporteerde gevallen van huiselijk geweld, waarvan 71% betrekking hadden op aanrandingen tegen vrouwen, werden er in het land dagelijks gemiddeld 213 vrouwen aangerand. Het Nationaal Instituut voor Gezondheid (INS: *Instituto Nacional de Salud*) schreef dat er in 2023 159.899 gevallen waren van vermeend gender- en huiselijk geweld: een toename van 17% ten opzichte van het vorige jaar. De Nationale Politie registreerde voor het jaar 2023 23.366 slachtoffers van deze schendingen, met een grotere focus op seksuele handelingen met minderjarigen jonger dan 14 jaar, die 39% van het totaal vertegenwoordigden.⁴⁴⁹

3.7.6.3 Bescherming in de praktijk

In de praktijk lag het aantal personen dat te maken krijgt met gendergerelateerd en huiselijk geweld veel hoger dan het aantal aangiftes doet vermoeden. Veel vrouwen doen geen aangifte uit angst voor represailles van de dader of omdat ze (economisch) afhankelijk van de dader zijn. Volgens het Internationale Rode Kruis werd in de meeste gevallen seksueel geweld niet gemeld uit angst om opnieuw slachtoffer te worden of vanwege een gevoel van schuld of schaamte. Het nieuwskanaal Cambio schreef op basis van steekproefsgewijs onderzoek dat 13% van de vrouwen ouder dan 18 jaar in Bogotá verklaard had slachtoffer te zijn geweest van geweld tussen 2020 en 2021. Het zou dan om ongeveer 400.000

⁴⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

⁴⁴⁶ Congreso de la República, *LEY 1257 DE 2008*, 4 december 2008.

⁴⁴⁷ El Tiempo, *¿Cuáles son las leyes que protegen a la mujer en Colombia?*, 11 april 2021.

⁴⁴⁸ Ámbito Jurídico, *Implementan casas de refugio para proteger a mujeres víctimas de violencia*, 28 juni 2022.

⁴⁴⁹ Infobae, *Alarman cifras de violencia contra las mujeres en Colombia: ha habido 20 feminicidios en lo que va del 2024*, 8 maart 2024; Cambio, *La violencia de género se disparó: "Es la manifestación más salvaje de la violencia machista"*, 17 januari 2024.

vrouwen gaan, terwijl de politie voor die periode maar 53.000 aangiftes ontving.⁴⁵⁰ Volgens een persartikel registreerden de Colombiaanse autoriteiten een toename van 50% van de geregistreerde gevallen van geweld binnen het gezin, waaronder femicide en seksueel geweld. Tussen januari en april 2024 werden 48.816 incidenten geregistreerd tegenover 32.342 in dezelfde periode het jaar ervoor.⁴⁵¹ De ngo ACAPS identificeerde de volgende belemmeringen bij het melden van gendergerelateerd geweld: normalisering van het geweld binnen de Colombiaanse maatschappij; onvoldoende kennis over meldingsmechanismen; de aanwezigheid van gewapende groepen die onder andere de bewegingsvrijheid van slachtoffers belemmeren; discriminatie van de LHBTIQ+-gemeenschap; gebrek aan vertrouwen in overheidsinstanties; en economische afhankelijkheid van daders.⁴⁵²

Verschillende bronnen, zowel openbare als vertrouwelijke, zijn het erover eens dat de straffeloosheid voor geweldsdelicten tegen vrouwen erg hoog is. De Fiscalía vermeldde - zonder verdere details te geven - dat 40% van alle bekende seksuele vergripen en 60% van alle gevallen van huiselijk geweld tussen 2020 en 2023 waren opgelost.⁴⁵³ Hierbij dient vermeld te worden dat volgens verschillende bronnen de straffeloosheid voor geweld tegen vrouwen veel hoger is dan de cijfers van de Fiscalía doen vermoeden. Een vertrouwelijke bron stelde dat 96% van alle geweldsdelicten tegen vrouwen onbestraft blijft. 15% van alle onderzoeken naar moorden op vrouwen in 2022 zou tot strafvervolgning van de dader hebben geleid.⁴⁵⁴

Volgens de ngo ACAPS waren er belangrijke hiaten in de eerste zorg voor slachtoffers van gendergerelateerd (seksueel) geweld. Zo is er gebrek aan een alomvattend zorgsysteem voor slachtoffers; zorgmedewerkers zijn onvoldoende getraind en er is een hoog verloop van getraind personeel; een gebrek aan coördinatie tussen instanties; gebrek aan faciliteiten en materiaal; en een gebrek aan adequate zorg en dienstverlening voor de verschillende gevolgen voor slachtoffers (juridische hulp, psycho-sociale hulp, opvang, medische zorg, etc).⁴⁵⁵ Zoals in paragraaf 3.7.6.1 is vermeld, werden in 2022 bij wet opvanghuizen gecreëerd voor de bescherming van vrouwen die het slachtoffer waren van geweld in al zijn vormen en soorten, en voor hun kinderen en afhankelijke personen. Een vertrouwelijke bron merkte op dat deze opvanghuizen met name in de grotere steden zijn gesitueerd. Deze opvanghuizen worden door het Colombiaanse zorgsysteem van de overheid betaald. Het aantal plekken in de opvanghuizen was minimaal en de opvang is tijdelijk van aard. In 2022 waren er volgens de bron twee miljoen vrouwen en kinderen die in een kwetsbare omgeving leefden. Het Colombiaanse zorgsysteem was hier niet op berekend. Voor vrouwen die in gebieden woonden waar er weinig tot geen statelijke aanwezigheid was, was de toegang tot bescherming eveneens minimaal.⁴⁵⁶ Het is niet bekend of het aantal opvanghuizen is toegenomen tijdens deze verslagperiode.

⁴⁵⁰ Cambio, *La violencia de género se disparó: "Es la manifestación más salvaje de la violencia machista"*, 17 januari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 5, 22 maart 2023.

⁴⁵¹ La Silla Vacía, *Violencia Intrafamiliar subió un 51% este año: hay más de 48 mil casos*, 31 mei 2024.

⁴⁵² ACAPS, *Colombia GBV cases and response gaps*, 11 april 2023.

⁴⁵³ Cambio, *La violencia de género se disparó: "Es la manifestación más salvaje de la violencia machista"*, 17 januari 2024.

⁴⁵⁴ Infobae, *Alarmantes cifras de violencia contra las mujeres en Colombia: ha habido 20 feminicidios en lo que va del 2024*, 8 maart 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; Pares, *El (complicado) conteo de los feminicidios en Colombia*, 16 mei 2023; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 26, 20 maart 2023.

⁴⁵⁵ ACAPS, *Colombia GBV cases and response gaps*, 11 april 2023. Zie ook: InterAction, *Can afro-colombian & indigenous survivors access colombia's gender-based violence framework?*, 6 november 2023.

⁴⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

- 3.7.6.4 Bescherming in geval van echtgenoot als dader
In het geval de dader van geweld tegen een vrouw de echtgenoot is, is het zaak om de vrouw zoveel mogelijk afstand van de daderomgeving te laten nemen. Volgens een vertrouwelijke bron was dat ook de intentie van de opvanghuizen. Het kwam voor dat slachtoffers van huiselijk geweld toch naar hun echtgenoot terugkeerden, bijvoorbeeld omdat zij niet financieel onafhankelijk waren.⁴⁵⁷
- 3.7.6.5 Relocatie voor vrouwen om zich aan geweld te onttrekken
Vrouwen die zich door relocatie aan geweld willen onttrekken, zien zich vaak geconfronteerd met grotere obstakels dan mannen die door relocatie geweld trachten te ontlopen (zie paragraaf 3.5.5). Vrouwen hebben vaak van hen afhankelijke kinderen bij zich en zijn bovendien vaak financieel afhankelijk van hun echtgenoot. De echtgenoot is in veel gevallen de reden voor relocatie, c.q. de dader van huiselijk geweld.⁴⁵⁸
- 3.7.6.6 Mogelijkheid en effectiviteit van gebiedsverboden
In de Colombiaanse wetgeving bestaat de mogelijkheid om een gebiedsverbod aan te vragen. Dit verbod wordt uitgevaardigd door een rechter.⁴⁵⁹ In hoeverre deze gebiedsverboden opgelegd worden, effectief zijn en bijdragen aan de bescherming van de vrouw is niet bekend geworden.
- 3.7.6.7 Andere (maatschappelijke) initiatieven die vrouwen van bescherming voorzien
De overheid is volgens een vertrouwelijke bron niet voldoende in staat om bescherming te bieden aan vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld. Daarom moet ze leunen op ngo's als *Ruta Pacífica de las Mujeres*, *Liga Internacional de Mujeres por la Paz y la Libertad* (LIMPAL Colombia) en *Corporación de Apoyo a Comunidad Populares* (CODACOP). Deze organisaties werken samen in een gezamenlijk initiatief genaamd Vrouwen hebben invloed op Vrede (*Mujeres que inciden en la paz*). Deze organisaties hebben echter geen landelijk bereik⁴⁶⁰ en zijn niet in alle departementen vertegenwoordigd.⁴⁶¹
- 3.7.7 *Mogelijkheid voor vrouwelijke sociale leiders en familieleden om aangifte te doen van en om bescherming te vinden*
De Defensoría telde over het jaar 2023 21 moorden op vrouwelijke sociale leiders op een totaal van 181.⁴⁶² De ngo *Comisión Colombiana de Jurista* stelde dat het hoge aantal slachtoffers onder vrouwelijke sociale leiders aantoonde dat vrouwelijke sociale leiders geen garanties hadden om hun werkzaamheden voor de verdediging van mensenrechten vanuit het genderperspectief uit te voeren. Verder bestond er geen adequaat en efficiënt model voor de bescherming van vrouwen. Het was volgens de ngo noodzakelijk om het Integrale Programma van Garanties voor Vrouwelijke Leiders en Mensenrechtenverdedigers (*Programa Integral de Garantías para Líderesas y Defensoras de Derechos Humanos*) van 2018 effectief te implementeren.⁴⁶³
- Net zoals elke vrouw hebben vrouwelijke sociale leiders de mogelijkheid om aangifte te doen en lopen ze tegen dezelfde obstakels (zie paragraaf 3.7.6.2). Hoewel de

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁴⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴⁵⁹ El Tiempo, *¿Cómo pedir una orden de restricción?*, 25 juni 2021.

⁴⁶⁰ Betreffende het gemeenschappelijk initiatief zijn ze bijvoorbeeld werkzaam in La Guajira, Bolívar, Nariño, Cauca, Putumayo en Meta.

⁴⁶¹ <https://mujeresincidenporlapaz.com/> (geraadpleegd op 22 maart 2024); vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁴⁶² Defensoría del Pueblo, *INFORME ANUAL HOMICIDIOS A LÍDERES SOCIALES Y DEFENSORES DE DDHH*, 9 januari 2024.

⁴⁶³ CCJ, *Patrones de violencia contra personas defensoras, líderes y lideresas sociales en Colombia durante el primer semestre de 2023*, p. 5, 9 oktober 2023.

regering Petro zich sterk wilde maken voor een betere bescherming van vrouwelijke leiders, stellen verschillende bronnen dat vrouwelijke sociale leiders nog grotere obstakels tegenkomen bij een aanvraag voor bescherming dan hun mannelijke collega's. Er bestaan nog steeds stigma's binnen de Colombiaanse maatschappij – en met name binnen het Colombiaanse veiligheidsapparaat – rondom de rol van vrouwelijke sociale leiders. Volgens een vertrouwelijke bron is er formeel geen onderscheid tussen mannen en vrouwen in de procedures bij het aanvragen van bescherming. De bescherming die vrouwen aangeboden krijgen houdt over het algemeen te weinig rekening met de omstandigheden van vrouwen zoals de zorg voor kinderen of ouderen (een taak die meestal niet door mannen wordt gedragen), toegang tot onderwijs en/of medicatie voor personen die van de vrouw afhankelijk zijn. Hierdoor moeten vrouwen een afweging maken tussen het vervullen van dit type taken of het gebruik maken van aangeboden bescherming. De bron van gevaar kan ook anders zijn dan voor mannen hetgeen gevolgen kan hebben voor de mogelijkheden tot bescherming, aldus de vertrouwelijke bron. Zo zijn vrouwen vaker slachtoffer van seksueel geweld maar wordt daar zelden aangifte van gedaan. Zonder formele aangifte van een strafbaar feit verloopt het verkrijgen van bescherming door UNP echter moeilijker.⁴⁶⁴ Zie paragrafen 3.5.3, 3.6.1 en 3.7.6.5 voor meer informatie over bescherming van sociale leiders.

3.7.8 *Alleenstaande minderjarigen*

3.7.8.1 Meerderjarige leeftijd

Artikel 1 van de Wet 27 uit 1977 (Ley 27 de 1977) bepaalt dat achttien de leeftijd is waarop iemand meerderjarig wordt. Artikel 2 van deze wet stelt dat in alle gevallen waarin de wet de leeftijd van 21 jaar⁴⁶⁵ aangaf om bepaalde rechtshandelingen te mogen verrichten, of als voorwaarde voor het verkrijgen van de bevoegdheid om burgerrechten uit te oefenen, dit nu voor personen ouder dan achttien jaar geldt.⁴⁶⁶

3.7.8.2 (Handhaving van) Leerplicht

Volgens artikel 67 van de Grondwet zijn de Staat, de maatschappij en het gezin verantwoordelijk voor het onderwijs, dat verplicht is tussen vijf en vijftien jaar en moet ten minste een jaar kleuteronderwijs en negen jaar basisonderwijs⁴⁶⁷ omvatten.⁴⁶⁸ Voor zover bekend zijn er geen nieuwe wetten aangenomen betreffende de leerplicht in Colombia gedurende deze verslagperiode.

Volgens het tijdschrift *Semana* waren er in 2016 ongeveer anderhalf miljoen minderjarigen tussen de vijf en zestien jaar die niet naar school gingen. Dat was ongeveer tien procent van alle kinderen in die leeftijd.⁴⁶⁹ Tijdens de coronapandemie was de situatie van leerplichtige leerlingen die niet naar school gingen verslechterd. Het percentage van kinderen van vijf jaar dat niet naar school ging, was in de jaren 2019, 2020 en 2021 respectievelijk 14,4%, 19,9% en 26%. Voor de leeftijd van 6 tot en met 10 jaar was dat 3,6%, 4,6% en 5,7% en voor de leeftijd van 11 tot en met 14 was dat 5,2%, 4,4% en 5,5%.⁴⁷⁰ In hoeverre de leerplicht wordt gehandhaafd in Colombia is niet bekend. Zoals eerder in dit rapport is vermeld zijn er gebieden in Colombia waar de staat nauwelijks tot niet aanwezig is. In een aantal gebieden waar de overheid niet aanwezig is, levert 'Pastoral Social' (de diakonale

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; Vertrouwelijke bron, 19 april 2024.

⁴⁶⁵ 21 jaar was de leeftijd voor 1977 waarop iemand in Colombia meerderjarig werd.

⁴⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 111, maart 2022.

⁴⁶⁷ Het basisonderwijs in Colombia heeft de duur van negen jaar: primair basisonderwijs van vijf jaar en secundair basisonderwijs van vier jaar.

⁴⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 111, maart 2022.

⁴⁶⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 111-112, maart 2022.

⁴⁷⁰ El Colombiano, *Hay 206.000 niños de 5 años sin educación preescolar, ¿por qué es tan importante?*, 13 juli 2022.

tak van de katholieke kerk) onderwijzers voor basisonderwijs, aldus een vertrouwelijke bron.⁴⁷¹

- 3.7.8.3 Reis- en/of identiteitsdocument voor minderjarigen
De verschillende paragrafen onder sectie 2.1 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 behandelen reis- en identificatiedocumenten voor minderjarigen en de procedures voor de aanvraag van deze documenten. Een minderjarige dient altijd vergezeld te worden door een ouder of een wettelijk vertegenwoordiger bij het aanvragen en het afhalen van een reis- en/of identiteitsdocument. Voor zover bekend zijn er tijdens de verslagperiode geen veranderingen opgetreden.
- 3.7.8.4 Toestemming voor minderjarigen om uit te reizen
Op 8 mei 2007 trad Wet 1098 van 2006 (Ley 1098 de 2006) in werking die in artikel 110 stelt dat "als een kind of adolescent"⁴⁷² met een van de ouders, of iemand anders dan de legale vertegenwoordigers, naar het buitenland reist, hij of zij van te voren toestemming moet hebben van de ouder, of ouders, door wie het kind niet vergezeld wordt op de reis". Dit is een gelegaliseerde toestemmingsverklaring die schriftelijk moet worden opgesteld en waarvan de handtekeningen door een notaris moeten worden gewaarmerkt.⁴⁷³ Voor zover bekend gold deze wet nog steeds tijdens deze verslagperiode (zie ook paragraaf 3.10 van het Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022).
- 3.7.8.5 Juridisch gezag over minderjarige bij overlijden van ouder(s)
Het ICBF (*Instituto Colombiano de Bienestar Familiar*) is de verantwoordelijke instantie voor de bescherming van kinderen. Wanneer een kind zijn ouders verliest of als de ouders hun rechten over het kind verliezen, is het ICBF verantwoordelijk voor het kind. Een *defensor de familia* (verdediger van het gezin)⁴⁷⁴ van het ICBF evalueert de situatie van het kind en bepaalt welk soort opvang (*modalidad de instituto*) het kind nodig heeft.⁴⁷⁵
- 3.7.8.6 Opvang van alleenstaande minderjarigen
In eerste instantie wordt altijd gekeken naar naaste familie als eerste opvang voor alleenstaande minderjarigen. Het ICBF geeft een subsidie aan deze families om het kind op te vangen. Als er geen naaste familie is, gaat het kind in de meeste gevallen naar een 'hogar sustituto' (vervangend tehuis). Dit is opvang bij een gezin dat geen familie is. Ook deze families krijgen subsidie. Een andere mogelijkheid is opvang in een 'casa de protección' (beschermingshuis). Het kind kan uiteindelijk geadopteerd worden. Een adoptiegezin ontvangt geen geld van de staat. Indien een alleenstaande minderjarige niet geadopteerd wordt, blijft het afhankelijk van de Colombiaanse staat en valt het onder de verantwoordelijkheid van het ICBF.⁴⁷⁶

Het ICBF heeft zelf geen opvanghuizen voor alleenstaande minderjarigen. Organisaties als private en kerkelijke instellingen die de opvang van alleenstaande minderjarigen verzorgen moeten aan de normen van het ICBF voldoen. Er werd

⁴⁷¹ Vertrouwelijke bron, april 2024.

⁴⁷² In artikel 3 van de wet staat dat met een kind (*niño* of *niña*) personen tussen de 0 en 12 jaar bedoeld wordt en met een adolescent (*adolescente*) de personen tussen 12 en 18.

⁴⁷³ LEY 1098 DE 2006, 8 november 2006.

⁴⁷⁴ Deze Defensor heeft niets van doen met de Defensoría Nacional (Nationale Ombudsman). De naam mag dan hetzelfde zijn; de defensor de familia is niet aan de Defensoría gelinkt.

⁴⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Abogados de Familia, *Diferencias entre los defensores y los comisarios de familia*, 29 augustus 2023.

⁴⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; ICBF, *Proceso Administrativo de Restablecimiento de Derechos*: <https://www.icbf.gov.co/programas-y-estrategias/proteccion/proceso-administrativo-de-restablecimiento-de-derechos-1b312af4-cf5f-415f-b853-133f7f643711> (geraadpleegd op 28 maart 2024).

geen onderscheid gemaakt op basis van bijvoorbeeld religie, etniciteit of afkomst, als het ging om toegang tot de opvang voor alleenstaande minderjarigen.⁴⁷⁷

- 3.7.8.7 Toegang tot onderwijs, medische zorg - beschikbaarheid van eten kleding en hygiëne, psychologische hulp
- Volgens een vertrouwelijke bron is er geen eenduidig beeld te geven van de standaarden en maatstaven betreffende de opvang van alleenstaande kinderen. Hoewel de overheid, c.q. het ICBF, normen heeft gesteld, worden deze met name buiten de grote steden niet gehaald. Er bestaat een groot verschil tussen de verschillende departementen. De opvang in de grote steden mag dan meer conform de gestelde normen zijn dan die in de rurale gebieden, in rurale gebieden is de kans wel groter dat een alleenstaande minderjarige door de gemeenschap of familie opgevangen wordt. De grootste uitdaging is het recht op onderwijs en gezondheidszorg, omdat dit niet altijd geboden kan worden.⁴⁷⁸

Dat de normen van het ICBF niet altijd gehaald worden, blijkt uit het aantal kinderen dat onder de verantwoordelijkheid van het ICBF viel en stierf door ondervoeding. Van de 265 kinderen die in La Guajira tussen 2019 en 2022 door ondervoeding waren gestorven, maakten er 95 onderdeel uit van een programma van het ICBF. Het ging in dit geval niet uitsluitend om alleenstaande minderjarigen. Volgens een inspectierapport van de overheidsinstanties die uitvoering moeten geven aan de zorg voor kinderen in La Guajira was de oorzaak gelegen in een gebrek aan toewijzingen van specifiek fondsen voor programma's ter bestrijding van ondervoeding evenals een gebrek aan communicatie tussen verschillende instanties over gevallen van ondervoeding.⁴⁷⁹ In november 2023 bracht de krant El Espectador op basis van informatie van het ICBF het aantal overleden buitenlandse kinderen in kaart. Tussen 2018 en juli 2023 overleden 36 buitenlandse kinderen terwijl zij onderdeel maakten van een programma van het ICBF. 34 van hen hadden de Venezolaanse nationaliteit en 27 van deze kinderen waren ondergebracht in pleeggezinnen of in opvanghuizen via het ICBF.⁴⁸⁰

3.8 Gota a gota – irreguliere kredietverstrekking

In bovenstaande alinea's werd ingegaan op de positie van specifieke groepen in Colombia. Onderstaande alinea's beschrijven de gang van zaken en risico's bij irreguliere kredietverstrekking.

- 3.8.1 *Betekenis gota a gota*
- Druppel voor Druppel (Gota a Gota) is een manier van irreguliere kredietverstrekking aan personen die geen toegang hebben tot reguliere leningen en snel een lening nodig hebben voor een acute situatie. Gota a gota leningen worden vooral aangeboden door gewapende en criminele groepen, die het aangeboden geld op korte termijn willen innen tegen enorme rentetarieven. In openbare bronnen bestaat geen eenduidig beeld over het terug te betalen bedrag. De krant El País schreef dat de rentetarieven kunnen oplopen tot twintig procent per dag van het

⁴⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; ICBF, *Proceso Administrativo de Restablecimiento de Derechos*: <https://www.icbf.gov.co/programas-y-estrategias/proteccion/proceso-administrativo-de-restablecimiento-de-derechos-1b312af4-cf5f-415f-b853-133f7f643711> (geraadpleegd op 28 maart 2024).

⁴⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁴⁷⁹ El Espectador, *En La Guajira, 95 niños y niñas que murieron por desnutrición estaban en programas ICBF*, 15 november 2023; Contraloría General de la República, *190 - Contraloría General estableció 21 hallazgos fiscales por \$12.088 millones, al verificar cumplimiento de órdenes de Sentencia de la Corte Constitucional sobre derechos fundamentales de niñas y niños Wayuú*, 2023.

⁴⁸⁰ El Espectador, *Los 38 menores de edad migrantes que han fallecido cuidado del ICBF*, 11 november 2023.

geleende geld. Noticias Caracol meldde dat het terugbetaalde bedrag kon oplopen tot 400% van het geleende geld. Nadat de lening is verstrekt, gaan leden van het criminele netwerk over tot bedreigingen en geweldpleging als de schuldenaar de lening niet kan terugbetalen. De criminele netwerken schuwen het niet om vrienden en familieleden van de schuldenaar te bedreigen en met geweld te confronteren als er niet (tijdig) terugbetaald wordt. Criminele organisaties, zoals de *Oficina de Envigado* en de Clan del Golfo zijn het meest betrokken bij gota a gota. Het komt voor dat deze organisaties kleinere bendes het werk voor hen laten doen. De praktijk bestaat al decennialang in Colombia, maar heeft zich intussen verspreid naar andere landen in Latijns-Amerika. Colombiaanse criminele organisaties hebben bijvoorbeeld in Mexico lokale drugshandelnetwerken betaald om in hun territoria gota a gota kredieten te kunnen verstrekken, aldus Insight Crime.⁴⁸¹

3.8.2 *Manieren van kredietverstrekking*

Indien iemand geld wil lenen via het gota a gota systeem, dan kan dat in persoon gebeuren waarbij de schuldenaar van iemand anders geld overhandigd krijgt. Er zijn ook applicaties, die bijvoorbeeld middels Facebook worden aangeprezen, waar iemand snel zonder al te veel administratieve handelingen geld kan lenen. Een van deze applicaties heet PréstamoPlus.⁴⁸² Het komt ook voor dat personen, zonder daarom gevraagd te hebben, geld in hun virtuele portemonnee gestort krijgen. Snel na de storting van het eerste bedrag – het gaat om vaak om niet meer dan enkele tientallen euro's in Colombiaanse peso's – wordt de ontvanger van het geld gevraagd om terug te betalen, waarbij er direct rente in rekening wordt gebracht. Het is moeilijk te achterhalen wie achter het gestorte geld zit. De personen achter deze virtuele manier van gota a gota hebben vaak via sociale media volledige profielen van hun slachtoffers kunnen maken, waardoor ze over de nodige persoonsgegevens beschikken.⁴⁸³

3.8.3 *Risico's bij het aangaan van een lening Gota a Gota*

De rentes die betaald moeten worden voor een lening middels gota a gota zijn vele malen hoger dan bij een normale lening (zie boven). Door deze hoge rentes kunnen veel schuldenaars hun lening niet afbetalen. De gevolgen hiervan komen aan bod in de volgende paragraaf.⁴⁸⁴

3.8.4 *Consequenties van niet afbetalen lening*

Indien een schuldenaar zijn of haar lening niet kan afbetalen, gaat de criminele organisatie die het krediet verstrekt heeft over tot (doods)bedreigingen en/of fysiek geweld. Soms breken leden van de criminele organisatie in bij het huis van de schuldenaar om waardevolle zaken in beslag te nemen.⁴⁸⁵

⁴⁸¹ Insight Crime, *Banqueros criminales en Latinoamérica: una explicación del monopolio de Colombia en el gota a gota*, 28 juli 2023; El País, *Gota a gota: qué son y cómo funcionan los préstamos ilegales ofrecidos por grupos criminales*, 3 oktober 2023; vertrouwelijke bron, 23 januari 2024; El País, *La lucha contra los préstamos 'gota a gota', un producto 100% colombiano*, 9 maart 2024; Noticias Caracol, https://www.youtube.com/watch?v=4mDTI_gy8gM, 3 augustus 2023.

⁴⁸² Latina Noticias, <https://www.youtube.com/watch?v=Y2kj7qpCbmc>, 1 september 2023.

⁴⁸³ Noticias Caracol, https://www.youtube.com/watch?v=4mDTI_gy8gM, 3 augustus 2023.

⁴⁸⁴ Noticias Caracol, *Así cobran los gota a gota de Soacha: cámaras de seguridad captaron su violento accionar*, <https://www.youtube.com/watch?v=Q2GtIXdp-oQ>, 6 juli 2023.

⁴⁸⁵ Noticias Caracol, *Así cobran los gota a gota de Soacha: cámaras de seguridad captaron su violento accionar*, <https://www.youtube.com/watch?v=Q2GtIXdp-oQ>, 6 juli 2023; Latina Noticias, <https://www.youtube.com/watch?v=Y2kj7qpCbmc>, 1 september 2023; City TV, <https://www.youtube.com/watch?v=zwEdpqmvRCl>, 14 februari 2023.

3.8.5 *Mogelijkheid tot aangifte in geval van bedreigingen inzake gota a gota*

De Colombiaanse wet stelt het lenen van geld niet direct strafbaar, maar wel de woekerrente en elke vorm van intimidatie of afpersing waartoe kredietverstrekkers overgaan als de afbetalingstermijn is verstreken. Tijdens de verslagperiode kwam het voor dat slachtoffers van de woekerpraktijken gota a gota aangifte deden bij de politie. De angst voor repercussies weerhield volgens Noticias Caracol menig slachtoffer er echter van om aangifte te doen. Van de tachtig slachtoffers die de criminele groepering Tren de Aragua in de buitenwijk van Bogota Soacha had gemaakt, deden slechts vier personen aangifte. Deze aangifte leidde uiteindelijk tot de arrestatie van vier van de daders. In juni 2023 schreef Infobae dat tot dan toe 8.000 personen aangifte hadden gedaan omdat ze slachtoffer waren geworden van de virtuele manier van gota a gota. In oktober 2023 werden in een gezamenlijke operatie van de Fiscalía en de Nationale Politie negen personen opgepakt die te maken zouden hebben met deze manier van kredietverstrekking. Het is niet bekend hoeveel aangiftes daadwerkelijk tot een strafzaak en vervolging leiden (zie ook paragraaf 3.5.2).⁴⁸⁶

3.9 Afpersing

Toename afpersing

In Colombia is afpersing een misdrijf, dat in het wetboek van strafrecht wordt gedefinieerd als "het dwingen van een ander om iets te doen, te dulden of na te laten, met als doel het verkrijgen van onwettig voordeel voor zichzelf of voor een derde". De meeste illegale gewapende groeperingen worden in verband gebracht met deze illegale praktijk. Afpersing is de laatste jaren een steeds grotere bron van inkomsten voor deze organisaties geworden, temeer daar er minder risico's aan verbonden zijn dan andere illegale activiteiten zoals de drugshandel. Een vertrouwelijke bron stelde dat een van de redenen voor de stijging van het aantal afpersingen onder andere de verminderde coca-opbrengsten zijn. Om geld te verdienen hebben vele criminele organisaties zich op het afpersen toegelegd. Volgens cijfers van de organisatie *Corporación Excelencia en la Justicia* (CEJ)⁴⁸⁷ steeg in de eerste helft van 2023 afpersing met 38% ten opzichte van dezelfde periode in 2022. Dit betekent dat er in deze periode elke dag gemiddeld 29 afpersingen werden gepleegd.⁴⁸⁸

Wijze van benadering

Het afpersen van een persoon kan vrij anoniem gebeuren en door de moderne technologieën – mobiele telefoon, sociale media - hoeft er geen fysiek contact met het slachtoffer te zijn. Het komt ook voor dat er tussenpersonen worden gebruikt om personen af te persen. De Clan del Golfo gebruikte bijvoorbeeld een minderjarige om winkeliers en boeren af te persen in de departementen Casanare, Meta, Boyacá y Cundinamarca.⁴⁸⁹ CEJ schreef dat volgens cijfers van de

⁴⁸⁶ El País, *La lucha contra los préstamos 'gota a gota', un producto 100% colombiano*, 9 maart 2024; Noticias Caracol, <https://www.youtube.com/watch?v=Q2GtIXdp-oQ>, 6 juli 2023; Infobae, *Más de 8.000 personas han denunciado ser víctimas del "gota a gota virtual"*, 29 juni 2023; Redmas, *Las tácticas de los 'gota-gota virtuales' en las que han caído más de 8.000 colombianos*, 9 oktober 2023.

⁴⁸⁷ De organisatie is een denktank op het gebied van justitie, een opinievormer die als doel heeft een strategische visie te geven op de justitiële sector op de middellange en lange termijn.

⁴⁸⁸ CEJ, *Se agudiza la criminalidad en Colombia: cada día más de mil personas son víctimas de hurtos y/o extorsión*, 21 september 2023; Razón Pública, *La extorsión, una amenaza en aumento*, 22 oktober 2023; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁴⁸⁹ France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; El Tiempo, *Capturan a 20 integrantes del Clan del Golfo por extorsión, sicariato y microtráfico*, 22 september 2023; Cambio, *Clan del Golfo usaba menor para extorsiones e inteligencia*, 26 juli 2023; Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; Razón Pública, *La extorsión, una amenaza en aumento*, 22 oktober 2023.

Colombiaanse Nationale Politie de telefoon het belangrijkste middel was dat door criminelen werd gebruikt (42,6%), gevolgd door directe afpersing (23,2%), sociale netwerken (14,6%) en afpersingsbrieven (6,7%).⁴⁹⁰

Slachtoffers

Het slachtoffer van afpersing is vaak een kleine middenstander die zogenaamd beschermingsgeld moet betalen. Maar andere personen in de gemeenschap, waar een illegale groepering actief is of de controle over heeft, worden niet gespaard. Voor een kleine verbouwing kan iemand al afgeperst worden.⁴⁹¹ Bijna alle middenstanders in de havenstad Buenaventura worden door de lokale groeperingen de Shottas of de Espartanos afgeperst. Een vertrouwelijke bron merkt op dat hoewel er een staakt-het-vuren tussen beide groeperingen is afgesproken, ze onverminderd doorgaan met het afpersen van personen.⁴⁹²

Het komt ook voor dat iemands auto wordt gestolen en dat de auto tegen betaling wordt teruggegeven. De Pachencas die aan de Caribische kust van Colombia opereren, ontvangen met name afpersingsgeld van de toeristische sector die de afgelopen jaren in deze regio is opgekomen. Ook zou deze groepering landeigenaren dwingen hun bezittingen te verkopen en een deel van de winst met hen te delen.⁴⁹³

Bedragen en frequentie van betaling afpersing

Er is geen vaststaand bedrag te geven van het geld dat bij afpersingen betaald moet worden. Het gaat vaak om regelmatige betalingen – het zogenaamde beschermingsgeld⁴⁹⁴ – in plaats van een eenmalig bedrag. Deze regelmatige betalingen bedragen doorgaans om enkele tientallen euro's in Colombiaanse peso's. Volgens een vertrouwelijke bron werd er vroeger ook nog echt bescherming geboden – vaak tegen andere afpersers –, maar nu komt het voor dat verschillende partijen betaald moeten worden. Het kan voorkomen dat personen om een eenmalige betaling wordt gevraagd. Hier kunnen de bedragen oplopen tot enkele duizenden euro's in Colombiaanse peso's. Maar in de meeste gevallen blijft het niet bij een enkele betaling. Zolang afpersers nog geld van iemand menen te kunnen krijgen, zullen ze doorgaan met het afpersen, aldus een vertrouwelijke bron.⁴⁹⁵

Wijze van inning

Net als bij de benadering zijn er verschillende manieren waarop het geld geïnd wordt. Het kan in persoon, via online betalingen of via tussenpersonen gebeuren.⁴⁹⁶

Intimidatie, bedreigingen en fysiek geweld – waaronder moord van naasten – zijn manieren waarop slachtoffers worden gedwongen om te betalen. Ook komt het voor dat de afpersers zich eigendommen van het slachtoffer toe-eigenen indien het

⁴⁹⁰ CEJ, *Se agudiza la criminalidad en Colombia: cada día más de mil personas son víctimas de hurtos y/o extorsión*, 21 september 2023.

⁴⁹¹ De afpersers menen dat als iemand geld voor een verbouwing heeft er geld bij deze persoon is te halen.

⁴⁹² Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024.

⁴⁹³ El Tiempo, *Capturan a 20 integrantes del Clan del Golfo por extorsión, sicariato y microtráfico*, 22 september 2023; Cambio, *Clan del Golfo usaba menor para extorsiones e inteligencia*, 26 juli 2023; Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022.

⁴⁹⁴ De kleine bedragen die met afpersingen betaald worden, wordt 'vacuna' (vaccinatie) genoemd.

⁴⁹⁵ Infobae, *Tienen doce horas para pagar o le "explotan" el negocio: así extorsionan a comerciantes en el sur de Bogotá*, 23 oktober 2023; El Tiempo, *Capturan a 20 integrantes del Clan del Golfo por extorsión, sicariato y microtráfico*, 22 september 2023; DW, *La 'vacuna', un delito que erosiona la economía colombiana*, 17 januari 2023; vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁴⁹⁶ France24, *In the Colombian jungle with ELN rebels*, 16 november 2023; El Tiempo, *Capturan a 20 integrantes del Clan del Golfo por extorsión, sicariato y microtráfico*, 22 september 2023; Cambio, *Clan del Golfo usaba menor para extorsiones e inteligencia*, 26 juli 2023; Insight Crime, *The Shottas*, 24 november 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; Razón Pública, *La extorsión, una amenaza en aumento*, 22 oktober 2023.

slachtoffer niet betaalt. Om de schuldenaar te laten betalen worden ook familieleden en eventuele werknemers bedreigd. Het is voorgekomen dat (werknemers van) winkeliers of boeren werden vermoord omdat zij weigerden om de afpersers te betalen.⁴⁹⁷ Zo meldde de krant *El Tiempo* in december 2023 dat een winkelmedewerker vermoord werd nadat de winkeleigenaar weigerde te betalen. Volgens het artikel bood de politie vervolgens bescherming aan de eigenaren, zowel voor het winkelpand als persoonlijk bescherming. De eigenaar zou, na het voorval echter besloten hebben het land te verlaten.⁴⁹⁸ Begin januari 2024 werd een winkeleigenaar in Bogota omgebracht, volgens berichtgeving door de criminele bende 'Los Satanas', nadat hij weigerde te betalen. Volgens de berichtgeving had de eigenaar eind december 2023 melding gedaan van de bedreigingen die hij kreeg.⁴⁹⁹ In januari 2024 meldde het nieuwskanaal Noticias RCN dat veel winkeleigenaren in Bogota hun winkels sloten uit angst voor de uitvoering van de bedreigingen die zij kregen. Daarbij werd gebruik gemaakt van een voorbeeld van een man die in Bogota een winkel had geopend nadat hij gevlucht was voor geweld uit een van de conflictgebieden. Kort na de opening van zijn winkel kreeg hij pamflet verstuurd en een audiobericht waarin vermeld werd dat hij een miljoen pesos (ongeveer EUR250) moest betalen. Als hij niet zou betalen zou hij vermoord worden en zijn winkel in brand gestoken. De man besloot zijn winkel te sluiten als gevolg van de bedreigingen.⁵⁰⁰ Het komt voor dat afpersers bezittingen als auto's, huizen of sieraden eisen als de schuldenaar geen geld heeft om te betalen. Een vertrouwelijke bron merkte op dat het de afpersers over het algemeen gaat om snel geld te verdienen en dat ze niet geïnteresseerd zijn in de overname van huizen.⁵⁰¹ Hoe een schuldaflossing door het overdragen van onroerend goed of andere goederen administratief geregeld wordt, is niet bekend.

Aangifte in geval van afpersing

Er kan aangifte gedaan worden in geval van afpersing. Volgens het informatie- en statistieksysteem van de Colombiaanse Nationale Politie (SIEDCO) waren er tot 31 augustus 2023 6529 gemelde gevallen van afpersing. De meeste gevallen van afpersing vonden plaats in het departement Antioquia (1041 gevallen), gevolgd door respectievelijk Atlántico (832 gevallen), Cundinamarca (797 gevallen) en Valle del Cauca (662 gevallen).⁵⁰² Het aantal aangiftes was volgens cijfers van de politie van 9.791 gevallen in 2022 gegaan naar 10.263 in 2023 – een toename van 5%. 77% van de personen die aangifte hadden gedaan in 2023 zou uiteindelijk niet zijn ingegaan op eisen van de afpersers. In 2023 zouden 2.775 personen vanwege afpersingspraktijken door de Colombiaanse politie zijn opgepakt.⁵⁰³ Nadat aangifte vanwege afpersing werd gedaan tegen een onderafdeling van de Clan del Golfo – de zogeheten Gonzalo Oquendo Urrego -, werden bij een gezamenlijk actie van het leger, de luchtmacht en het CTI van de Fiscalía vier leden van de criminele groepering opgepakt (voor meer informatie over aangiftes zie paragraaf 3.2).⁵⁰⁴

⁴⁹⁷ *El Tiempo*, *Asesinan a empleado de tienda en Sincelejo porque su jefe se negó a pagar extorsiones*, 26 december 2023; Infobae, *Tienen doce horas para pagar o le “explotan” el negocio: así extorsionan a comerciantes en el sur de Bogotá*, 23 oktober 2023; Insight Crime, *The Pachencas*, 10 mei 2022; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTQ+ en Colombia*, p.16, 36 december 2023.

⁴⁹⁸ *El Tiempo*, *Asesinan a empleado de tienda en Sincelejo porque su jefe se negó a pagar extorsiones*, 26 december 2023.

⁴⁹⁹ Infobae, *Asesinaron a comerciante en Bogotá tras negarse a pagar una extorsión*, 9 januari 2024

⁵⁰⁰ Noticias RCN, *Victima de extorsión por miedo de ser asesinado a manos de ‘Los Satanas’ ceró su negocio*, 20 januari 2024.

⁵⁰¹ Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵⁰² Razón Pública, *La extorsión, una amenaza en aumento*, 22 oktober 2023.

⁵⁰³ *El Tiempo*, *En seis ejes concentra la Policía Nacional ruta para reducir la extorsión en Colombia*, 14 januari 2024.

⁵⁰⁴ Cambio, *Clan del Golfo usaba menor para extorsiones e inteligencia*, 26 juli 2023.

Deze successen staan volgens vertrouwelijke bronnen in schril contrast met de enorme straffeloosheid rondom afpersingspraktijken. Door intimidatie, directe bedreigingen, geweld en angst voor represailles durven veel slachtoffers geen aangifte te doen en blijven de daders ongestraft.⁵⁰⁵

3.10 Dienstplicht

De dienstplicht is in principe verplicht voor elke jongeman die de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. In het vorige ambtsbericht stond dat mannen die tot een bepaalde categorie behoorden (zoals, lid van inheemse gemeenschap, enige zoon, of gewetensbezwaarde) niet in dienst hoefden. Ook bestond er de mogelijkheid om de dienstplicht af te kopen. Een man die niet verscheen als hij voor de militaire dienstplicht was opgeroepen en geen vrijstelling had gekregen, moest een boete betalen die opliep naarmate de vertraging een langere periode betrof. (Voor uitgebreidere informatie over de dienstplicht in Colombia zie paragraaf 3.12.6 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022).⁵⁰⁶

Eind 2021 oordeelde het Constitutionele Hof van Colombia dat leden van de Afro-Colombiaanse, Raizal en Palenquero⁵⁰⁷ gemeenschappen eveneens waren uitgesloten van de militaire dienstplicht. Eerder waren alleen jongemannen van de inheemse gemeenschap vrijgesteld van de dienstplicht. Met de beslissing van het Constitutionele Hof werden ook leden van andere minderheden in Colombia vrijgesteld van de dienstplicht.⁵⁰⁸

In het vorige ambtsbericht stond dat transmannen niet waren vrijgesteld van de dienstplicht, maar het zou naar verluidt evenmin voor hen een optie zijn om deze wel te vervullen vanwege de angst voor discriminatie en eventuele agressie vanwege de machocultuur in het Colombiaanse leger. Transmannen ondervonden daarom problemen op de arbeidsmarkt omdat ze geen militair boekje (*libreta militar*) konden overleggen als ze daarom gevraagd werden.⁵⁰⁹ Volgens bronnen was deze situatie tijdens de verslagperiode van dit ambtsbericht niet veranderd.⁵¹⁰ Tijdens de verslagperiode werd in het parlement een wet besproken die ervoor moest zorgen dat de dienstplicht voor vrouwen, transpersonen en non-binaire personen niet meer verplicht zou zijn. De senaat moest het wetsvoorstel nog bekijken.⁵¹¹ USDoS schreef dat het volgens religieuze groeperingen voor individuen moeilijk bleef om op religieuze gronden vrijstelling te krijgen van militaire dienst.⁵¹²

Tijdens de huidige verslagperiode is Wet 2341 van 2023 aangenomen die bepaalt dat Colombianen die als dienstplichtontduikers worden beschouwd de mogelijkheid krijgen om hun situatie op te lossen. Dienstplichtontduikers zijn diegenen die hun

⁵⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 19 februari 2024; vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; Colombia Diversa, *La realidad de la discriminación Situación de derechos humanos de las personas LGBTIQ+ en Colombia*, p.101, 36 december 2023.

⁵⁰⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 123-124, maart 2022.

⁵⁰⁷ De Raizales vormen een etnische gemeenschap omdat zij hun eigen taal en cultuur hebben. Hun Afro-Anglo-Antilliaanse culturele wortels komen tot uiting in een sterke culturele identiteit die hen onderscheidt van de rest van de Colombiaanse bevolking. Het Palenquero-volk is het enige Afro-Colombiaanse volk op het vasteland van Colombia dat nog een taal van Afrikaanse oorsprong spreekt: Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 24, maart 2022

⁵⁰⁸ El País, *Comunidades negras, raizales y palenqueros no tendrán que prestar servicio militar obligatorio*, 10 december 2021.

⁵⁰⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 123, maart 2022.

⁵¹⁰ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵¹¹ Caribe afirmativo, *Se aprueba en segundo debate de la Cámara de Representantes el proyecto de ley para que las mujeres, personas trans y no binarias no sean obligadas a prestar el servicio militar*, 29 februari 2024.

⁵¹² USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 8, 20 maart 2023.

dienstplicht niet hebben vervuld terwijl ze dat wel hadden moeten doen. De wet bepaalt onder andere dat jongemannen die ouder zijn dan 24 jaar en universiteitsstudenten die ten minste vijf semesters hebben afgerond, volledig worden vrijgesteld van geldboetes, als ze de dienstplicht niet gedaan hadden of als ze geen vrijstelling van de dienstplicht hadden gekregen. Om het militaire boekje te bemachtigen moeten ze nog wel een compensatiebedrag betalen. Dit bedrag werd berekend naar verhouding⁵¹³ van inkomen.⁵¹⁴

3.11 Rekrutering van minderjarigen

Ondanks de inspanningen van de regering om vrede te sluiten met illegale gewapende organisaties was de gedwongen rekrutering van minderjarigen door deze organisaties nog steeds een van de grootste uitdagingen voor het land. Sinds 2021 waren er ongeveer 350 gevallen van rekrutering van minderjarigen, waarvan meer dan de helft in 2023 (184 gevallen). Volgens de Nationale Ombudsman waren inheemse minderjarigen het vaakst slachtoffer van rekrutering, met 68,4% van de gevallen. Van de 184 gevallen was 59,8% van de slachtoffers mannelijk (110 gevallen) en 40,2% vrouwelijk (74 gevallen). De departementen met het hoogste aantal gemelde gevallen in 2023 (de periode januari tot november) waren Cauca, met 125; Norte de Santander met veertien; Nariño, met tien; Arauca en Putumayo, elk met zes; en Caquetá en Caquetá elk met vijf gevallen. Er zou ook in stedelijke centra gerekruteerd worden, maar exacte cijfers hierover zijn niet bekend.⁵¹⁵ Volgens de Defensoría gaven haar cijfers echter niet de realiteit weer. Het daadwerkelijke aantal lag waarschijnlijk hoger.⁵¹⁶

Volgens de Defensoría waren de beide facties van de dissidente FARC en het ELN verantwoordelijk voor de meeste gevallen van gedwongen rekrutering met respectievelijk 91% en 7% van alle gevallen.⁵¹⁷ Volgens bronnen werden minderjarigen steeds minder vaak met geweld gedwongen om zich bij de illegale gewapende groeperingen aan te sluiten. Het gebeurde door de verslechterde humanitaire situatie in het land dat minderjarigen zich bij gewapende georganiseerde groeperingen aansloten door de belofte van voedsel, kleding en een dak boven het hoofd. In mei 2023 werden naar verluidt vier inheemse jongens in het departement Putamayo vermoord door een factie van het EMC, het zogenaamde Caroline Ramírez Front. Ze zouden geprobeerd hebben te ontsnappen, nadat de groepering hen gedwongen had tot hun gelederen toe te treden (zie paragraaf 1.1.2).⁵¹⁸

⁵¹³ Voor 2023 kon dat van 58.000 Colombiaanse peso's (ongeveer 14 euro) – voor personen zonder inkomen – oplopen tot 580.000 Colombiaanse peso's (ongeveer 140 euro) – voor personen die vier keer het wettelijke maandelijkse minimumloon (1160000 Colombiaanse peso's – ongeveer 272 euro) verdienen.

⁵¹⁴ El Tiempo, *Ojo, remisos: estos serán los precios de la libreta militar; le quitarán sanciones*, 30 november 2023.

⁵¹⁵ Caracol Radio, *La Defensoría del Pueblo registró 184 casos de reclutamiento de menores en 2023*, 13 februari 2024; Save the Children, *Crítica situación de desaparición y reclutamiento de niñas, niños, adolescentes y jóvenes en el departamento del Cauca: 140 casos reportados en 2023*, 31 augustus 2023; VOA, *Reclutamiento de menores en Colombia no se detiene pese a las apuestas por la paz*, 24 november 2023; vertrouwelijke bron, 11 januari 2024; vertrouwelijke bron, 7 december 2023; El Tiempo, *En 2022, Colombia fue incluido de nuevo en el informe sobre Niños y Conflictos Armados de la ONU*, 2 december 2023.

⁵¹⁶ Defensoría, *El reclutamiento de niñas, niños y adolescentes es un crimen de guerra que debe parar de inmediato*, 12 februari 2024.

⁵¹⁷ Caracol Radio, *La Defensoría del Pueblo registró 184 casos de reclutamiento de menores en 2023*, 13 februari 2024.

⁵¹⁸ VOA, *Reclutamiento de menores en Colombia no se detiene pese a las apuestas por la paz*, 24 november 2023; vertrouwelijke bron, 6 december 2023; El País, *Los fuegos nunca pararon: la paz total mantiene solo dos de sus cinco ceses*, 23 mei 2023; Infobae, *Revelaron nuevos detalles de la masacre de cuatro menores indígenas en Putumayo*, 21 mei 2023; ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 6-7, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 7 december 2023; France24, *Colombia: ¿hacia la 'paz total' o parcial?*, 14 december 2023.

Volgens een rapport van *International Crisis Group* (ICG) sluiten de trends in de rekrutering van minderjarigen aan bij de redenen waarvoor oudere personen waaronder jongvolwassenen zich bij gewapende en criminele groepen aansluiten. Gedomobiliseerde leden van deze groepen die hun groeperingen in de periode 2018 - 2022 hadden verlaten deelden dat hun motivatie om zich aan te sluiten bij de groeperingen gelegen was in een gebrek aan toegang tot onderwijs, gebrek aan financiële middelen, de mogelijkheid om een machtspositie te bekleden en familiebanden. In de beschrijvingen van hun eigen rekrutering noemden deze gedomobiliseerde personen intimidatie, ontheemding, trucs en verleidingen, beloftes van materiele ondersteuning, mishandelingen in de thuissituatie die hen ertoe bracht te zoeken naar alternatieven en het geleidelijk betrokken raken bij illegale activiteiten.⁵¹⁹

3.12 Vrijheden

3.12.1 *Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging*

Artikel 13 van de Colombiaanse grondwet stelt dat eenieder vrij en gelijk geboren wordt, dezelfde bescherming van de autoriteiten zal genieten en dezelfde rechten, vrijheden en mogelijkheden heeft ongeacht redenen zoals politieke, filosofische of religieuze overtuiging.⁵²⁰ Net zoals in het jaar 2021 schreef Freedom House dat de Colombiaanse regering over het algemeen de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in 2022 respecteerde.⁵²¹ Het departement van Religieuze Zaken van het Colombiaanse ministerie van Binnenlandse Zaken verleende steun aan de 32 departementen voor de uitvoering van het nationale overheidsbeleid voor vrijheid van godsdienst. Religieuze en interreligieuze ngo's bleven religieuze vrijheid en tolerantie promoten via hun programma's en maatschappelijke betrokkenheid.⁵²² USDoS schreef dat volgens religieuze groeperingen het voor individuen moeilijk bleef om op religieuze gronden vrijstelling te krijgen van militaire dienst (zie ook paragraaf 3.10).⁵²³ Hierover is geen nadere informatie bekend.

Het bureau van de procureur-generaal (Fiscalía) meldde dat niet-statelijke actoren drie religieuze leiders in 2022 hadden gedood, tegenover geen enkele in 2021. Ngo's en vertegenwoordigers van kerken meldden dat illegale gewapende groepen mensenrechtenverdedigers bleven doden, bedreigen of verplaatsen, onder wie sommige religieuze leiders. De religieuze leiders waren niet vermoord vanwege hun denominatie, maar omdat ze vanuit hun functie activiteiten ontplooiden ten behoeve van de mensenrechten, het ondersteunen van binnenlandse ontheemden, hulp bij landteruggaveclaims en het ontmoedigen van de cocateelt. Derhalve konden ze als sociaal leider gezien worden. Deze activiteiten waren een doorn in het oog van de illegale gewapende groeperingen.⁵²⁴

3.12.2 *Vrijheid van meningsuiting*

De Colombiaanse Grondwet van 1991 garandeert de vrijheid van meningsuiting.⁵²⁵ Colombia scoorde echter laag op de index van persvrijheid van Reporters zonder Grenzen (RSF: *Reporters Without Borders*). Zo stond het land in 2023 op de 139ste

⁵¹⁹ ICG, *Protecting Colombia's Most Vulnerable on the Road to "Total Peace"*, 24 februari 2024.

⁵²⁰ Constitución Política Colombia, TÍTULO II DE LOS DERECHOS, LAS GARANTÍAS Y LOS DEBERES, artículo 13, 1991.

⁵²¹ Freedom House, *Freedom in the World 2023*, D2, 2 februari 2023.

⁵²² USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 2, 6-7, 20 maart 2023.

⁵²³ USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 8, 20 maart 2023.

⁵²⁴ Infobae, *Colombia entre los países donde crece la persecución contra los cristianos, asegura ONG holandesa*, 10 februari 2022; El Tiempo, *Exclusivo: el lío de tierras que estaría detrás del asesinato de pastor en Cartagena*, 16 mei 2023; USDoS, *COLOMBIA 2022 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT*, p. 1, 20 maart 2023.

⁵²⁵ <https://rsf.org/en/country/colombia> (geraadpleegd op 1 februari 2024).

plek van de 180 landen. Hiermee stond het iets hoger op de lijst dan in het jaar 2022, toen het op de 145ste plek, maar nog steeds lager dan de jaren daarvoor. In 2020 en 2021 stond het respectievelijk op de 130ste en 134ste plek op de index van persvrijheid.⁵²⁶

Freedom House schreef over de ontwikkelingen van het jaar 2022 dat de regering de toegang tot het internet niet beperkte en geen websites censureerde. Twitter en andere sociale media zouden belangrijke platformen zijn voor de politieke discussie, maar grote delen van Colombia hadden geen toegang tot lokaal nieuws, omdat er geen verslag van werd gedaan. Individuen konden normaalgesproken vrijelijk uitkomen voor hun mening in de grotere stedelijke centra. In meer afgelegen gebieden waar de staat, rebellen en criminelen over de controle vochten zou de vrijheid van meningsuiting echter onder druk staan. Overheidsfunctionarissen, onder wie president Petro, zouden zich laatdunkend over leden van de pers hebben uitgelaten, omdat deze zich negatief over de regering zouden hebben uitgelaten. Voor het jaar 2023 werd een soortgelijke situatie geschetst.⁵²⁷ Een vertrouwelijke bron bevestigde dit beeld en stelde dat het slecht gesteld is met de vrijheid van meningsuiting in gebieden waar de staat weinig presentie heeft en waar gewapende georganiseerde organisaties de controle hebben of aanwezig zijn.⁵²⁸

Specifieke doelwitten

Eenieder die zich uitte tegen de (economische) belangen van gewapende georganiseerde groeperingen of publiceerde over de corruptie en misstanden binnen de lokale autoriteiten, waaronder de vermeende banden tussen lokale autoriteiten en gewapende georganiseerde organisaties, liep het risico op intimidatie, bedreigingen of fysiek geweld (zie ook paragraaf 3.7.1.3).

Monitoring van facebook-, X-pagina's (voorheen Twitter), internetdiscussiegroepen

Een vertrouwelijke bron stelde dat tijdens de regering van Petro er geen gevallen bekend werden gemeld waarbij de staat trachtte sociale media platformen te monitoren.⁵²⁹

In 2022 verscheen in het nieuws dat leden van het Colombiaanse leger illegale dossiers bijhielden van tientallen politici, rechters, voormalige leden van de Colombiaanse strijdkrachten, mensenrechtenactivisten en journalisten. Ook in 2019 zou het leger op onrechtmatige wijze surveillance activiteiten hebben uitgevoerd (zie ook paragraaf 3.8.2 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022). Volgens een vertrouwelijke bron was met dit gegeven niets gedaan en waren de verantwoordelijken voor deze illegale praktijken niet ter verantwoording geroepen.⁵³⁰

3.12.3 *Vrijheid van demonstratie*

In het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 stond dat eind april 2021 Colombianen massaal de straat op gingen vanwege een onpopulaire belastinghervorming van de toenmalige regering Duque. De demonstraties groeiden uit tot een massaal protest, de *Paro Nacional* (Landelijke Staking) genaamd. De demonstraties waren gericht tegen onder andere de door COVID-19 gestegen

⁵²⁶ <https://rsf.org/en/index?year=2023> (geraadpleegd op 1 februari 2024).

⁵²⁷ <https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2023> (geraadpleegd op 1 februari 2024); <https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2024> (geraadpleegd op 25 maart 2024); FLIP, *El presidente Petro endurece su discurso contra el periodismo y alienta su criminalización*, 12 mei 2023.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024

⁵²⁹ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024

⁵³⁰ Vertrouwelijke bron, 12 februari 2024; Freedom House, *Freedom on the Net 2023, Colombia*, [Colombia: Freedom on the Net 2023 Country Report | Freedom House](#), paragraaf C5.

armoedecijfers, schendingen van mensenrechten en het in de ogen van de demonstranten falende beleid van de regering Duque om deze schendingen tegen te gaan.⁵³¹ Door hardhandig optreden en buitensporig geweld door met name de *Escuadrón Móvil Antidisturbios* (ESMAD: Mobiele Eenheid) van de nationale politie vielen tientallen doden – de schattingen lopen uiteen van veertig tot ongeveer negentig – en honderden gewonden. Leden van de *primera línea* (de eerste lijn)⁵³² van de demonstranten zouden door de politie bedreigd zijn en sommigen zouden gericht vermoord zijn. De hoogste baas van de nationale politie voerde ter verdediging van het hardhandig optreden van de politie aan dat de demonstranten veel geweld en vandalisme aan de dag hadden gelegd. Twee van de geverifieerde doden tijdens de demonstraties waren naar verluidt politieagenten die door geweld van de demonstranten waren omgekomen.⁵³³

Na het aantreden van Petro kwamen criticasters van het optreden van de regering Duque tijdens de *Paro Nacional* zelf in de regering.⁵³⁴ Ook de regering Petro heeft te maken met demonstraties. Zo waren er in 2023 demonstraties tegen hervormingen en beleidsvoorstellen van de regering. Duizenden mensen gingen met name in de grote steden de straat op om te demonstreren tegen bijvoorbeeld de verhoging van de benzineprijs, de Paz Total en het voornemen om de arbeidsmarkt te hervormen. Ook waren er demonstraties vanwege de schandalen rondom Petro's entourage. Begin maart 2024 gingen bijvoorbeeld tienduizenden personen de straat op in steden als Bogotá, Medellín en Cali om tegen de regering Petro te demonstreren. De demonstraties verliepen voor zover bekend zonder noemenswaardige incidenten.⁵³⁵

3.12.3.1 Consequenties deelname aan demonstraties van 2021

Naar aanleiding van de *Paro Nacional* werden honderden jongeren die aan de demonstraties hadden meegedaan gearresteerd. De Fiscalía meldde dat in het kader van de demonstraties van 2021 630 mensen (580 mannen, 50 vrouwen) werden vervolgd voor vermeende misdaden gepleegd tijdens deze protesten.⁵³⁶ Van de veroordelingen sprongen de veroordelingen eruit die een rechter in november 2022 uitsprak tegen vier leden van de *primera línea*. De vier jongeren werden veroordeeld tot 14 jaar en zeven maanden gevangenisstraf voor het martelen van burgers die ze ervan verdachten undercoveragenten te zijn.⁵³⁷

Volgens een vertrouwelijke bron zaten er begin 2024 nog ongeveer zestig personen vast vanwege hun deelname aan de *Paro Nacional*. Het is volgens de bron mogelijk dat de Colombiaanse autoriteiten nog op zoek zijn naar personen die tijdens hun deelname betrokken waren bij zware ongeregeldeheden, zoals geweld tegen de

⁵³¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 12, maart 2022.

⁵³² De *Primera Línea* bestond uit demonstranten die zichzelf als taak hadden gegeven om de andere demonstranten te beschermen. Ze droegen derhalve vaak helmen en andere beschermende kleding en hadden schilden en waren soms zelf bewapend met stokken. Ook waren er gevallen waarbij ze met molotov cocktails naar de politie gooiden.

⁵³³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 73, maart 2022.

⁵³⁴ El País, *Cuatro años de un paro nacional que cambió la historia de Colombia*, 21 november 2023.

⁵³⁵ Euronews, *Colombia | Protestas y bloqueos por el aumento del precio de la gasolina*, 29 augustus 2023; France24, *Miles protestaron en Colombia contra el Gobierno de Petro mientras caía la reforma laboral*, 21 juni 2023; El Tiempo, *Nadie les impedirá marchar': presidente Petro sobre protestas contra su Gobierno*, 16 augustus 2023;⁵³⁵ Vertrouwelijke bron, 20 januari 2023; BBC Monitoring, *Briefing: 'Tens of thousands' in Colombia join anti-government protests*, 6 maart 2024.

⁵³⁶ 185 personen werden aangeklaagd met voorarrest, 79 met huisarrest en 52 met proeftijd of een alternatieve maatregel voor detentie. In sommige gevallen werden personen vrijgelaten op grond van het verstrijken van de termijn of omissies in de bewijsstukken van de Fiscalía

⁵³⁷ Caracol Radio, *Los registros judiciales de La Primera Línea*, 5 december 2022; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 11, 14 februari 2024

Colombiaanse veiligheidstroepen.⁵³⁸ In hoeverre de Colombiaanse autoriteiten hier daadwerkelijk werk van maken is niet bekend.

President Petro heeft een andere kijk op de Paro Nacional dan zijn voorganger Duque. In Petro's kabinet maakt Gareth Steven Sella Forero, voormalig lid van de primera línea, zelfs deel uit van het kabinet als viceminister van Jeugd. In december 2022 verklaarde de nieuw aangetreden president Petro dat zijn regering van plan was de jongeren - die nog vastzaten vanwege hun deelname aan de demonstraties - vanuit het kader van de Paz Total vrij te laten. Volgens de minister van Justitie ging het hierbij niet om een algemene vrijlating uit de gevangenis, maar zou het proces van elk van de betrokkenen worden onderzocht.⁵³⁹ De minister zei tevens dat geen van de beoogde vrijgelaten aangeklaagd was voor misdaden tegen de menselijkheid, moord, seksuele misdrijven, misdaden tegen minderjarigen of marteling.⁵⁴⁰

Toenmalig procureur-generaal Barbosa reageerde op de verklaring van Petro dat het een rechter was, en niet de president, die de vereisten moest toetsen en al dan niet moest instemmen met het verlenen van vrijheid aan gevangenen.⁵⁴¹ Het constitutioneel hof was het met Barbosa eens en stelde in november 2023 dat de president en de uitvoerende macht in het algemeen niet de vrijlating konden bevelen van iemand die van zijn vrijheid was beroofd door een gerechtelijk bevel.⁵⁴² Ondertussen waren er al vier jongeren die aan de Paro Nacional hadden deelgenomen vrijgelaten vanuit het kader van de Paz Total. Dertien jongeren die waren gearresteerd werden vrijgelaten omdat het Openbaar Ministerie niet kon bewijzen dat ze strafrechtelijk aansprakelijk waren voor de misdaden waarvan ze werden beschuldigd.⁵⁴³ Voor zover bekend is geen van de vrijgelaten jongeren opnieuw door de autoriteiten gearresteerd.

Vertrouwelijke bronnen zeiden dat personen die aan de Paro Nacional deelgenomen hebben nog steeds bedreigingen vanuit de politie kunnen krijgen. Het gaat hier om personen die opgepakt en mishandeld zijn of getuige waren van mishandeling van demonstranten door de politie. Deze personen worden door de politie onder druk gezet om geen aangifte van de misstanden te doen. Veel personen doen derhalve geen aangifte en houden hun mond, aldus de bronnen.⁵⁴⁴

Misstanden door politie of andere onderdelen van de Fuerza Publica kunnen gemeld worden bij de Procuraduría waarna de Fiscalía een onderzoek instelt (zie paragraaf 3.13.2). Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken bleef er echter sprake van straffeloosheid onder leden van de veiligheidsdiensten. Belemmeringen om die straffeloosheid aan te pakken zouden onder ander bestaan uit inadequate bescherming van getuigen en onderzoekers, vertragingstactieken door advocaten

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁵³⁹ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia UNOFFICIAL ENGLISH VERSION OF REPORT A/HRC/52/25*, p. 12, 20 februari 2023.

⁵⁴⁰ Infobae, *Dos integrantes de la primera línea de Bucaramanga fueron liberados para convertirse en voceros de paz*, 4 januari 2023; Infobae, *Gareth Sella, viceministro de la Juventud, se refirió a la derogación del decreto sobre drogas: ¿qué dijo?*, 11 december 2023.

⁵⁴¹ Semana, *Fiscal Francisco Barbosa: "Los jueces tendrán la última palabra", tras reunión con Gustavo Petro quedaron claros los límites del Gobierno con liberaciones de la primera línea*, 16 december 2022.

⁵⁴² El País, *Corte Constitucional determinó que miembros de Primera Línea no podrían ser liberados sin justificación del Gobierno*, 1 december 2023.

⁵⁴³ Infobae, *Danilo Rueda responde por la libertad de Primera Línea tras decisión de la Corte Constitucional: "Ellos se manifestaron sin violencia armada"*, 3 december 2023.

⁵⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; Vertrouwelijke bron, 13 februari 2024; Amnesty International, *Pum! Cayó conmemora con música a las víctimas de represión policial de protestas en Colombia*, 30 april 2024.

van de verdediging en een gebrek aan overzicht door justitie om zaken effectief en tijdig te behandelen.⁵⁴⁵

3.12.4 *Vakbonden*

De Colombiaanse wet geeft werknemers het recht om vakbonden op te richten en zich daarbij aan te sluiten, collectief te onderhandelen en stakingen te houden. Leden van het leger en de politie is het echter verboden om vakbonden op te richten of zich daarbij aan te sluiten.⁵⁴⁶ Ook tijdens deze verslagperiode werden vakbondsleiders bedreigd en vermoord. Indepaz telde in 2023 negen moorden op vakbondsleiders.⁵⁴⁷ Volgens USDoS zouden er in juni 2022 ongeveer 250 vakbondsleiders bescherming krijgen van de UNP.⁵⁴⁸ Van de meeste moorden waren de motieven noch de daders bekend. In de meeste gevallen werd er wel vermeld dat de moorden gepleegd waren in gebieden waar gewapende georganiseerde organisaties actief waren. In een geval was een dader aangehouden die vermeende banden met de Clan del Golfo had. De vermoorde vakbondsleiders waren naast vakbondsleider ook nog lid van de Defensoría, lokaal politicus, docent of journalist.⁵⁴⁹

De huidige linkse regering van president Petro staat over het algemeen op goede voet met de meeste vakbonden. Tijdens een pro-regeringsdemonstratie in juni 2023 waren verschillende vakbonden vertegenwoordigd die zich voor de regering uitspraken.⁵⁵⁰

3.13 **Fuerza Pública**

3.13.1 *Huidige stand van zaken*

Het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 meldde dat conform de Colombiaanse grondwet de *Fuerza Pública* (algemene strijdkracht) uit de militaire strijdkrachten en de nationale politie bestaat. Alle Colombianen zijn verplicht de wapens op te nemen wanneer het publieke belang dat vereist om de nationale onafhankelijkheid en de publieke instituties te verdedigen. De *Fuerza Pública* valt onder het ministerie van Defensie.⁵⁵¹ Er zouden stemmen opgaan om de politie onder de vlag van defensie vandaan te halen, maar voor de regering Duque was dit onbespreekbaar.⁵⁵²

Ook onder president Petro lijkt het erop dat de politie onderdeel zal blijven van de *Fuerza Pública* onder het ministerie van Defensie. Een vertrouwelijke bron merkte op dat hoewel de regering Petro de structuur van de *Fuerza Pública* wil veranderen, ze hier geen prioriteit aan geeft. Er is teveel weerstand vanuit de oppositie tegen

⁵⁴⁵ USDoS, *COLOMBIA 2023 HUMAN RIGHTS REPORT*, 2024.

⁵⁴⁶ USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 33, 20 maart 2023.

⁵⁴⁷ Indepaz, *LÍDERES SOCIALES, DEFENSORES DE DD.HH Y FIRMANTES DE ACUERDO ASESINADOS EN 2023*, 20 december 2023.

⁵⁴⁸ USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 38, 20 maart 2023.

⁵⁴⁹ Infobae, *Asesinó a un profesor en frente de sus alumnos mientras entregaba notas: capturaron a alias Isaza*, 21 september 2023; Canal1, *Asesinan a Freddy Reinhals, servidor público de la Defensoría del Pueblo*, en Maicao, 7 september 2023; El Heraldo, *Funcionario de la Defensoría muere durante labores en el sur de Córdoba*, 26 augustus 2023; El Heraldo, *Exconcejal de San Diego fue asesinado en La Guajira*, 12 augustus 2023; Infobae, *Líder social Jairo Enrique Tombé y su esposa, reportados como desaparecidos, fueron hallados sin vida. Su entierro fue en Cauca*, 6 juni 2023; Infobae, *Ofrecen 50 millones de pesos de recompensa por información sobre el asesinato del líder social Carlos Julio Tautiva*, 22 april 2023; Caracol Radio, *Asesinaron a un líder sindical en Carepa, Urabá antioqueño*, 20 februari 2023; Infobae, *Asesinan a la líder social Mariela Reyes Montenegro en Santander de Quilichao, Cauca*, 4 januari 2023.

⁵⁵⁰ El País, *“Petro no está solo”: el presidente logra una gran marcha en Bogotá en medio de la crisis política*, 7 juni 2023; El País, *“Fuera Petro”: la oposición colombiana se pelea la mayoría en las calles*, 20 juni 2023.

⁵⁵¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 73, maart 2022.

⁵⁵² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 71-72, maart 2022.

een eventuele verandering.⁵⁵³ De huidige regering heeft wel de leiding van het leger en de politie vervangen, grotendeels omdat velen van hen werden achtervolgd door corruptie- en geweldsschandalen. Tientallen generaals zijn ontslagen en veelal vervangen door jonge officieren.⁵⁵⁴

Het leger dat al te maken had met een tekort aan financiën en middelen zou vanwege Petro's beleid aan slagkracht hebben ingeboet. Vertrouwelijke bronnen zijn het erover eens dat veel ervaren officieren zijn vervangen door onervaren jonge officieren, wat zijn impact heeft gehad om de professionaliteit van het leger.^{555 556}

3.13.2 *Huidige staat van dienst op het gebied van de klassieke mensenrechten*

In het vorige ambtsbericht werd melding gemaakt van misstanden binnen de Fuerza Pública en het buitensporig geweld dat het leger en de politie - met name tijdens de Paro Nacional door de politie - tegen burgers aanwendde (zie paragraaf 3.4.1 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022).

Omdat het leger en politie tientallen jaren tegen een binnenlandse vijand - de guerrilla en de paramilitairen - hebben gestreden, heeft het nog steeds de neiging om burgers in gebieden waar gewapende georganiseerde groeperingen aanwezig zijn als potentiële tegenstanders te zien met alle gevolgen van dien.⁵⁵⁷ Verschillende bronnen zijn het erover eens dat er nog steeds misstanden binnen de Fuerza Pública bestaan, maar dat er veel verbeterd is sinds het aantreden van Petro. Het aantal dodelijke burgerslachtoffers door geweld van de Colombiaanse veiligheidstroepen is bijvoorbeeld gedaald na het aantreden van de nieuwe regering (zie ook paragraaf 1.5.2). Het OHCHR ontving over het jaar 2023 37 meldingen van vermeende arbitraire dodelijke slachtoffers door geweld van de politie en de strijdkrachten. Dertig van deze meldingen waren door de VN-organisatie bevestigd en zeven werden in maart 2024 nog steeds onderzocht. Voor 2022 had het OHCHR 71 gevallen geverifieerd van arbitraire dodelijke slachtoffers door toedoen van het leger en de strijdkrachten. Het Colombiaanse ministerie van Defensie had van 40 van de 71 geconcludeerd dat het internationale humanitaire recht niet was geschonden of dat leden van de Fuerza Pública niet verantwoordelijk waren geweest.⁵⁵⁸

Het OHCHR ontving in 2023 ook 36 beschuldigingen van andere vermeende mensenrechtenschendingen door leden van de veiligheidstroepen, waarvan er 18 zijn geverifieerd. Deze schendingen bestonden onder andere uit foltering, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling; gendergerelateerd geweld, waaronder seksueel geweld; bedreiging van de persoonlijke integriteit; willekeurige opsluiting; en discriminatie (zie ook paragraaf 3.7.3.2 en 3.7.4.4 voor met name politiegeweld tegen leden van de LHBTIQ+-gemeenschap).⁵⁵⁹

In het vorige ambtsbericht stond dat er geen goed toezichtmechanisme op het handelen van soldaten bestond, hoewel de regering de afgelopen jaren de opleiding

⁵⁵³ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 20 januari 2023.

⁵⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 20 januari 2023; El País, *Colombia replaces 'medieval' ultra-religious police chief who waged war on the devil*, 13 april 2023.

⁵⁵⁵ Semana, "Quieren volver al Ejército una empresa de vigilancia privada", 13 maart 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; vertrouwelijke bron, 13 februari 2024.

⁵⁵⁶ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 19, 27 september 2022.

⁵⁵⁷ ICG, *Trapped in Conflict: Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia*, p. 10, 27 september 2022; vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁵⁵⁸ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 4, 14 februari 2024; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia UNOFFICIAL ENGLISH VERSION OF REPORT A/HRC/52/25*, p. 10, 20 februari 2023.

⁵⁵⁹ OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 4, 14 februari 2024.

op het gebied van de mensenrechten had geïntensiveerd en schendingen door personeel van de veiligheidstroepen had onderzocht.⁵⁶⁰ Ook de regering Petro trachtte na haar aantreden in augustus 2022 mensenrechtenschendingen door leden van de Fuerza Pública aan te pakken en ervoor te zorgen dat daders worden gearresteerd en berecht. Ondanks de goede intenties bleef de straffeloosheid hoog en werden weinig zaken daadwerkelijk aangepakt. Een vertrouwelijke bron meldde dat het ministerie van Defensie weinig informatie openbaar maakt.⁵⁶¹ In een militaire operatie tegen de dissidente FARC in het departement Putumayo verloren elf personen, de meesten burger, het leven. Aangezien het hier om mogelijke misstanden binnen de Fuerza Pública ging, mocht ze zelf geen onderzoek doen. De Fiscalía diende in dit geval onderzoek te doen. De Fuerza Pública begon echter wel met het onderzoek en overhandigde de zaak later aan de Fiscalía. Hierdoor was er vertraging in het onderzoek opgelopen, aldus een vertrouwelijke bron.⁵⁶²

3.14 Inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In paragraaf 3.3 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 wordt nader ingegaan op de verschillende diensten in Colombia. Voor zover bekend hebben zich er geen organisatorische veranderingen voorgedaan voor wat betreft deze diensten.

Het nieuwe hoofd van het Nationale Inlichtingendirectoraat (DNI: Dirección Nacional de Inteligencia) is Alberto Casanova, een van de naaste vertrouwelingen van president Petro en eveneens oud-M-19-lid.⁵⁶³ Hoewel de inlichtingendienst die direct onder president valt, niet voor de (persoonlijke) belangen van de president ingezet mag worden, zou dat naar verluidt wel gebeuren. Het nieuwsmedium La Silla Vacía schreef dat Petro het civiele DNI gebruikte om zich te ontdoen van hoge officieren binnen het leger die van corruptie werden verdacht. Het zou volgens het nieuwsmedium ook kunnen zijn dat Petro de inlichtingen van het DNI gebruikte om tegenstanders binnen het leger waarmee hij een moeilijke relatie heeft buiten spel te zetten.⁵⁶⁴

Voormalig procureur-generaal Francisco Barbosa bevestigde in juni 2023 dat de stafchef van president Petro, Laura Sarabia, opdracht had gegeven om de telefoon van de oppas van haar zoon, Marellys Meza, af te luisteren. Sarabia verdacht Meza van diefstal. Zowel de Fiscalía als de Procuraduría zeiden nader onderzoek te zullen instellen naar de vermeende illegale af luisterpraktijken. Sarabia trad uiteindelijk af als stafchef van Petro (zie paragraaf 1.1.1). Bovenstaande aantijgingen waren een klap in het gezicht van Petro die zich er juist op voorstaat af te willen rekenen met de misstanden binnen vorige regeringen die het inlichtingenapparaat voor eigen doeleinden inzetten.⁵⁶⁵ Begin 2024 kreeg Sarabia weer een hoge positie binnen de Colombiaanse overheid. Het is niet bekend wat de toegezegde onderzoeken van de Fiscalía en de Procuraduría hebben opgeleverd.⁵⁶⁶

⁵⁶⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 73, maart 2022.

⁵⁶¹ Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024; vertrouwelijke bron, 14 februari 2024.

⁵⁶² Swissinfo, *Investigan a 6 altos militares por operación que dejó 11 muertos en Colombia*, 16 februari 2023; Vertrouwelijke bron, 20 februari 2024.

⁵⁶³ El Colombiano, *Casanova, el misterioso hombre que dirige la DNI*, 28 augustus 2022.

⁵⁶⁴ BBC Monitoring (La Silla Vacía), *Colombian president used spy agency to purge 'corrupt' army officers-report*, 20 november 2023; Al Poniente, *La Dirección Nacional de Inteligencia, ¿qué es?*, 26 juni 2023.

⁵⁶⁵ Infobae, *La niñera de la discordia: así se orquestó el mayor escándalo del gobierno de Gustavo Petro que cobró las cabezas de Laura Sarabia y Armando Benedetti*, 2 juni 2023; El País, *Colombia's citizen surveillance methods once again under scrutiny*, 7 juni 2023.

⁵⁶⁶ El Tiempo, *Presidente Petro posesionó este viernes a Laura Sarabia como directora del Dapre*, 23 februari 2024.

3.15 Arrestaties, bewaring en detenties.

In het algemeen ambtsbericht Colombia 2022 stond dat verschillende bronnen meldden dat de omstandigheden in gevangenissen en detentiecentra in Colombia over het algemeen slecht waren. Met uitzondering van een paar nieuwe faciliteiten hadden de gevangenissen en detentiecentra te maken met overbevolking, slechte sanitaire voorzieningen, slechte gezondheidszorg en een gebrek aan andere basisvoorzieningen.⁵⁶⁷

USDoS schreef over het jaar 2022 dat de situatie in gevangenissen en detentiecentra nog steeds zwaar en levensbedreigend waren vanwege overbevolking, slechte sanitair, slechte gezondheidszorg en een gebrek aan fundamentele diensten. Gevangenispersoneel was slecht getraind en vormde een probleem binnen het gehele gevangeniswezen.⁵⁶⁸ Ook het Internationale Rode Kruis schreef dat het penitentiaire systeem in 2022 zich nog steeds in een moeilijke situatie bevond vanwege de constante schendingen van de fundamentele rechten van gedetineerde personen. De overbevolking was na de coronapandemie in gevangenissen gedaald, maar in de detentiecentra was het nog steeds een probleem. In penitentiaire centra was het moeilijk om de toegang te garanderen tot basisdiensten, zoals gezondheidszorg, water, voedsel, hygiëne en voldoende leefruimte. Gevangenissen zouden volgens het Internationale Rode Kruis slecht onderhouden zijn. Ook maakte de organisatie melding van het slechte opleidingsniveau van het personeel en het tekort aan opleidings- en rehabilitatieprojecten binnen het gevangeniswezen.⁵⁶⁹

3.16 Mishandeling en foltering

Verschiedende bronnen meldden dat, alhoewel de Colombiaanse wet het verbiedt, marteling tijdens deze verslagperiode nog steeds voorkwam (zie ook paragraaf 3.13.2). Marteling werd zowel door illegale gewapende actoren als door de staat gebruikt om onder andere de uitoefening van verschillende rechten in te perken en personen het zwijgen op te leggen. Het OHCHR registreerde en onderzocht in 2023 beschuldigingen van marteling, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling, gendergerelateerd geweld, waaronder seksueel geweld en verkrachting, bedreiging van de persoonlijke integriteit, willekeurige opsluiting en discriminatie. Tussen 1 januari 2015 en 30 juni 2022 werden volgens de CCJ 495 gevallen van foltering gedocumenteerd. 52,5% van de gevallen werd toegeschreven aan overheidsfunctionarissen, 14,9% aan paramilitairen, 4,8% aan guerrillastrijders, 3,6% aan groepen van sociale intolerantie⁵⁷⁰ en 2,6% aan handelingen van paramilitaire groeperingen die in samenspraak met staatsambtenaren optraden. In 21,4% was de vermoedelijke dader van de marteling niet bekend.⁵⁷¹

De zaak van William Castro Muñoz, een Afro-Colombiaanse sociale leider uit Nariño, illustreerde volgens het OHCHR met welke mensenrechtenschendingen sociale leiders te maken kregen. Hoewel Muñoz bescherming van de UNP kreeg, werd hij ontvoerd en gedurende negen maanden door een illegale gewapende organisatie

⁵⁶⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022, p. 125, maart 2022.

⁵⁶⁸ USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 8, 20 maart 2023.

⁵⁶⁹ CICR, *Retos Humanitarios 2023 Colombia*, p. 9, 22 maart 2023.

⁵⁷⁰ Het is niet duidelijk wat de CCJ hiermee bedoelt.

⁵⁷¹ CCJ, *Colombia pasará a examen ante la ONU sobre prevención y atención de la tortura*, 19 april 2023; HRW, *Colombia Events of 2022, 2023*; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 7, 20 maart 2023; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 5 en 9, 14 februari 2024.

vastgehouden. Tijdens zijn ontvoering werd Castro Muñoz gemarteld, slecht behandeld en gedwongen om voor de groepering te werken.⁵⁷²

De mate van straffeloosheid in het geval van marteling – net zoals bij andere misdaden in Colombia – is volgens verschillende bronnen hoog. Een vertrouwelijke bron merkte op dat tijdens de Paro Nacional veel demonstranten door Colombiaanse veiligheidstroepen zijn gemarteld of door buitensporig geweld gewond zijn geraakt. Veel van deze zaken bleven echter onbestraft, ook gedurende de verslagperiode. Er bestaan echter geen officiële cijfers, waardoor de mate van straffeloosheid moeilijk is in te schatten, aldus de bron.⁵⁷³

⁵⁷² OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 5 en 9, 14 februari 2024.

⁵⁷³ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2024; USDoS, *COLOMBIA 2022 HUMAN RIGHTS REPORT*, p. 8, 20 maart 2023.

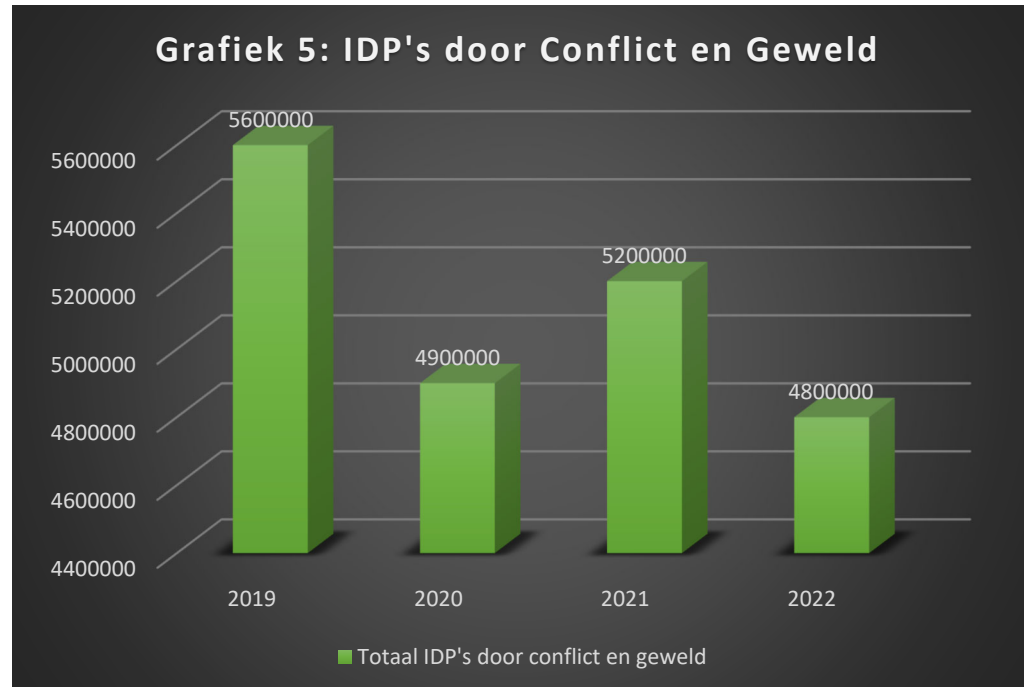
4 Vluchtelingen en ontheemden

4.1 Ontheemden- en/of vluchtelingenstroom

Ontheemden

Colombia was tijdens de verslagperiode het land met het op één na hoogste aantal binnenlandse ontheemden ter wereld, na Syrië. Het binnenlandse gewapende conflict (zie paragraaf 1.6) duurde tijdens de huidige verslagperiode voort en laaide op in sommige regio's van het land, wat de voornaamste reden voor nieuwe gevallen van ontheemding was.⁵⁷⁴ In het *Registro Único de Víctimas por eventos de desplazamiento forzado* (Uniforme slachtofferregister voor gebeurtenissen van gedwongen ontheemding) van 1985 tot en met 31 december 2022 waren 8.375.715 ontheemden opgenomen.⁵⁷⁵

Volgens het *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) was het aantal binnenlandse ontheemden op 31 december 2022 4.766.280. Hoewel er elk jaar nieuwe ontheemden zijn bijgekomen, blijkt uit cijfers van het *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) niet dat het totaal aantal ontheemden stijgt – in 2022 daalde het aantal zelfs ten opzichte van 2021 (zie grafiek 5). Een van de redenen hiervoor kan zijn dat ontheemden terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats.⁵⁷⁶

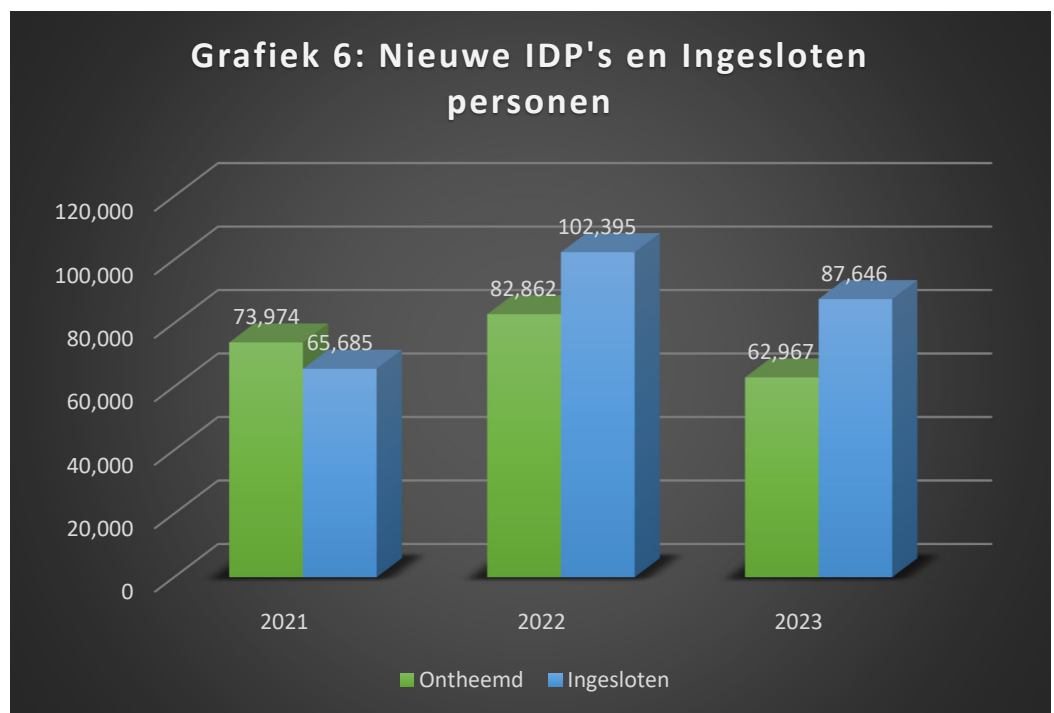

⁵⁷⁴ VOA, "Colombia, el segundo país del mundo con mayor cifra de desplazados" ACNUR, 26 juni 2023; UNHCR, Global Trends, Forced Displacement in 2022, p 26, 14 juni 2023.

⁵⁷⁵ IDMC, *Las cifras que presenta el Informe Global sobre Desplazamiento 2023*, 11 mei 2023.

⁵⁷⁶ IDMC, *Global Report on Internal Displacement 2023*, p. 71-71, 77, 11 mei 2023; <https://www.internal-displacement.org/database/displacement-data> (geraadpleegd op 25 januari 2024).

In 2023 waren er conform cijfers van OCHA ongeveer 62.967 nieuwe gevallen van ontheemding en 87.646 van insluiting.⁵⁷⁷ Deze cijfers vertegenwoordigen een daling van 22,9% in ontheemding en een daling van 14,3% in insluiting vergeleken met de gegevens van 2022. In 2022 waren 82.862 personen ontheemd geraakt en 102.395 personen hadden met insluiting te maken gekregen. De cijfers van 2022 vertegenwoordigden een stijging ten opzichte van 2021 met 73.974 ontheemden en 65.685 ingesloten personen (zie grafiek 6).⁵⁷⁸

Ongeveer 55% van de ontheemden en 79% van de personen in insluiting in 2023 behoorden tot inheemse en Afro-Colombiaanse bevolkingsgroepen.⁵⁷⁹ Volgens de VN waren de departementen⁵⁸⁰ die het zwaarst door ontheemding waren getroffen Bolívar, Cauca, Nariño en Valle del Cauca, en door insluiting Caquetá, Cauca, Chocó en Nariño.⁵⁸¹ Volgens een persbericht van de Colombiaanse autoriteiten waren de departementen Nariño, Choco, Valle del Cauca, Antioquia, Cauca en Bolívar (in deze volgorde) de meest getroffen departementen voor wat betreft het aantal incidenten dat tot massale gedwongen ontheemding leidde. In het bericht wordt niet ingegaan op het aantal ontheemden per departement. Voor wat betreft insluiting waren de

⁵⁷⁷ Er bestaat echter geen eenduidigheid over de aantallen nieuwe ontheemden. De bronnen noemen verschillende cijfers. De tendensen die geschetst worden, komen veelal wel overeen.

⁵⁷⁸ Naciones Unidas, *Colombia: Pese a cierta reducción de la violencia en 2023, sigue amenazada la vida de muchas comunidades*, 28 februari 2024; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia UNOFFICIAL ENGLISH VERSION OF REPORT A/HRC/52/25*, p. 8, 20 februari 2023.

⁵⁷⁹ Naciones Unidas, *Colombia: Pese a cierta reducción de la violencia en 2023, sigue amenazada la vida de muchas comunidades*, 28 februari 2024; OHCHR, *Situation of human rights in Colombia UNOFFICIAL ENGLISH VERSION OF REPORT A/HRC/52/25*, p. 8, 20 februari 2023.

⁵⁸⁰ Bronnen noemen deze departementen vaak als het zwaarst getroffen, maar in sommige bronnen komen bijvoorbeeld ook Norte de Santander en Arauca voor als gebieden waar de bevolking met ontheemding te maken heeft.

⁵⁸¹ De bron gaat niet verder in op de ontheemding in deze gebieden. Het is zodoende onduidelijk of deze gebieden het meeste aantal ontheemden tellen of bijvoorbeeld het vaakst te maken hadden met incidenten die tot ontheemding leidden. OHCHR, *Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23) (Unofficial English version)*, p. 3, 14 februari 2024; Infobae, *Colombia en la encrucijada: desplazamientos forzados continúan en aumento*, 5 november 2023.

meest getroffen departementen Chocó, Putumayo, Nariño, Arauca, Valle del Cauca en Cauca. Ook hier wordt uitgegaan van het meeste aantal incidenten van insluiting.⁵⁸²

Vluchtelingen

Colombia herbergt het grootste aantal Venezolanen dat Venezuela heeft verlaten vanwege de politieke en humanitaire situatie aldaar. In januari 2021 waren er meer dan 1,7 miljoen Venezolanen in Colombia. Aan het einde van de vorige verslagperiode – maart 2022 – waren er zo’n 2,5 miljoen Venezolanen in Colombia.⁵⁸³ Het hoofd van de migratie-autoriteit van de Colombiaanse regering, Fernando Garcia, zei in februari 2024 dat het aantal Venezolaanse migranten dat in het land woonde voor het eerst in tien jaar was gedaald. Garcia zei dat er tussen december 2022 en december 2023 een daling was van 1,1% van het aantal Venezolanen dat in Colombia verbleef. Volgens de Colombiaanse overheid was de Venezolaanse populatie in 2023 gedaald met 32.000 personen, vanaf de piek van 2.896.748 in 2022.⁵⁸⁴ Het gaat hier om cijfers inzake legaal in Colombia verblijvende Venezolanen. Het daadwerkelijke aantal ligt waarschijnlijk hoger: schattingen zouden volgens BBC uiteen lopen van 300.000 tot 800.000 meer.⁵⁸⁵

Een reden voor de afname van het aantal kan de verbeterde relatie tussen Colombia en Venezuela zijn, maar ligt volgens verschillende bronnen ook in de verslechterde economische situatie in Colombia. Veel Venezolanen besloten derhalve om richting het noorden naar de Verenigde Staten te reizen in de hoop daar een beter bestaan te vinden.⁵⁸⁶ Van januari tot oktober 2023 trokken volgens de Colombiaanse autoriteiten een totaal van 458.228 personen met verschillende nationaliteiten via de Darién,⁵⁸⁷ ook wel bekend als de Darién Gap en Tapón del Darién, richting het noorden. Het ging hier om 294.598 Venezolanen, gevolgd door Ecuadorianen (51.129), Haïtianen (41.489), Chinezen (18.501) en Colombianen (15.897). Kleinere groepen migranten kwamen uit vijftientig andere landen, zoals Kameroen, Vietnam, Somalië, Cuba, Dominicaanse Republiek, Eritrea en Syrië.⁵⁸⁸

4.2 Maatregelen met betrekking tot verblijf van Venezolanen in Colombia

In het Algemeen Ambtsbericht Venezuela van juni 2020 stond onder andere dat er verschillende soorten speciale toestemming waren voor verblijf (PEP: *Pemiso Especial de Permanencia*). Hiermee hadden Venezolanen in Colombia recht op werk, onderwijs en gezondheidszorg. Ondanks de verschillende PEP's had meer dan de helft van de Venezolanen in 2020 geen documentatie. Velen van hen hadden derhalve moeite om toegang te krijgen tot essentiële voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs en werk. Begin februari 2021 kondigde toenmalig president Duque aan dat Venezolaanse migranten en vluchtelingen recht hadden op

⁵⁸² Defensoría del Pueblo, *Durante el 2023 en Colombia, cerca de 121.00 personas fueron víctimas de desplazamiento forzado masivo y confinamiento*, 29 januari 2024.

⁵⁸³ UNCHR/ACNUR, *ACNUR EN COLOMBIA: quiénes somos: Colombia* | ACNUR (geraadpleegd op 4 januari 2024); UNHCR/ACNUR, *ACNUR: Informe semestral de tendencias 2022 (Américas)*, p. 2, november 2022; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 131, maart 2022.

⁵⁸⁴ Bluradio, *Colombia registra la primera disminución de población venezolana en el país después de una década*, 21 februari 2024.

⁵⁸⁵ BBC, *"Ya no nos quieren acá": los miles de venezolanos que ahora se enfrentan a ser indocumentados en Colombia*, 14 juli 2023.

⁵⁸⁶ Bluradio, *Colombia registra la primera disminución de población venezolana en el país después de una década*, 21 februari 2024; vertrouwelijke bron, 8 januari 2024.

⁵⁸⁷ Darién is een groot en moeilijk begaanbaar gebied bestaande uit moerasland en oerwoud op de grens van Panama en Colombia.

⁵⁸⁸ WRadio, *Migración en Colombia aumentó en un 214% entre enero y octubre de 2023*, 4 december 2023.

een tijdelijke status van bescherming (ETP: *Estatuto Temporal de Protección*) die tien jaar geldig was (tot 31 mei 2031).⁵⁸⁹

De ETP bestond uit het Uniforme Register van Venezolaanse Migranten (RUMV: *Registro Único de Migrantes Venezolanos*) waarin vluchtelingen en migranten uit Venezuela zich moesten registreren, en de Tijdelijke Beschermingsvergunning (PPT: *Permiso por Protección Temporal*), een identificatie- en regularisatiedocument dat Venezolanen onder andere toegang tot gezondheidszorg, werk en onderwijs gaf. Met de komst van de PPT verdwenen de verschillende PEP's. De registratieperiodes voor Venezolanen waren als volgt:

1. Van 5 mei 2021 tot 28 mei 2022: voor Venezolanen die voor 31 januari 2021 regulier of irregulier⁵⁹⁰ in Colombia verbleven. Venezolanen met een PEP hadden tot 28 mei 2022 de tijd om zich te registreren in RUMV;
2. Van 29 mei 2022 tot 24 november 2023: voor personen die Colombiaans grondgebied zijn binnengekomen via een officiële grensdoorlaatpost in de periode van 29 mei 2021 tot 28 mei 2023 (de eerste twee jaar van de geldigheid van het statuut);
3. Tot 30 mei 2031: voor onder andere Venezolaanse kinderen en adolescenten die op een onderwijsinstelling (tot aan middelbaar onderwijs) in Colombia ingeschreven stonden.⁵⁹¹

Van de 2.864.796 Venezolanen die volgens Migración Colombia begin 2024 in Colombia woonden, hadden uiteindelijk 2.505.346 zich ingeschreven in het RUMV. Begin 2024 waren 2.004.503 PPT's goedgekeurd, 1.931.587 van deze documenten afgedrukt en 1.868.264 aan de begunstigen verstrekt.⁵⁹² Een vertrouwelijke bron zei dat het verschil tussen het aantal geregistreerde Venezolanen en het toegekende aantal documenten te maken had met het feit dat Venezolanen Colombia uiteindelijk verlaten hadden – met name terug naar Venezuela of richting de VS – of dat ze in de tussentijd betrokken waren geweest bij een strafbaar feit en daarom geen PPT meer kregen.⁵⁹³

Venezolanen die tot mei 2023 op een reguliere manier waren binnengekomen, konden zich nog inschrijven in het *Registro Unico de Migrantes* om zodoende uiteindelijk een PPT te krijgen. Een vertrouwelijke bron stelde dat het voor iedereen die na 1 februari 2021 op een illegale manier de grens tussen Venezuela en Colombia was overgestoken niet meer mogelijk was om gebruik te maken van het ETP. Voor diegenen die nu geen PPT meer konden krijgen, was de enige optie een visum⁵⁹⁴ of asiel in Colombia aan te vragen.⁵⁹⁵

Door middel van resolutie 5477 bracht het ministerie van Buitenlandse Zaken, verschillende aanpassingen aan met betrekking op visa voor Colombia. De nadruk lag op een nieuw type visum genaamd Visum voor de toepassing van de tijdelijke

⁵⁸⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 133, maart 2022.

⁵⁹⁰ Dit gold alleen voor Venezolanen die op 31 januari 2021 illegaal in Colombia verbleven en die door middel van een beknopt bewijs konden aantonen dat zij vóór die datum in Colombia verbleven. Personen die Colombia illegaal binnenkamen na deze datum zouden niet in aanmerking komen voor de ETP en konden bijvoorbeeld asiel aanvragen.

⁵⁹¹ Migración Colombia, <https://twitter.com/MigracionCol/status/1518243366789476355?s=20&t=SQM3qGkzF2msM-7U17rqOw>, 24 april 2022; Colombia Check, *Explicador: lo que todo migrante venezolano debe saber sobre el trabajo en Colombia*, 11 mei 2022; Colombia Check, *Paso a paso: cómo hacer completo el Registro Único de Migrantes Venezolanos*, 25 augustus 2021; R4V, *Estatuto Temporal de Protección para Venezolanos (ETPV)*, p. 2, 10 en 17, 2021.

⁵⁹² El Espectador, *Tres años del ETPV: logros y retos*, 1 maart 2024;

⁵⁹³ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024

⁵⁹⁴ Dit visum kan ook in Colombia aangevraagd worden.

⁵⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 11 januari 2024.

beschermingsstatus voor Venezolaanse migranten (*Visa por aplicación del Estatuto Temporal de Protección para Migrantes Venezolanos*), dat kon worden aangevraagd vanaf 1 juni 2023.⁵⁹⁶ Voor een visum had een Venezolaan wel een paspoort nodig. Veel Venezolanen in Colombia beschikten echter niet over een dergelijk document, aldus een vertrouwelijke bron.⁵⁹⁷

Volgens bronnen werkte het Colombiaanse asielsysteem traag en functioneerde het niet goed. Van de meer dan 50.000 asielvragen die de afgelopen jaren in Colombia gedaan waren, waren er in juni 2023 ongeveer 1.500 ingewilligd. Een vertrouwelijke bron zei dat het voor Venezolanen mogelijk was om zowel een PPT te hebben als asiel aangevraagd te hebben. Op een bepaald moment moest er wel voor een van de trajecten gekozen worden.⁵⁹⁸

4.3 Situatie in de praktijk voor Venezolanen

In september 2022 zei president Petro over de ETP voor Venezolanen, dat de tijdelijke beschermingsstatus hen toestond om in Colombia te blijven, maar hun geen toegang gaf tot rechten in Colombia. Petro beloofde dat zijn regering de omstandigheden van de Venezolanen in Colombia zou proberen te verbeteren.⁵⁹⁹ Volgens zowel openbare als vertrouwelijke bronnen was de situatie voor Venezolanen sinds het aantreden van Petro verslechterd. Veel Venezolanen konden bijvoorbeeld hun verblijfsvergunning of status niet verlengen en anderen die nieuw in Colombia waren, konden hun status niet formaliseren. Als gevolg hiervan verbleven zij illegaal in Colombia of keerden zij terug naar Venezuela. Volgens de bronnen was de oorzaak gelegen in Petro's wens om de (vrijwillige) terugkeer van Venezolanen te bevorderen.⁶⁰⁰

Met een PPT of vluchtelingenstatus heeft een Venezolaan in principe toegang tot diensten als gezondheidszorg, werk en onderwijs. Het komt volgens vertrouwelijke bronnen echter voor dat de PPT niet erkend wordt door de commerciële en financiële sector, of door overheidsinstellingen zelf. Hierdoor ondervinden Venezolanen met een PPT of vluchtelingenstatus beperkingen in de toegang tot formeel werk, onderwijs en gezondheidszorg.⁶⁰¹

Bewegingsvrijheid met een verblijfsvergunning

Met een verblijfsvergunning, zoals een PPT, mag iemand zich vrijelijk begeven door heel Colombia.⁶⁰² Hierbij dient vermeld te worden dat in sommige gebieden de bewegingsvrijheid beperkt is door bijvoorbeeld de aanwezigheid van gewapende georganiseerde organisaties (zie paragraaf 1.5.6)

⁵⁹⁶ Pablo Jose Perez Herrera (LinkedIn), *A partir del 2023 los venezolanos que obtuvieron PEP en agosto de 2017 pueden solicitar Visa de Residente en Colombia*, 16 augustus 2023.

⁵⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 11 januari 2024.

⁵⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; vertrouwelijke bron, 18 december 2023.

⁵⁹⁹ El Tiempo, *Petro: Migración deberá levantar órdenes de prohibición de entrada a Colombia*, 28 september 2022.

⁶⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 18 december 2023; BBC, *"Ya no nos quieren acá": los miles de venezolanos que ahora se enfrentan a ser indocumentados en Colombia*, 14 juli 2023.

⁶⁰¹ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024; vertrouwelijke bron, 11 januari 2024.

⁶⁰² Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

4.4 Terugkeer voor Venezolanen met een verlopen/geldige verblijfsvergunning

Verlies PPT en opnieuw verblijf in Colombia

Een Venezolaan die in bezit is van een geldige verblijfsvergunning, zoals bijvoorbeeld een PPT,⁶⁰³ kan het land in en uit te reizen.⁶⁰⁴ De Speciale Administratieve Eenheid Migratie Colombia (*Unidad Administrativa Especial Migración Colombia*) gaat over tot de intrekking van de PPT bij administratief besluit wanneer de houder van de vergunning langer dan 180 dagen afwezig is van het nationale grondgebied.⁶⁰⁵ Volgens een vertrouwelijke bron verordent de wet dat tegen deze annulering geen beroep mogelijk is. De wet laat hierbij de deur open voor mogelijke uitzonderlijke situaties die via de rechtbank moeten worden afgehandeld. Als een persoon bijvoorbeeld Colombia verlaat en een ongeluk krijgt waardoor hij of zij gedwongen is om langer dan 180 dagen buiten Colombia te verblijven, is het mogelijk om met tussenkomst van een rechter te verzoeken dat een dergelijke bepaling niet wordt toegepast. Hierbij moet dan wel bewijs van de reden van langer verblijf worden overlegd.⁶⁰⁶

De vertrouwelijke bron voegt hieraan toe dat met betrekking tot het verlaten van Colombia ook rekening moet worden gehouden met de context van territoriale grenzen en de zwakte van de grenscontrole. Iemand die via een illegale grensovergang (*trocha*) Colombia binnenkomt of verlaat, wordt bijvoorbeeld niet geregistreerd.⁶⁰⁷

Degenen van wie het PPT is geannuleerd en die opnieuw in Colombia willen verblijven, kunnen een visum aanvragen of proberen via een asielprocedure een vluchtelingenstatus te krijgen. Deze procedures geven volgens een vertrouwelijke bron geen garantie dat de Venezolaanse burger weer in Colombia mag verblijven.⁶⁰⁸

Bewijs van intrekking PPT

De Colombiaanse migratiedienst (Migración Colombia) houdt in het eigen systeem bij welke PPTs zijn geannuleerd. De persoon van wie de PPT is geannuleerd, moet een schriftelijke kennisgeving (administratieve handeling) krijgen waarin hij/zij op de hoogte wordt gesteld van de annulering. Deze kennisgeving zou naar het email-adres van desbetreffend persoon gestuurd moeten worden. Volgens een vertrouwelijke bron gebeurde dit niet altijd. Ook heeft Migración Colombia een link⁶⁰⁹ die geraadpleegd kan worden. De bron zei een voorbeeld te kennen waarbij iemand wiens PPT geannuleerd was de link checkte en geen enkele informatie kon achterhalen.⁶¹⁰

Opnieuw aanvragen van een (verlopen) verblijfsvergunning

Volgens een vertrouwelijke bron komen personen die Colombia verlaten hebben en in het bezit zijn van een verlopen verblijfsvergunning niet zondermeer in aanmerking voor een nieuwe verblijfsvergunning. Net als voor personen van wie de verblijfsvergunning is geannuleerd geldt dat deze personen een visum kunnen aanvragen of proberen via een asielprocedure een vluchtelingenstatus te krijgen.⁶¹¹

⁶⁰³ Het PPT is echter geen reisdocument. Venezolanen met een PPT dienen derhalve ook over een geldig reisdocument te beschikken.

⁶⁰⁴ R4V, *Estatuto Temporal de Protección para Venezolanos (ETPV)*, p. 2, 10 en 17, 2021.

⁶⁰⁵ Cancillería, *Abecé del Estatuto Temporal de Protección para Migrantes Venezolanos*, 5 maart 2021.

⁶⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 4 februari 2024.

⁶⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 4 februari 2024.

⁶⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 4 februari 2024.

⁶⁰⁹ <https://apps.migracioncolombia.gov.co:8443/consultappt/>

⁶¹⁰ Vertrouwelijke bron, 4 februari 2024.

⁶¹¹ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024

4.5 Verblijf in het algemeen

4.5.1 *Onderscheid in wetgeving en/of praktijk naar nationaliteit*

De tijdelijke status van bescherming (ETP) is alleen voor personen met de Venezolaanse nationaliteit (zie paragraaf 4.2). Volgens een vertrouwelijke bron wordt er geen onderscheid gemaakt tussen nationaliteiten in de toegang tot de asielprocedure.⁶¹²

4.5.2 *Gevallen van refoulement van vluchtelingen en migranten door de autoriteiten*

Er zijn geen gevallen bekend waarbij de Colombiaanse autoriteiten vluchtelingen en migranten gedwongen hebben teruggestuurd die zich op Colombiaans grondgebied bevonden. De huidige regels voor de procedure ter bepaling van de vluchtelingenstatus staan niet toe dat migratieambtenaren in transitzones op luchthavens asielaanvragen in ontvangst kunnen nemen. Op de internationale luchthaven El Dorado zouden volgens een vertrouwelijke bron enkele tientallen personen die stelden internationale bescherming nodig te hebben, geen toestemming hebben gekregen om het land binnen te komen.⁶¹³

4.5.3 *Terugkeer na verblijf in het buitenland met rechtmatig verblijf*

Een Venezolaan met een PPT kan terugkeren naar Colombia, mits hij of zij niet langer dan 180 dagen in het buitenland heeft verbleven (zie paragraaf 4.4). Personen – ongeacht welke nationaliteit deze persoon heeft – die in de asielprocedure zitten, mogen Colombia niet verlaten. Het verlaten van het grondgebied tijdens de behandeling van het verzoek om erkenning van de vluchtelingenstatus wordt beschouwd als een intrekking van het verzoek.⁶¹⁴

4.5.4 *Terugkeer na verblijf in het buitenland met een verlopen verblijfsvergunning*

In het geval van een verlopen verblijfsvergunning kan deze persoon trachten weer toegang tot het land te krijgen onder het huidige visumregime.⁶¹⁵

4.5.5 *Activiteiten UNHCR in Colombia op het gebied van vluchtelingenwerk*

UNHCR is actief in Colombia op het gebied van vluchtelingenwerk door belangenbehartiging bij de verantwoordelijke autoriteiten, zoals het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Arbeid en door strategisch procederen bij het Constitutionele Hof. UNHCR in Colombia werkt mee aan de bescherming van binnenlandse ontheemden, vluchtelingen en migranten uit Venezuela, mensen die betrokken zijn bij transcontinentale bewegingen en mensen die het risico lopen staatloos te worden. UNHCR biedt onder andere humanitaire hulp in noodgevallen – bijvoorbeeld bij massale ontheemding van personen – en promoot de toegang tot publieke diensten (gezondheidszorg en onderwijs). Hierbij steunt de organisatie in het bijzonder jongens en meisjes, opdat ze toegang blijven houden tot onderwijs.⁶¹⁶

⁶¹² Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

⁶¹³ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

⁶¹⁴ UNHCR, Solicitantes de asilo -Derechos de solicitantes de asilo: <https://help.unhcr.org/colombia/derechos-y-obligaciones/solicitantes-de-asilo/> (geraadpleegd op 26 maart 2024).

⁶¹⁵ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

⁶¹⁶ UNHCR, *Fact Sheet ACNUR Colombia* | 2023, 2023.

5 Terugkeer

5.1 Problemen door autoriteiten bij (gedwongen) terugkeer naar Colombia

In het vorige ambtsbericht stond dat de Colombiaanse autoriteiten wetten en daaraan gelieerde mechanismes hadden aangenomen om steun aan Colombianen te verlenen die naar Colombia wilden terugkeren. Een waardige terugkeer zou niet door de Colombiaanse overheid gegarandeerd worden. Er waren echter geen gevallen bekend waarbij Colombianen die (gedwongen) terugkeerden naar Colombia bij terugkeer problemen met de Colombiaanse autoriteiten ondervonden (zie hoofdstuk 5 van het algemeen ambtsbericht Colombia 2022).⁶¹⁷

Tijdens deze verslagperiode zijn evenmin gevallen gemeld van Colombianen die (gedwongen) terugkeerden naar Colombia en bij terugkeer problemen met de Colombiaanse autoriteiten ondervonden. Een vertrouwelijke bron stelde dat het voorkwam dat Colombianen die bijvoorbeeld door de Verenigde Staten waren uitgezet en aankwamen op het internationale vliegveld van Bogotá aanklopten bij de autoriteiten voor hulp. Vanwege vermeende bedreigingen van gewapende georganiseerde organisaties zouden ze niet kunnen terugkeren naar het gebied waar ze vandaan kwamen. Aangezien de Colombiaanse autoriteiten geen functionerend mechanisme hadden voor de opvang en steun aan personen die op het vliegveld strandden, moesten ze bij andere hulporganisaties aankloppen.⁶¹⁸

⁶¹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022*, p. 137, maart 2022.

⁶¹⁸ Vertrouwelijke bron, 23 februari 2024.

6 Kaart van Colombia⁶¹⁹

De eilanden San Andres y Providencia staan niet afgebeeld op onderstaande kaart van Colombia.

Bron: www.kaartenatlassen.nl

⁶¹⁹ De weergave van grenzen en namen op deze kaart en de gebruikte benamingen dienen niet te worden opgevat als een bevestiging of aanvaarding daarvan door het Koninkrijk der Nederlanden.

7 Lijst van afkortingen

ACSN	Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada
APOLO	Autenticación Personal
CCJ	Comisión Colombiana de Juristas
CD	Centro Democrático
CEJ	Corporación Excelencia en la Justicia
CIDH	Comisión Interamericana de Derechos Humanos
CODACOP	Corporación de Apoyo a Comunidad Populares
CTI	Cuerpo Técnico de Investigaciones
DANE	Departamento Administrativo Nacional de Estadística
DAS	Departamento Administrativo de Seguridad
DIJIN	Dirección de Investigación Criminal e INTERPOL
DNI	Dirección Nacional de Inteligencia
DW	Deutsche Welle
ELN	Ejército Nacional de Liberación
EMC	Estado Mayor Central
ERPAC	Renacer Ejército Revolucionario Popular Antisubversivo de Colombia
ESMAD	Escuadrón Móvil Antidisturbios
ETP	Estatuto Temporal de Protección
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FARC-EP	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército Popular
FIP	Fundación Ideas para la Paz
FLIP	Fundación para la Libertad de Prensa
GAO	Grupos Armados Organizados
GDCO	Grupos de Delincuencia Común Organizada
GDO	Grupos Delictivos Organizados
ICBF	Instituto Colombiano de Bienestar Familiar
ICG	International Crisis Group
ICRC	International Committee of Red Cross
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
INS	Instituto Nacional de Salud
JAC	Juntas de Acción Comunal
JEP	Jurisdicción Especial para la Paz
LIMPAL	Liga Internacional de Mujeres por la Paz y la Libertad
MOE	Misión de Observación Electoral
OHCHR	Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten
PAO	Plan de acción oportuna
PBI	Peace Brigades International
PEP	Pemiso Especial de Permanencia
PMU	Puestos de Mando Unificado por la Vida
PPT	Permiso por Protección Temporal
RSF	Reporters zonder Grenzen
RUMV	Registro Único de Migrantes Venezolanos
RUV	Registro Único de Víctimas
SIOPER	Sistema de Información Operativo
Sivigila	Sistema de Vigilancia en Salud Pública
SNARIV	Sistema Nacional de Atención y Reparación Integral a las Víctimas
SPOA	Sistema Penal Oral Acusatorio
UNP	Unidad Nacional de Protección
UPV	Unidad para las Víctimas)

USDoS
WJP

United States Department of State
World Justice Project

8 Literatuurlijst

8.1 Geraadpleegde bronnen

Rapporten en wetenschappelijke studies

UNHCR (ACNUR):

- **Informe semestral de tendencias 2022 (Américas)**, november 2022
- **Global Trends Forced Displacement in 2022**, 14 juni 2023

Cancillería:

- **Abecé des Estatuto Temporal de Protección para Migrantes Venezolanos**, datum onbekend.
- **Orientaciones Para Los Colombianos Víctimas Frente A La Ley 1448 De 2011 Y Su Implementación En El Exterior**, september 2020

Caribe Afirmativo:

- **Informe sobre la situación de los derechos humanos de personas LGBTIQ+ en Colombia**, maart 2023.
- **No se mata lo que no se olvida: Informe de Derechos Humanos de Personas LGBTIQ+ en Colombia 2022**, maart 2023

CINEP:

- **Reclamar y morir: El exterminio del liderazgo social de base en Colombia 2016-2022**, 31 juli 2023.

Comisión Colombiana de Juristas:

- **Patrones de violencia contra personas defensoras, líderes y lideresas sociales en Colombia durante el primer semestre de 2023**, 9 oktober 2023

Comité Internacional de la Cruz Roja (CICR):

- **Retos Humanitarios 2023 Colombia**, 22 maart 2023

Comisión Internacional de Juristas (CIJ):

- **Colombia: defensores de derechos humanos continuaron bajo presión y ataques**, 1 maart 2023.

Colombia Diversa:

- **La realidad de la discriminación, Situación de derechos humanos de las personas LGBTIQ+ en Colombia**, 6 december 2023.

DANE:

- **Pobreza multidimensional Resultados 2022**, mei 2023.

Fundación Ideas para la Paz (FIP):

- **El proyecto "Estado Mayor Central" Un intento de unificación disidente**, oktober 2023
- **Paz Total: los grupos armados ganan con cara y con sello**, 13 februari 2024

Freedom House:

- **Freedom on the Net 2023, Country Report Colombia**, 4 oktober 2023.

International Crisis Group (ICG):

- ***Trapped in Conflict, Reforming Military Strategy to Save Lives in Colombia***, 27 september 2023.

IDMC:

- ***Global Report on Internal Displacement 2023***, 11 mei 2023.

Indepaz:

- ***Líderes Sociales, Defensores De Dd.Hh Y Firmantes De Acuerdo Asesinados En 2022***, 31 december 2022.
- ***Líderes Sociales, Defensores De Dd.Hh Y Firmantes De Acuerdo Asesinados En 2023***, 20 december 2023.
- ***Informe Especial; Registro de líderes y personas defensoras de DDHH asesinadas***, 15 juli 2020.
- ***Violencia En Colombia Informe 2023***, 29 december 2023.

Jurisdicción Especial para la Paz (JEP):

- ***Análisis de la situación de Derechos Humanos y seguridad en Colombia: impactos de los ceses de fuego y la Paz Total – 2022-2023***, 24 november 2023.

Migración Colombia:

- ***Directiva 29 De 26 De Diciembre de 2016***, 26 december 2016.
- ***Verificación y control migratorio, 1 de enero – 31 de agosto de 2023***, 12 oktober 2023.

Ministerie van Buitenlandse Zaken:

- ***Algemeen Ambtsbericht Colombia 2022***, maart 2022.

OCHA:

- ***Colombia: Informe de situación humanitaria 2023 - Enero a octubre de 2023***, 24 november 2023.

OHCHR:

- ***Situation of human rights in Colombia - Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/55/23)*** (Unofficial English version), 14 februari 2024.
- ***Situation of human rights in Colombia Report – Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/52/25)*** (Unofficial English version), 20 februari 2023.

Outright International:

- ***LGBTQ lives in conflict and crisis; A Queer Agenda for Peace, Security, and Accountability***, februari 2023.

R4V:

- ***Estatuto Temporal de Protección para Venezolanos (ETPV)***, 2021.

Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas:

- ***Orientaciones para los colombianos víctimas frente a la Ley 1448 de 2011 y su implementación en el exterior***, september 2020.

USDoS:

- ***Colombia 2022 Human Rights Report***, 20 maart 2023.

- **Colombia 2022, International Religious Freedom Report**, 15 mei 2023.

(Nieuws)bronnen

ABC News Alcaldía de Santiago de Cali Ámbito Jurídico AP News Barron's BBC Monitoring BBC News Blu Radio Cambio Canal1 Caracol Radio Carnegie Endowment for International Peace Comisión Colombiana de Juristas Corporación Excelencia Justicia CNN ColombiaCheck Colombia Reports Consonante DANE De Volkskrant Defensoría Deutsche Welle El Colombiano El Espectador El Heraldo El País El Tiempo EqualDex Euronews FIP France24	Global Witness IDMC Infobae Insight Crime Integración Social IWGIA La Gazeta La Silla Vacía Municipio de Armenia Noticiasrcn UN News OEA Pares Policía Nacional Publimetro Radio Nacional Radionica Razón Publica Reuters RSF Save the Children Semana Swissinfo The Economist The Guardian The New York Times Universiteit Leiden UTADEO VOA Volcanicas WRadio
--	---

Websites/YouTube/X/Facebook/Zoom/Databases

acleddata.com
www.abogadosdefamiliacolombia.com
twitter.com/MigracionCol
www.minjusticia.gov.co
<https://www.unidadvictimas.gov.co/es/la-unidad-institucional-misional/>
The Unit's Review | Unidad para las Víctimas (unidadvictimas.gov.co)
<https://www.jep.gov.co/Paginas/mision-vision-funciones-y-deberes.aspx>
<https://flip.org.co/cifras/agresiones-a-la-libertad-de-prensa>

<https://rsf.org/en/index?year=2023>

<https://flip.org.co/cifras/periodistas-asesinados>

<https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2023>

Wetsartikelen

- LEY 27 DE 1977
- LEY 43 DE 1993
- LEY 2332 DEL 25 DE SEPTIEMBRE DE 2023
- DECRETO 1227 DE 2015